ΔΒΕΚΥ 00637

Γ. Η. Κρίππα

Τμηματάρχου παρά τῇ Γενικῇ Γραμματεία
Τύπου καί Πληροφοριῶν

«Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ»

Διδακτορική διατριβή

ΑΘΗΝΑΙ 1972

nd: 3623

Γ. Η. Κρίππα

Τμηματάρχου παρά τῇ Γενικῇ Γραμματεία
Τύπου καὶ Πληροφοριῶν

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

«Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ»

Διδακτορική διατριβή

ΑΘΗΝΑΙ 1972

Ἡ ἔγκρισις διδακτορικῆς διατριβῆς ὑπὸ τῆς Παντείου Ἀνωτάτης Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν δὲν ὑποδηλοῖ ἀποδοχὴν τῶν γνωμῶν τοῦ συγγραφέως (Ν. 5343)32, ἄρθρ. 202 § 2).

Εἰς μνήμην τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ πατρός μου

ΠΙΝΑΞ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ

ArchPR	: Archiv für Presserecht
BayOBlg	: Bayerisches Oberstes Landesgericht
BayOblgz	: Entscheidungen Bayerischen Obersten Landesgerichts in Zivilsachen
BB	: Betriebsberater (περιοδικόν)
BFH	: Bundesfinanzhof
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch (Γερμανικὸς 'Αστ. Κῶδιξ)
BGH	: Bundesgerichtshof
BGHZ	: Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Zivilsachen
BVerfG	: Bundesverfassungsgericht
GRUR	: Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht (περιοδ).
JMBL Bay	: Bayerisches Justitzministerialblatt
JZ	: Juristenzeitung (περιοδικόν).
KG	: Kammergericht (ἐν Βερολίνῳ).
KUG	: Gesetz betr. das Urheberrecht an Werken der Bildenden Künste und der Photographie
LG	: Landgericht
MDR	: Monatschrift für Deutsches Recht (περιοδικόν)
NJW	: Neue Juristische Wochenschrift (περιοδικόν)
OLC	: Oberlandesgericht
OLGZ	: Entscheidungen Oberlandesgerichts in Zivilsachen
RIDC	Revue Internationale de Droit Comparé (περιοδικόν)
Ufita	: Archiv für Urheber - Film - und Theaterrecht (περιοδ)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ
I. Ἔννοια τοῦ τύπου .... σελ. 9
II. Διακρίσεις τοῦ τύπου .. .. σελ. 12

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ
I. Ἡ κοινὴ γνώμη .. .. σελ. 16
II. Δημοσία γνώμη καὶ τύπος .... σελ. 18
III. Λειτουργίαι καὶ παράγοντες τοῦ τύπου .... σελ. 21

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑΣ
I. Ἔννοια τῆς ἐλευθεροτυπίας .... σελ. 24
II. Ὅρια τῆς ἐλευθεροτυπίας .... σελ. 29

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ -- ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ
I. Ἔννοια τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου καὶ δημοσίου βίου .. .. σελ. 34
II. Ὁ ἰδιωτικὸς βίος καὶ ὁ δημόσιος βίος ὡς στοιχεῖον ἐκδηλώσεως τῆς προσωπικότητος .... σελ. 36
III. Ἡ προσωπικότης ὡς ἀτομικὸν δικαίωμα .. .. σελ. 38
IV. Ὁ ἰδιωτικὸς βίος ἐν τῇ παρ' ἡμῖν νομοθεσίᾳ .... σελ. 40
V. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ τύπου διὰ τὸν δημόσιον καὶ τὸν ἰδιωτικὸν βίον ... σελ. 47

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

ΟΡΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΒΙΟΥ — ΠΡΟΣΩΠΑ ΕΧΟΝΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΒΙΟΝ — ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΟΥΤΩΝ — ΕΝΤΕΥΘΕΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ
I. Τὰ πρόσωπα τῆς ἐπικαιρότητος. Θεωρία τῆς Zeitgeschichte .... σελ. 51
II. Ἡ ἐπικαιρότης καὶ ὁ ἰδιωτικὸς βίος .... σελ. 59
III. Τὸ ἀπόρρητον τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου — Ἔννοια καὶ περιεχόμενον τούτου —

Περιοχή ἐκτὸς τῆς Zeitgeschichte .... σελ. 73
ΙV. Ἡ συναίνεσις ὡς λόγος ἄρσεως τῆς προστασίας τοῦ ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου δικαιώματος .. .. σελ. 79
V. Εἰδικαὶ ἐφαρμογαὶ τῆς θεωρίας τῆς Zeitgeschichte
α) Δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἰδίας εἰκόνος .. .. σελ. 82
β) Δικαίωμα ἐπὶ τοῦ ὀνόματος .... σελ. 91
γ) Δικαίωμα ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς διανοίας .. .. σελ. 93
δ) Δικαίωμα ἐπὶ τῶν λεχθέντων .. .. σελ. 99
ε) Δικαίωμα ἐπὶ τῆς τιμῆς .... σελ. 100

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ

Η ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ ΥΠΟ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΙΔΙΟΜΟΡΦΙΑΝ ΤΟΥΤΟΥ

I. Ἡ προσβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἐν σχέσει πρὸς τὸ εἶδος τοῦ ἐντύπου. σελ.102
II. Ἡ προσβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἐν σχέσει πρὸς τὸ εἶδος τοῦ δημοσιεύματος .. .. σελ. 105
III. Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ δημοσιογράφου ὅπως σέβεται τὸν ἰδιωτικὸν βίον τρίτου προσώπου ἐν σχέσει πρὸς τὰς εἰδικὰς συνθήκας τοῦ λειτουργήματός του .. ..σελ. 106

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄

ΜΕΣΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ ΥΠΟ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

I. Ἀστικὴ προστασία .... σελ. 112
II. Ποινικὴ προστασία .. .. σελ. 119
III. Εἰδικὴ προστασία .. .. σελ. 133

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Προσπάθειαι καὶ προοπτικαὶ λυσιτελεστέρας νομοθετικῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ θέματος τῆς προστασίας τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου
— Τελικὰ συμπεράσματα
(1) Ἡ ἐπίδρασις τῆς θεωρίας τῆς Zeitgeschichte .... σελ. 140
(2) Τὸ γερμανικὸν νομοσχέδιον «Περὶ νέας ρυθμίσεως τῆς κατὰ τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον προστασίας τῆς προσωπικότητος» .. .. σελ. 140
(3) Ὁ πρόσφατος γαλλικὸς νόμος Νο 70643 τῆς 17.7.1970.. .. σελ. 145
(4) Τὸ βελγικὸν νομοσχέδιον «Περὶ προστασίας τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου καὶ τῆς προσωπικότητος» .... σελ 147

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΗΜΕΔΑΠΗ .... σελ. 151
Β. ΑΛΛΟΔΑΠΗ .. .. σελ. 155

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

1. Ἔννοια τοῦ τύπου

Ἡ ἔννοια τοῦ τύπου εἶναι κατ' ἀρχὴν τεχνική (1), ἔχει ὅμως καταστῆ ἤδη νομική, δοθέντος ὅτι οὐ μόνον εἰδικὴ περὶ ταύτης ρύθμισις περιλαμβάνεται ἐν τῷ συντάγματι, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω εἰδικὸς περὶ τύπου νόμος, ὑφίσταται, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ εἰδικὸς κλάδος τῆς ἐπιστήμης ἐν προκειμένῳ, τ.ἔ. τὸ δίκαιον τοῦ τύπου,, ὅστις καίτοι δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὑφίσταται ὡς ἀνεξάρτητος κλᾶδος, ἐν τούτοις ἡ εἰς τοῦτον ἐνασχόλησις καὶ ἐπίδοσις εἶναι εὐρυτάτη, τόσον παρ' ἡμῖν ὅσον καὶ παρ' ἀλλοδαπῇ (2) (3).

Οὕτω τὸ ἄρθρον 14 τοῦ ἡμετέρου συντάγματος ὁμιλεῖ περὶ «τύπου», χωρὶς νὰ δίδῃ τὸν ὁρισμὸν τούτου. Τοιοῦτον ὁρισμὸν οὔτε καὶ τὰ προηγούμενα συντάγματα περιεῖχον. Κατ' ἀκολουθίαν ὁ καθορισμὸς τῆς ἐννοίας ταύτης ἀφέθη εἰς τὸν νομοθέτην ἢ καὶ εἰς τὴν θεωρίαν, καθ' ὅσον εἴς τινας περὶ τύπου νόμους — ὡς ἐ.π. ὁ γαλλικὸς — δὲν περιέχεται ὁρισμὸς περὶ τύπου.

Ἐν τῷ παρ' ἡμῖν Ν.Δ. 346)69 «Περὶ τύπου» δὲν περιέχεται ὁ ὁρισμὸς τοῦ τύπου,, ἀλλ' ὅπερ ταὐτὸ τοῦ «ἐντύπου», ὁριζομένου ἐν ἄρθρῳ 2 ὡς παντὸς προϊόντος τῆς τυπογραφίας, ἢ ἑτέρου μηχανικοῦ, χημικοῦ ἢ φωτοχημικοῦ μέσου, ἐφ' ὅσον τὸ προϊόν,, τοῦτο παράγεται εἰς πολλὰ ὅμοια ἀντίτυπα καὶ περιέχει γραπτὰ κείμενα εἰκόνας, παραστάσεις ἢ μουσικὰ κείμενα, δι' ὧν ἐκφρά-

---

1. Βουγιούκα, Τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῶν Εἰδικῶν Ποινικῶν Νόμων, τόμ. Β' τεῦχος Α' σελ. 33.
2. Ἡ σχετ. Βιβλιογραφία παρατίθεται διαδοχικῶς εἰς τὰς ὑποσημειώσεις.
3. Περὶ τοῦ ἐὰν τὸ δίκαιον τοῦ τύπου ἀνήκῃ εἰς τὸ συνταγματικὸν ἢ εἰς ἕτερον κλᾶδον ὑφίσταται διάστασις. Οὕτω ὁ Βουγιούκας σελ. 32 δέχεται ὅτι ἀνήκει εἰς τὸ ποινικόν. Ὁμοίως ὁ Löffler Presserecht, 1955, ἐμμέσως ἐν σελ. 70 καὶ 303. Οἱ λοιποὶ συγγραφεῖς καίτοι δὲν τὸ ἀναφέρουν ρητῶς, δυνάμεθα ἐν τούτοις νὰ συναγάγωμεν ὅτι δέχονται

ζονται στοχασμοί. Οὕτω βάσει τοῦ ἡμετέρου νόμου, ὡς ἔντυπον θὰ θεωρηθῇ οὐ μόνον ὁ τετυπωμένος χάρτης, ἀλλ' ἐπὶ πλέον τὰ μετάλλια, κομβία, φορέματα, φιάλαι κ.λ.π., ἐφ' ὅσον ἐπ' αὐτῶν ὑπάρχει τοιοῦτον κείμενον δεδομένου ὅτι ταῦτα παράγονται εἰς πολλὰ ὅμοια ἀντίτυπα διά τινος τῶν ὡς ἄνω ἀναφερομένων τρόπων.

Ἡ ὡς ἄνω εὐρυτάτη ἔννοια τοῦ τύπου εἶναι παλαιά. Ἐξ ὅσων γνωρίζομεν πρῶτος ὁ Ν. Ι. Σαρίπολος (4) παρ' ἡμῖν διετύπωσε τὴν τοιαύτην ἔννοιαν τοῦ τύπου, ἐπηρεασθεὶς προφανῶς ἐκ τῆς § 2 τοῦ γερμανικοῦ περὶ τύπου νόμου τῆς 7.5.1874, ὅστις καίτοι μέχρι στιγμῆς δὲν ἔχει τυπικῶς καταργηθῇ ἐν Γερμανίᾳ, ἐν τούτοις δέον νὰ θεωρῆται ἐκτὸς ἰσχύος κατ' οὐσίαν (5), μετὰ τὴν θέσιν ἐν ἰσχύϊ εἰδικῶν περὶ τύπου νόμων ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα Länder, εἰς ἃ βάσει τοῦ ἄρθρου 75 § 2 τοῦ γερμανικοῦ συντάγματος, ἀναγνωρίζεται εἰδικῶς τὸ δικαίωμα ρυθμίσεως τῶν τοῦ τύπου (5).

Τὴν ὡς ἄνω εὐρυτάτην ἔννοιαν τοῦ τύπου, περιεῖχε καὶ σχετικὸν νομοσχέδιον περὶ τύπου, κατατεθὲν ὑπὸ τοῦ Ν. Δημητρακοπούλου ἐν τῇ Βουλῇ τῷ 1911 μὴ ψηφισθὲν τελικῶς (6). Τὴν αὐτὴν εὐρείαν ἔννοιαν τοῦ τύπου διετύπωσε καὶ ὁ Ν. Ν. Σαρίπολος (7). Ὑπὸ τῶν νεωτέρων δὲ συγγραφέων μόνον ὁ Κυριακόπουλος (8) ἀσπάζεται τὴν γνώμην τοῦ Σαριπόλου. Τὴν αὐτὴν πάντως ρύθμισιν περιεῖχον καὶ οἱ παλαιότεροι παρ' ἡμῖν περὶ τύπου νόμοι.

Ὁ ὡς ἄνω ὁρισμὸς τοῦ τύπου διατυπωθεὶς κατ' ἀρχὰς πρὸ ἑνὸς περίπου αἰῶνος, ὅτε ἡ τεχνικὴ ἀνάπτυξις ἦτο ἀτελεστάτη ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν σύγχρονον, εἶναι φανερὸν ὅτι δὲν δύναται νὰ ληφθῇ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν σήμερον, ἐνῷ δὲν δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ ὅτι εἶναι ἀπηλλαγμένος αὐθαιρεσίας, τ.ἔ. οὐδόλως προκύπτει ὅτι ἡ ἐν τῷ συντάγματι ἔννοια τοῦ τύπου εἶναι οἵα ἐμφανίζεται ἐν τῷ περὶ τύπου νόμῳ, ὡς καὶ τοῖς ὡς ἄνω συγγραφεῦσι. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸν ὅτι πάντες οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν ἐν προκειμένῳ γνώμην δὲν αἰτιολογοῦν ταύτην ἐπαρκῶς.

Ἐξ ἄλλου τὸ σύνταγμα ἐν παραγράφῳ 14 τοῦ ἄρθρου 14 ἐξαιρεῖ τῆς ὑπὲρ τοῦ τύπου προστασίας τὸν κινηματογράφον, τὰ δημόσια θεάματα, τὴν ραδιοφωνίαν, τὴν τηλοψίαν, τὴν φωτογραφίαν καὶ πᾶν παρεμφερὲς μέσον μεταδόσεως λόγου ἢ παραστάσεως καὶ ἐπομένως ὁ προσανατολισμὸς τοῦ νομοθέτου ἐναντίον τῆς εὐρυτάτης ἐννοίας τοῦ τύπου διαγράφεται σαφῶς.

Ἡ ὡς ἄνω διατύπωσις τοῦ γερμανικοῦ νόμου, ἥτις ἐπηρέασε καί τινας τῶν παρ' ἡμῖν συγγραφέων, ἐθεωρήθη ἀνεπιτυχὴς καὶ ἐντὸς αὐτῆς ταύτης

ὅτι ἀνήκει εἰς τὸ συνταγματικὸν οἱ, Ἀ ν τ ω ν ό π ο υ λ ο ς, Ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου ἐν Ἑλλάδι, 1965. P i n t o, La liberté d' opinion et d' information, 1955. B o u r q u i n, La liberté de la Prese, 1950. F r o m, Paragraphen auf dem Weg Gestreut, 1960 ἰδίᾳ σελ. 60.

4. Πραγματεία Συνταγματικοῦ Δικαίου, IV, 1875, σελ. 314.

5. Οὕτω D e l p, Das gesamte Recht der Presse des Buchhandels des Rundfunks und des Fernsehens, 1963 τόμ. II, 55, 1, σημ. (1).

6. Ἀ ν τ ω ν ο π ο ύ λ ο υ, ἐνθ' ἀν., σελ. 14.

7. Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον, τόμ. Β' 1912, σελ. 312 - 3

8. Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον. Δ' ἔκδ. 1960, σελ. 369.

τῆς Γερμανίας, ἡ δὲ θεωρία προσεπάθησε νὰ συμβιβάσῃ τὸ ἄτοπον καὶ διέκρινε τὸν ἐν στενῇ ἐννοίᾳ καὶ τὸν ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ τύπον (9), ἐξ ὧν ὁ πρῶτος ἀφορᾷ εἰς τὰ προϊόντα τῆς τυπογραφίας, ἐνῷ ὁ δεύτερος εἰς τὰ διὰ παντὸς ἑτέρου μηχανικοῦ ἢ χημικοῦ (10) μέσου παραγόμενα. Ἀλλὰ καὶ ἡ τοιαύτη θεωρητικὴ κατασκευὴ δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ τὸν ὁρισμὸν τοῦ νόμου. Κατὰ μίαν ἑτέραν γνώμην ὡς τύπον ἐν στενῇ ἐννοίᾳ δέον νὰ θεωρήσωμεν τὸ ἔντυπον (11) καὶ οὐχὶ νὰ ταυτίσωμεν τοῦτο πρὸς τὸν τύπον, ὡς πράττει οὐχὶ ὀρθῶς ὁ περὶ τύπου νόμος. Ὑπὸ τῶν νεωτέρων πάντως νόμων περὶ τύπου τῆς ἀλλοδαπῆς ἡ εὐρεία ἔννοια τοῦ τύπου ἔχει ἐγκαταλειφθῆ, περιοριζομένης εἰς τὰ προϊόντα τῆς τυπογραφίας. Οὕτω τὸ Βασιλικὸν Διάταγμα τῆς 5.4.1950 «περὶ τύπου» τῆς Σουηδίας ἐν ἄρθρῳ 5, ὁ τουρκικὸς περὶ τύπου νόμος τῆς 20.7. 1950, ὡς καὶ ὁ νεώτερος τῶν περὶ τύπου νόμων τῆς ἀλλοδαπῆς, ἤτοι ὁ τοῦ Λιβάνου τῆς 14.9.1962 ἐν ἄρθρῳ 3.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ λέξις «τύπος» δὲν δικαιολογεῖ τοιαύτην διεύρυνσιν. Ἡ ἐν προκειμένῳ λέξις ἀπαντᾷ κατ' ἀρχὴν ἐν Ἡροδότῳ (Ἱστορίαι, Α' 67 - 68) καὶ περιέχεται ἐν χρησμῷ δοθέντι ὑπὸ τῆς Πυθίας εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους κατόπιν ἐρωτήματός των, περὶ τοῦ τίνι τρόπῳ θὰ δυνηθοῦν νὰ νικήσουν τοὺς Τεγεάτας. Ὁ χρησμὸς δὲ οὗτος ἀνέφερεν ὅτι ἐν τῇ πόλει τῆς Τεγέας καὶ εἰς μέρος ἔνθα πνέουν ἄνεμοι καὶ γίνεται «τύπος καὶ ἀντίτυπος», εὑρίσκονται τὰ ὀστᾶ τοῦ Ὀρέστου, ἅτινα ἐὰν μεταφερθοῦν εἰς τὴν Σπάρτην, οἱ Λακεδαιμόνιοι θὰ νικήσουν τοὺς Τεγεάτας. Τὰ ὀστᾶ ἀνευρέθησαν πλησίον σιδηρουργείου δοθέντος ὅτι, ὡς «τύπος καὶ ἀντίτυπος» ἀπεδείχθη ὅτι ἦσαν ὁ κτύπος τῆς σφύρας ἐπὶ τοῦ ἄκμονος τοῦ σιδηρουργοῦ κατὰ τὴν κατεργασίαν τοῦ σιδήρου καὶ τὸ κατ' ἀκολουθίαν ἀποτύπωμα κατόπιν κτυπήματος. Ἔκτοτε ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἐχρησιμοποιεῖτο ἡ λέξις τύπος, ἀνευρίσκεται δὲ συχνάκις, ὡς ἐ.π. «ὁ τύπος τῶν ἵππων» (Ξενοφ., Περὶ ἱππικῆς, 11, 12), «τύποι γε σφενδόνης (12) χρυσηλάτου» (Εὐρ. Ἱππόλυτος 862), «στίβου τύπος» (Σοφοκλ. Φιλοκτήτης, 29), ὡς καὶ ὁ γνωστὸς ὅρος τῆς Καινῆς Διαθήκης «τύπος τῶν ἥλων» (Ἰωάννου 20, 25), ἤτοι τὸ ἀποτύπωμα τοῦ καρφώματος ἐπὶ τῶν μελῶν τοῦ Ἰησοῦ. Οὕτω ἐτυμολογικῶς διὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ τύπου ἀπαιτεῖται κτύπημα ἢ πίεσις καὶ κατ' ἀκολουθίαν δημιουργία ἀποτυπώματος καθ' ὅσον ἐξ ἄλλου ἡ λέξις τύπος προέρχεται ἐκ τοῦ ρήματος τύπτω (13).

---

9. Löffler, σελ. 93 κατακρίνων ἐπὶ πλέον τὴν διατύπωσιν τοῦ γερμανικοῦ νόμου. Delp, ἐνθ' ἀν., σημ. 2(1). Ἀντωνοπούλου, σελ. 14. Βουγιούκα, σελ. 33. Γεωργοπούλου, Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον, τεῦχ. Γ' 1970, σελ. 64. Χατζηθωμᾶ, Τύπος καὶ ἐθνικὴ ἄμυνα, 1968, σελ. 7.

10. Ὁ νέος περὶ τύπου νόμος προσέθεσε τὴν λέξιν «φωτοχημικοῦ»

11. Ἀντωνοπούλου σελ. 15.

12. Σφραγῖδος.

13. Δημητράκου, Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τόμ. 9ος, σελ. 7339 - 40. Μεγάλη Ἑλλην. Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμ. ΚΓ' σελ. 514. Ὁ Λεμπέσης, Κοινωνιολογία τοῦ τύπου, 1951 σελ. 82, ἀποκρούει τὴν προσφυγὴν εἰς τὰ λεξικὰ πρὸς διευκρίνισιν τῆς ἐννοίας τοῦ τύπου, ὀνομάζει δὲ τοὺς προσφεύγοντας «λεξικομαθεῖς», οὓς θεωρεῖ πληγὴν καὶ μάστιγα πάσης ἐπιστήμης. Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ὁ τοιοῦτος ἀφορισμὸς δὲν δικαιολογεῖται.

Κατ' ἀκολουθίαν πάντων τῶν ἀνωτέρω οὔτε συνταγματικῶς οὔτε ἐτυμολογικῶς οὔτε ἄλλως πως, δικαιολογεῖται ἡ τοιαύτη εὐρυτάτη ἔννοια τοῦ τύπου. Βεβαίως ὁ κοινὸς νομοθέτης δὲν κωλύεται νὰ διευρύνῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ τύπου εἰς οἵαν ἔκτασιν ἐπιθυμεῖ, ἔστω καὶ ἂν δεχθῶμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι, ὑπὸ τοῦ συντάγματος καθιεροῦται ἡ στενὴ ἔννοια τοῦ τύπου, καθ' ὅσον ἡ συνταγματικὴ διάταξις ὑφίσταται χάριν τοῦ τύπου, ἡ δὲ ὑπὲρ τούτου προστασία δὲν ἀποκλείεται νὰ ἐπεκταθῇ καὶ εἰς ἕτερα προϊόντα. Ἐν ἄλλαις λέξεις τὸ σύνταγμα δὲν ἀπαγορεύει φιλελευθεριωτέραν ρύθμισιν τῆς ἧς τοῦτο καθιεροῖ.

Τούτων οὕτως ἐχόντων καὶ δεδομένου ὅτι, ἀντικείμενον τῆς παρούσης ἐργασίας εἶναι τὸ ἀπαραβίαστον τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, δέον πάντοτε νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ ὡς ἄνω περὶ στενῆς ἢ εὐρείας ἐννοίας τοῦ τύπου, λόγῳ τῆς μείζονος ὡς θὰ ἴδωμεν σημασίας τοῦ τύπου ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὑπὸ ἀνάπτυξιν θέμα.

II. Διακρίσεις τοῦ τύπου

Πέραν τῶν ὡς ἄνω δύο διακρίσεων περὶ στενῆς καὶ εὐρείας ἐννοίας τοῦ τύπου, οὗτος διακρίνεται καὶ εἰς ἑτέρας κατηγορίας. Αἱ ἐν προκειμένῳ διακρίσεις τοῦ τύπου καθιεροῦνται εἴτε ὑπὸ τοῦ συντάγματος, εἴτε ὑπὸ τοῦ νόμου, εἴτε ὑπὸ τῆς θεωρίας. Οὕτω προκύπτουν αἱ κάτωθι διακρίσεις:

1) Ἐκ τοῦ συντάγματος. Ἡ § 11 τοῦ ἄρθρου 14 τούτου διαλαμβάνει ὅτι, «Νόμος ὁρίζει τὰς προϋποθέσεις ἐκδόσεως ἐφημερίδων καὶ ἄλλων πολιτικοῦ περιεχομένου ἐντύπων» (14). Ἑπομένως δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι, τὸ σύνταγμα διακρίνει τὸν τύπον εἰς πολιτικὸν καὶ μὴ πολιτικόν εἰς δὲ τὸν πολιτικὸν ἐντάσσει τὰς ἐφημερίδας.

2) Ἐκ τοῦ περὶ τύπου νόμου (15). Οὗτος ἐν ἄρθρῳ 2, ταυτίζει ὡς ἐλέχθη τὸν τύπον μὲ τὸ ἔντυπον, εἰς δὲ τὸ ἄρθρον 4 διακρίνει τὰ ἔντυπα εἰς τὰς ἀκολούθους πέντε κατηγορίας: α) Εἰς ἐφημερίδας. Ὡς τοιαῦται νοοῦνται τὰ ἔντυπα τὰ χρησιμεύοντα πρὸς ἐνημέρωσιν τοῦ κοινοῦ καὶ ἐκδιδόμενα συνεχῶς ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον καθ' ἑκάστην ἢ κατ' ἀραιότερα χρονικὰ διαστήματα, οὐχὶ πάντως πέραν τῆς ἑβδομάδος καὶ περιέχοντα κυρίως ὕλην πολιτικοῦ, οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἤτοι εἰδήσεις, κρίσεις, μελέτας ἢ ἀναγνώσματα ἐπὶ τῶν ἀπασχολούντων τὴν δημοσίαν γνώμην ζητημάτων. β) Εἰς εἰδικὰς ἐφημερίδας. Ἤτοι, ἔντυπα ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον καὶ κατὰ τακτὰ χρονικὰ διαστήματα ἐκδιδόμενα τοὐλάχιστον ἅπαξ τοῦ μηνὸς καὶ περιέχοντα ὕλην ἀναφερομένην κυρίως εἰς ὡρισμένα μόνον θέματα τῶν ἀπασχολούντων τὴν δημοσίαν γνώμην (κοινωνικά, οἰκονομικά, ἐπαγγελματικὰ ἢ τοπικά). Ὡς εἰδικὴ ἐφημερὶς νοεῖται καὶ πᾶσα ξενόγλωσσος ἀνεξαρτήτως περιεχομένου. γ) Εἰς περιοδικά. Ἤτοι ἔντυπα ἐκδιδόμενα ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον καὶ κατὰ τακτὰ χρονικὰ διαστήματα, τοὐλάχιστον ἅπαξ τοῦ μηνὸς καὶ περιέχοντα ὕλην ποικίλην γενικοῦ ἐνδιαφέροντος,

---

14. Ἡ διάταξις εἶναι νέα μὴ περιεχομένη ἐν τῷ προϊσχ. συντάγματι.
15. Ἰδὲ καὶ Γεωργόπουλον, ἐνθ' ἀν. σελ. 66.

ϐιάφορον τῆς ἐφημερίδος. Ὡς περιοδικὸν δὲν θεωρεῖται τὸ περιέχον ἐνιαῖον δημοσίευμα καταλαμβάνον χῶρον μείζονα τοῦ ἡμίσεως τῆς ἐπιφανείας του, ὡς καὶ τὸ ἐκδιδόμενον ϐιϐλίον εἰς τεύχη. δ) Εἰς ε ἰ δ ι κ ὰ π ε ρ ι ο δ ι κ ά. Ἤτοι ἔντυπα ἐκδιδόμενα ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον καὶ κατὰ τακτὰ χρονικὰ διαστήματα, τοὐλάχιστον ἅπαξ τοῦ τριμήνου καὶ περιέχοντα ὕλην ἀναφερομένην εἰς εἰδικὰ θέματα (πολιτικά, κοινωνικά, οἰκονομικά, ἐπιστημονικά, τεχνικά, ἐπαγγελματικὰ ἢ τοπικά), ὡς καὶ τὰ περιέχοντα ὕλην περιοδικοῦ, ἐκδιδόμενα ὅμως κατὰ χρονικὰ διαστήματα ἀραιότερα τοῦ μηνός, οὐχὶ πάντως πέραν τοῦ τριμήνου. ε) Εἰς δ ε λ τ ί α. Ἤτοι ἔντυπα ἐκδιδόμενα περιοδικῶς ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον, ὑπὸ δημοσίας ὑπηρεσίας ἢ ἰδιωτῶν καὶ περιέχοντα πληροφοριακὰ στοιχεῖα, στατιστικάς, πίνακας, πράξεις τῆς ὑπηρεσίας κ.λ.π., τ.ἔ. ἐνδιαφέροντα στενὸν κύκλον ἀναγνωστῶν.

Πέραν τῶν ὡς ἄνω κατηγοριῶν δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ νόμος περὶ τύπου ἀναγνωρίζει καὶ ἑτέραν κατηγορίαν ἐντύπων, ἤτοι τὰ ἔντυπα τὰ μὴ ἀνήκοντα εἰς οὐδεμίαν τῶν ὡς ἄνω κατηγοριῶν, εἴτε περιοδικῶς ἐκδιδόμενα, ὡς ἐ.π. μηνιαία εἰδησεογραφικὴ ἐφημερίς, εἴτε κατ' ἄλλον τρόπον, ὡς ἐ.π. ϐιϐλία, φυλλάδια κ.λ.π. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τῆς § 1 τοῦ ἄρθρου 9, ἥτις ὁμιλεῖ περὶ ἐντύπων «πλὴν τῶν ἐν ἄρθρῳ 4 ἀναφερομένων». Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐντύπων τούτων ἐν § 4 τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου, διακρίνονται τὰ ἔντυπα τὰ χρησιμεύοντα εἰς τὴν ἄσκησιν ἐπαγγέλματος, ἐμπορίου, ἢ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ οἰκογενειακοῦ ϐίου (ἀγγελίαι, τιμολόγια, ἐπισκεπτήρια, ἐμπορικαὶ ἐγκύκλιοι κ.λ.π.). Τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔντυπα πάντως δὲν θεωροῦνται ὡς τοιαῦτα, ἐφ' ὅσον δι' αὐτῶν δὲν ἐκφράζονται στοχασμοί, κατὰ ρητὴν ἄλλωστε ἀναφορὰν τοῦ ἄρθρου 2 ὡς ἐλέχθη.

Ἡ τοιαύτη λεπτομερὴς διάκρισις τῶν ἐντύπων εἰς πολλὰς κατηγορίας ἐθεσπίσθη τὸ πρῶτον παρ' ἡμῖν ἀπὸ 1.1.1970, διὰ τοῦ νέου περὶ τύπου νόμου. Τοσαύτας διακρίσεις οὔτε οἱ παλαιότεροι περὶ τύπου νόμοι περιεῖχον, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς ἕτερον ἐν ἀλλοδαπῇ νόμον ὑφίστανται. Ἡ μόνη διάκρισις ἥτις ἦτο γνωστὴ μέχρι στιγμῆς ἀναφέρεται εἰς τὴν διπλῆν κατηγορίαν τῶν ἐντύπων (ἐφημερίδες — περιοδικά) καὶ ἥτις χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν πρᾶξιν (16). Οὕτω τὸ ἄρθρον 10 τοῦ γαλλικοῦ περὶ τύπου νόμου τῆς 29.7.1881, ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ νόμου τῆς 31.12.1945. Ἡ § 2 τοῦ κυπριακοῦ περὶ τύπου νόμου. Τὸ ἄρθρον 3 τοῦ τουρκικοῦ νόμου περὶ τύπου 5680) 20.7.1950. Ἡ § 3 τοῦ ἄρθρου 27 τοῦ ἑλϐετικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος (17), ὡς καὶ ἡ § 2 τοῦ ἄρθρου 322 τοῦ αὐτοῦ νόμου, ἥτις ἀναφέρεται εἰς τὰ πταίσματα τοῦ τύπου (Pressübertretungen) (18). Ἡ § 2 τοῦ αὐστριακοῦ περὶ τύπου νόμου τῆς 7.

---

16. Ἡ διάκρισις τῶν ἐντύπων εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ ἁπλῶς, θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Γ ε ω ρ γ ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 66 ὡς ἀνεπιτυχής, μὴ αἰτιολογοῦντος ὅμως τοῦτο περαιτέρω εἰδικώτερον.
17. Περὶ οὗ ἰδὲ M e z g e r - S c h ö n k e - J e s c h e c k, Das ausländische Strafrecht der Gegenwart, τόμ. II, σελ. 239.
18. M e z g e r - S c h ö n k e - J e s c h e c k, σελ. 342.

4.1922 (19), διακρίνει ἀφ' ἑνὸς μεταξὺ περιοδικῶν ἐντύπων ἐκδιδομένων τοὐλάχιστον ἅπαξ τοῦ τριμήνου καὶ ἀφ' ἑτέρου μεταξὺ ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν, ἅτινα θεωροῦνται τὰ ἔντυπα τὰ μὴ ἀπευθυνόμενα εἰς περιωρισμένον κύκλον ἀναγνωστῶν. Τὸ ἄρθρον 7 τοῦ 1ου κεφαλαίου τοῦ σουηδικοῦ Βασιλικοῦ Διατάγματος τῆς 5.4.1950, διακρίνει μεταξὺ ἐφημερίδων, περιοδικῶν καὶ τοιχοκολλουμένων διαφημίσεων (σουηδ. Löfsedel), ἅτινα θεωρεῖ ὡς περιοδικὰ ἔντυπα. Τέλος ὁ γερμανικὸς περὶ τύπου νόμος ὁμιλεῖ τὸ μὲν περὶ ἐφημερίδων παρεμπιπτόντως, ὡς ἐ.π. ἐν § 7 ἐνθ' ἀναφέρει τὰ ὑποχρεωτικῶς ἐπ' αὐτῶν ἀναγραπτέα στοιχεῖα (20), τὸ δὲ περιοδικῶν ἐντύπων, ὡς ἐν §§ 10, 11 κ.λ.π. (21). Τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἀκολουθοῦν καὶ οἱ τοπικοὶ γερμανικοὶ περὶ τύπου νόμου ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα Länder. Οἱ πλεῖστοι δὲ ἐκ τῶν προαναφερθέντων ἀλλοδαπῶν νόμων, ὁμιλοῦν μὲν περὶ ἐφημερίδων ἢ περιοδικῶν ἄνευ εἰδικωτέρου προσδιορισμοῦ. Οὕτω τελικῶς τὸ ἔργον τῆς διακρίσεως μεταξὺ ἐφημερίδος καὶ περιοδικοῦ ἀνέλαβεν ἡ θεωρία καὶ ἡ πρᾶξις ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ (22).

Πέραν τῶν ὅσων ἀνεφέρθησαν ὁ τύπος διεκρίθη εἰς ἑτέρας κατηγορίας ὑπὸ τῶν ἡμετέρων κυρίως συγγραφέων, καθ' ὅσον ἐκ τῶν ἀλλοδαπῶν οὐδεὶς ἐξ ὅσων γνωρίζομεν ἀσχολεῖται περὶ τούτου. Οὕτω ὁ 'Αντωνόπουλος (23), διακρίνει κατ' ἀρχὰς τὸν τύπον εἰς περιοδικὸν καὶ μὴ περιοδικόν. Περαιτέρω δὲ εἰς α) γενικὸν καὶ εἰδικευμένον, β) πληροφοριακὸν καὶ τύπον ἐκφράσεως ἀπόψεων, γ) κομματικὸν καὶ ἀνεξάρτητον, δ) ἐθνικὸν καὶ τοπικόν, ε) ἡμερήσιον' ἑβδομαδιαῖον, μηνιαῖον κ.λ.π. Πρὸς τὴν διάκρισιν ταύτην συμφωνεῖ καὶ ὁ Βουγιούκας (24). Αἱ ἐν προκειμένῳ ὅμως διακρίσεις τοῦ τύπου, φρονοῦμεν ὅτι ἔχουν ἁπλῶς θεωρητικὸν χαρακτῆρα καὶ οὐδὲν εἰσφέρουν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς ὀρθῆς ἐννοίας τοῦ τύπου.

'Εκ τῶν ὡς ἄνω διακρίσεων τοῦ τύπου, εἰδικῶς αἱ ἀναφερθεῖσαι ὡς καθιερούμεναι ὑπὸ τοῦ συντάγματος καὶ τοῦ περὶ τύπου νόμου δὲν ἔχουν ἁπλῶς θεωρητικὸν χαρακτῆρα, ἀλλὰ συνεπάγονται περαιτέρω ὡρισμένα ἐπακόλουθα ἤτοι: α) 'Εκ τῆς προαναφερθείσης § ΙΙ τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ συντάγματος προκύπτει ὅτι, ὁ κοινὸς νομοθέτης δύναται νὰ θεσπίσῃ προϋποθέσεις ἐκδόσεως μ ό ν ο ν διὰ τὰς ἐφημερίδας καὶ τὰ λοιπὰ ἔντυπα ἐφ' ὅσον τὸ περιεχόμενόν των εἶναι π ο λ ι τ ι κ ό ν. 'Η ἔκδοσις δὲ παντὸς ἑτέρου ἐντύ-

---

19. Περὶ οὗ ἰδὲ S p e h a r, Strafrecht, II, Strafrechtliche Nebengesetze, 1967, σελ. 245 καὶ αὐτόθι τὸ κείμ. τοῦ νόμου.

20. Κατὰ τὸν D e l p, τόμ. II, 55, 3, ἡ ἔννοια τῆς ἐφημερίδος καὶ τοῦ περιοδικοῦ εἶναι ἀσαφὴς ἐν τῷ γερμανικῷ νόμῳ .

21. 'Η ἔννοια δὲν ἔχει διευκρινισθῇ ἐπαρκῶς οὔτε καὶ ὑπὸ τῆς γερμαν. νομολογίας, πρβλ. BGH ἀπόφ. 6.7.1954, BGHZ 14 σελ. 163 ὁμιλούσης ὁτὲ περὶ περιοδικῶν ἐντύπων, ὁτὲ περὶ μὴ

22. Πρβλ. L ö f f l e r, σελ. 3 θεωροῦντος τὴν ἐφημερίδα ὡς ὄργανον εἰδησεογραφίας, περιγραφῆς γεγονότων, ἔλεγχον κ.λ.π. Εἰς τὴν αὐτὴν γνώμην καταλήγει καὶ ἡ ἀγγλικὴ Royal commission on the press, Report - London, 1947 σελ. 7, προσθέτουσα ὅτι ἐὰν ἓν ἔντυπον ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐπικαιρότητα θὰ θεωρηθῇ ὡς περιοδικὸν ἐφ' ὅσον ἁπλῶς σχολιάζει ταύτην.

23. Σελ. 17

24. Σελ. 39

που μὴ πολιτικοῦ περιεχομένου δὲν δύναται νὰ ὑπαχθῇ ὑπὸ προϋποθέσεις. Ἑπομένως τὰ ἄρθρα 5 καὶ 6 τοῦ περὶ τύπου νόμου ὁμιλοῦντα περὶ προϋποθέσεων τοῦ ἰδιοκτήτου καὶ τοῦ ἐκδότου π ά ν τ ω ν τῶν ἐντύπων, δυσχερῶς θὰ ἠδύνατο νὰ συμβιβασθοῦν πρὸς τὸ σύνταγμα, ἐὰν βεβαίως αἱ τελευταῖαι αὗται διατάξεις ἤθελον κριθῇ ὡς «προϋποθέσεις ἐκδόσεως». Εἰς τὴν τελευταίαν δὲ ταύτην περίπτωσιν θὰ ἔδει νὰ δεχθῶμεν ὅτι, αἱ ἐν λόγῳ διατάξεις τοῦ περὶ τύπου νόμου ἀφοροῦν εἰς τὰς ἐφημερίδας καὶ λοιπὰ π ο λ ι τ ι κ ο ῦ π ε ρ ι ε χ ο μ έ ν ο υ ἔ ν τ υ π α, ἀποκλειομένων τῶν λοιπῶν τοιούτων. β) Ἐκ τῆς προαναφερθείσης διατάξεως τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ περὶ τύπου νόμου, τὰ «περιοδικὰ» ἔντυπα ὡς ἐλέχθη ἐντάσσονται εἰς πέντε κατηγορίας. Ἐπακόλουθον τῆς ἐντάξεως ἐντύπου τινὸς εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἑτέραν τῶν ὡς ἄνω κατηγοριῶν ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἄρθρα 20 καὶ 21 τοῦ περὶ τύπου νόμου εἶναι ὅτι τὰ μὲν π ε ρ ι ο δ ι κ ὰ βάσει τοῦ ἄρθρου 21 δικαιοῦνται ἀτελείας χάρτου κατὰ 50% καὶ μόνον ἐφ' ὅσον ἤθελον κριθῇ ὅτι «συμβάλλουν ἱκανῶς εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ». Εἰς πᾶσαν ἑτέραν περίπτωσιν, δὲν δικαιοῦνται ἀτελείας χάρτου. Πάντα τὰ λοιπά, πλὴν τῶν χαρακτηριζομένων ὡς «περιοδικά», ἔντυπα συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 20 δικαιοῦνται πλήρους ἀτελείας χάρτου, ἐφ' ὅσον ἔχουν κυκλοφορίαν μέχρι 25.000 φύλλων κατ' ἔκδοσιν. Ἀτελείας κατὰ 50%, ἐφ' ὅσον ἔχουν κυκλοφορίαν 25.001 ἕως 50.000 φύλλα κατ' ἔκδοσιν. Ἀτελείας κατὰ 25%, ἐφ' ὅσον ἔχουν κυκλοφορίαν ἀπὸ 50.001 — 75.000 κατ' ἔκδοσιν. Ἀτελείας κατὰ 10%, ἐφ' ὅσον ἔχουν κυκλοφορίαν ἀπὸ 75.001 ἕως 100.000 φύλλα κατ' ἔκδοσιν. Καὶ τέλος ἀτελείας κατὰ 5%, ἐφ' ὅσον ἔχουν κυκλοφορίαν ἄνω τῶν 100.000 φύλλων κατ' ἔκδοσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

1 Ἡ κοινὴ γνώμη

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ σκέπτεται, νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ κινῆται. Καὶ ἡ μὲν σκέψις εἶναι ἰδιότης ἐσωτερικὴ (πνευματική), ἡ δὲ ὁμιλία καὶ ἡ κίνησις εἶναι ἰδιότητες ὑλικαί, μὴ δυνάμεναι νὰ νοηθοῦν ὡς ἀνεξάρτητοι, ἀλλ' ἀμέσως συνδεόμεναι μὲ τὴν σκέψιν ὡς παράγοντες ταύτης (1). Αἱ ἰδιότητες αὗται δὲν νοοῦνται ὡς ἔννοιαι στατικαί, ἀλλ' ὡς δυναμικαί, λόγῳ ἀκριβῶς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τ.ἔ. ὁ ἄνθρωπον ἔχει τὴν τάσιν νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ κινῆται. Ἐκ τούτου ἡ ὁμιλία ὡς ἀντιπροσωπεύουσα τὴν σκέψιν ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ἐνταῦθα. Οἴκοθεν ὅμως νοεῖται ὅτι ἡ ὁμιλία δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ὡς μονόλογος, ἀλλ' ὡς «συνομιλία» μεθ' ἑτέρων ἀνθρώπων, τοῦτο δὲ εἶναι χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου ὡς ὄντος κοινωνικοῦ (2).

Ἵνα ὅμως ὁ ἄνθρωπος «συνομιλήσῃ», θὰ πρέπει πρῶτον νὰ ἔχῃ σκεφθῇ οὐχὶ βεβαίως ἀορίστως, ἀλλὰ συστηματικῶς, οὕτως ὥστε νὰ ἔχῃ σχηματίσει

---

1. Chassan, Traité des delits et contraventions de la parole de l' écriture et de la Presse, τόμ. I, 1837, σελ. I.

2. Ἀριστοτέλους, Πολιτικά, Βιβλ. Α' 1253a5, ἀναφέροντος ὅτι, «ἄνθρωπος φύσει πολιτικὸν ζῶον, καὶ ὁ ἄπολις διὰ φύσιν καὶ οὐ διὰ τύχην ἤτοι φαῦλος ἐστὶν ἢ κρείττων ἢ ἄνθρωπος» καὶ περαιτέρω αὐτόθι, 30, «ὁ δὲ μὴ δυνάμενος κοινωνεῖν ἢ μηδὲν δεόμενος διὰ αὐτάρκειαν οὐδὲν μέρος πόλεως ὥστε ἢ θηρίον ἢ θεός. Φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν», ὡς πρὸς δὲ τὴν ὁμιλίαν δέχεται οὗτος ὅτι αὕτη τυγχάνει χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου ὡς ὄντος κοινωνικοῦ, πρβλ. αὐτόθι 1253a, 10, «Οὐδὲν γάρ, ὡς φαμέν, μάτην ἡ φύσις ποιεῖ. λόγον μόνον ἄνθρωπος ἔχει ζώων», ἐνῷ τὰ λοιπὰ ζῶα ἔχουν κατ' αὐτὸν «φωνὴν» καὶ οὐχὶ «λόγον» ἵνα δύνανται ἁπλῶς καὶ μόνον νὰ ἐκφράζουν πρὸς ἄλληλα τὴν αἴσθησιν τοῦ εὐχαρίστου ἢ τοῦ δυσαρέστου. Πρβλ. σχετ. Freud, Ὁμαδικὴ καὶ ἀτομικὴ ψυχολογία, μετάφρ. Φερεντίνου, σελ. 51, «Τὸ ἄτομο βρίσκει κάποια ἀτέλεια στὸν ἑαυτό του ὅταν εἶναι μόνο». Πρβλ. καὶ Σταματιάδου, Θεωρία τῆς κοινωνικῆς ὁμάδος, 1966, σελ. 77.

μίαν προσωπικὴν γνώμην. Ὡς προσωπικὴ γνώμη νοεῖται ἐκεῖνο, ὅπερ θεωρεῖ τις ὡς ὀρθόν, ὡς συμπέρασμα μελέτης, κρίσεως, πείρας, ἀντιλήψεως κ.λ.π. (3). Ἀπὸ τὴν γνώμην δέον νὰ διακρίνωμεν τὴν κλίσιν ἢ ἐπιθυμίαν ἢ ψυχικὴν διάθεσιν πρὸς ἐνέργειαν, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν «διάθεσιν» καὶ προέρχεται ἐκ τῆς κινητοποιήσεως τοῦ συναισθηματκοῦ μηχανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῷ ἡ γνώμη προέρχεται ἐκ τῆς κινητοποιήσεως τοῦ νοητικοῦ μηχανισμοῦ (4). Ἑπομένως, συντρεχόντων τῶν ὅρων τούτων δυνάμεθα ἐπὶ παντὸς θέματος νὰ ἔχωμεν γνώμην.

Ἀμέσως ἀνωτέρω ἐλέχθη ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν τάσιν τῆς συνομιλίας, δεδομένου ὅτι ἡ προσωπικὴ γνώμη πιθανὸν νὰ διατυποῦται εἴς τινα συνομιλίαν, οἴκοθεν νοεῖται ὅτι τὰ μέλη τῆς συνομιλούσης ὁμάδος δυνατὸν νὰ ἐκφράσουν καὶ ταῦτα τὰς προσωπικάς των γνώμας ἐπὶ παντὸς θέματος ἀπὸ κοινοῦ συζητουμένου, ὁπότε τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι ἓν ἐκ τῶν δύο, ἢ θὰ συμφωνήσουν ἅπαντες ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ θέματος, ἢ οἱ μὲν θὰ συμφωνήσουν, οἱ δὲ θὰ διαφωνήσουν. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ταύτας θὰ ἔχωμεν μίαν ὁμαδικὴν γνώμην, τ.ἔ. ἢ τὴν γνώμην ἁπάντων τῶν μελῶν τῆς ὁμάδος (παμψηφία), ἢ τὴν γνώμην τῆς πλειοψηφίας τῶν μελῶν ταύτης. Οὕτω ἡ ἀρχικῶς ἐκφρασθεῖσα γνώμη ἔπαυσε νὰ εἶναι ἀτομικὴ καὶ κατέστη ὁμαδικὴ ἢ «κοινή».

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω, ὡς κοινὴν γνώμην δέον νὰ θεωρήσωμεν τὴν διαμορφουμένην διὰ τῆς συμπτώσεως τῶν ἐπὶ μέρους γνωμῶν τῆς παμψηφίας ἢ τῆς πλειοψηφίας τῶν μελῶν τῆς ὁμάδος.

Ἐπειδὴ ὅθεν τὸ ἀντικείμενον τῆς παρούσης ἐργασίας ἀφορᾷ εἰς τὸν τύπον, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ προχωρήσωμεν περαιτέρω, τ.ἔ. νὰ ἐξετασθῇ ἡ κοινὴ γνώμη ἐν σχέσει πρὸς τὸν τύπον.

Κοινὴ γνώμη ὑπάρχει ἐπὶ πολλῶν καὶ ποικίλων θεμάτων, ὁπωσδήποτε ὅμως κοινὴ γνώμη ὑπάρχει ἐπὶ παντὸς θέματος γενικοῦ βεβαίως ἐνδιαφέροντος (5). Ἄλλο ὅμως ἡ κοινὴ γνώμη μιᾶς μικρᾶς ὁμάδος (ἐ.π. φιλικοῦ ἢ οἰκογενειακοῦ κύκλου) καὶ ἄλλο μιᾶς μεγάλης ὁμάδος ἢ καὶ τοῦ συνόλου τοῦ λαοῦ. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν οἴκοθεν νοεῖται ὅτι λόγῳ τοῦ ὅτι ὁ τύπος ἀσχολεῖται μὲ τὰ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος θέματα δὲν δύναται νὰ ὑπεισέλθῃ δημιουργουμένου ἄλλωστε τοῦ κινδύνου τῆς παραβιάσεως τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, περὶ οὗ ἀσχολεῖται ἡ παροῦσα διατριβή. Κατ' ἀκολουθίαν τούτου, λέγοντες κοινὴν γνώμην ἐνταῦθα, ἐννοοῦμεν τὴν ὑπὸ πολυαρίθμου ὁμάδος ἐκφραζομένην, δι' ἧς τὰ μέλη δὲν συνδέονται στενῶς μεταξύ των. Διὰ τὴν διάκρισιν μεταξὺ κοινῆς γνώμης μικρᾶς καὶ μεγάλης ὁμάδος χρησιμοποιοῦνται διάφοροι ὅροι, ὡς ἐ.π. ἡ τῆς μεγάλης ὁμάδος καλεῖται δημοσία γνώμη,

---

3. Οἰκονόμου, Ἡ δημοσία γνώμη, ἐν «Θέσεις καὶ ἰδέαι», 1968 σελ. 515. Βουγιούκα, σελ. 176. Σταματιάδου, σελ. 46 ἐπ.

4. Πρβλ. περαιτέρω, Οἰκονόμου, σελ. 515. Tönnis, Kritik der öffentlichen Meinung, σελ. 250.

5. Λεμπέση, Κοινωνιολογία τοῦ τύπου, 1951, σελ. 30. Οὕτω Γεωργάκη, Ἱστορία κοινωνικῶν θεωριῶν, 1960 σελ. 10, θεωροῦντος τὴν κοινὴν γνώμην ὡς δοξασίας καὶ πεποιθήσεις τῶν ἀτόμων ἐπὶ ζητημάτων εὐρείας δημοσιότητος ἢ ἀφορώντων εἰς τὸ δημόσιον συμφέρον.

ἐνῶ τῆς μικρᾶς κοινὴ γνώμη (6). Ἡ διάκρισις ὅμως αὐτὴ φρονοῦμεν ὅτι δὲν εἶναι ἐπαρκής, καθ' ὅσον ἐφ' ὅσον διατυποῦται μία γνώμη ὑπὸ πλείστων ἀτόμων ἁπανταχοῦ τῆς ὑφηλίου, θὰ ἔδει νὰ διακρίνωμεν καὶ τὴν διεθνῆ κοινὴν γνώμην, ἧς ὅμως ἡ ὕπαρξις ἀμφισβητεῖται (7).

Τῆς δημοσίας γνώμης δέον νὰ διακριθῇ τὸ δημόσιον αἴσθημα, προερχόμενον ἐκ τῆς κινητοποιήσεως τοῦ συναισθηματικοῦ καὶ οὐχὶ τοῦ βουλητικοῦ μηχανισμοῦ τῶν ἀτόμων, κατὰ τὰ εἰδικώτερον ἀμέσως ἀνωτέρω ἀναφερόμενα.

II. Δημοσία γνώμη καὶ τύπος

Ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς ὑπὸ τοῦ τύπου διαμορφώσεως τῆς δημοσίας γνώμης, περισσότερον γνωστὴ εἶναι ἡ θεωρία τῆς ἀντανακλάσεως. Βάσει τῆς θεωρίας ταύτης, ὡς ἑξῆς περιγράφει ὁ Λεμπέσης (8) τὸ ἐν λόγῳ σχῆμα:

> Τὸ φαινόμενον τῆς κοινῆς γνώμης εἰς πρώτην ἀνάλυσιν δὲν εἶναι συνεπῶς ἄλλο τι, παρ' αὐτὴ ἡ κοινωνία, αὐτὸς οὗτος ὁ κοινωνικὸς βίος ἐν ἀντανακλάσει εἰς τὸν ἐγκέφαλον τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου. Ἀντανάκλασιν ἤδη τῆς ἀντανακλάσεως ταύτης ἀποτελεῖ ὁ τύπος. Καὶ — διὰ νὰ συμπληρωθῇ ἡ σειρὰ — ἀντανάκλασιν τῆς δευτέρας ταύτης ἀντανακλάσεως (τοῦ τύπου) ἀποτελεῖ ὁ ἀναγνώστης!

Οὕτω ἔχομεν πρωτογενῆ, δευτερογενῆ καὶ τριτογενῆ ἀντανάκλασιν. Πρὸς διευκρίνισιν τούτου ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς χρησιμοποιεῖ τὸ ἑξῆς παράδειγμα εἰς τέσσαρας φάσεις: α) Τρεῖς ἄνθρωποι εὑρίσκονται εἰς μίαν οἱανδήποτε κοινωνικὴν κατηγορίαν. β) Συσκέπτονται ἐπί τινος θέματος καὶ σχηματίζουν μίαν κοινὴν γνώμην: ἀντανάκλασις τοῦ θέματος εἰς τὸν ἐγκέφαλόν των. γ) Τὴν ἑπομένην ἀναγιγνώσκουν τὴν γνώμην εἰς τὴν ἐφημερίδα, δεδομένου ὅτι ἡ ἐφημερὶς προοιωνιζομένη τὴν γνώμην τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ τοὺς τὴν ἐμφανίζει ὡς ἰδικήν της: δευτέρα ἀντανάκλασις τῆς κοινῆς γνώμης ἐπὶ τῆς ἐφημερίδος. δ) οἱ τρεῖς ἄνθρωποι δέχονται ἢ ἀπορρίπτουν τὴν γνώμην τῆς ἐφημερίδος: τρίτη ἀντανάκλασις τῆς γνώμης ἐπὶ τῶν ἀναγνωστῶν. (8).

Τὸ ὡς ἄνω ὑπὸ τοῦ Λεμπέση περιγραφόμενον σχῆμα δὲν εἶναι βεβαίως δυνατὸν νὰ εὐσταθήσῃ διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους:

α) Ὁ τύπος δὲν τυγχάνει οὕτω διαμορφωτὴς τῆς κοινῆς γνώμης, ἀλλ' ἑρμηνευτὴς ταύτης.

β) Δὲν νοεῖται ἑρμηνεία, ἀλλ' ἔρευνα τῆς κοινῆς γνώμης καὶ τέλος διατύπωσις ταύτης.

Οὕτω προκύπτει σαφῶς τὸ συμπέρασμα ὅτι, ὁ τύπος δὲν τυγχάνει διαμορφωτὴς τῆς δημοσίας γνώμης ἀλλ' «ἐκφραστὴς» ταύτης (9), ὑπὸ τὴν ἔν-

---

6. Οἰκονόμου, σελ. 523. Σταματιάδου, Κοινὴ γνώμη, 1960, σελ. 11. Ὁ Oppenheimer, System der Soziologie, 1922, σελ. 469, ὁμιλεῖ περὶ γενικῆς κοινῆς γνώμης καὶ ἁπλῆς ὁμαδικῆς τοιαύτης.
7. Οἰκονόμου, σελ. 570.
8. Σελ. 30 - 31 Ἰδὲ καὶ Αἰδαλῆ, Αἱ παρεκτροπαὶ τοῦ τύπου, 1966, σελ. 36.
9. Eek, Freedom of information, 1953, σελ. 25. Emery-Ault-Agee, Introduction to mass media communication, 1967, σελ. 4. Löffler, σελ. 4. Κατ-

νοιαν ὅτι, ὁ δημοσιογράφος ἔχει ὡς ἔργον τὸ νὰ ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μὲ τὰ γεγονότα καὶ μὲ τὰς ἐπ' αὐτῶν διατυπουμένους γνώμας ἢ κρίσεις, ἐν συνεχείᾳ δὲ νὰ παραδίδῃ πρὸς δημοσίευσιν τὸ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθὲν σχετικὸν πρὸς τὰ ἄνω κείμενον. Ὁ τύπος ἑπομένως δὲν δρᾷ μεμονωμένως, ἀλλ' εἶναι ὑποχρεμένος νὰ παρακολουθῇ τὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων καὶ γενικώτερον τὸν καθόλου κοινωνικὸν βίον καὶ τοῦτον βεβαίως μέχρις ἑνὸς ὁρίου, τ.ἔ. μέχρι τῶν ὁρίων εἰς ἃ οὗτος περατοῦται καὶ ἄρχεται ὁ ἰδιωτικὸς βίος, ὅστις ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς ἑπομένοις, δὲν δύναται νὰ παραβιάζηται ὑπὸ τοῦ τύπου εἰμὴ ἐντελῶς κατ' ἐξαίρεσιν.

Τὸ ὅτι ὁ τύπος δὲν τυγχάνει διαμορφωτὴς ἀλλ' ἐκφραστὴς τῆς κοινῆς γνώμης, ἀποδεικνύεται καὶ στατιστικῶς διὰ τῶν ὑπὸ τῶν Emery — Ault — Agee ἀναφερομένων παραδειγμάτων (10). Οὕτω ὑπὸ τούτων ἀναφέρονται λεπτομερῆ ἀριθμητικὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν προκύπτει ὅτι εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν ἀμερικανικῶν προεδρικῶν ἐκλογῶν, ὁ ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐφημερίδων τῶν Η.Π.Α. ὑποστηριζόμενος ὑποψήφιος κατὰ κανόνα ἀπετύγχανεν, ἐνῷ ἐπετύγχανε νὰ ἐκλεγῇ ὁ ὑπὸ τῆς μειοψηφίας τοῦ τύπου ὑποστηριζόμενος ὑποψήφιος, εἰδικῶς δὲ εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ ἔτους 1948, ὁ ἐκλεγεὶς πρόεδρος Truman, ὑπεστηρίζετο μόνον ἀπὸ τὸ 10% τῶν ἐφημερίδων. Μόνον κατ' ἐξαίρεσιν συνέβη νὰ ἐκλεγῇ ὁ ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας τοῦ τύπου ὑποστηριζόμενος ὑποψήφιος, ὡς ἐ.π. κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1964, ἔνθα ὁ Johnson, ὅστις ἐξελέγη πρόεδρος, ὑπεστηρίζετο ἀπὸ τὸ 61,5% τῶν ἐφημερίδων.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐφ' ὅσον ἐν τῷ παρόντι τμήματι τῆς ἀνὰ χεῖρας διατριβῆς ὁ τύπος ἐρευνᾶται οὐχὶ ἀπὸ νομικῆς ἀλλ' ἀπὸ κοινωνιολογικῆς ἀπόψεως, ὀφείλομεν νὰ παρατηρήσωμεν προκαταβολικῶς ὅτι, ἔχων ὁ τύπος ὡς ἀποστολὴν τὴν «ἔκφρασιν» τῆς κοινῆς γνώμης δὲν ἔχει ἐξουσίαν νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἀτόμου τινός, καθ' ὅσον οὗτος δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀποτελέσῃ θέμα ἐρεύνης τῆς κοινῆς γνώμης, ἥτις καλύπτει γενικοῦ ἐνδιαφέροντος ζητήματα.

Εἴπομεν ὅτι ὁ τύπος τυγχάνει ἐκφραστὴς τῆς κοινῆς γνώμης. Ἡ παρατήρησις ὅμως αὕτη δὲν θὰ ἦτο πλήρης, ἐὰν δὲν ἐξητάζετο τὸ ὅλον ἐν προκειμένῳ θέμα καὶ ἀπὸ ἀπόψεως πρακτικῆς, τ.ἔ. ἐὰν πράγματι ὁ τύπος ἐκφράζῃ σήμερον τὴν κοινὴν γνώμην, τοῦτο δὲ χάριν πληρότητος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Οὕτω δέον νὰ διακρίνωμεν τὰς ἑξῆς περιπτώσεις:

α) Εἶναι γεγονὸς ὅτι εἰς τὸ παρελθόν, ὅτε δηλονότι ὁ τύπος δὲν ἦτο ἐλεύθερος ἢ καὶ σήμερον εἰς τὰ ὁλοκληρωτικὰ κράτη ὁ δημοσιογράφος παρακολουθεῖ τὰ γεγονότα καὶ τὰς ἐπ' αὐτῶν κρίσεις, πλὴν ὅμως δὲν δύναται νὰ καταχωρήσῃ π ᾶ ν δημοσίευμα ἐκφράζον τὴν κοινὴν γνώμην λόγῳ τῶν ἐντεῦθεν ὑφισταμένων ἀπαγορεύσεων καὶ περιορισμῶν. Οὕτω πρώτη ἀρχὴ ἥτις

ζ η θ ω μ ᾶ, Τύπος καὶ ἐθνικὴ ἄμυνα, 1968, σελ. 19. Ἰδὲ ὁμοίως, A free and responsible press, by the Commission on freedon of the press, 1947 σελ. 25. Contra, Φ ί λ ι α ς, Τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθεροτυπίας καὶ ἡ κατὰ τὸ ἄρθρον 367 Π.Κ. πρόσθετος προστασία, 1966 σελ. 49, ὅστις θεωρεῖ τὸν τύπον ὡς διαμορφωτὴν τῆς δημοσίας γνώμης.

10. Σελ. 146 - 7.

δέον νὰ διατυπωθῇ εἶναι ὅτι, ἵνα ὁ τύπος θεωρηθῇ ὡς ἐκφραστὴς τῆς δημοσίας γνώμης, ἀπαιτεῖται καθεστὼς πλήρους ἐλευθεροτυπίας (11).

β) Μετὰ τὴν καθιέρωσιν τῆς ἐλευθεροτυπίας καὶ τὴν συγχρόνως σχεδὸν λαβοῦσαν χώραν τεραστίαν ἀνάπτυξιν τῆς τεχνικῆς, ὡς καὶ τὴν διαμόρφωσιν τῆς οἰκονομίας ἐπὶ ὑγιῶν βάσεων„ κατέστη ἤδη φανερὸν ὅτι ὁ τύπος ἤρχισε νὰ βιομηχανοποιῆται, αἱ δὲ ἐφημερίδες τῶν παρελθόντων αἰώνων, αἵτινες συνετάσσοντο ὑπὸ τοῦ ἐκδότου των, ὑποκειμένου καὶ τούτου εἰς τὸν κοινωνικὸν ἔλεγχον ἐξέλιπον, ὁ δὲ ἐκδότης εἶναι σήμερον ἀπρόσωπος ἢ ἄγνωστος τελείως καὶ συνήθως δὲν μετέχει εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ἐφημερίδος. Κατ' ἀκολουθίαν τούτου ὁ τύπος κατέληξε σήμερον νὰ ἀποτελῇ καθαρὰν βιομηχανικὴν ἐπιχείρησιν, ὑποκειμένην εἰς τοὺς ἐντεῦθεν οἰκονομικοὺς νόμους. Αἱ ἐφημερίδες ἤρχισαν νὰ συγκεντρῶνται εἰς ἐλάχιστα πρόσωπα καὶ ἐδημιουργήθησαν τὰ ἐντεῦθεν ὀλιγοπώλια (Press - Chains) (12).

Ἐν συνεχείᾳ δὲ ἓν τῶν κυρίων ἐσόδων τῶν ἐφημερίδων ἀπέβη ἡ διαφήμησις„ ἐνῷ τὸ ἐκ πωλήσεως τῶν φύλλων κατὰ κανόνα δευτερεῦον. Οὕτω προκύπτει εὐθέως τὸ συμπέρασμα ὅτι, ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ὁ τύπος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καταστῇ τὸ ὄργανον ἐκφράσεως τῆς δημοσίας γνώμης, ἀλλ' ἡ ὑπὸ τούτου ἐκφραζομένη εἶναι κατ' ἀνάγκην νόθος' Ἐπ' αὐτῆς ἑπομένως τῆς βάσεως νοεῖται σήμερον ἡ ὑπὸ τοῦ τύπου ἔκφρασις τῆς δημοσίας γνώμης καὶ

---

11. Eek., σελ. 14. A Free and responsible press, σελ. 8, ἀναφερομένου χαρακτηριστικῶς ὅτι πᾶς τις ἔχων μίαν ἰδέαν καὶ δύναται νὰ τὴν δημοσιεύσῃ ὀ φ ε ί λ ε ι νὰ πράξῃ τοῦτο, διότι οὕτω προάγεται τὸ κοινὸν καλόν. Πρβλ. καὶ Emery - Ault-Agee, σελ. 16, ἀναφερομένου ὅτι, «In a democracy public opinion is the engine that keeps the wheels turning. Περαιτέρω Bourquin, σελ. 68. Αἰδαλῆ, σελ. 52. Περὶ ἐλευθεροτυπίας ἰδὲ ἐν ἑπομένῳ Κεφαλαίῳ.

12. Πρὸς μελέτην τοῦ φαινομένου τούτου, συνεστήθη ἐν Ἀγγλίᾳ εἰδικὴ ἐπιτροπή, ἥτις δὲν κατώρθωσε νὰ λύσῃ τελικῶς τὸ θέμα, πρβλ. Royal commission on the press, 1947 - 1949, report London, σελ. 97. Ὁμοίως, A free and responsible press, σελ. 42 ἀναφερομένου ἐπὶ πλέον καὶ περὶ local monopolies διὰ τὰς μικροτέρας ἐφημερίδας. Emery - Ault-Agee, σελ. 30. Ἐν Γερμανίᾳ ὁμοίως ἐμελετήθη ἐπισταμένως τὸ τοιοῦτον θέμα συγκροτηθέντων καὶ σχετικῶν συνεδρίων, ἅτινα ἁπλῶς κατέληξαν εἰς πανηγυρικὰς διαπιστώσεις. Οὕτω περὶ τοῦ ἐν Würzburg καὶ κατὰ τὴν 20 - 30)9)1967 συνελθόντος συνεδρίου ἰδέ, Koebel, Pressekonzentration, ἐν JZ 1967 σελ. 770. Ἐν τούτῳ ὁ Heck ὑπεστήριξεν ὅτι, δὲν θίγεται ἡ ἐλευθεροτυπία ἐὰν θεσπισθοῦν νόμοι πρὸς περιορισμὸν τῆς συγκεντρώσεως τοῦ τύπου, ὁ δὲ Wenzel, ἀνέφερεν ὅτι, τὸ 1965, τὸ 88% τοῦ τύπου τοῦ Λονδίνου καὶ τὸ 66% τῆς ὑπολοίπου χώρας ἦτο συγκεντρωμένον εἰς τρία τράστ. Εἰς τὰς Η.Π.Α. ἐξ ἄλλου τὸ 1966 μόνον τρεῖς πόλεις (Ν. Ὑόρκη, Βοστώνη καὶ Οὐάσιγκτον), εἶχον πλέον τῶν δύο ἀνεξαρτήτων ἀπ' ἀλλήλων ἐφημερίδων. Ἡ κατάστασις δὲν διωρθώθη οὐδὲ καὶ μὲ τὴν ἔκδοσιν εἰδικῶν ἐν προκειμένῳ νόμων (Monopolies and mergers acts). Πρβλ. Περαιτέρω Kübler-Simitis, Presse und Wettbewerb, JZ 1969, σελ. 445, περὶ μὴ ἀντισυνταγματικότητος τῶν τοιούτων νόμων Heck, Pressekonzentration und Pressefreiheit, JZ 1969, σελ. 84 ἑπ. ἐπισημαίνοντος τὸν ἐντεῦθεν κίνδυνον τῆς δημοκρατίας. Ὁμοίως Λεμπέση, σελ. 70. Duverger, Droit Public, 1957, σελ. 205, ὅστις παραλληλίζει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου μὲ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ζούγκλας ἔνθα ἀπαγορεύεται ἡ θήρα πρὸς προστασίαν τῶν ἀγρίων ζώων ἀλλὰ δὲν προστατεύονται τὰ ἀδύνατα ζῶα ἔναντι τῶν δυνατῶν. Kunert, Pressekonzentration und Verfassungsrecht, 1971 Lerche, Rundfunkmonopol zur Zulassung privater Fernseheveranstaltungen, 1970.

ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἀπογοητευτικὸν τὸ φαινόμενον, ἐν τούτοις δὲν παύει νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν πραγματικότητα. Καὶ ναὶ μὲν ἐξετάζεται ὑπὸ πλείστων θεωρητικῶν ὁ ρόλος τῆς δημοσίας γνώμης (13), ἀλλ' ἐν πολλοῖς τὰ καθ' ἕκαστον ἀναπτυσσόμενα ἔχουν ἁπλῶς θεωρητικὸν χαρακτῆρα.

III. Λειτουργίαι καὶ παράγοντες τοῦ τύπου

Αἱ λειτουργίαι τοῦ τύπου προκύπτουν ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀποστολῆς του, ὡς ὀργάνου παροχῆς εἰς τὸν ἀναγνώστην ποικίλης μορφῆς πνευματικῆς τροφῆς. Ἡ ἀνάγνωσις ἑπομένως ἑνὸς ἐντύπου ὑπό τινος ἀτόμου ἐξυπηρετεῖ πλείστους ὅσους σκοπούς. Οὕτω ὡς γίνεται εὐρέως δεκτὸν (14), αἱ λειτουργίαι τοῦ τύπου εἶναι κυρίως αἱ ἑξῆς:

α) Ἡ πληροφόρησις„ ἐπὶ τῶν γενικοῦ ἐνδιαφέροντος γεγονότων, τ.ἔ. οὐ μόνον ἡ ξηρὰ ἐξιστόρησις τούτων, ἀλλὰ ὁ σχολιασμός, ἡ κριτική, ἡ ἀνάλυσις κ.λ.π. τῶν ἐν λόγῳ γεγονότων„ γενικῶς εἰπεῖν δέ, ἡ ἐν τῷ ἐντύπῳ καταχώρησις τῆς δημοσιογραφικῆς ὕλης, δηλονότι ἡ παρουσίασις τῶν τρεχόντων γενικωτέρας σημασίας γεγονότων κατὰ διατύπωσιν τοῦ σχετικοῦ κειμένου συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τοῦ δημοσιογραφικοῦ λόγου ἢ ὕφους (15). Τὸ ἐν λόγῳ ὕφος ὡς γνωστὸν νοεῖται διττῶς, ἤτοι ὑποκειμενικῶς ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν ὑπὸ τοῦ συντάκτου τοῦ εἴδους τοῦ ἐντύπου λόγου, ἀντικειμενικῶς δέ, ὡς πρὸς τοὺς κανόνας οὓς ἐπιβάλλει εἰς τὸν συντάκτην ἕκαστον εἶδος ἐντύπου λόγου κεχωρισμένως (16). Οἱ κανόνες οὓς δέον νὰ πληροῖ ἡ τοιαύτη λειτουργία τοῦ τύπου (ἐ.π. σεβασμὸς πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τὸν ἰδιωτικὸν βίον κ.λ.π.) εἶναι νομικοὶ καὶ δὲν ἐξετάζονται ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐν τοῖς ἑπομένοις, ὅπου τοῦτο καθίσταται ἀναγκαῖον. Ἡ ἐν προκειμένῳ λειτουργία τοῦ τύπου ἀποτελεῖ στοιχεῖον ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ μίαν δημοκρατικὴν κοινωνίαν, δεδομένου ὅτι ὡς γνωστόν, ἓν ἐκ τῶν φαινομένων τῶν ὁλοκληρωτικῶν κρατῶν εἶναι ἡ ἐλλειπὴς πληροφόρησις ἐνίοτε δὲ ἐπὶ πολὺ σπουδαίων γεγονότων, δυναμένων νὰ ἐπηρεάσουν τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐπιβίωσιν ἑνὸς ὁλοκλήρου ἐνδεχομένως λαοῦ. Τοσαύτη δὲ εἶναι ἡ σημασία τῆς πληροφορήσεως,

---

13. Περὶ ὧν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπεκταθῶμεν ἐνταῦθα, καθ' ὅσον τὸ θέμα εἶναι τεράστιον, ἰδὲ ὅμως ἀντὶ πολλῶν, Λεμπέση, σελ. 40. Οἰκονόμου, σελ. 536. Αἰδαλῆ, σελ. 47. Βουγιούκα, σελ. 176. Χατζηθωμᾶ, σελ. 19. Σταματιάδου, σελ. 87. Τοῦ Αὐτοῦ, Ἡ κοινὴ γνώμη, σελ. 75. Γεωργάκη, σελ. 10. Φίλια, σελ. 47. Tönnis, σελ. 260. Sauvy, L' opinion publique, 1965, σελ. 30. Girard, L' opinion publique et la presse, 1959, Lippman, public opinion, 2α ἔκδ. σελ. 191.

14. Ἀντωνοπούλου, σελ. 19. Φίλια, σελ. 52 ἑπ. Χατζηθωμᾶ, σελ. 13 ἑπ. Löffler, σελ. 4 ἑπ. Neumann - Nipperdey-Scheuner, Meinungsfreiheit, ἐν Die Grundrechte, τόμ. 2ος 1954, σελ. 250. Royal commission on freedom of the Press, σελ. 20. A Free and resposible Press, σελ. 27 - 28. Bourquin, σελ. 168 ἑπ.

15. Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς δημοσιογραφικῆς ὕλης ἰδὲ Κρίππα, Ἡ πνευματικὴ ἰδιοκτησία τῆς δημοσιογραφικῆς ὕλης, Ἀρχ. Νομ. ΙΘ' σελ. 331 ἑπ.

16. Πρβλ. εἰδικῶς, Αἰδαλῆ, σελ. 47.

ὥστε ὑπὸ πλειόνων θεωρητικῶν ὑπεστηρίχθη ὅτι ἡ κλασσικὴ ἔννοια τῆς ἐλευθεροτυπίας δέον νὰ ἀντικατασταθῇ ὑπὸ τῆς «ἐλευθερίας τῶν πληροφοριῶν», τ.ἔ. τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας καὶ ἀκωλύτου ἀντλήσεως, λήψεως καὶ μεταδόσεως πληροφοριῶν, διὰ παντὸς μέσου ἐκφράσεως (17). Ἡ ἀρχὴ αὕτη περιελήφθη κατ' ἀρχάς, εἰς τὸ ἄρθρον 19 τῆς Οἰκουμενικῆς Διακηρύξεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου, ἥτις ὡς γνωστὸν υἱοθετήθη ὑπὸ τοῦ Ο.Η.Ε. τὴν 10.12.1948 (18). Ἐν συνεχείᾳ υἱοθετήθη ὑπὸ τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Συμβάσεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου» τοῦ 1950 (19) ἐν ἄρθρῳ 10. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐπηρέασε καὶ τινα τῶν μεταγενεστέρων συνταγμάτων (20), ἅτινα περιέλαβον ταύτην. Ἡ ἐλευθερία τῶν πληροφοριῶν ὅμως δὲν νοεῖται ὡς ἀπόλυτος, καθ' ὅσον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἦτο ἐ.π. ἀνεπίτρεπτος ἡ ἐπὶ τοῦ κινηματογράφου λογοκρισία, ἥτις ὑφίσταται εἰς ἅπαντα τὰ κράτη τῆς ὑφηλίου (21). Καὶ ναὶ μὲν τὸ ἄρθρον 5 τοῦ γερμανικοῦ συντάγματος κατὰ μοναδικὴν ἐξ ὅσων γνωρίζομεν ἐξαίρεσιν ἀπαγορεύει τὴν ἐπὶ τοῦ κινηματογράφου λογοκρισίαν, πλὴν ὅμως αὕτη καθιερώθη καὶ εἰς τὴν χώραν ταύτην ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κινηματογραφικῶν ἐπιχειρηματιῶν διὰ τοῦ «Ἑκουσίου Αὐτοελέγχου» τῆς 1.3.1960. Ἐξ ἄλλου τόσον ἡ διακήρυξις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ὅσον καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ σύμβασις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, διακηρύσσουν μὲν τὴν ἐλευθερίαν τῶν πληροφοριῶν, ἀλλ' ἐπιτρέπουν τὴν ἐπὶ τοῦ κινηματογράφου λογοκρισίαν (22) καὶ κατ'

---

17. Ἀντωνοπούλου, σελ. 150. ἐπ. Bourquin, σελ. 146 Eek, σελ. 15. Terrou-Solal, Le Droit de l' Information, 1951 εἰς πλεῖστα σημεῖα. Royal commission on freedom of the press, σελ. 100. A free and responsible press, σελ. 16 ἰδὲ καὶ σελ. 30 ἐπ. καὶ 129. Emery-Ault-Agee, σελ. 5. Pinto, La liberté d' opinion et d' information, 1955 σελ. 30. Smend, das Problem der Presse in der heutigen geistigen Lage, ἐν Staatsrechtliche Abhandlungen, 1955, σελ. 380. Löffler, σελ. 67.

18. Πρβλ. εἰδικῶς Δασκαλάκη, Ἡ Οἰκουμενικὴ Διακήρυξις τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, 1953, σελ. 50 ἐπ.

19. Κυρωθεῖσα παρ' ἡμῖν διὰ τοῦ Ν. 2329)53 καὶ καταγγελθεῖσα τὴν 12.12.1969 διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 2844)δὶς ρηματικῆς διακοινώσεως, Πρβλ. Δασκαλάκη, Μαθήματα Συνταγματικοῦ Δικαίου, Α' 1971, σελ. 111.

20. Ἄρθρ. 5 τοῦ Συντ)τος τῆς Δυτ. Γερμανίας τοῦ 1949 Ἄρθρ. 30 τοῦ συντ. τῆς Ἐρυθραίας τοῦ 1952. Ἄρθρ. 8 τοῦ συντ. τοῦ Δ. Βερολίνου τοῦ 1950, περὶ ὧν ἰδὲ σχετικῶς, Antonopoulos, L' influence de la declaration universelle de droits de l'homme sur les constitutions contemporaines, σελ. 20.

21. Lyon-Caen Lavigne, Traité theorique et pratique de droit du cinema français et comparé, τόμ. 1, 1957, σελ. 87 ἐπ. Sarraute-Gorline, Droit de la cinematographie, 1955, σελ. 174 ἐπ. Κρίππα, Ὁ ἔλεγχος κινηματογραφικῶν ταινιῶν ὡς μέσον ἀσκήσεως ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς, Ἀστυν. Χρον. ΙΣΤ' σελ. 689. Περαιτέρω ἰδέ, A free and responsible press, σελ. 82.

22. Ἡ διακήρυξις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου ἀναφέρει χαρακτηριστικῶς ὅτι δύνανται νὰ τεθοῦν ὡρισμένοι περιορισμοὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν πληροφοριῶν ἀναγκαῖοι»... (β) For the protection of national security or of public order or of public health or morals». Ἡ δὲ εὐρωπ. σύμβασις ἀναφέρει ὅτι, «Le present article n' empeche pas les etats de soumettre les entreprises de radiodiffusion, de cinema ou la television à un regime d' autorisations».

ἀκολουθίαν ἡ ἐλευθερία τῶν πληροφοριῶν ἔχει μέχρι στιγμῆς θεωρητικὸν χαρακτῆρα.

β) Ἡ ψυχαγωγία καὶ ἐπιμόρφωσις (23) ἐπὶ πάσης φύσεως θεμάτων, καλλιτεχνικῶν, μορφωτικῶν κ.λ.π. Τοῦτο καθίσταται σήμερον ἔτι ἀναγκαῖον, δεδομένης τῆς τεραστίας αὐξήσεως τῆς κυκλοφορίας τῶν ἐντύπων ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παρελθόν, ἔνθα αὕτη ἦτο περιωρισμένη (24). Ἡ λειτουργία αὕτη τοῦ τύπου ὁδηγεῖ ἐνίοτε εἰς ἐκτροπήν, τ.ἔ. διὰ τῆς ἐπιδόσεως μερίδος τούτου εἰς τὴν σκανδαλοθηρίαν, ὅπερ τυγχάνει ἰδιαιτέρως ἐπικίνδυνον (25).

γ) Ἡ κριτικὴ (26) ἐπὶ τῶν πάσης φύσεως γεγονότων, ἐκδηλώσεων κ.λ.π., ὡς καὶ περὶ τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ δημοσίου βίου, περὶ οὗ ἀναπτυχθήσεται ἐν συνεχείᾳ τῆς παρούσης ἐργασίας.

δ) Ἐκφράζει τὴν κοινὴν γνώμην, καθ' ὃν τρόπον ἀνεπτύχθη λεπτομερῶς ἀνωτέρω.

ε) Ὁ ἔλεγχος. Ἡ λειτουργία αὕτη εἶναι ἀπόρροια τῆς φύσεως τοῦ τύπου ὡς τετάρτης ἐξουσίας, τ.ἔ. ὁ τύπος παραλλήλως πρὸς τὸ κοινοβούλιον, ἀσκεῖ ἔλεγχον ἐπὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων κυρίως ἐπὶ τῆς κρατικῆς δραστηριότητος. Ἡ ἰδανικὴ δὲ ἐπιτυχία τῆς ἐν προκειμένῳ ἀποστολῆς τοῦ τύπου εἶναι, ἐὰν οὗτος μεριμνᾷ ἵνα φωτίζῃ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἅτινα παραμένουν σκοτεινὰ καὶ ἐκφεύγουν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου δι' οἱονδήποτε λόγον (27) εἴτε ἐξ ἀδυναμίας εἴτε ἐξ ἑτέρου λόγου.

Ἐξ ἄλλου βάσει τοῦ ἄρθρου 14 § 2 τοῦ συντάγματος, ὁρίζεται ὅτι ὁ τύπος ἐπιτελεῖ «δημοσίαν ἀποστολήν». Καίτοι ὅθεν ἡ διάταξις αὕτη εἶναι νέα μὴ ὑφισταμένη ἐν τῷ προϊσχύοντι συντάγματι, καὶ ὡς ἐκ τούτου μὴ ἑρμηνευθεῖσα μέχρι στιγμῆς, ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ ὑποστηρίξωμεν ὅτι, ἡ ἐν προκειμένῳ ἐλεγκτικὴ λειτουργία τοῦ τύπου ἀναγνωρίζεται ἤδη καὶ συνταγματικῶς, καθ' ὅσον οὐδὲν ἕτερον εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἐννοεῖ ἡ ἐν προκειμένῳ συνταγματικὴ διάταξις.

Ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω λειτουργιῶν τοῦ τύπου αἱ γνῶμαι τῶν ἡμετέρων, ὅσον καὶ τῶν ἀλλοδαπῶν συγγραφέων σχεδὸν συμπίπτουν, μὴ ὑποστηριζομένου ἐξ ὅσον γνωρίζομεν, ἑτέρου εἴδους λειτουργιῶν πλὴν τοῦ ὅτι αἱ λειτουργίαι τοῦ τύπου ἀποκαλοῦνται ἐνίοτε «λειτουργίαι καὶ παράγοντες τοῦ τύπου» καὶ οὐχὶ ἁπλῶς λειτουργίαι. Ὁ τελευταῖος ὅμως — μονολεκτικὸς — ὅρος τελικῶς ἐπεκράτησε.

---

23. Ἀντωνοπούλου, σελ. 20. Φίλια, σελ. 53. Χατζηθωμᾶ, σελ. 17.
24. Pinto, σελ. 32.
25. Φίλια, σελ. 54.
26. Ἀντωνοπούλου, σελ. 20. Φίλια, σελ. 52. Löffler, σελ. 7.
27. Φίλια, σελ. 53. Περαιτέρω δέχεται οὗτος ὅτι, ὁ τύπος εἶναι τὸ ἰσχυρότατον ὄργανον ἐλέγχου τοῦ κράτους μετὰ τὴν λειτουργικὴν ἀποδυνάμωσιν τοῦ κοινοβουλίου. Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη δὲν εἶναι φρονοῦμεν ὀρθή, καθ' ὅσον οὐδαμόθεν ἀποδεικνύεται ὅτι τὰ κοινοβούλια σήμερον ἀπεδυναμώθησαν καὶ οὐδένα ἔλεγχον ἀσκοῦν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑΣ

1. Ἔννοια τῆς ἐλευθεροτυπίας

Ὡς γνωστὸν ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου καθιεροῦται οὐ μόνον εἰς τὰ συν τάγματα τῶν δημοκρατικῶν κρατῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ τῶν ὁλοκληρωτικῶν, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰ τῶν κρατῶν εἰς ἃ ὁ τύπος τυγχάνει κρατικὸς ὡς ἐ.π. εἰς τὰ κομμουνιστικὰ κράτη (1) (2) !

Ἡ σχετικὴ διατύπωσις εἰς τὰ διάφορα συντάγματα ποικίλλει εἰς μέγα βαθμὸν καὶ οὐδέποτε δύο περὶ ἐλευθεροτυπίας συνταγματικαὶ διατάξεις δύο ἀντιστοίχως διαφόρων κρατῶν, ἔχουν διατυπωθῆ καθ' ὅμοιον τρόπον ἢ σχεδὸν ὅμοιον ἢ ἔστω ὁμοιόμορφον. Εἴς τινα συντάγματα τὸ περὶ ἐλευθεροτυπίας ἄρθρον εἶναι λακωνικὸν καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν μόνον φρᾶσιν (ἐ.π. τὸ τῶν Η.Π.Α. καὶ τῆς Ὁλλανδίας). Ἀντιθέτως εἰς ἕτερα εἶναι μακροσκελὲς (ἐ.π. τὸ ἡμέτερον καὶ τὸ τῆς Ἰταλίας). Τοῦτο ὀφείλεται καθ' ἡμᾶς εἰς τρεῖς λόγους: α) Τινὰ τῶν συνταγμάτων εἶναι πολὺ παλαιά, διατυπωθέντα πρὸ ἑνὸς καὶ

---

1. Πρβλ. ἄρθρον 88 τοῦ συντάγματος τῆς Βουλγαρίας τοῦ 1947, ἄρθρ. 85 τοῦ τῆς Ρουμανίας τοῦ 1952, ἄρθρ. 9 τοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας τοῦ 1949, ἄρθρ. 55 τοῦ τῆς Οὐγγαρίας τοῦ 1949, ἄρθρ. 20 τοῦ τῆς Ἀλβανίας τοῦ 1950, ἄρθρ. 71 τοῦ τῆς Πολωνίας τοῦ 1952, ἄρθρ. 87 τοῦ τῆς Λαϊκῆς Κίνας τοῦ 1954, ἄρθρ. 136 τοῦ τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. τοῦ 1936. Ἰδὲ σχετικῶς Antonopoulos, ἔνθ' ἀν. σελ. 20 - 21. Τοῦ Αὐτοῦ, Ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου ἐν Ἑλλάδι, 1965, σελ. 9 - 10.

2. Πρβλ. Δασκαλάκη, Μαθήματα Συνταγματικοῦ Δικαίου 1971 Α' σελ. 11, ἀναφέροντος ὅτι ἡ ὕπαρξις συντάγματος εἰς τὰ αὐταρχικὰ κράτη ἔχει βεβαίως σημασίαν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι δύναται νὰ ἀποτελέσῃ εὐκαιρίαν ἵνα ἐκδηλωθοῦν αἱ «φιλελεύθεραι δυνάμεις» καὶ ἐπικρατήσουν, ὁπότε τὸ σύνταγμα δέον νὰ θεωρηθῆ σημαντικὸν μέσον πρὸς ὑποβοήθησιν τῆς προσπαθείας των. Οὕτω δὲ τὸ ἄρθρον περὶ ἐλευθεροτυπίας τῶν συνταγμάτων τούτων θὰ παίξῃ ἴσως τὸν σημαντικώτερον ρόλον ἐν προκειμένῳ.

πλέον αἰῶνος καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ἰσχύουν καὶ σήμερον καὶ ἐπομένως ἔχουν διατυπωθῆ ἀπηχοῦντα τὰς τότε ἀντιλήψεις (ἐ.π. τῶν Η.Π.Α. τὸ 1791, τοῦ Βελγίου τὸ 1831, τῆς Ἑλβετίας τὸ 1848 κ.λ.π.). Ἐνῷ ἕτερα συντάγματα τυγχάνουν πρόσφατα καὶ ἀπηχοῦν νεωτέρας ἀντιλήψεις. Γενικῶς εἰπεῖν τὰ λακωνικὰ περὶ ἐλευθεροτυπίας συνταγματικὰ ἄρθρα εἶναι τὰ παλαιότερα, ἐνῶ τὰ μακροσκελῆ εἶναι τὰ πλέον πρόσφατα. Τοῦτο εἶναι φυσικὸν λόγῳ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ ἀναφυέντων προβλημάτων, ἅτινα προέκυψαν ὡς ἐ.π. βιομηχανοποίησις τοῦ τύπου, νέοι τρόποι ἐρεύνης καὶ μεταδόσεως εἰδήσεων, ἐφεύρεσις τοῦ ραδιοφώνου, τῆς τηλεοράσεως, τοῦ κινηματογράφου, πολιτικοποίησις τοῦ τύπου κ.λ.π. β) Τὰ συντάγματα δὲν μεταβάλλονται συχνῶς καὶ ἐπομένως δὲν ἔχει δημιουργηθῆ παράδοσις ἑνιαίας διατυπώσεως συνταγματικῶν κανόνων. γ) Τὰ προβλήματα ἅτινα ἀντιμετωπίζει ἕκαστον κράτος εἶναι ἰδιότυπα καὶ τοῦτο ἀντανακλᾶ εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν συνταγμάτων.

Καίτοι ὅθεν ὡς ἐλέχθη, αἱ περὶ ἐλευθεροτυπίας συνταγματικαὶ διατάξεις διατυποῦνται εἰς τὰ καθ' ἕκαστα κατὰ τρόπον τελείως διάφορον (3) καὶ ποικίλλουν, ἐν τούτοις ἡ ἔννοια «ἐλευθεροτυπία» διακηρύσσεται μὲν εἰς τὰ συντάγματα τῶν περισσοτέρων κρατῶν (4), χωρὶς ὅμως νὰ παρέχηται διευκρίνισις οὐδὲ περὶ τῆς ἐννοίας «τύπος», οὐδὲ περὶ τῆς ἐννοίας τῆς «ἐλευθεροτυπίας». Καὶ περὶ μὲν τῆς πρώτης ἀνεφέρθημεν ἐπαρκῶς ἐν Κεφαλαίῳ Α', περὶ δὲ τῆς δευτέρας γίνεται λόγος ἐν τῷ παρόντι Κεφαλαίῳ.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω ὁ καθορισμὸς τῆς ἐλευθεροτυπίας ἀφέθη εἰς τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πρᾶξιν.

Ἐν προκειμένῳ ἀνεπτύχθησαν δύο θεωρίαι, αἵτινες καίτοι διαφέρουν βασικῶς, φρονοῦμεν ὅτι κατ' οὐσίαν μᾶλλον ταυτίζονται, καθ' ὅσον ἀμφότεραι λέγουν τὸ αὐτὸ μὲ διάφορον ἑκάστη ἔκφρασιν.

Κατὰ τὴν πρώτην θεωρίαν (5), ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου εἶναι ἔννοια σύνθετος, τ.ἔ. ἀναλύεται εἰς ἐπὶ μέρους ἐλευθερίας, ἤτοι: α) ἐλευθερία περιεχομένου καὶ ἀπαγόρευσις λογοκρισίας β) ἐλευθερία ἱδρύσεως ἐκδοτικῆς ἐπιχειρήσεως γ) ἐλευθερία ἐκδόσεως καὶ ἀπαγόρευσις προηγουμένης ἀδείας ἢ θέσεως ἐγγυήσεως ἢ μὴ εὐλόγων προσόντων δ) ἐλευθερία συνεχίσεως τῆς ἐκδόσεως καὶ ἀπαγόρευσις παύσεως τοῦ ἐντύπου ἢ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐπιτηδεύματος τοῦ ἐκδότου ε) ἐλευθερία ἐκλογῆς τίτλου τοῦ ἐντύπου καὶ διατήρησις τούτου στ) ἐλευθερία κυκλοφορίας τῶν ἐντύπων καὶ ἀπαγόρευσις πα-

---

3. Πρβλ. A free and responsible press, σελ. 12, ἔνθ' ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἔννοια τῆς ἐλευθεροτυπίας διαφέρει ἀπὸ ἐποχῆς εἰς ἐποχὴν καὶ ἀπὸ κράτους εἰς κράτος.

4. Ὑπ' ὄψιν ὅτι ὑπάρχουν καὶ συντάγματα μὴ περιλαμβάνοντα διάταξιν περὶ ἐλευθεροτυπίας, ὡς ἐ.π. τὸ γαλλικόν, τὸ ἀγγλικὸν κ.λ.π.

5. Ὑποστηριζομένη παρ' ἡμῖν ὑπὸ τῶν, Ἀντωνοπούλου, σελ. 57 ἐπ. Γεωργοπούλου, σελ. 67 ἐπ. Ν.Ν. Σαριπόλου, Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον, τόμ. Β' τεῦχ. Β' 1912, σελ. 311 ἐπ., Κυριακοπούλου Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον, Δ' ἔκδ. 1960 σελ. 368 ἐπ. Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δὲ ὑπὸ τῶν, Mangoldt-Klein, Das Bonner Grundgesetz, τόμ. I, 1955, σελ. 240. Neumann-Nipperdey-Scheuner, σελ. 251 ἐπ. Pinto, σελ. 32 ἐπ. Cooper-Thomas, Libel Slander and related actions, σελ. 1.

ρακωλύσεως ταύτης ζ) ἐλευθερία ἀσκήσεως δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος η) ἐλευθερία ἐκτυπώσεως θ) ἀπαγόρευσις ἐπιβολῆς βαρείας φορολογίας εἰς τὸν τύπον.

Κατὰ τὴν δευτέραν θεωρίαν (6) ἡ ἐλευθεροτυπία νοεῖται ὑπὸ δύο μορφάς: α) ὡς τυπικὴ ἐλευθεροτυπία, β) ὡς οὐσιαστικὴ ἐλευθεροτυπία (7). Τυπικὴ ἐλευθεροτυπία εἶναι ἡ ἀπαγόρευσις διοικητικῶν μέτρων κατὰ τοῦ τύπου, δηλονότι ἡ προστασία αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐντύπου ὡς σώματος ἀφ' ἧς τοῦτο γεννηθῇ (ἐκτυπωθῇ), μέχρις οὗ ἐπιτελέσῃ τὸν προορισμόν του, τ.ἔ. μέχρι τῆς ἀκωλύτου περιελεύσεως εἰς τὸν ἀναγνώστην καὶ τῆς ἀκωλύτου χρήσεως τούτου ὑπ' αὐτοῦ κατ' ἀρέσκειαν. Οὐσιαστικὴ ἐλευθεροτυπία εἶναι ἡ ὑπαγωγὴ τοῦ περιεχομένου τοῦ τύπου εἰς τοὺς μὴ ἀντιστρατευομένους πρὸς τὸ ἄρθρον 14 τοῦ συντάγματος νόμους, τ.ἔ. ἡ εὐχέρεια τῆς ἀκωλύτου διαμορφώσεως τοῦ περιεχομένου τοῦ τύπου. Ὁ ἀκριβὴς ὁρισμὸς τῶν δύο τούτων μορφῶν τῆς ἐλευθεροτυπίας δὲν εἶναι κοινὸς εἰς ἅπαντας τοὺς συγγραφεῖς. φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ὁ Löffler (8), ἔχει διατυπώσει τὸν ὁρισμὸν κατὰ τὸν ἐπιτυχέστερον δυνατὸν τρόπον ἀναφέρων ἐπὶ λέξει ὅτι ἡ οὐσιαστικὴ ἐλευθεροτυπία «Schützt den Inhalt der Druckschrift nur, soweit ihr Inhalt nicht den allgemeinen Gesetzen zuwiderläuft». Περαιτέρω δὲ ὅτι, ἡ τυπικὴ ἐλευθεροτυπία, «Gewährt Schutz gegen äussere Eingriffe, ohne dass es hierbei auf den Inhalt der Druckschrift ankommt». Ἡ προτίμησις ἡμῶν εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Löffler διδόμενον ὁρισμόν, ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι διευκρινίζει κατὰ τρόπον ἱκανοποιητικὸν ποίαν μορφὴν ἐλευθεροτυπίας πλήττει ἑκάστη δεδομένη προσβολὴ ταύτης. Οὕτω ἐπὶ παραδείγματι ἡ λογοκρισία πλήττει τὴν οὐσιαστικὴν ἐλευθεροτυπίαν, καθ' ὅσον θίγει τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐντύπου. Ἡ ἀπαγόρευσις κυκλοφορίας ἐξ ἄλλου πλήττει τὴν τυπικὴν ἐλευθεροτυπίαν, καθ' ὅσον δὲν θίγει τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐντύπου, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ σῶμα τούτου. Ἡ ἀπαγόρευσις ἀσκήσεως τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος γενικῶς πλήττει ὁμοίως τὴν τυπικὴν ἐλευθεροτυπίαν, καθ' ὅσον ἀποκλείει τὴν γέννησιν τοῦ ἐντύπου. Ἡ ἀπαγόρευσις ὅμως ἀσκήσεως τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος ὑφ' ὡρισμένων μόνον προσώπων (ἐ. π. ὑπὸ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν), πλήττει τὴν οὐσιαστικὴν ἐλευθεροτυπίαν, καθ' ὅσον σκοπὸς τοῦ τοιούτου περιορισμοῦ δὲν εἶναι ἡ ἀπαγόρευσις ἐκδόσεως ἐντύπων γενικῶς, ἀλλ' ἡ ἔκδοσις ὡρισμένων ἐντύπων μόνον, ἐν προκειμένῳ συμπολιτευομένου περιεχομένου.

---

6. Ὑποστηριζομένη παρ' ἡμῖν ὑπὸ τῶν, Φίλια, σελ. 18. Κρίππα, Δίκαιον τοῦ τύπου, τόμ. I, 1970, σελ. 7 ἑπ. καὶ τόμ. II, 1971, σελ. 7. Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δὲ ὑπὸ τῶν Löffler, σελ. 66 ἑπ. W. Schmidt, Pressefreiheit, Allgemeine Gesetze und Politzei, JZ, 1967, σελ. 151 ἑπ. Schneider, Presse und Meinungsfreiheit nach dem Grundgesetz, 1962, σελ. 106 ἑπ. Colliard, Precis de droit publique, 1950, σελ. 30.

7. Προτιμῶμεν τὴν ἀπόδοσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν τοῦ ὅρου «Materiel» διὰ τοῦ «οὐσιαστική» καὶ οὐχὶ ὑλική, οὕτω καὶ Μπαρμπαλιᾶς, Ἡ κατάχρησις δικαιώματος ἐν τῷ δικονομικῷ δικαίῳ καὶ τὸ ἄρθρον 117 Κ. Πολ. Δικ. ἐν «Δίκη» I, σελ. 526.

8. Σελ. 68.

Ἑκάστη ἑπομένως ἐπὶ μέρους ἐλευθερία ἐκ τῶν ἀποτελούντων τὴν ἐλευθεροτυπίαν, ἐντάσσεται κατὰ τὴν δευτέραν θεωρίαν εἴτε εἰς τὴν τυπικήν, εἴτε εἰς τὴν οὐσιαστικὴν ἐλευθεροτυπίαν, διὸ καὶ ἀνεφέρθη ἀνωτέρω ὅτι αἱ δύο αὗται θεωρίαι πρεσβεύουν τὸ αὐτό, μὲ διαφόρους ἑκάστη ἐκφράσεις. Ἐτάχθημεν ὅμως ὑπὲρ τῆς δευτέρας θεωρίας, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι, αἱ ἐπὶ μέρους ἐλευθερίαι εἰς ἃς ἀναλύει τὴν ἔννοιαν τῆς ἐλευθεροτυπίας ἡ πρώτη θεωρία, δὲν εἶναι τί τὸ ἀπόλυτον, τ.ἔ. δὲν ἀποκλείεται αὔριον νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι, εἰς τὰς ἐπὶ μέρους ταύτας ἐλευθερίας δέον νὰ ἐνταχθῇ καὶ ἑτέρα τοιαύτη, ἥτις ἐνδεχομένως ἐκ παραδρομῆς π α ρ ε λ ε ί φ θ η (9) ἢ νὰ ὑποστηρίζεται ὑπὸ τοῦ ἑνὸς τῶν συγγραφέων ὅτι, ἡ ἔννοια τῆς ἐλευθεροτυπίας ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς α, β, γ, δ, καὶ ε, ἐπὶ μέρους ἐλευθερίας, ἐνῷ ἕτερος νὰ προσθέτῃ καὶ τὴν στ, τοιαύτην κ.λ.π. ὁπότε ὁδηγούμεθα εἰς μακρὰς θεωρητικὰς διαμάχας, μὴ ἐποικοδομητικὰς διὰ τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης. Οὕτω ἐκ τῆς ἀτελείας ταύτης ἡ δευτέρα θεωρία εἶναι τελείως ἀπηλλαγμένη. Καὶ ναὶ μὲν ὁ ἀναπτύσσων τὴν δευτέραν ταύτην θεωρίαν δὲν δύναται νὰ σταθῇ εἰς τὰς δύο μορφὰς τῆς ἐλευθεροτυπίας (τυπικὴ - οὐσιαστική), ἀλλ' ὑποχρεοῦται νὰ ἐξετάσῃ καί τίνας περιπτώσεις προστασίας ἐξασφαλίζει ἑκάστη τούτων, πλὴν ὅμως αἱ περιπτώσεις αὗται θὰ ἀναφερθοῦν καὶ ἐξετασθοῦν ἐ ν δ ε ι κ τ ι κ ῶ ς καὶ οὐχὶ περιοριστικῶς ὡς πράττει ἡ πρώτη θεωρία.

Ἡ ὡς ἄνω ἔρευνα τῆς ἐννοίας τῆς ἐλευθεροτυπίας διὰ τῆς παραθέσεως καὶ ἀναλύσεως τῶν ἀντιστοίχων θεωριῶν, φρονοῦμεν ὅτι εἶναι ἡ ἐπιστημονικῶς ἐνδεδειγμένη καὶ ἑπομένως δὲν θὰ ἔδει ἐξετάζοντες τὴν ἐλευθεροτυπίαν νὰ προσπαθήσωμεν νὰ δώσωμεν τὸν ὁρισμὸν ταύτης, καθ' ὅσον ἡ ἔννοιά της ὡς εἴδομεν εἶναι πολυσύνθετος καὶ εἷς ἁπλοῦς ὁρισμὸς οὐδὲν πρόβλημα θὰ ἔλυε καὶ θὰ ἦτο οὗτος ἐμπειρικὸς καὶ οὐχὶ ἐξυπηρετῶν τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν (10).

Ἡ ὡς ἄνω ἀναπτυχθεῖσα ἔννοια τῆς ἐλευθεροτυπίας νοεῖται ὡς γνωστόν, ὑπὸ ἀρνητικὴν μορφήν, τ.ἔ. ἀπαγόρευσις θέσεως περιορισμῶν εἰς ταύτην. Ὑπεστηρίχθη ὅμως ὅτι αὕτη νοεῖται καὶ ὑπὸ θετικὴν μορφὴν (11), δηλονότι ὑποχρέωσις παροχῆς εἰδικῆς προστασίας τοῦ κράτους πρὸς τὸν τύπον, ὡς εἶναι ἐ.π. παρ' ἡμῖν ἡ ἀτέλεια δημοσιογραφικοῦ χάρτου (ἄρθρα 20 καὶ 21 τοῦ Ν.Δ. 346) 69 «Περὶ τύπου»), ἡ ἀτέλεια δημοσίων θεαμάτων διὰ τοὺς δημοσιογράφους (ἄρθρον 11 τοῦ Ν. 2366) 53), ἡ ἀτέλεια δημοσιογραφικῶν διαβατηρίων (ἄρθρον 7 τοῦ Ν.Δ. 1004) 71) κ.λ.π.

Τοιαύτη ὑποχρέωσις τοῦ κράτους ἔναντι τοῦ τύπου δὲν προκύπτει βεβαίως ἐκ τοῦ συντάγματος. Εἰς τὰ περισσότερα δὲ τῶν κρατῶν ἀτέλειαι καὶ

---

9. Ὁ Ἀ ν τ ω ν ό π ο υ λ ο ς, δὲν ἀναφέρει τὴν ἐλευθερίαν ἐκτυπώσεως, ἣν ὅμως ἀναφέρει ὁ Γ ε ω ρ γ ό π ο υ λ ο ς, σελ. 68.

10. Καὶ ἑπομένως οὐχὶ ὀρθῶς ὁ J o n e s, The law of journalism, 1940, σελ. 1 πειρᾶται νὰ διατυπώσῃ ὁρισμὸν τῆς ἐλευθεροτυπίας (=ἡ ἐλευθερία δημοσιεύσεως ἄνευ λογοκρισίας ἢ ὁδηγιῶν οἱουδήποτε κειμένου κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ ἐντύπου).

11. Ἀ ν τ ω ν ό π ο υ λ ο ς, σελ. 13 καὶ 124 ἐπ.

ἀπαλλαγαὶ ὡς ἀνωτέρω δὲν ὑφίστανται (12), ὑπεστηρίχθη ὅμως ὅτι ἡ τοιαύτη ὑποχρέωσις τοῦ κράτους εἶναι ἀπόρροια τῆς μεταγενεστέρως ἐπικρατησάσης ἀντιλήψεως ὅτι, ὁ ρόλος τοῦ κράτους δὲν ὁ τοῦ χωροφύλακος (μὴ ἐπέμβασις ἁπλῶς εἰς βάρος τοῦ πολίτου), ἀλλ' ὅτι τοῦτο ὑποχρεοῦται νὰ παράσχῃ εἰς τοὺς ὑπηκόους του προστασίαν (13), ὡς ἐ.π. κοινωνικὴν ἀσφάλειαν, ἐκπαίδευσιν κ.λ.π. ἧς ἀντιλήψεως ἀπόρροια ἡ θέσις εἰς τὰ σύγχρονα συντάγματα εἰδικῶν ἄρθρων περὶ κοινωνικῶν δικαιωμάτων, πρὸς ἣν ὡς γνωστὸν τὴν ὁδὸν ἤνοιξε τὸ σύνταγμα τῆς Βαϊμάρης τοῦ 1919, ὅπερ περιεῖχε πλεῖστα ὅσα τῶν τοιούτων δικαιωμάτων καίτοι τὸ πρὸ αὐτοῦ σύνταγμα τοῦ Μεξικοῦ τοῦ 1917 ἐν ἄρθρῳ 27, περιεῖχεν ὁμοίως ἀναλόγους διατάξεις. Τοιαύτας διατάξεις περιέλαβε καὶ τὸ ἡμέτερον σύνταγμα τοῦ 1968 ἐν ἄρθροις 26 — 29 (14). Οὕτω ὡς ἐλέχθη ἡ μεταβολὴ τοῦ κράτους ἀπὸ κράτος - χωροφύλαξ εἰς κράτος - πρόνοια, κατέστησε τὴν ἔννοιαν τῆς ἐλευθεροτυπίας οὐ μόνον ἀρνητικήν, ἀλλὰ καὶ θετικήν.

Ἡ ὡς ἄνω ἀντίληψις φοβούμεθα ὅτι δὲν δύναται νὰ εὕρῃ στήριγμα εἰδικῶς ὡς πρὸς τὸν τύπον διὰ δύο λόγους:

α) Τὰ κοινωνικὰ δικαιώματα ἀφοροῦν εἰς τὴν προστασίαν τοῦ μεμονωμένου καὶ ἀδυνάτου ἀτόμου. Οὕτω ἀναγνωρίζονται τοιαῦτα δικαιώματα εἰς τὸν ἁπλοῦν ἐργάτην (ἐργασία, ἀμοιβή), εἰς τὸν πτωχὸν γέροντα (σύνταξις, περίθαλψις), εἰς τὸν οἰκογενειάρχην (βοήθημα πρὸς ἀνατροφὴν - προίκησιν τέκνων) κ.λ.π. Τοιαῦτα ὅμως δικαιώματα ἐξ ὅσων γνωρίζομεν, δὲν ἀναγνωρίζονται ἐ.π. ὑπὲρ ἑνὸς πλουσίου μεγαλοβιομηχάνου ἢ γενικώτερον ἰσχυροῦ οἰκονομικοῦ παράγοντος κ.λ.π. Κατὰ συνέπειαν ἡ θέσις τοῦ τύπου, ἥτις σήμερον εἶναι ὑπέρποτε ἄλλοτε ἰσχυρά, ἔχει δὲ οὗτος βιομηχανοποιηθῆ ὡς ἀνεπτύχθη ἀνωτέρω (ἐν Κεφαλαίῳ Β' ΙΙ καὶ αὐτόθι ὑποσημ. 12) καὶ ἑπομένως δὲν εὑρίσκεται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀδυνάτων καὶ ἐνδεῶν, τῶν ἐχόντων δηλονότι ἀνάγκην κοινωνικῆς προστασίας ἧς θὰ ἐδικαιοῦντο ἴσως οἱ δημοσιογράφοι ὡς ἐργαζόμενοι ἢ ὡς ἐκδόται ἐπιστημονικῶν ἐντύπων, ἅτινα λόγῳ τοῦ περιωρισμένου κύκλου πρὸς ὃν ἀπευθύνονται δὲν εἶναι δυνατὸν εἰμὴ κατ' ἐξαίρεσιν νὰ ἀποφέρουν κέρδος.

β) Τοιούτου εἴδους προστασία δὲν προκύπτει ἐκ τοῦ συντάγματος, οὗτινος τὸ ἄρθρον περὶ ἐλευθεροτυπίας εἶναι λίαν λεπτομερῶς διατετυπωμένον. Οὕτω ὑπὸ τοῦ νέου περὶ τύπου Ν.Δ. 346)69, δι' ἓν μέγα μέρος ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν σχεδὸν κατηργήθη ἢ ἐμειώθη ἡ ἀτέλεια δημοσιογραφικοῦ χάρτου, χωρὶς τοῦτο νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀντισυνταγματικόν, ὡς προσβάλλον δηλονότι τὴν κεκτημένην θ ε τ ι κ ὴ ν ἐλευθεροτυπίαν. Διὰ δὲ τοῦ Ν.Δ. 345)69, κατηργήθη ὁ εἰδικὸς εὐνοϊκὸς τρόπος φορολογίας τῶν ἐπιχειρήσεων τύπου, ὅστις εἶχεν εἰσαχθῇ διὰ τοῦ Ν.Δ. 3787)57 καὶ αἱ ἐν λόγῳ ἐπιχειρήσεις ὑπήχθησαν εἰς τὸ κοινὸν φορολογικὸν καθεστώς, χωρὶς νὰ κριθῇ τοῦτο ὡς ἀντισυνταγματικὸν διὰ τοὺς αὐτοὺς ὡς ἄνω λόγους. Ὁμοίως

---

12. E e k σελ. 27.
13. Δ α σ κ α λ ά κ η, Οἰκουμ. Διακ. ἐνθ' ἀν. σελ. 40 ἐπ.
14. Πρβλ. εἰδικῶς Γ ε ω ρ γ ό π ο υ λ ο ν, σελ. 219 ἐπ. γενικῶς καὶ 225 ἐπ. Δ α σ κ α λ ά κ η ν, σελ. 112.

δὲν ἐκρίθη ἀντισυνταγματική, ἡ δι' ἄρθρου 3 τοῦ Α.Ν. 70)67 κατάργησις τοῦ δικαιώματος ἐλευθέρας κυκλοφορίας τῶν δημοσιογράφων διὰ τῶν λεωφορείων (15).

Ὑπὸ τὴν ὡς ἄνω ἔννοιαν ἑπομένως, ἡ ἐλευθεροτυπία δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς θετικὴ εἰμὴ μόνον ὡς ἀρνητική, καθ' ὅσον αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος παροχαὶ δὲν ἀφοροῦν εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν ἐλευθεροτυπίαν, ἀλλ' εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις ἐκδόσεως τῶν ἐντύπων ἢ τοὺς δημοσιογράφους (φορολογικαὶ ἀπαλλαγαί, προνόμια κ.λ.π.) καὶ βεβαίως δὲν ἔχουν θεσπισθῇ χάριν τῶν ὑπὲρ ὧν ὑφίσταται ἡ ἐλευθεροτυπία δηλονότι τοῦ κοινοῦ. Ἡ ἐλευθεροτυπία νοεῖται ὅμως ὡς θετική, μόνον ἐφ' ὅσον συνεπάγεται θετικὰς πράξεις τοῦ κράτους χάριν τῆς διὰ τοῦ τύπου ἐνημερώσεως τοῦ κοινοῦ (ἀλλὰ καὶ διὰ παντὸς ἑτέρου μέσου). Αἱ ἐν λόγῳ δὲ θετικαὶ πράξεις συνίστανται εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ κράτους, ὅπως παράσχῃ τὰς ἀναγκαίας πληροφορίας πρὸς τὸ κοινόν, ἐπὶ τῶν γενικοῦ ἐνδιαφέροντος γεγονότων, τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν πάσης φύσεως δραστηριότητα τῆς κρατικῆς διοικήσεως, ἐξαιρουμένων τῶν θεμάτων ἐκείνων ὧν ἡ ἀποκάλυψις θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποβῇ ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν ἐθνικὴν ἄμυναν, τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα, τὴν δημοσίαν τάξιν, τὸ κρατοῦν πολίτευμα ἢ κοινωνικὸν καθεστὼς κ.λ.π. κατὰ τὰ εἰδικώτερον ἐν παραγράφῳ 4 τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ συντάγματος διαλαμβανόμενα συμφώνως πρὸς τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπεται κατάσχεσις ἐντύπων ἅμα τῇ κυκλοφορίᾳ, ἐφ' ὅσον περιέχουν τοιαῦτα ὡς ἄνω δημοσιεύματα. Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω, ἡ θετικὴ ἐλευθεροτυπία δὲν σημαίνει χαριστικὰς παροχὰς ἢ φορολογικὰς ἀπαλλαγὰς πρὸς τοὺς πάσης φύσεως παράγοντας τοῦ τύπου, ἀλλὰ θετικὰς ἐνεργείας τοῦ κράτους πρὸς παροχὴν τῶν ἀναγκαίων πληροφοριῶν αἵτινες εἶναι ἀπαραίτητοι πρὸς πλήρη ἐνημέρωσιν τοῦ κοινοῦ ἐπὶ τῆς ἐν γένει κρατικῆς δραστηριότητος (16).

ΙΙ. Ὅρια τῆς ἐλευθεροτυπίας

Ὡς γνωστὸν ἀφ' ἧς ἡ ἐλευθεροτυπία καθιερώθη εἰς τὰ καθ' ἕκαστα κράτη (17), οὐδέποτε ἐνεφανίσθη ὑπὸ ἀπόλυτον μορφήν, δηλονότι ὡς δικαίωμα τοῦ ἐκδότου νὰ δημοσιεύῃ ἀκωλύτως ὅ, τ ι δ ή π ο τ ε, ἀλλ' εἰς ταύτην ἀναγνωρίζονται πάντοτε ὡρισμένα ὅρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ ἔδει νὰ ἀσκῆται. Τὰ ὅρια ταῦτα ἐκρίθη ὅτι δέον νὰ ἐπιβάλλωνται ὑπὸ κανόνων δικαίου, οἵτινες βεβαίως δὲν δύνανται νὰ ἀντιβαίνουν εἰς τὸ σύντα-

---

15. Τὸ προνόμιον τοῦτο παρεχωρήθη ἐκ νέου εἰς τοὺς δημοσιογράφους μεταγενεστέρως δι' ἄρθρου 1 παράγραφος 1 ἐδάφιον (ιζ) τοῦ Ν.Δ. 634)70.

16. Πρβλ. Δ α σ κ α λ ά κ η ν, Μαθημ. Συντ. Δικ. ἔνθ' ἀν. σελ. 105 ἰδία δὲ σελ. 107, ὑποστηρίζοντος ὅτι τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα δὲν σημαίνουν τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ κράτους νὰ μὴν δρᾷ, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑποχρέωσιν τούτου νὰ παρέχῃ «θετικὰς ὑπηρεσίας».

17. Περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἐλευθεροτυπίας ἰδέ, Δ α σ κ α λ ά κ η ν, Οἰκουμ. Διακ)ξις ἔνθ' ἀν. σελ. 23 ἑπ. Α ἰ δ α λ ῆ, σελ. 47 ἑπ. Ἀ ν τ ω ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 9 ἑπ. E e k, σελ. 24. P i n t o, σελ. 32. Royal commission on freedom of the press, σελ. 100 A free and responsible press, σελ. 16 καὶ 30 ἑπ.

γμα. Ὁ δικαιολογητικὸς λόγος δι' ὃν ἐκρίθη ἀναγκαία ἡ ἐπιβολὴ ὡρισμένων ὁρίων εἰς τὴν ἐλευθεροτυπίαν εἶναι ὅτι, ἂν αὕτη παρέμενεν ἀχαλίνωτος θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ σοβαρωτάτας βλάβας εἰς τὴν κοινωνίαν, ἱκανὰς νὰ διασύρουν ὑπολήψεις, νὰ διαφθείρουν τὴν νεότητα, νὰ ὠφελήσουν τὸν ἐχθρὸν τῆς χώρας κ.λ.π. Κατ' ἀκολουθίαν ὅθεν ὁ νόμος ἀνέλαβε νὰ θέσῃ ὡρισμένα ὅρια ἐν προκειμένῳ ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης (18). Τοῦτο δὲν εἶναι αὐθαίρετον, ἀλλὰ προκύπτει ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ συντάγματος, ὅπερ ἐν παραγράφῳ 1 τοῦ ἄρθρου 14 ὁρίζει ὅτι, «ἕκαστος δύναται νὰ ἐκφράζῃ.....διὰ τοῦ τύπου..... τοὺς στοχασμούς του τ η ρ ῶ ν τ ο ὺ ς ν ό μ ο υ ς τ ο ῦ κ ρ ά τ ο υ ς». Ἐν παραγράφῳ 2 ὁρίζει ὅτι, ὁ τύπος εὐθύνεται διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν δημοσιευμάτων του, περαιτέρω δέ, περιέχεται σειρὰ ὅλη περιορισμῶν τῆς ἐλευθεροτυπίας εἴτε συγκεκριμένων, εἴτε ἐπιτρεπόντων εἰς τὸν νομοθέτην νὰ λάβῃ κατὰ τὴν κρίσιν του μέτρα δι' ὡρισμένον λόγον. Ἡ τοιαύτη ρύθμισις δὲν ἀπαντᾶται εἰς τὸ ἡμέτερον σύνταγμα μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς συντάγματα ἑτέρων κρατῶν. Οὕτω τὸ ἄρθρον 5 τοῦ συντάγματος τῆς Δυτικῆς Γερμανίας (Grundgesetz) ὁρίζει ἐν παραγρ. 2 ὅτι, τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθεροτυπίας ἀσκεῖται ἐντὸς τῶν περιορισμῶν τῶν ἐπιβαλλομένων ἑκάστοτε ὑπὸ τῶν γενικῶν νόμων (19) ἢ τῶν τοιούτων τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν προστασίαν τῆς νεότητος ἢ τῆς προσωπικῆς τιμῆς. Τὸ ἄρθρον 55 τοῦ ἑλβετικοῦ συντάγματος ὁρίζει ὅτι, οἱ νόμοι δέον νὰ λαμβάνουν τὰ ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς καταστολὴν τῶν καταχρήσεων τῆς ἐλευθεροτυπίας (20). Τὸ ἄρθρον 195 τοῦ ὁλλανδικοῦ συντάγματος ἐπιτρέπει ἄρσιν τῆς ἐλευθεροτυπίας ἐν καιρῷ πολέμου. Τὸ ἄρθρον 18 τοῦ βελγικοῦ συντάγματος καθιεροῖ τὴν ἐλευθεροτυπίαν ἀλλὰ δὲν ὁμιλεῖ περὶ περιορισμῶν, τοῦτο ὅμως συνάγεται ἐμμέσως ἐκ τοῦ ἄρθρου 98, ὅπερ ὁμιλεῖ περὶ κακουργημάτων

---

18. Ὡς ἑξῆς αἰτιολογεῖ ὁ N e w m a n, The law of Civil Rights and civil liberties, 1957, σελ. 9, τὴν ἐν προκειμένῳ θέσιν ὑπὸ τοῦ νόμου ὡρισμένων ὁρίων, «But jus- as the law opperates to forbid unfair practices in selling goods, so it has the task of protecting the consuming public against these practices in the selling of ideas. Thus fraud and untruth have never been protected in the name of free speech. Neither the first amendmend nor the fourteenth amendment (σ.σ.:πρόκειται περὶ τῶν τροπολογιῶν τοῦ συντάγματος τῶν Η.Π.Α. ἐξ ὧν ἡ πρώτη ἀφορᾶ εἰς τὴν ἐλευθεροτυπίαν, ἡ δὲ δευτέρα εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν περιορισμῶν ἐπὶ ταύτης) is a defense to prossecutions for fraud or to civil or criminal suits for libel or slander. Only truth, or the reasonable belief that what one has said is truth, is relevant in defense». Πρβλ. περαιτέρω E e k, σελ. 17. Royal commission on freedom of the press, σελ. 4 θεωρουμένου ὅτι, ἀνεξέλεγκτος τύπος καταλύει τὴν ἐλευθεροτυπίαν. A free and responsible press, σελ. 81 ἀναφερομένου ὅτι τὸ σύνταγμα καθιεροῖ ἐλευθερίαν ἐκφράσεως καὶ οὐχὶ προνομιακὴν βιομηχανίαν. S m e n d, Das Problem der Presse in der heutigen geistigen Lage, ἐν Staatsrechtliche Abhandlungen, 1955, σελ. 381.

19. Ἐν Γερμανίᾳ ἠμφισβητήθη ἐὰν διὰ τοῦ ὅρου «Allgemeine Gesetze» νοοῦνται οἱ γενικῆς φύσεως νόμοι (ἐ. π. Ποιν. Κῶδιξ, Ἀστικὸς Κῶδιξ κ.λ.π.) ἢ καὶ πᾶς ἕτερος νόμος. Ἡ τελευταία αὕτη γνώμη φαίνεται ὀρθωτέρα, οὕτω L ö f f l e r, σελ. 71. M a n g o l d t - K l e i n σελ. 250 ἑπ. Οὕτω καὶ γερμ. νμλγ. BVerfG ἀπόφ. 25.1.61 ἐν Delp τόμ. I, E, I,5 σελ.30. BVerfG ἀποφ. 5.8.1966, αὐτόθι σελ. 91, ἰδία BVerfG ἀπόφ. 15.1.1958 NJW σελ. 257 λίαν ἐμπεριστατωμένη.

20. Πρβλ. εἰδικῶς, B o u r q u i n, σελ. 152.

τοῦ τύπου. Τὸ ἄρθρον 21 τοῦ ἰταλικοῦ συντάγματος ὁμιλεῖ ὁμοίως περὶ περιορισμῶν, εἰδικῶς δὲ προνοεῖ περὶ κατασχέσεως καὶ δὴ ἄνευ περιορισμοῦ (ὡς τὸ ἡμέτερον σύνταγμα, ὅπερ προβλέπει περιοριστικῶς τὰς περιπτώσεις κατασχέσεως). Ὁμοίως περιορισμοὺς προβλέπουν καὶ τὰ περὶ ἐλευθεροτυπίας ἄρθρα, 19 τῆς Οἰκουμενικῆς Διακηρύξεως τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων (21) καὶ 10 τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συμβάσεως τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Εἰς τὰ συντάγματα τῶν λοιπῶν κρατῶν ἡ ρύθμισις εἶναι περίπου ὁμοία καὶ δὲν ἀπαιτεῖται φρονοῦμεν περαιτέρω ἀνάπτυξις.

Ὡς ἀντιλαμβανόμεθα ὅθεν, ἐξ ἁπάντων τῶν συνταγμάτων προκύπτει ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως ὅτι, ἡ ἐλευθεροτυπία δὲν ἀσκεῖται ἄνευ ὁρίων, ἀλλ' εἰς ταύτην δικαιολογοῦνται ὡρισμένοι περιορισμοί, οἵτινες καθ' ἡμᾶς εἶναι εὐχερὲς νὰ μελετηθοῦν συγκριτικῶς, καθ' ὅσον οἱ διάφοροι περὶ τύπου νόμοι τῶν καθ' ἕκαστα κρατῶν ἀκολουθοῦν τὴν αὐτὴν περίπου διάρθρωσιν καὶ ἑπομένως ἀποτελοῦν ἔν τινι μέτρῳ ἑνιαίαν οἰκογένειαν δικαίου, ὅπερ ἀποτελεῖ ὡς γνωστὸν τὸ ἰδανικὸν τῆς ἐπιστήμης τοῦ συγκριτικοῦ δικαίου (22).

Τὸ ἐπιτρεπτὸν τῆς θέσεως περιορισμῶν εἰς τὸν τύπον, δέχεται καὶ ἡ νομολογία τόσον παρ' ἡμῖν ὅσον καὶ παρ' ἀλλοδαπῇ (23).

Μεταξὺ τῶν περιορισμῶν τῆς ἐλευθεροτυπίας ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον δι' ἡμᾶς ἐνταῦθα ἐμφανίζει ὁ ἀφορῶν εἰς τὴν προστασίαν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ὅστις καὶ ἀναπτύσσεται ἐκτενῶς εἰς τὸ ἀκολουθοῦν Κεφάλαιον Δ'. Ὁ ἐν λόγῳ περιορισμός, ὅστις συνίσταται εἰς τὴν θέσιν ὁρίων ἐπὶ τῶν σχετικῶν πρὸς τὸν ἰδιωτικὸν βίον δημοσιευμάτων, περιέχεται ἐν ἄρθρῳ 14 § 9 τοῦ ἡμετέρου συντάγματος καὶ ὁρίζει ὅτι ὁ ἐκδότης καὶ ὁ συγγραφεὺς εὐθύνονται εἰς ὁλόκληρον πρὸς ἀποζημίωσιν τρίτου ἕνεκεν ἐπιληψίμου δημοσιεύματος καθαπτομένου τοῦ ἰδιωτικοῦ ἢ οἰκογενειακοῦ βίου τούτου. Ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι ὁ κοινὸς νομοθέτης εἶναι ἐλεύθερος νὰ θεσπίσῃ διατάξεις ἀφορώσας εἰς τὴν προστασίαν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου (24). Ἑπομένως δὲν ἀπαιτεῖται ἔλεγχος τῆς συνταγματικότητος τοιαύτης διατάξεως, καθ' ὅσον

---

21. Δασκαλάκη, Οἰκουμ. Διακ)ξις, σελ. 23 ἐπ.

22. Πρβλ. Περιφανάκη, Αἱ πηγαὶ τοῦ δικαίου ἐν τῇ συγκριτικῇ ἐπιστήμῃ, 1966, σελ. 15 ὁμιλοῦντος περὶ «ἑνοποιήσεως».

23. Πρβλ. ΣτΕ 607)67 Ἐπιθ. Δημ. καὶ Διοικ. Δικ. ΙΑ' σελ. 183 - 4, ἧς ἡ ἀντίστοιχος σκέψις ἔχει ὡς ἑξῆς : «δὲν ἀποκλείεται ἡ διὰ νόμου λῆψις μέτρων περιοριστικῶν τῶν ἐλευθεριῶν διαδόσεως ἰδεῶν καὶ προπαγάνδας ἐν γένει, ἐφ' ὅσον ταῦτα παρίστανται ἀναγκαῖα διὰ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν καὶ τὴν προάσπισιν τῆς δημοσίας τάξεως». Περαιτέρω BGH ἀπόφ. 20.1.1961, NJW, 1961, σελ. 1913. Ὁμοίως BVerfG ἀπόφ. 6.10.59 ArchPR 1959, σελ. 101, ἧς ἡ σκέψις ἔχει ὡς ἑξῆς : «Eingriffe in die Pressefreiheit sind zulässig, wenn sie auf allgemeinen Gesetzen beruhen».

24. *Ὑπ' ὄψιν ἡ αὐτὴ ἀκριβῶς διάταξις περιείχετο καὶ εἰς τὸ προϊσχ. σύνταγμα τοῦ* 1952, ἔνθ' ἀνεφέρετο ὁ ἰδιωτικὸς βίος καὶ οὐχὶ ὁ οἰκογενειακός. Ὁμοίως ὡρίζετο καὶ εἰς τὰ παλαιότερα συντάγματα τοῦ 1911 καὶ 1927, ἔνθα περιείχετο καὶ τὸ ὕψος τῆς καταβλητέας ἀποζημιώσεως, ὅπερ ὀρθῶς δὲν περιελήφθη καὶ εἰς τὸ σύνταγμα τοῦ 1952.

αὔτη περιέχεται οὐχὶ εἰς τὸν νόμον ἀλλ' εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ σύνταγμα (25). Τοιαύτη διάταξις ὁμοία πρὸς τὴν συνταγματικήν, ἐτέθη καὶ ἐν ἄρθρῳ 89 παράγραφος 1 τοῦ περὶ τύπου νόμου.

Ὡς ἐλέχθη καὶ ἀνωτέρω, τὰ ὅρια τῆς ἐλευθεροτυπίας δὲν εἶναι σταθερὰ καὶ διαφέρουν ἀπὸ ἐποχῆς εἰς ἐποχὴν καὶ ἀπὸ κράτος εἰς κράτος, ἡ δὲ ἐλευθεροτυπία ὡς δὲν νοεῖται ἀπόλυτος ὡς ἀνεφέρθη, οὕτω δὲν νοεῖται καὶ κατὰ τὸ ἄλλον ἄκρον, δηλονότι ὑπὸ πλήρη ἀποκλεισμὸν ἐκδόσεως οἱουδήποτε ἐντύπου καὶ κατὰ συνέπειαν ἀπαγόρευσιν τῆς σ κ έ ψ ε ω ς καίτοι τοιοῦτον παράδειγμα ὑπάρχει ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Montesquieu (26). Οὗτος ἀναφέρει ὅτι ὁ Μαρσύας εἶδε καθ' ὕπνον ὅτι ἀπέκοψε τὸν τράχηλον τοῦ τυράννου Διονύσου. Ὁ Διόνυσος τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον ἐπὶ τῇ αἰτιολογίᾳ ὅτι, οὐδέποτε θὰ ἔβλεπεν οὗτος τοιοῦτον ὄνειρον, ἐὰν δὲν εἶχε κάμει ἐν ἐγρηγόρσει τοιαύτην σκέψιν. Οὕτω εἰς τὸ παράδειγμα τοῦτο βλέπομεν καταδίκην διὰ σκέψιν, ἥτις οὐδέποτε ἐξεφράσθη, ἐνδεχομένως δὲ οὐδέποτε συνελήφθη, ἁπλῶς εἰκάζεται τοιοῦτον τι καὶ δὴ ἐντελῶς ἀορίστως καὶ ἐπιπολαίως. Διὰ τοῦ παραδείγματος τούτου ὁ Montesquieu φρονεῖ ὅτι, ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀπόλυτος τυραννία.

Τὰ καθ' ἕκαστον ὅθεν ὅρια τῆς ἐλευθεροτυπίας εὑρίσκονται μεταξὺ τῶν δύο ὡς ἄνω ἀκραίων ὁρίων.

Ἐν προκειμένῳ ἀνεπτύχθησαν τρεῖς θεωρίαι (27): α) Ἡ ὁ λ ο κ λ η ρ ω τ ι κ ή, ἤτοι τὸ κράτος πρέπει νὰ ἀποφασίζῃ τί θὰ δημοσιευθῇ, ποῖος θὰ τὸ συντάξῃ καὶ ποῖος δύναται νὰ ἀναγνώσῃ τὸ ἐκτυπωθὲν ἔντυπον. β) Ἡ φ ι λ ε λ ε υ θ έ ρ α, καθ' ἣν οὐδεμία ἀπολύτως κρατικὴ ἐπέμβασις εἰς τὸν τύπον ἐπιτρέπεται καὶ γ) Ἡ θεωρία τῆς κ ο ι ν ω ν ι κ ῆ ς ε ὐ θ ύ ν η ς τοῦ τύπου, καθ' ἣν ἀναγνωρίζεται μὲν ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου, ἀλλὰ καὶ ἡ εὐθύνη τούτου, ὡς δὲ λίαν χαρακτηριστικῶς ἀναφέρει ὁ Kesterton «The freedoms involved are freedoms For, rather freedoms f r o m».

Οὕτω δέον νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, ἡ σήμερον ὑφισταμένη ἐλευθεροτυπία εἰς τὰ σύγχρονα δημοκρατικὰ κράτη ἀποτελεῖ ἐφαρμογὴν τῆς θεωρίας τῆς κοινωνικῆς εὐθύνης τοῦ τύπου, ἐν ὄψει τῶν σχετικῶν ὡς ἐλέχθη περιορισμῶν πρὸς προστασίαν εὐρέως παραδεδεγμένων καὶ ἐνίοτε ὑπὸ τοῦ συντάγματος προστατευομένων κοινωνικῶν ἀξιῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐν λόγῳ ἀποστολὴ τοῦ τύπου, ἐκφεύγει βεβαίως τῆς αὐστηρᾶς ἢ κερδοσκοπικῆς τοιαύτης μιᾶς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως, ἀντιλαμβανόμεθα ὡς ἐκ τούτου ὅτι, αὕτη ἀσκεῖ δημοσίαν λειτουργίαν, ἐπιδιώκων ἐνίοτε οὗτος νὰ

---

25. Καίτοι κατά τινα θεωρίαν ὑφίστανται καὶ «ἀντισυνταγματικαὶ διατάξεις τοῦ συντάγματος», ἃς δύνανται νὰ ἐλέγχουν τὰ δικαστήρια, δεδομένου ὅτι ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης δὲν εἶναι τελείως ἐλεύθερος νὰ θεσπίσῃ ὅ,τι ἐπιθυμεῖ. Οὕτω ἡ ἀπόφ. τοῦ BVerfG τῆς 18.12 1953, JZ, 1954, σελ. 32. Ἰδὲ ἐκτενῶς, Ba c h o f, Verfassungswidrige Verfassungsnormen, 1951. Παρ. ἡμῖν ἰδέ, Δ α σ κ α λ ά κ η, Μαθήματα Συντ. Δικ., ἔνθ' ἀν. σελ 36 - 37.

26. The spirit of laws ἀγγλ. μετάφρ., σελ. 39.

27. K e s t e r t o n, The confusing criticism of the press, ἐν Queens Quarterly, LXIX, No 2, σελ. 202 ἑπ. (καὶ ἐν ἀνατύπῳ). ἔνθα ἐμπεριστατωμένη ἀνάπτυξις τῶν ἐν λόγῳ θεωριῶν.

θεραπεύσῃ κοινωνικὰς ἀνάγκας, ἔργον δηλονότι προσιδιάζον μᾶλλον εἰς κρατικὴν ὑπηρεσίαν κατὰ διάφορον ὅμως τρόπον ἀσκούμενον. Ἡ τοιαύτη δὲ ἀποστολὴ τοῦ τύπου ἀναγνωρίζεται καὶ συνταγματικῶς ὡς γνωστόν, καθ' ὅσον ἡ παράγραφος 2 τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ συντάγματος ἀναφέρει ὅτι, «Ὁ τύπος εἶναι ἐλεύθερος καὶ ἐπιτελεῖ δ η μ ο σ ί α ν ἀ π ο σ τ ο λ ή ν...» (28)

---

28. Ἡ τοιαύτη δημοσία ἀποστολὴ τοῦ τύπου ἀναγνωρίζεται εὐρέως εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, πρβλ. D a g t o g l o u, Wesen und Grenzen der Pressefreiheit, 1963 σελ. 23 ἐπ. ἰδία σελ. 25 ἐνθ' ἀναφέρει, «Öffentliche Aufgaben der Presse kann also bedeuten : Aufgaben, die nicht nur ein Individuum oder eine kleine Gruppe, sondern (mehr oder weniger!) die Allgemeinheit interessieren. Περαιτέρω ἰδέ, S c h n e i d e r, Presse- und Meinungsfreiheit 1962, σελ. 108. R e h b i n d e r, Die öffentliche Aufgabe und rechtliche Verantwortlichkeit der Presse, 1962, σελ. 120 ἐπ. Πρβλ. καὶ Τ ρ ι α τ α φ υ λ λ ό π ο υ λ ο ν, τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς γνῶσιν καὶ ἐλευθέραν χρῆσιν αὐτῆς (Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθ· τόμ. 29) σελ. 490 ὑποστηρίζοντος τὴν χρησιμότητα τῆς ἐλευθεροτυπίας διὰ τὸ κράτος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ — ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

Ι. Ἔννοια ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου βίου

Ὡς ἤδη ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω ἐν Κεφαλαίῳ Β' Ι παρατεθέντων καὶ σχετικῶν ἀποσπασμάτων τῶν Ἀριστοτέλους καὶ Φρόϋντ (αὐτόθι ὑποσημ. 2), ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῶον κοινωνικόν, τ.ἔ. δὲν ζεῖ βίον μονήρη, ἀλλὰ τοιοῦτον ἐντὸς τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Κατ' ἀνάγκην ἑπομένως μέρος τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ βίου ἑνὸς μεμονωμένου ἀτόμου εἶναι δυνατὸν νὰ περιέλθῃ εἰς γνῶσιν τρίτου ἢ τρίτων προσώπων. Οὕτω ὁ ἀνθρώπινος βίος ἀποτελεῖται ἀπὸ συνεχῆ καὶ ἀδιάλειπτον σειρὰν ἐκδηλώσεων, συνίσταται δὲ ἐκ δύο τμημάτων: α) Ἐκ τοῦ τμήματος ἐκείνου, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐξ ἐκδηλώσεων, αἵτινες εἰς οὐδενὸς τρίτου γνῶσιν περιέρχονται, ἐ.π. μὴ φανερὰ ἀσθένεια. β) Ἐκ τοῦ τμήματος ἐκείνου, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐξ ἐκδηλώσεων μὴ δυναμένων νὰ διαφυλαχθοῦν ἀπόρρητοι καὶ κατ' ἀνάγκην περιερχομένων εἰς γνῶσιν τρίτου ἢ τρίτων προσώπων, ἐ.π. μετάβασις εἰς κατάστημα καὶ ἀγορὰ τοῦ Λ προϊόντος, ἐκδήλωσις δηλονότι περιερχομένη εἰς γνῶσιν τοῦ πωλητοῦ τοῦ ἐν λόγῳ προϊόντος.

Ὡς γνωστὸν αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, αἵτινες εἰς οὐδενὸς τρίτου γνῶσιν περιέρχονται εἶναι βεβαίως ἐλάχιστοι καὶ ὁπωσδήποτε ἐφ' ὅσον παραμένουν ἀπόρρητοι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνδιαφέρουν ἡμᾶς ἐνταῦθα πρὸς τὸ παρόν.

Ἐκ τῶν ἐκδηλώσεων ὅμως, αἵτινες περιέρχονται εἰς γνῶσιν τρίτου ἢ τρίτων προσώπων δέον νὰ διακρίνωμεν τὰς περιερχομένας εἰς γνῶσιν στενοῦ κύκλου ἀτόμων (οἰκογενειακοῦ ἢ φιλικοῦ), ἀπὸ τὰς περιερχομένας εἰς γνῶσιν εὐρέος κύκλου. Δηλονότι τόσον αἱ μὲν ὅσον καὶ αἱ δέ, ἀντιλαμβανόμεθα σαφῶς ὅτι διαφέρουν μεταξύ των τόσον ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των, ὅσον

καὶ ἐκ τοῦ προορισμοῦ των καὶ ἑπομένως δέον ἐπ' αὐτῆς τῆς βάσεως νὰ διακρίνωμεν τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου εἰς ἰδιωτικὸν καὶ εἰς δημόσιον (1).

Βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ διατυπώσωμεν γενικὸν κανόνα περὶ τοῦ ποῖαι εἶναι αἱ ἐκδηλώσεις, αἵτινες περιέρχονται εἰς γνῶσιν στενοῦ (οἰκογενειακοῦ ἢ φιλικοῦ) κύκλου καὶ ποῖαι αἱ περιερχόμεναι εἰς γνῶσιν εὐρέος κύκλου. Τοῦτο δὲ διότι τὰ ὅρια ταῦτα ποικίλλουν ἀπὸ ἐποχῆς εἰς ἐποχήν, ἀπὸ χώρας εἰς χώραν„ ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον τῆς αὐτῆς χώρας κ.λ.π. Ὡσαύτως τὰ ὅρια ἐντεῦθεν ἢ ἐκεῖθεν τῶν ὁποίων ἀνήκουν αἱ μὲν ἢ αἱ δὲ τῶν ἐν λόγῳ ἐκδηλώσεων δὲν δύνανται νὰ νοηθοῦν σταθερά„ οὐδὲ μεταξυ τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας ὡρισμένης πόλεως, ἐνίοτε δὲ καὶ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ἐ.π. ἡ γέννησις νόθου τέκνου ἀπεκρύπτετο ἄλλοτε παντελῶς. Σήμερον εἰς τὰ βόρεια ἰδίᾳ εὐρωπαϊκὰ κράτη τὸ θέμα ἀντιμετωπίζεται μετὰ πλήρους ἀδιαφορίας. Ἐξ ἄλλου μόλις πρὸ ὀλίγου ἔλαβεν εὐρυτάτην δημοσιότητα ἡ γέννησις νόθου τέκνου νεαρᾶς βουλευτίδος ἐν Ἀγγλίᾳ, ἥτις οὐδόλως ἀπέκρυψε τὸ γεγονὸς τοῦτο, προέβη δὲ καὶ εἰς σχετικὰς δηλώσεις καὶ πρὸς τοὺς δημοσιογράφους. Ἕτερον παράδειγμα ἡ παλλακεία, ἥτις κατὰ κανόνα ἀποκρύπτεται σήμερον τιμωρουμένη ἐνίοτε καὶ ποινικῶς (μοιχεία), ἐνῷ εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐθεωρεῖτο σύνηθες καθημερινὸν γεγονός. Ὁμοίως ἡ χρῆσις ναρκωτικῶν διὰ μὴ θεραπευτικοὺς σκοποὺς ἀποκρυπτομένη σήμερον καὶ τιμωρουμένη ποινικῶς, ἐγένετο ἄλλοτε δημοσίᾳ (2). Αἱ ἐρωτικαὶ περιπτύξεις, αἵτινες ἐλάμβανον χώραν ἐν κρυπτῷ ἄλλοτε, ἔχουν ἀποβῆ σήμερον σύνηθες θέαμα ἐν μέσαις ὁδοῖς παρ' ἡμῖν καὶ παρ' ἀλλοδαπῇ. Τὰ ἐν προκειμένῳ ὅρια ὅμως, ποικίλλουν ὡς ἐλέχθη μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς αὐτῆς οἰκογενείας τινὰ τῶν ὁποίων ἐ.π. φέρουν ἐνίοτε σεμνὴν περιβολήν, ἐνῷ ἕτερα ἰδιαζόντως προκλητικήν, τοιαύτην„ ἔχοντα τὴν πεποίθησιν ὅτι οὕτω προβαίνουν εἰς ἐκδήλωσιν συνήθη καὶ οὐδόλως ἀποκαλύπτουσαν ἐκδήλωσιν τοῦ ἰδιωτικοῦ των βίου κ.λ.π. Γίνεται ὅθεν εὐχερῶς *ἀντιληπτὸν ὅτι, ὁ καθορισμὸς ὁρίων μεταξὺ γεγονότων ἰδιωτικοῦ καὶ δη*

---

1. Οὕτω Ἀντωνοπούλου, σελ. 288 ἑπ. Αἰδαλῆ, σελ. 198. Φίλια, σελ. 71. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τεῦχ. Γ' 1956, σελ. 413. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία Κ.Π.Δ. ἔκδ. Β' τόμ. Ι, 1958 ὑπ' ἄρθρ. 111. Τούση-Γεωργίου, Ποινικὸς Κῶδιξ, ἔκδ. Β' 1958, σελ. 737. Σούρλα, ἐν ἙρμΑΚ, ἄρθρα 57 - 60 ἀριθ. 34. Γιαννοπούλου, Γενικαὶ Ἀρχαὶ Α.Κ. 1948, τόμ. Ι, σελ. 124, Πλαγιανάκου, Τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἰδίας προσωπικότητος, Ἑλλ. Δικ. 7, σελ. 110. Mangoldt-Klein, Das Bonner Grundgesetz, 2α ἔκδ. τόμ. Ι, 1957, σελ. 169. Nipperdey-Wiese, Persönlichkeitsrecht, ἐν Die Grundrechte, τόμ. 4ος, ἡμίτ. 2ος, 1962, σελ. 848 ἑπ. Nipperdey, Die Würde der Menschen, αὐτόθι τόμ. 2ος, σελ. 43. Löffler, σελ. 764. Hubmann, Das Persönlichkeitsrecht, 1953, σελ. 228. Ulmer, Urheber - und Verlagsrecht, 2α ἔκδ. 1960, σελ. 153 ἑπ. Fabreguette, Traité des delits politiques et des infractions de presse, τόμ. 2ος ἔκδ. Β' No 258 καὶ αὐτόθι γαλλ. νμλγ. Toulemon, Code de la presse, 1964, σελ. 142, ὁμιλοῦντος ὅμως περὶ consideration privée. Cooper-Thomas, ἔνθ' ἀν. σελ. 60. Bourquin, σελ. 193. Ἐνταῦθα ἀναφέρονται τὰ βασικὰ περὶ ἰδιωτικοῦ βίου ἔργα. Τὰ ἀσχολούμενα μὲ τοῦτον παρεμπιπτόντως θὰ παρατεθοῦν εἰς τὰς ἑπομένας ὑποσημειώσεις.

2. Βουγιούκα, Πρόληψις καὶ καταστολὴ τῆς χρήσεως ναρκωτικῶν οὐσιῶν διὰ μὴ θεραπευτικοὺς σκοπούς, ἐν Ἐπετηρίδι Νομ. Σχολῆς Παν)μίου Θεσ)νίκης, 1971, σελ. 456 ἰδίᾳ ὑποσημ. (3].

μοσίου βίου εἶναι δυσχερής, λόγῳ τοῦ ὅτι, ὑπεισέρχεται εἰς ἱκανὸν ποσοστὸν τὸ ὑποκειμενικὸν στοιχεῖον ἐνταῦθα, ὑποχρεουμένου οὕτω τοῦ δικαστοῦ νὰ κινηθῇ ἐπὶ ἰδιαιτέρως ἀκανθώδους πεδίου,, λαμβάνων σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τὴν τοιαύτην πλευρὰν τοῦ ὅλου προβλήματος.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν τὸν ἰδιωτικὸν βίον, ὡς τὸν ἀφορῶντα εἰς ἐκδηλώσεις, αἵτινες εἴτε παραμένουν ἀπόρρητοι, εἴτε περιέρχονται εἰς γνῶσιν στενοῦ κύκλου προσώπων, τὸν δὲ δημόσιον βίον ὡς τὸν ἀφορῶντα εἰς ἐκδηλώσεις περιερχομένας εἰς γνῶσιν εὐρυτάτου κύκλου προσώπων,, ἀσχέτως διὰ ποίου τρόπου (τύπος, ραδιόφωνον, τηλεόρασις, κινηματογράφος κ.λ.π.), ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω ἐννοεῖται περιορισμόν, ὅτι ἡ ἐν προκειμένῳ κρίσις ὡς ὑποκειμενικὴ εἶναι παρακινδυνευμένη.

II. Ὁ ἰδιωτικὸς βίος καὶ ὁ δημόσιος βίος ὡς στοιχεῖον ἐκδηλώσεως τῆς προσωπικότητος

Ἀνωτέρω ἐλέχθη ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῶον κοινωνικὸν διαβιῶν ἐντὸς τῆς κοινωνίας, μὴ δυνάμενος νὰ ζήσῃ βίον μονήρη. Ἐν τούτοις ὁ κοινωνικὸς βίος τοῦ ἀνθρώπου δὲν συνεπάγεται συγχώνευσιν καὶ μετατροπὴν τούτου εἰς ἓν ἁπλοῦν καὶ ἀσήμαντον στοιχεῖον τῆς κοινωνίας ἄνευ οὐδεμιᾶς διακεκριμένης δράσεως, ἀλλ' οὗτος κέκτηται ἰδίαν ἀτομικότητα, σκέψιν, δρᾶσιν, νοητικὴν καὶ βουλητικὴν αὐθυπαρξίαν καὶ γενικῶς τείνει εἰς τὸ νὰ διαπλάσῃ μίαν ἰδίαν καὶ διακεκριμένην τῶν συνανθρώπων του ἀτομικότητα (3) καὶ πράττει πᾶν τὸ δυνατὸν πρὸς τοῦτο ἐπιζητῶν νὰ ἄρῃ πᾶν ἐκ τῆς διαπλάσεως τῆς τοιαύτης ἀτομικότητός του κώλυμα (4).

Ἡ ὡς ἄνω πλευρὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὑπέπεσε βεβαίως εἰς τὴν ἀντίληψιν τῆς ἐπιστήμης, ἥτις ὁμιλεῖ ἐν προκειμένῳ περὶ τῆς «ἐλευθερίας ἀναπτύξεως τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀτόμου» καὶ ἥτις — ἐλευθερία — οὐ μόνον ἔτυχεν εὐρείας θεωρητικῆς ἐπεξεργασίας, ἀλλ' ἐπὶ πλέον διετυπώθη ἔν τε τῷ νόμῳ καὶ τῷ συντάγματι. Οὕτω παρ' ἡμῖν περιληφθεῖσα κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ ἄρθρον 57 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος, ὅπερ ἀπαγορεύει ἁπλῶς τὴν προσβολὴν τῶν ἐκδηλώσεων τῆς προσωπικότητος, ἐτέθη ἐν συνεχείᾳ ἐσχάτως καὶ ἐν ἄρθρῳ 9 παράγραφος 1 τοῦ συντάγματος τοῦ 1968, κατὰ τρόπον θετικόν,, τ.ἔ. ὡς ἀναγνώρισις τοῦ δικαιώματος ἑκάστου ἀνθρώπου πρὸς ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητός του. Ἡ διάταξις αὕτη ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ δυτικογερμανικοῦ συντάγματος.

Ἡ ἔννοια τῆς προσωπικότητος ὡς γνωστόν, εἶναι ἀφῃρημένη καὶ ἀποτελεῖται βεβαίως ἐξ ἐκδηλώσεων τοῦ ἀνθρώπου σχετικῶν μὲ τὴν ὡς ἐλέχθη

---

3. Πρβλ. ὅμως, Δασκαλάκη, Οἰκουμ. Διακ)ξις, σελ. 9 - 10, ὁμιλοῦντος περὶ τοῦ «ἀσημάντου ἀνθρώπου» (common man), ὅπερ πάντως δὲν ἀναιρεῖ τὴν ἡμετέραν γνώμην, καθ' ὅσον οὗτος δέχεται περαιτέρω ὅτι ὁ ἀσήμαντος ἄνθρωπος τυγχάνει καὶ δημιουργός.

4. Hubmann, σελ. 48 ἐπ. Nipperdey-Wiese, σελ. 768, ὁμιλούντων περὶ ἐλευθερίας δράσεως τοῦ ἀνθρώπου. Süss, Geheimsphäre und moderne Technik, ἐν Festschrift für Heinrich Lehmann, τόμ. I 1956, σελ. 197 - 8.

δρᾶσιν του, ὡς διακεκριμένης ἀπ' ἀλλήλων κοινωνικῆς μονάδος. Αἱ ἐκδηλώσεις αὗται δύνανται νὰ ἀνήκουν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον εἴτε εἰς τὸν δημόσιον βίον κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀναπτυχθέντα (5).

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ὡς ἄνω, ὡς γίνεται εὐρέως δεκτόν, τόσον ὁ ἰδιωτικός, ὅσον καὶ ὁ δημόσιος βίος παντὸς προσώπου, ἀποτελοῦν μέρος τοῦ δικαιώματος ἀναπτύξεως τῆς προσωπικότητος (6).

Ἡ ἔννοια τῆς προσωπικότητος δὲν ἔχει προσδιορισθῆ μέχρι σήμερον ὡς γνωστόν. Αὐτὴ ἔχει ἐρευνηθῆ οὐ μόνον ὑπὸ τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς κοινωνιολογίας, τῆς ἐγκληματολογίας, ἔτι δὲ καὶ τῆς ἰατρικῆς.

Μεταξὺ τοῦ μεγάλου πλήθους τῶν ὁρισμῶν, οἵτινες ἔχουν δοθῆ εἰς τὴν ἔννοιαν «προσωπικότης» (7), θὰ περιορισθῶμεν εἰς τρεῖς, οἵτινες καθ' ἡμᾶς κρίνονται ὡς οἱ πλέον ἐνδιαφέροντες, μὴ δυνάμενοι βεβαίως νὰ ἐπεκταθῶμεν περαιτέρω, καθ' ὅσον τὸ ἀντικείμενον τῆς παρούσης ἐργασίας δὲν εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῆς προσωπικότητος.

Οὕτω ὁ Alfred Adler διατυπώνει τὸν ὁρισμὸν τῆς προσωπικότητος κατὰ τρόπον λακωνικὸν μὲν ἀλλ' ἀξιοπρόσεκτον. Οὗτος ἀναφέρει ὅτι, ὡς προσωπικότης νοεῖται εἰς «ἐξειδικευμένος τρόπος τοῦ ζῆν» (8). Ὁ Kant ὅστις ἠσχολήθη καὶ οὗτος μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς προσωπικότητος ἀναφέρει σχετικῶς ὅτι, (9) «....ἡ προσωπικότητα δηλ. ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἀνεξαρτησία ἀπὸ τὸ μηχανισμὸ τῆς ὅλης φύσης μπορεῖ νὰ εἶναι ὑποκείμενο εἰδικῶν νόμων, δηλ. καθαρῶν πρακτικῶν νόμων δοσμένων ἀπ' τὸ δικό του τὸ λογικό, ἂν αὐτὴ τὴν προσωπικότητα τὴν θεωροῦμε ταυτοχρόνως σὰν μιὰ δύναμη ἑνὸς ὄντος. Καὶ ἄρα τὸ πρόσωπο μιὰ καὶ ἀνήκει στὸν αἰσθητὸ κόσμο ὑπόκειται στὴν ἴδια του τὴν προσωπικότητα, ἐφ' ὅσον ἀνήκει ταυτοχρόνως στὸν νοητὸ κόσμο». Τέλος ὁ Σηφάκης (10) ἐπικαλούμενος τοῦ Σέλλιν καὶ Ὤλλπορτ ἀναφέρει ὅτι, «Προσωπικότης... εἶναι ὁ μικρόκοσμος τῆς κοινωνίας, ἡ ὑποκειμενικὴ ἔκφρασις τοῦ πολιτισμοῦ, ὁ πολιτισμὸς μεταπεφυτευμένος εἰς ἓν ἄτομον. Ἐὰν ὅλα τὰ ἄτομα ἦσαν βιολογικῶς ὅμοια ἐτίθεντο δὲ ὑπὸ ὁμοίας πολιτιστικὰς ἐπιρροάς, τότε, ὅλα αὐτὰ τὰ ἄτομα θὰ ἦσαν ἀκριβῶς ὅμοια. Ἐὰν ὅλα τὰ ἄτομα ἦσαν βιολογικῶς ὅμοια, ἀλλ' ἐδέχοντο διαφόρους πολιτιστικὰς ἐπιρροάς, τότε, ἕκαστον ἐξ αὐτῶν θὰ παρουσίαζεν ἴδια

---

5. Πρβλ. ΑΠ 31)67, ΝοΒ, 15, σελ. 652, ΑΠ 743)63 ΝοΒ 12 σελ. 514 Ἐφ. Κρ. 65)63 ΝοΒ 12 σελ. 211. ΑΠ 212)67 ΕΕΝ 34 σελ. 606.

6. Μπαλῆ, Γεν. Ἀρχαὶ Ἀστ. Δικαίου, 7η ἔκδ. 1955 σελ. 78. Ἐκ τῶν ἐν ὑποσημ. (1) πρβλ. Γιαννόπουλον, Σούρλαν, Mangoldt-Klein, Hubmann, Nipperdey-Wiese. Οὕτω καὶ γερμ. νμλγ. BGH ἀπόφ. 5.1.60, Delp, I, E, 1, 2. σελ. 49. BGH 8.12.64 αὐτόθι σελ. 53.

7. Σηφάκη, Ὁρισμὸς καὶ ἀντικείμενον τῆς ἐγκλ)γίας, Ἀστυν. Χρον. ΙΗ' σελ. 10, οὗτος ἀναφέρει περὶ 48 ὁρισμῶν τῆς προσωπικότητος.

8. Βασιλείου, Προκαταρκτικὴ διερεύνησις τῆς σημαντικῆς τοῦ φιλοτίμου, Νευροψυχ. Χρον. τόμ. 5ος, σελ. 121.

9. Κριτικὴ τοῦ πρακτικοῦ λόγου (μετέφρ. Σκούρτση) 1944, σελ. 114.

10. Ἔνθ' ἀν. σελ. 10.

προσωπικὰ χαρακτηριστικά. Ἐὰν ὅλα τὰ ἄτομα ἐδέχοντο τὰς αὐτὰς πολιτιστικὰς ἐπιρροάς, ἀλλ' ἦσαν βιολογικῶς ἀνόμοια, τότε, ἓν ἕκαστον ἐξ αὐτῶν θὰ παρουσίαζεν ἴδια προσωπικὰ χαρακτηριστικά. Ἡ σύγχρονος ἀντίληψις εἶναι ὅτι δὲν ὑφίστανται οὔτε βιολογικῶς ὅμοια ἄτομα οὔτε ἀκριβῆ ἀντίγραφα τῶν πολιτιστικῶν ἐπιρροῶν. Κατὰ συνέπειαν, δὲν ὑφίστανται, ἔστω καὶ δύο ἄτομα ἔχοντα τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς προσωπικότητα».

Ὡς ἀντιλαμβανόμεθα ἐκ τῶν ὡς ἄνω διατυπωθέντων ὁρισμῶν τῆς προσωπικότητος, ἐξ ὧν ἐπελέγησαν οἱ πλέον ἀντιπροσωπευτικοί, δυνάμεθα νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, ἡ ἔννοια τῆς προσωπικότητος εἶναι οἷα ἀναφέρεται λακωνικῶς ὑπὸ τοῦ Ἄντλερ, διαχωριζομένη ἐκ τοῦ φυσικοῦ κόσμου ὑπὸ τοῦ Κάντ καὶ ἐξελισσομένη ἐν συνεχείᾳ ὡς χαρακτηριστικῶς ἀναπτύσσει ὁ Σηφάκης. Οὕτω κατὰ τρόπον ἐμπεριστατωμένον, ἀναλύεται ἡ ἀτομικότης τοῦ ἀνθρώπου, περὶ ἧς ὡμιλήσαμεν ἀνωτέρω καὶ ἥτις συγκροτεῖ τὴν ἔννοιαν τῆς προσωπικότητος. Εἰς τὰ ὡς ἄνω ὑπὸ τῶν τριῶν πρὸς τοῦτο ἀσχοληθέντων ἀναπτυσσόμενα, συμφωνοῦντες πρὸς ταῦτα ἐπὶ τῇ ἀντιστοίχῳ ὑφ' ἑκάστου παρατιθεμένῃ αἰτιολογίᾳ δὲν θὰ εἴχομεν νὰ προσθέσωμεν εἰμὴ δύο σημεῖα: α) Πᾶν ἄτομον ἐφ' ὅσον τυγχάνει ὑποκείμενον δικαίου εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἰδίαν του προσωπικότητα, ἐφ' ὅσον ἔχει συναίσθησιν ταύτης (11). β) Οἱ ὡς ἄνω διατυπούμενοι ὁρισμοὶ δὲν δύνανται νὰ νοηθοῦν ὑπὸ ἀπόλυτον ἔννοιαν, δηλονότι δὲν θεωροῦμεν ὡς ὀρθὴν τὴν ἄποψιν ὅτι, ἕκαστον ἄτομον δέον νὰ ληφθῇ ὡς κεχωρισμένη ἀπ' ἀλλήλων ὕπαρξις μὴ ἔχουσα μετ' ἐκείνων κοινὰ χαρακτηριστικά, ἀντιθέτως ὑφίσταται σειρὰ κοινῶν χαρακτηριστικῶν μεταξὺ τῶν ἀτόμων, παραλλήλως πρὸς ὡρισμένα ἐξατομικευμένα χαρακτηριστικὰ ἀνήκοντα εἰς ὡρισμένον ἢ ὡρισμένα ἄτομα.

Πάντα τὰ ὡς ἄνω βεβαίως ἀντιμετωπίζουν τὴν προσωπικότητα ὡς ἔννοιαν στατικήν. Ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως τυγχάνει αὕτη ἔννοια δυναμικὴ καὶ νοεῖται ὡς γνωστόν, ὡς ἡ ἐλευθερία νὰ πράττῃ τις ὅ,τι ἀποφασίζει (ἐφ' ὅσον δὲν ἀντίκειται εἰς τὸν νόμον) ἄνευ οὐδεμιᾶς κρατικῆς ἐγκρίσεως (12). Ἡ τοιαύτη ἔννοια τῆς προσωπικότητος ταυτίζεται ἐν Γερμανίᾳ μὲ τὴν ἐλευθερίαν δράσεως (Handlungsfreiheit) (12).

III. Ἡ προσωπικότης ὡς ἀτομικὸν δικαίωμα

Ὑπὸ τὸ καθεστὼς τοῦ προϊσχύοντος συντάγματος, ἡ μόνη περὶ προσωπικότητος διάταξις ὑφίστατο ὡς γνωστὸν ἐν ἄρθρῳ 57 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα, ὡς καὶ τὰ προϊόντα τῆς διανοίας προστατευόμενα ὑπὸ τῶν ἄρθρων 58 Α.Κ. καὶ 60 Α.Κ., οὐδέποτε ἠμφισβητήθη ὅτι ἀνήκουν εἰς τὴν προσωπικότητα ὡς ἰδιαιτέρα ἔκφανσις ταύτης (13). Οὕτω ὁ·

---

11. Del Vechio, Μαθήματα Φιλοσοφίας τοῦ Δικαίου, Μετάφρ. Κ. Περιφανάκη, 1964, σελ. 264.
12. Mangoldt-Klein, σελ. 171. Hubmann, σελ. 48. Ἰδὲ ὁμοίως ΑΠ 212)67 ΕΕΝ 34, σελ. 607, Süss, ἔνθ' ἀν. σελ. 197.
13. Ἰδὲ ὑποσημ. (6) ἀνωτέρω. Περαιτέρω Süss, σελ. 198.

μως τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς προσωπικότητος δὲν ἀνεγνωρίζετο συνταγματικῶς ὡς ἀτομικὸν δικαίωμα, τ.ἔ. ὁ νομοθέτης ἦτο ἐλεύθερος νὰ καταργήσῃ τὰ ὡς ἄνω ἄρθρα καὶ νὰ ἐπιβάλῃ περιορισμοὺς εἰς τὸ δικαίωμα ἀναπτύξεως τῆς προσωπικότητος.

Ἤδη διὰ τοῦ ἄρθρου 9 § 1 τοῦ νέου συντάγματος, ὁ νομοθέτης ἔχει μὲν τὴν εὐχέρειαν νὰ καταργήσῃ τὰ ἐν προκειμένῳ ἄρθρα τοῦ Α.Κ., ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ ἐπιβάλῃ περιορισμοὺς εἰς τὴν προσωπικότητα, ἐνῷ ἐξ ἄλλου καὶ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς λοιπῆς νομοθεσίας θὰ λαμβάνεται πάντοτε ὑπ' ὄψιν ἡ νέα αὕτη παρ' ἡμῖν συνταγματικὴ διάταξις.

Οὕτω ἡ προσωπικότης τοῦ ἀτόμου καθίσταται ἤδη ἀτομικὸν δικαίωμα. Τοῦτο ἐξ ἄλλου προκύπτει εὐθέως καὶ ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ συντάγματος ἐν ᾧ τὸ περὶ ἐλευθερίας ἀναπτύξεως τῆς προσωπικότητος ἄρθρον 9 περιλαμβάνεται ἐν κεφαλαίῳ Α' τοῦ συντάγματος ὅπερ ἐπιγράφεται «ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ».

Τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα ὅμως ὡς γνωστόν, σκοπὸν ἔχουν νὰ προστατεύσουν τὸν πολίτην ἔναντι τοῦ κράτους, ὡς μαρτυρεῖ ἡ πορεία των ἀπὸ τῆς γενέσεώς των δηλονότι μέχρι σήμερον (14). Ἀντικείμενον δὲ τῆς παρούσης ἐργασίας εἶναι ὁ ἰδιωτικὸς βίος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐλευθεροτυπίαν. Οὕτω κατ' ἀρχὴν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι, ἡ προστασία τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ὡς ἐκδηλώσεως τῆς προσωπικότητος προστατεύει τὸ ἄτομον ἔναντι τοῦ κράτους καὶ οὐχὶ ἔναντι τρίτων, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν βεβαίως ὅτι, δὲν θὰ ὑπῆρχε τὸ ἄρθρον 57 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος. Πρὸς ἄρσιν ὅθεν τοῦ ἀτόπου τούτου, ὑπεστηρίχθη ἐν Γερμανίᾳ (ἔνθα δὲν ὑφίσταται ἀντίστοιχος πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 57 Α.Κ.) ἡ θεωρία τῆς τριτενεργείας (Drittwirkung) καθ' ἣν ὡρισμένα δικαιώματα δὲν προστατεύουν τὸ ἄτομον μόνον ἔναντι τῆς ὑπεροχῆς τοῦ κράτους, ἀλλ' ἐπὶ πλέον καὶ τὸ ἄτομον ἔναντι ἐνδεχομένης ὑπεροχῆς ἑτέρου ἀτόμου (15), δηλονότι ἀντανακλοῦν εἰς τὴν σφαίραν τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Ἡ θεωρία αὕτη ὑπέστη τὴν μεγαλυτέραν ἐπεξεργασίαν ἐν Γερμανίᾳ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἐργατικοῦ Δικαίου (16), ἔνθα ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ ἀσθενεστέρου οἰκονομικῶς μισθωτοῦ ἔναντι τοῦ οἰκονομικῶς ἰσχυροῦ ἐργοδότου εἶναι λίαν ἔντονος. Τὴν ὀρθότητα τῆς θεωρίας ταύτης ἐξ ὅσων γνωρίζομεν, οὐδεὶς ἠμφισβήτησε, ἀλλ' αὕτη εὗρεν ἐφαρμογὴν καὶ παρ' ἡμῖν πλὴν τοῦ δικαιώματος τῆς προσωπικότητος

---

14. Δασκαλάκη, Οἰκουμ. Διακ)ξις ἔνθ' ἀν. σελ. 50 ἐπ.

15. Περὶ ρῆς θεωρίας ταύτης ἰδὲ παρ' ἡμῖν. Δασκαλάκη, Μαθήματα Συντ. Δικ. ἔνθ' ἀν. σελ. 115. Σούρλα, ἄρθρα 57 - 60 ἀριθ. 34. Πλαγιαννάκου, σελ. 165. Καποδίστρια, Τὰ ἄρθρα 9 παράγρ. 1 καὶ 126 παράγρ. 2 τοῦ συντάγματος καὶ τὸ ἀνώτ. ὅριον ἀποδοχῶν τῶν ἰδ. ὑπαλλ. ΕΕΔ 28 σελ. 3. Παρ' ἀλλοδαπῇ, Mangoldt-Klein, τόμ. 2ος σελ. 177. Nipperdey, σελ. 40. Borquin, σελ. 193 καὶ 212. Ἡ θεωρία αὕτη γίνεται δεκτὴ καὶ ὑπὸ τῆς νομολογίας BGH ἀπόφ. 10.5.57, NJW, 1957, σελ. 751. BGH ἀπόφ. 15.1.65, Delp τόμ. III, E, 355 § 22,:σελ. 21. ἐπ. Casper, Redefreiheit und Ehrenschutz, 1971, σελ. 18.

16. Ἰδέ, Hueck-Nipperdey, Lehrbuch des Arbeitsrechts, I, 7η ἔκδ. 1963, σελ. 120. Διὰ τὴν ἐλευθεροτυπίαν ἰδὲ Nipperdey-Wiese, σελ. 785.

(ἔνθα ὑφίσταται ἡ νομοθετικὴ πρόβλεψις ἐν τῷ Α.Κ.) καὶ εἰς τὸ δικαίωμα τῆς ἰσότητος (17), ὅπερ ἐξ οὐδεμιᾶς διατάξεως νόμου προκύπτει ὅτι ἰσχύει καὶ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ δικαίῳ, μὴ δυναμένου τούτου νὰ συναχθῇ ἐκ τοῦ ἄρθρου 281 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος, εἰμὴ εἰς ἐντελῶς περιωρισμένην κλίμακα καὶ ὅπου βεβαίως ἔχομεν ἄσκησιν δικαιώματος.

Κατ' ἀκολουθίαν πάντων τῶν ἀνωτέρω τόσον τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθεροτυπίας, ὅσον καὶ τὸ δικαίωμα τῆς προσωπικότητος, εἰσέρχονται καὶ εἰς τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον καὶ ἑπομένως ὀρθῶς ἐξετάζεται ἡ ἐλευθεροτυπία ἔναντι τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου.

IV. Ὁ ἰδιωτικὸς βίος ἐν τῇ παρ' ἡμῖν νομοθεσίᾳ

Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι ὁ ἰδιωτικὸς ὅσον καὶ ὁ δημόσιος βίος, ἀποτελοῦν εἰδικωτέραν ἔκφανσιν τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς ἰδίας προσωπικότητος, ὡς τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ ἄρθρου 57 Α.Κ. καὶ ὡς τοῦτο γίνεται γενικῶς δεκτὸν παρ' ἡμῖν (18). Ὑφίστανται ὅμως καὶ εἰδικαὶ διατάξεις παρ' ἡμῖν, αἵτινες ὁμιλοῦν περὶ ἰδιωτικοῦ βίου τόσον εἰς τὸ σύνταγμα, ὅσον καὶ εἰς διαφόρους νόμους, περὶ ὧν τὰ κάτωθι:

α) Ἐν παραγράφῳ 9 τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ συντάγματος, ὡς καὶ ἐν ἄρθρῳ 89 παράγραφος 1 τοῦ περὶ τύπου νόμου, ὁρίζεται ὅτι, ὁ ἐκδότης καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐπιληψίμου δημοσιεύματος καθαπτομένου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἀτόμου τινός, ὑπέχουν ἀστικῶς καὶ εἰς ὁλόκληρον εὐθύνην πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ παθόντος. Τοιαύτη ὁμοίως διάταξις ὑπῆρχε καὶ εἰς τὸ προηγούμενον σύνταγμα. Περὶ τούτου ἐγένετο ἤδη λόγος ἀνωτέρω ἐν Κεφαλαίῳ Γ' ΙΙ.

β) Ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 95 τοῦ προϊσχύοντος συντάγματος τοῦ 1952 ὡρίζετο ὅτι, ὑπὸ τῶν ὁρκωτῶν δικαστηρίων ἐκδικάζονται τὰ ἀδικήματα τύπου, ὁσάκις δὲν ἀφοροῦν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Παρομοία διάταξις ὑφίσταται καὶ ἐν ἄρθρῳ 110 τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας. Ἡ περὶ ἰδιωτικοῦ βίου διάταξις αὕτη ἔτυχεν ἐκτεταμένης ἐπεξεργασίας ὑπὸ τῶν παρ' ἡμῖν συγγραφέων (19), γενομένου δεκτοῦ ὅτι, ὡς πρόσωπα ἔχοντα δημόσιον βίον θεωροῦνται οἱ, αα) Βασιλεύς, Βασίλισσα, Διάδοχος, Μέγας Αὐλάρχης, Ἀντιβασιλεύς, ββ) βουλευταί, γερουσιασταί, γγ) πρωθυπουργός, ὑπουργοί, διευθυνταὶ τῶν πολιτικῶν γραφείων, γενικοὶ γραμματεῖς, γενικοὶ διοικηταί, νομάρχαι, ἔπαρχοι, δδ) δημόσιοι ὑπάλληλοι ὑφ' οἱαδήποτε σχέσει ὑπηρετοῦντες, εε) δημοτικοὶ καὶ κοινοτικοὶ ἄρχοντες, στστ) ὑπάλληλοι νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου καὶ κοινωφελῶν ἐπιχειρήσεων, ζζ) δικα-

---

17. ΑΠ 553)67 ΕΕΔ 27, σελ. 4.
18. Σούρλα, ἄρθρα 57 - 60 ἀριθ. 24. Μπαλῆ, ἔνθ' ἀν. σελ. 78. Γιαννοπούλου, σελ. 124.

στικοί, ηη) κληρικοί, θθ) καθηγηταὶ καὶ ὑφηγηταὶ πανεπιστημίων, ἀκαδημαϊκοί, ιι) διεθνῶς ἐκπροσωποῦντες τὴν χώραν, ιαια) ἀξιωματικοὶ καὶ ὁπλῖται (19).

Ἐκρίθη σκόπιμος ἡ ἀπαρίθμησις τῶν ὡς ἄνω κατηγοριῶν προσώπων, ἅτινα ἐθεωρήθησαν παρ' ἡμῖν ὅτι ἔχουν δημόσιον βίον ἐν ὄψει τῶν κατωτέρω ἀναφερομένων, δι' ὧν θέλει ἀποδειχθῇ ὅτι, ὁ ἀνωτέρω κύκλος τῶν ἐχόντων δημόσιον βίον προσώπων εἶναι τελείως ἀνεπαρκής.

Ὑπ' ὄψιν ὅτι, ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 95 τοῦ προϊσχύοντος συντάγματος δὲν ἰσχύει σήμερον μὴ ἐπαναληφθεῖσα ἐν τῷ νέῳ συντάγματι, ὅπερ ὥρισεν ἐν ἄρθρῳ 111 παράγραφος 3 ὅτι, τὰ ἀδικήματα τύπου ὑπάγονται εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια γενικῶς καὶ οὐδεμίαν μνείαν ἐποιήσατο περὶ ἰδιωτικοῦ ἢ δημοσίου βίου.

γ) Ἐν ἄρθρῳ 366 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ὁρίζεται ὅτι, ἐπὶ ἁπλῆς δυσφημήσεως, ἂν τὸ γεγονὸς εἶναι ἀληθὲς ἡ πρᾶξις μένει ἀτιμώρητος. Ἡ ἀπόδειξις ὅμως τῆς ἀληθείας ἀπαγορεύεται, ὁσάκις ἀφορᾷ εἰς σχέσεις οἰκογενειακοῦ ἢ ἰδιωτικοῦ βίου μὴ θιγούσας τὸ δημόσιον συμφέρον. Οὕτω ἐθεωρήθη ὅτι, σκοπὸς τῆς διατάξεως ταύτης εἶναι ἡ προστασία τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν δημόσιον βίον, ὅστις δύναται νὰ λαμβάνῃ ἀκωλύτως δημοσιότητα (20). Τοιαύτη ὡς ἄνω διάταξις ὑφίστατο καὶ ἐν τῷ προϊσχύοντι τοῦ Π.Κ. δικαίῳ, περιεχομένη ἐν ἄρθρῳ 20 § 2 τοῦ Νόμου 5060)1931, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἀπηγόρευε τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας μόνον ἐφ' ὅσον αὕτη ἀφεώρα εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον δημοσίου ὑπαλλήλου. Ὁ τοιοῦτος ὅμως περιορισμὸς ἦτο λίαν στενὸς καὶ ἐπεχειρήθη ἡ διεύρυνσίς του γενομένου δεκτοῦ ὅτι, ὡς δημόσιος ὑπάλληλος ἐνταῦθα νοεῖται ὁ ἀσκῶν καθήκοντα ἐξερχόμενα τοῦ ἰδιωτικοῦ του βίου ὡς ἐ.π. ὁ μάρτυς ἐν δικαστηρίῳ ἢ ὁ πραγματογνώμων (21). Τὸ ἄτοπον τοῦτο ἐθεράπευσεν ἐπιτυχῶς ὁ νέος Ποινικὸς Κῶδιξ, ὡς ἀνεφέρθη ἀμέσως ἀνωτέρω.

Ἀντίστοιχος πρὸς τὴν ὡς ἄνω διάταξιν ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Οὕτω ἐν Γαλλίᾳ διὰ τῆς Ordonance τῆς 6.5.1944, ἥτις ἐτροποποίησε τὸ ἄρθρον 35 τοῦ περὶ τύπου νόμου τῆς χώρας ταύτης, ὡρίσθη ὅτι ἡ ἀλήθεια τῶν δυσφημιστικῶν γεγονότων δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ, ὅταν τὸ διαδοθὲν γεγονὸς ἀφορᾷ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον προσώπου τινος ἢ ἀνάγεται εἰς χρόνον μακρότερον τῆς δεκαετίας ἢ ἐφ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς ἀξιόποινον πρᾶ

---

19. Ἀντωνοπούλου, σελ. 281, ἀμφισβητοῦντος σοβαρῶς τὴν ἣν ἔδωκεν ἡ νομολογία ἑρμηνείαν τῆς διατάξεως ταύτης. Αἰδαλῆ, σελ. 198 ἐπ. Καραμούντζου. Ἡ ἁρμοδιότης ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων τύπου καὶ ἡ νομικὴ σημασία τῆς δημοσιογραφικῆς ἰδιότητος, Ἀρμεν. ΙΖ' σελ. 14.

20. Τούση-Γεωργίου, ἔνθ' ἀν. σελ. 735, δεχομένων ὅτι, οὔτε κατόπιν συναινέσεως τοῦ θιγομένου δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας, καθ' ὅσον ἡ διάταξις εἶναι δημοσίας τάξεως. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ Ποινικοῦ Δικαίου, 1960, σελ. 80. Cooper-Thomas, σελ. 60, διὰ τὰς ἐν Η.Π.Α. ἀντιμετωπιζομένας περιπτώσεις. Περὶ τῆς διατάξεως ταύτης θέλομεν ἐπανέλθει μεταγενεστέρως.

21. Μπουροπούλου, Ὁ νέος περὶ τύπου νόμος, 1931, σελ. 70. Κασίμη, Ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας κατὰ τὸν Νόμον 5060, Θεμ. ΜΓ' σελ. 38.

ξιν, αὕτη ἔχει παραγραφῇ ἢ ἀμνηστευθῇ. Ἡ ἐν προκειμένῳ διάταξις ἡρμηνεύθη ὡς παρ' ἡμῖν, ὅτι σκοπεῖ εἰς τὸ νὰ προστατεύσῃ τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἔναντι τοῦ δημοσίου, ὅστις δύναται νὰ λαμβάνῃ γενικῶς εὐρείαν δημοσιότητα (22). Ἐν ὄψει τῆς διατάξεως ταύτης ὁμιλοῦν ἐν Γαλλίᾳ περὶ γεγονότων ξένων πρὸς τὸν ἰδιωτικὸν βίον (faits etrangers à la vie privée) ἅτινα μόνον δύνανται νὰ λάβουν δημοσιότητα (22). Ὁμοία διάταξις ἀπαντᾶται καὶ ἐν παραγράφῳ 3 τοῦ ἄρθρου 173 τοῦ Ἑλβετικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, ἥτις ὁρίζει ὅτι ἀπαγορεύεται ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας, ἐὰν ἡ διάδοσις τοῦ δυσφημιστικοῦ γεγονότος ἐγένετο χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ κοινὸν συμφέρον ἢ χωρὶς ἄλλην ἐπαρκῆ αἰτιολογίαν, κυρίως ὅπως κακολογηθῇ ὁ προσβαλλόμενος ἰδίᾳ δέ, ὅταν ἀναφέρεται εἰς τὸν ἰδιωτικὸν ἢ οἰκογενειακὸν βίον. Καὶ ἡ διάταξις αὕτη ἡρμηνεύθη ὡς σκοποῦσα εἰς τὴν προστασίαν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἔναντι τοῦ δημοσίου, τοῦ τελευταίου τούτου δυναμένου νὰ λαμβάνῃ εὐρείαν δημοσιότητα (23). Ὁμοία διάταξις ἀπαντᾶται ὡσαύτως καὶ ἐν ἄρθρῳ 447 τοῦ αὐτοῦ νομοθετήματος τῆς χώρας ταύτης, ὅπερ ἀπαγορεύει τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας γεγονότος τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου εἰμὴ μόνον, καθ' ὅσον τοῦτο ἀπετέλεσε ζήτημα λυθὲν ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου. Ἐν Γερμανίᾳ δὲν ὑφίσταται ἀντίστοιχος διάταξις. Τοιαύτη περιείχετο εἰς σχέδιον τροποποιήσεως τοῦ γερμανικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος (24).

Πλὴν τῶν εἰδικῶν διατάξεων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον εὐθέως δὲν δυνάμεθα νὰ παραβλέψωμεν καί τινας ἑτέρας μὴ ἀναφερομένας μὲν εὐθέως εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, δυναμένας ὅμως νὰ θεωρηθοῦν ἐμμέσως προστατευτικαὶ τούτου. Μεταξὺ τῶν ἐν λόγῳ διατάξεων ἐνδεικτικῶς ἀναφέρονται αἱ κάτωθι:

α) Ἡ παράγραφος 2 τοῦ ἄρθρου 597 τοῦ Κώδικος Πολιτικῆς Δικονομίας (ὡς ἐκωδικοποιήθη διὰ τοῦ Β.Δ. 657) 71), ἥτις ὁρίζει ὅτι, τὰ δικαστήρια δὲν ἐλέγχουν τὸν τρόπον καὶ τὰ μέσα τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθησαν οἱ ἁρμόδιοι διὰ τὴν προσπάθειαν συνδιαλλαγῆς. Πρόκειται ὡς γνωστὸν περὶ τῆς δι' ἄρθρων 593 ἐπ. Κ. Πολ. Δικ. καθιερουμένης συνδιαλλαγῆς, ἥτις προηγεῖται τῆς ἐγέρσεως ἀγωγῆς διαζυγίου, διὰ τὴν ὁποίαν συνδιαλλαγὴν ἁρμόδιος τυγχάνει ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ κατὰ τὸ δόγμα ἁρμόδιος θρησκευτικὸς λειτουργὸς κ.λ.π. Ἡ ratio δὲ τῆς προαναφερθείσης παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 597 εἶναι κυρίως ἡ προστασία τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, δηλονότι ἡ μὴ γνωστοποίησις τῶν σχετικῶν πρὸς τὰς σχέσεις τῶν συζύγων γεγονότων κ.λ.π.

β) Τὸ ἄρθρον 371 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ὅπερ ἀπαγορεύει τὴν ἀπο-

---

t 22. Pinto, σελ. 154 ἐπ. Toulemon, σελ. 186 ἐπ. Burdeau, Les liberpés Publiqu es, 1961, σελ. 243-4. Mimin, Commentaire de l' ordonnance du 6.5.1944 Dalloz, Lois No I. Rousselet-Patin, Precis de droit penal special, 1950, σελ 395 σημ. 6.

23. Mezger-Schönke-Jescheck, Das Ausländische Strafrecht der Gegenwart, τόμ. II, 1957, σελ. 304 - 305. Nef, Ausgewählte Kapitel aus dem Schweizerischen Presserecht, σελ. 84 ἐπ. Feldemann, Zur Reform des Schweizerischen Presserechts, Zeitschr. für Schw. Recht. 1948 σελ. 56.

24. Περὶ οὗ Kohlrausch-Lange, Strafgesetzbuch, 4η ἔκδ. 1956, § 186 VIII

κάλυψιν «ἰδιωτικῶν ἀπορρήτων» τῶν περιερχομένων εἰς γνῶσιν κληρικῶν, δικηγόρων (περὶ ὧν ὁμοίως ἡ παράγρ. 1 τοῦ ἄρθρου 49 τοῦ Δικηγορικοῦ Κώδικος), ἰατρῶν, μαιῶν, νοσοκόμων καὶ λοιπῶν, εἰς οὓς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός των περιέρχονται ἰδιωτικὰ ἀπόρρητα.

γ) Συναφὲς πρὸς τὸ ὡς ἄνω εἶναι καὶ τὸ ἄρθρον 212 τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, ὅπερ ἀπαγορεύει τὴν ἐξέτασιν ὡς μαρτύρων κληρικῶν, διὰ τὰ περιελθόντα εἰς γνῶσιν τούτων ἐξ ἐξομολογήσεως, συνηγόρων (περὶ ὧν ὁμοίως τὸ ἄρθρον 50 τοῦ Δικηγορικοῦ Κώδικος), τεχνικῶν συμβούλων, συμβολαιογράφων, ἰατρῶν, φαρμακοποιῶν, μαιῶν, βοηθῶν τούτων κ.λ.π., δι' ὅσα τοὺς ἐνεπιστεύθησαν οἱ πελᾶται των. Ἡ τοιαύτη ἀπαγόρευσις ἐξετάσεως τῶν ὡς ἄνω ὑφίσταται ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος τῆς διαδικασίας.

δ) Τὸ ἄρθρον 370 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, ὅπερ τιμωρεῖ τὴν παραβίασιν τοῦ ἀπορρήτου τῶν ἐπιστολῶν, περὶ οὗ διαλαμβάνει ὡσαύτως ὡς γνωστὸν καὶ τὸ ἄρθρον 15 τοῦ συντάγματος καὶ τὸ εἰς ἐκτέλεσιν τούτου Ν.Δ. 792)71. Συναφὲς ἐν προκειμένῳ καὶ τὸ ἄρθρον 248 ὡς καὶ 249 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, δι' ὧν τιμωρεῖται ἡ ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων ὑπαλλήλων παραβίασις ἀντιστοίχως ἰδιωτικῆς ἐπιστολῆς, ἰδιωτικοῦ τηλεγραφήματος ἢ γνωστοποίησις ἰδιωτικοῦ τηλεφωνήματος.

ε) Τὸ ἄρθρον 241 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος τιμωρεῖ τὴν παραβίασιν τοῦ οἰκιακοῦ ἀσύλου, περὶ οὗ ὡσαύτως καὶ τὸ ἄρθρον 13 τοῦ συντάγματος.

στ) Εἰς τὴν προστασίαν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἀποβλέπει ὁμοίως καὶ τὸ ἄρθρον 344 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, ὅπερ ἐπὶ ὡρισμένων ἐγκλημάτων κατὰ τῶν ἠθῶν ἀπαιτεῖ ἔγκλησιν πρὸς δίωξιν, ἐ.π. ἡ ἀποπλάνησις παίδων κρινομένη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου στιγματίζει ἐνίοτε τὸ θῦμα δι' ὁλόκληρον τὸν ὑπόλοιπον βίον του, ὁπότε προτιμωτέρα βεβαίως δι' αὐτὸ θὰ ἦτο ἡ μὴ ἄσκησις ποινικῆς διώξεως. Σημειωτέον ὅτι, τὸ ἄρθρον τοῦτο, μετὰ τὴν δι' ἄρθρου 5 τοῦ Ν.Δ. 4090)60 τροποποίησίν του προβλέπει καὶ αὐτεπάγγελτον δίωξιν εἰς περιπτώσεις καθ' ἅς, ἡ τελεσθεῖσα πρᾶξις ἐδημιούργησε σκάνδαλον ἢ διεγείρε τὴν κοινὴν περιέργειαν, γεγονότα δηλονότι ἅτινα ἐὰν λάβουν χώραν, σημαίνει ὅτι ἤδη ἡ ὑπόθεσις ἔλαβε δημοσιότητα καὶ ἑπομένως κρίνεται περιττὴ ἡ μὴ ἄσκησις ποινικῆς διώξεως πρὸς προστασίαν τῆς ὑπολήψεως τοῦ θύματος.

ζ) Διὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἄνω λόγον, βάσει τοῦ ἄρθρου 357 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, ἡ μοιχεία τιμωρεῖται κατ' ἔγκλησιν τοῦ προσβληθέντος.

η) Συναφὲς πρὸς τὰ ὡς ἄνω εἶναι καὶ τὸ ἄρθρον 330 τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, ὅπερ ἐπιτρέπει τὴν διαδικασίαν κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, ὅταν ἡ δημοσία συζήτησις θέλει ἀποβῇ ἐπιβλαβὴς εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη ἢ τὴν δημοσίαν τάξιν, ὅπερ ἐμμέσως ἀντανακλᾷ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον.

θ) Ἡ περίπτωσις (ιθ) τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ Ν.Δ. 750)70, ἀνάγει εἰς πειθαρχικὸν ἀδίκημα τὴν παράβασιν τῆς ὑπὸ τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου ὑπηρεσιακῆς ἐχεμυθείας.

ι) Τὸ ἄρθρον 579 τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας ἀπαγορεύει τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ περιεχομένου τοῦ ποινικοῦ μητρώου εἰς οἱονδήποτε. Συναφὲς εἶναι καὶ τὸ ἄρθρον 577 τοῦ αὐτοῦ νόμου, ὅπερ ἐπιτρέπει τὴν χορήγησιν «ἀντιγράφου» ποινικοῦ μητρώου, μ ό ν ο ν εἰς δικαστικὰς ἀρχὰς

ἐν περιπτώσει ποινικῆς διώξεως ἢ εἰς δημοσίας ὑπηρεσίας ἐν περιπτώσει διορισμοῦ ὑπαλλήλου. Εἰς πᾶσαν ἑτέραν περίπτωσιν χορηγεῖται κατ' ἄρθρον 578 «ἀπόσπασμα» ποινικοῦ μητρώου, ὅπερ περιέχει τὰς καταδικαστικὰς ἀποφάσεις διὰ περιωρισμένον χρονικὸν διάστημα (25).

ια) Δι' ἄρθρου 67 τοῦ περὶ τύπου νόμου ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις «πληροφοριῶν ἢ εἰδήσεων ἐπὶ δικῶν οἰκογενειακοῦ δικαίου». Εἰς τὰς τοιαύτας δίκας ὡς γνωστὸν ἀναφέρονται πλεῖστα ὅσα γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ ἢ οἰκογενειακοῦ βίου. Ἀνάλογος διάταξις εἶναι καὶ ἡ τῆς παραγράφου 1 τοῦ ἄρθρου 63 τοῦ αὐτοῦ νόμου, ἥτις ἀπαγορεύει τὴν δημοσίευσιν «ἐν λεπτομερείᾳ ἢ ἐν περιλήψει» τῆς ἐκθέσεως τῆς ἐπ' ἀκροατηρίου συζητήσεως ἢ τῶν πρακτικῶν τῆς δίκης, προκειμένου περὶ δικῶν ἐξυβρίσεως, ὡς καὶ ἁπλῆς ἢ συκοφαντικῆς δυσφημήσεως. Εἰς τὰς δίκας ταύτας βεβαίως ἀναφέρονται γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Δι' ἄρθρου 64 τοῦ αὐτοῦ νόμου, ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις ἰατροδικαστικῶν ἐκθέσεων «ὧν τὸ περιεχόμενον προσβάλλει τὰ χρηστὰ ἤθη», ἐν αἷς βεβαίως δύνανται νὰ περιλαμβάνωνται καὶ γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Δι' ἄρθρου δὲ 69 τοῦ αὐτοῦ νόμου, εἰς περίπτωσιν ποινικῆς διώξεως ὑπευθύνου οἱουδήποτε ἐντύπου δι' ἀξιόποινον δημοσίευμα ἀφορῶν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἢ εἰς ἄσεμνα δημοσιεύματα, ἀπαγορεύεται μέχρι τῆς ἀμετακλήτου ἐκδικάσεως, ἡ δημοσίευσις οἱασδήποτε εἰδήσεως, κρίσεως ἢ σχολίου σχετιζομένου ὁπωσδήποτε μὲ τὴν ὑπόθεσιν περὶ ἧς ἡ ποινικὴ δίωξις, πλὴν τῆς ἐφ' ἅπαξ καταχωρήσεως τῆς περὶ ποινικῆς διώξεως εἰδήσεως.

ιβ) Δι' ἄρθρου 57 τοῦ περὶ τύπου νόμου ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις ἀνακριβῶν εἰδήσεων ἢ πληροφοριῶν δι' ὧν δύναται νὰ μειωθῇ ἡ π ρ ο σ ω π ι κ ό τ η ς ὡρισμένου ἀτόμου.

ιγ) Δι' ἄρθρου 12 τοῦ νέου περὶ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος Ν.Δ. 1004)71 προβλέπονται οἱ δεοντολογικοὶ κανόνες ἀσκήσεως τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος (κατὰ πιστὴν ἀντιγραφὴν τοῦ ἀντιστοίχου σχεδίου περὶ δεοντολογίας τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ἐκπονηθέντος ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας ὑποεπιτροπῆς τοῦ Ο.Η.Ε.), ἐν παραγράφῳ 7 δὲ τοῦ ἄρθρου τούτου ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις πληροφορίας ἢ σχολίου περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου οἱουδήποτε προσώπου, δυναμένου νὰ βλάψῃ τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ. Ἡ διάταξις αὕτη εἶναι πάντως πειθαρχικὴ καὶ οὐχὶ ποινικὴ ἡ παράβασίς της δέ, συνεπάγεται τὴν πειθαρχικὴν δίωξιν τοῦ δημοσιογράφου ἐνώπιον τοῦ παρὰ τῇ οἰκείᾳ δημοσιογραφικῇ ὀργανώσει ἑδρεύοντος πειθαρχικοῦ συμβουλίου κατὰ τὰ εἰς τὰ ἑπόμενα ἄρθρα εἰδικώτερον ὁριζόμενα.

ιδ) Πρὸς τὰς ὡς ἄνω ἐμμέσως προστατευτικὰς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου διατάξεις, χαρακτηριστικὸν τῶν ὁποίων εἶναι ὅτι, λαμβάνουν μέριμναν ὅπως μὴ ἔλθουν εἰς δημοσιότητα ὡρισμένα γεγονότα, ἐν οἷς πιθανὸν νὰ ὑπάρχουν καὶ τοιαῦτα ἀφορῶντα εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, ὑφίστανται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ νομοθεσίᾳ καὶ ἕτεραι διατάξεις προβλέπουσαι τὸ ἐντελῶς ἀντίθετον.

25. Ἰδὲ σχετ. Πλημμ. Ἐβρ. 41)71, Ποιν. Χρον. ΚΒ' σελ. 234. Ὁμοίως Διατ. Εἰσ. Πλημμ. Πατρ. 2)72, Ποιν. Χρον. ΚΒ' σελ. 246.
Ὡς γνωστὸν αἱ περὶ ποιν. μητρώου δ/ξεις ἐτροποποιήθησαν προσφάτως διὰ τοῦ Ν.Δ. 1160/72.

τ.ξ. τὴν δ η μ ο σ ι ό τ η τ α ὡρισμένων γεγονότων, ὅπερ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποκλείσωμεν ὅτι τυγχάνει ἐνίοτε προστατευτικὸν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἐμμέσως. Οὕτω ἐ.π. δι' ἄρθρου 68 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, προβλέπεται ὡς παρεπομένη ποινὴ ἡ δημοσίευσις τῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου, «ἐὰν αὕτη ἐπιβάλλεται ὑπὸ δημοσίου συμφέροντος». Δι' ἄρθρου 229 παράγρ. 3 τοῦ αὐτοῦ νόμου προβλέπεται ἡ δημοσίευσις τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἐπὶ ψευδοῦς καταμηνύσεως αἰτήσει τοῦ παθόντος. Ἡ αὐτὴ διάταξις κατ' ἄρθρον 369, ἔχει ἐφαρμογὴν καὶ ἐπὶ ἐγκλημάτων, περὶ ὧν τὰ ἄρθρα 361. 362' 364 καὶ 365. Ὑπ' ὄψιν δὲ ὅτι τὸ ἄρθρον 362 συνδέεται ἀμέσως μὲ τὸ ἄρθρον 366, ὅπερ ὁμιλεῖ εὐθέως περὶ ἰδιωτικοῦ βίου καὶ περὶ οὗ διαλαμβάνομεν λεπτομερῶς κατωτέρω ἐν Κεφαλαίῳ Ζ ΙΙ τοῦ παρόντος.

Ἐν ὄψει πάντων τῶν ἀνωτέρω βλέπομεν ὅτι, πέραν τῶν εὐθέως περὶ ἰδιωτικοῦ βίου διαλαμβανουσῶν διατάξεων τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας, ὑφίσταται παραλλήλως ἓν ἕτερον πλέγμα διατάξεων, αἵτινες δὲν ἀφοροῦν κατ' ἀρχὴν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, ἀλλ' εἰς ἕτερα θέματα. Δύνανται ὅμως ἐμμέσως νὰ χρησιμεύσουν εἰς προστασίαν τούτου, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι, ἡ ἀντίστοιχος περίπτωσις καλύπτεται ὑπό τινος τῶν ὡς ἄνω διατάξεων ἢ ὑπὸ ἐνδεχομένως ἑτέρας μὴ ρητῶς μνημονευομένης ἀνωτέρω, δεδομένου ὅτι ὡς ἐλέχθη, ἡ ὡς ἄνω ἀπαρίθμησις εἶναι ἐνδεικτική.

Περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου διαλαμβάνουν καὶ διεθνῆ κείμενα. Οὕτω τὸ ἄρθρον 12 τῆς Οἰκουμενικῆς Διακηρύξεως τῶν ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, ὁρίζει ὅτι οὐδεὶς ὑπόκειται εἰς αὐθαιρέτους ἐπεμβάσεις εἰς τὸν ἰδιωτικόν του βίον (privacy, vie privée) εἰς τὴν οἰκογένειάν του, τὴν κατοικίαν του ἢ τὴν ἀλληλογραφίαν του ἢ εἰς παρανόμους προσβολὰς κατὰ τῆς τιμῆς ἢ τῆς ὑπολήψεώς του (26). Ἡ τοιαύτη ὅμως διάταξις ἔχει ὡς γνωστὸν πανηγυρικὸν χαρακτῆρα καὶ δὲν δεσμεύει τὰ ἐπὶ μέρους κράτη. Τὴν 16ην Δεκεμβρίου 1966 ὅμως, ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Ο.Η.Ε. υἱοθετήθη ἡ «Διεθνὴς Σύμβασις Ἀστικῶν καὶ Πολιτικῶν Δικαιωμάτων», ἥτις ἐν ἄρθρῳ 17 περιέλαβε διάταξιν ὁμοίαν πρὸς τὴν τοῦ ἄρθρου 12 τῆς Οἰκουμενικῆς Διακηρύξεως τῶν Ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων (27). Οὕτω ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν ἔχει πλέον πανηγυρικὸν χαρακτῆρα, ἀλλ' οὐσιαστικόν. Ἡ Ἑλλὰς πάντως δὲν ἐπεκύρωσε τὴν διεθνῆ ταύτην σύμβασιν διὰ μετατροπῆς της εἰς ἐσωτερικὸν δίκαιον.

Ἐξ ἄλλου ἐν ἄρθρῳ 8 τῆς ὑπογραφείσης ἐν Ρώμῃ Εὐρωπαϊκῆς Συμβάσεως τῶν ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων — ἥτις ἐκυρώθη παρ' ἡμῖν διὰ τοῦ Ν.

---

26. Δ α σ κ α λ ά κ η, Οἰκουμ. Διακ)ξις σελ. 73 καὶ 120.

27. Ἰδὲ σχετ. International covenants on human rights, ἐν U.N. Monthly Chronicle, IV No 2, Φεβρ. 1967, ἔνθα καὶ τὸ κείμ. τῆς συμβάσεως. Τὸ κείμενον τοῦ ἄρθρου 17 ἔχει ὡς ἑξῆς:

«1. No one shall be subjected to arbitrary or unlawful interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to unlawful attacks on his honour and reputation.

2. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks».

2329) 53 καταγγελθεῖσα τὴν 12.12.1969 διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 2844) δὶς ρηματικῆς διακοινώσεως — περιλαμβάνεται ἀντίστοιχος διάταξις ἐν παραγράφῳ 1 τοῦ ὡς ἄνω ἄρθρου 8, περὶ τοῦ δικαιώματος παντὸς ἀτόμου σεβασμοῦ τοῦ ἰδιωτικοῦ του βίου ἢ τῆς κατοικίας καὶ τῆς ἀλληλογραφίας τούτου. Ἐν παραγράφῳ 2 ὅμως τοῦ ἐν λόγῳ ἄρθρου, περιλαμβάνεται ρύθμισις ἀπομακρυνομένης τῆς οἰκουμενικῆς διακηρύξεως, ἤτοι ὁρίζεται ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦτο ὑπόκειται εἰς περιορισμοὺς προβλεπομένους ἐν τῷ νόμῳ καὶ συνιστῶντας μέτρα λαμβανόμενα ἐν μιᾷ δημοκρατικῇ κοινωνίᾳ, ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐθνικὴν ἀσφάλειαν, τὴν δημοσίαν τάξιν, τὴν οἰκονομικὴν εὐημερίαν τοῦ κράτους, τὴν εὐταξίαν καὶ τὴν πρόληψιν τῶν ποινικῶν παραβάσεων, τὴν προστασίαν τῆς ὑγείας καὶ τῆς ἠθικῆς ἢ τὴν προστασίαν τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἄλλου (28) (29). Λόγῳ ὅμως τῆς φύσεως τοῦ Δικαστηρίου τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς ἐν προκειμένῳ, ἡ ἀντίστοιχος νομολογία ἀφορᾶ εἰς προσβολὰς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ὑπὸ τοῦ κράτους, μὴ ἀντιμετωπισθείσης μέχρι σήμερον περιπτώσεως προσβολῆς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ὑπὸ ἰδιώτου ἐν προκειμένῳ δὲ τοῦ τύπου, καθ' ὅσον βάσει τοῦ ἄρθρου 25 τῆς συμβάσεως, προσφυγὴ ἐπιτρέπεται ἐναντίον τοῦ κράτους καὶ οὐχὶ ἰδιώτου.

Οἴκοθεν νοεῖται πάντως ὅτι τὰ ἐν λόγῳ διεθνῆ κείμενα προκειμένου νὰ ἐξετασθοῦν ἀπὸ ἀπόψεως ἐλευθεροτυπίας, περὶ ἧς ἡ παροῦσα ἐργασία, δέον νὰ θεωρῶνται πάντοτε ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς θεωρίας τῆς τριτενεργείας (Drittwirkung) ἥτις ἀνεπτύχθη ἀνωτέρω ἐν Κεφαλαίῳ Δ' III.

Κατ' ἀκολουθίαν πάντων τῶν ἀνωτέρω, προκύπτει ὅτι αἱ ἔννοιαι τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ τοῦ δημοσίου βίου παρ' ἡμῖν δὲν εἶναι πρόσφατοι, ἀλλ' ἦσαν γνωσταὶ καὶ παλαιότερον (30) ἐδίδετο δὲ εἰς ἑκάστην τούτων ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη ἑρμηνεία.

---

28 Πρβλ. Les annales de l' Europe, No 6, Δεκ. 1953. Antonopoulos, La jurisprudence des organes de la convention européène des droits de l' homme, 1967, σελ. 118 ἑπ. καὶ 204 ἑπ. Τοῦ Αὐτοῦ, Ἡ νομολογία τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Δικαστηρίου τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου, Ἐπιθ. Δημ. Δικ. Διοικ. Δικ. (καὶ ἐν ἀνατύπῳ), Θ' σελ. 22. Τὸ κείμενον τοῦ ἄρθρου ἔχει ὡς ἑξῆς:

«1. Toute personne a droit au respect de sa vie privée et familiale, de son domicile et de sa correspondence.

2. Il ne peut y avoir ingérences d'une autorité publique dans l' exercise de ce droit que cette ingérence est prevue par la loi et qu' elle constitue une mesure qui dans une societé democratique, est néccessaire a la sécurité nationale, la sureté publique, au bien - etre économique du pays, a la defense de l' ordre et a la prévention des infractions penales, a la protection de la santé ou de la morale, ou a la protection des droits et libertés d'autrui».

29. Antonopoulos, σελ. 118 ἑπ. Weil, The european convention on human rights, 1963 σελ. 62 - 3. Vasak, La convention europeéne de drotis de l'homme, 1964 σελ. 52. Moncoduit, La commission europeéne des droits de l'Homme, 1965 σελ. 139 Pinto, σελ. 102. Erçman Die Menschenrechtskonventionen (des Europarats und der Vereinten Nationen) und der Schutz des Privatsphaere, ἐν Annales, No 4, 1970 σελ. 41 ἑπ.

30. Ὁ Süss, σελ. 199 ἀναφέρει ὅτι ἡ προστασία τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἦτο γνωστὴ καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ρώμην.

Πέραν τῶν ὡς ἄνω ὁ ἰδιωτικὸς βίος ἐθεωρήθη ἔκφανσις τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς ἰδίας προσωπικότητος.

V. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ τύπου διὰ τὸν δημόσιον καὶ τὸν ἰδιωτικὸν βίον

Ὡς ἐλέχθη ἐν τοῖς προηγουμένοις, μία τῶν κυριωτέρων λειτουργιῶν τοῦ τύπου εἶναι ἡ πληροφόρησις, δηλονότι ἡ παρακολούθησις τῶν τρεχόντων γεγονότων καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ καταχώρησις τούτων ἐν τῷ ἐντύπῳ. Ἡ πληροφόρησις ὡς γνωστόν, ἐξυπηρετεῖ τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἐνημεροῦται ἐπὶ τῶν προσφάτων γεγονότων. Τοιαύτη ἀνάγκη εἶναι ἔμφυτος (πρβλ. «ὁρμὴν τοῦ εἰδέναι») καὶ δὲν ἐγεννήθη βεβαίως ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς τυπογραφίας καὶ ἐφεξῆς, ἀλλὰ χιλιάδας ἔτη παλαιότερον. Οὕτω ἀναφέρεται ὅτι, ἡ πρώτη ἐφημερὶς ὑπῆρξεν ἡ Acta Diurna Populi Romani ἥτις ἦτο χειρόγραφος καὶ ἐξεδίδετο καθημερινῶς ἐπὶ ἐποχῆς Ἰουλίου Καίσαρος (31). Αὕτη περιελάμβανεν εἰδήσεις πολιτικάς, ἀθλητικάς, ἐνημέρωσιν ἐπὶ τῶν τρεχόντων γεγονότων, ὡς ἐ.π. διαπραττόμενα ἐγκλήματα κ.λ.π. Δι' αὐτῆς ἠσκεῖτο καὶ ἡ ἐπίσημος κρατικὴ προπαγάνδα. Ἐξ ἄλλου καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ ἐνημέρωσις τοῦ κοινοῦ ἐγένετο διὰ κηρύκων. Τοσαύτη δὲ σημασία ἐδίδετο εἰς τοῦτο, ὥστε εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Φειδιππίδης, προκειμένου νὰ ἐνημερώσῃ τοὺς συμπατριώτας του ἐπὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι νίκης, γεγονότος τουτέστιν ὑψίστης σημασίας διὰ τούτους καὶ ἀντιλαμβανόμενος τὸ βάρος τῆς τοιαύτης ἀποστολῆς του, διέθεσε πρὸς τοῦτο τὸ σύνολον τῶν σωματικῶν του δυνάμεων μέχρι πλήρους καὶ ὁριστικῆς ἐξαντλήσεως τούτων γενόμενος, καθ' ἡμᾶς, ὁ πρῶτος ἐν τῇ ἱστορίᾳ δημοσιογράφος, παρασχὼν οὕτω ὑψηλὸν δίδαγμα εὐσυνειδήτου ἀσκήσεως τῆς δημοσιογραφίας καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὸ δημοσιογραφικὸν ἰδεῶδες. Ἀλλὰ καὶ τὸν Θουκυδίδην ὡς καὶ τὸν Ξενοφῶντα ὁμοίως ὡς δημοσιογράφους δέον νὰ θεωρήσωμεν καὶ οὐχὶ ὡς ἱστορικούς, καθ' ὅσον περιέγραψαν οὗτοι τὴν ἱστορίαν τῶν συγχρόνων των γεγονότων καὶ οὐχὶ παρῳχημένων, περὶ ὧν βεβαίως ἀσχολεῖται ὁ ἱστορικός. Ἐκ τούτων ὁ Ξενοφῶν παρακολουθήσας τὴν Κύρου ἀνάβασιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ περιγράψας ταύτην κατὰ τρόπον σαφῆ καὶ εὔληπτον δέον νὰ θεωρηθῇ ὁ πρῶτος εἰς τὴν ἱστορίαν πολεμικὸς ἀνταποκριτής. Τέλος δέον νὰ μὴ διαφύγῃ τῆς ἡμετέρας προσοχῆς ὅτι καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας τῆς ἀρχαιότητος δὲν ἐκωλύετο ἡ ἐνασχόλησις εἰς ἔργα οὕτως εἰπεῖν «δημοσιογραφικὰ» λόγῳ τῆς ἐπικρατούσης τότε καὶ ἀντιστοίχως γενικῶς ἀναγνωριζομένης ἐλευθερίας τοῦ λόγου (32).

Πέραν ὅμως τῶν κηρύκων, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα συνετάσσοντο τὰ «Δημόσια Γράμματα» ἢ «Ὑπομνήματα», εἰς ἃ κατεχωροῦντο αἱ

---

31. Α ἰ δ α λ ῆ, σελ. 10. A free and responsible press, σελ. 53

32. Πρβλ. Δ η μ ο σ θ έ ν ο υ ς, Φιλιππικός, Γ' ΙΙΙ, «ὑμεῖς τὴν παρρησίαν ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων οὕτω κοινὴν οἴεσθε δεῖν εἶναι πᾶσι τοῖς ἐν πόλει, ὥστε καὶ τοῖς ξένοις καὶ τοῖς δούλοις αὐτῆς μεταδεδώκατε».

πολιτικαὶ καὶ αἱ ἄλλαι ἀξιόλογοι εἰδήσεις (33). Ταῦτα ἐγράφοντο ὑπὸ τῶν «Γραμματέων ἐπὶ τοῖς Δημοσίοις Γράμμασι». Ἐπὶ ἐποχῆς δὲ Μ. Ἀλεξάνδρου συνετάσσοντο αἱ «Βασίλειοι Ἐφημερίδες» ὑπὸ τοῦ ἀρχιγραμματέως τούτου (33). Μυθολογεῖται ὅμως ὅτι, τοιαῦτα ἔγγραφα μὲ περιεχόμενον τὰς εἰδήσεις τῆς ἡμέρας συνετάσσοντο πολὺ παλαιότερον, ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου, ἔνθα τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἔφερον τὸν τίτλον «Ἐφημερίς» (34).

Βλέπομεν ὅθεν ὅτι, εἰς ἐποχὴν ἀπέχουσαν ὁλοκλήρους χιλιετηρίδας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐκδόσεως τῆς πρώτης ἐπὶ χάρτου ἐκτυπωθείσης ἐφημερίδος, ἐλαμβάνετο κατὰ τὸ δυνατὸν μέριμνα ἐνημερώσεως ἐπὶ τῶν ἀξιολόγων καθ' ἡμέραν γεγονότων.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω δυνάμεθα νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἔμφυτον τὴν ἐπιθυμίαν νὰ πληροφορῆται ἐπὶ παντὸς γεγονότος σημαντικοῦ ἢ καὶ ἀσημάντου ἐνίοτε.

Τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἐν λόγῳ — κοινωνικῆς θὰ ἐλέγομεν — ἀνάγκης, εἶναι τεταγμένος νὰ θεραπεύῃ ὁ τύπος καὶ ἐπὶ παντὸς γεγονότος ὡς ἐκ τούτου δύναται κατ' ἀρχὴν οὗτος νὰ ἐνδιαφέρεται.

Οὕτω δημιουργεῖται τὸ πρόβλημα ἐὰν ὁ τύπος δικαιοῦται νὰ παρουσιάζῃ διὰ τῶν στηλῶν του π ᾶ ν γεγονός. Ἡ ἀπάντησις εἶναι βεβαίως ἀρνητική, καθ' ὅσον οὐ μόνον παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ παρ' ἀλλοδαπῇ ὡρισμένα γεγονότα ἀπαγορεύεται ρητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου νὰ λαμβάνουν δημοσιότητα. Οὕτω ἐ.π. ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 56 τοῦ περὶ τύπου νόμου, ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις πληροφοριῶν ἐπὶ γεγονότων σχετικῶν πρὸς τὴν ἀντικοινωνικὴν δρᾶσιν τῶν ἀνηλίκων. Παρομοία διάταξις ὑφίσταται καὶ ἐν ἄρθρῳ 39) δὶς τοῦ γαλλικοῦ περὶ τύπου νόμου, ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ Ν.Δ. τῆς 30.11.1955 (35).

Τὸ ἄρθρον 62 τοῦ ἡμετέρου ὡς ἄνω νόμου περιλαμβάνει καὶ μίαν πλέον συγκεκριμένην ἀπαγόρευσιν, ἤτοι τιμωρεῖται ἡ δημοσίευσις λεπτομερειῶν περὶ τῶν αἰτίων, τοῦ τρόπου τελέσεως αὐτοκτονίας ἢ ἀποπείρας αὐτῆς. Τὸ β' ἐδάφιον τῆς 1ης παραγράφου τοῦ ἑπομένου ἄρθρου 63, ἀπαγορεύει ἐξ ἄλλου τὴν δημοσίευσιν τῶν ἐπ' ἀκροατηρίου λεχθέντων εἰς περίπτωσιν ἐγκλήματος κατὰ τῆς τιμῆς. Τὸ αὐτὸ ὁρίζει καὶ τὸ ἄρθρον 67 διὰ τὰς πολιτικὰς δίκας οἰκογενειακοῦ δικαίου. Οὕτω ὡρισμένων συγκεκριμένων εἴτε μὴ γεγονότων, ἀπαγορεύει ὁ νόμος τὴν δημοσίευσιν. Πάντα ταῦτα βεβαίως ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἀκριβῶν δημοσιευμάτων, καθ' ὅσον προκειμένου περὶ ἀνακριβῶν, αἱ ἀπαγορεύσεις εἶναι αὐστηρότεραι (36).

Τούτων οὕτως ἐχόντων, διαπιστοῦμεν ὅτι, ἔχει μὲν ὁ τύπος ὡς ἀποστολὴν τὴν πληροφόρησιν τοῦ κοινοῦ διὰ τῆς ἐμφανίσεως ἀπὸ τῶν στη-

---

33. Πρβλ. Αἰδαλῆ, σελ. 11.

34. Πλείονα περὶ τούτου ἰδὲ ἐν, Παπαλεξάνδρου, Φρούρια Ἐλευθερίας, 1971, σελ. 16.

35. Toulemon, σελ. 210 - 211. Lyon-Caen, Lavigne, τόμ. 1ος, σελ. 80.

36. Πρβλ. Κρίππα, Τὸ ἔγκλημα τῆς διασπορᾶς ψευδῶν εἰδήσεων καὶ φημῶν, Ποιν. Χρον. ΙΒ' σελ. 502 ἑπ.

λων του τῶν προσφάτων καὶ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος γεγονότων, οὐχὶ ὅμως ἀπεριορίστως, ἀπαγορευομένης ρητῶς τῆς πληροφορήσεως ἐπὶ ὡρισμένων γεγονότων.

Ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω αἱ ἐν προκειμένῳ ἀπαγορεύσεις ἀφοροῦν εἴτε εἰς συγκεκριμένα εἴτε εἰς μὴ συγκεκριμένα γεγονότα. Περὶ ἀμφοτέρων τούτων ὁμιλεῖ ρητῶς ὁ νόμος. Τίθεται ὅμως τὸ ἐρώτημα ἐὰν δυνάμεθα ἐξ ἀντιδιαστολῆς νὰ συναγάγωμεν ὅτι, δι' ὅσα γεγονότα δὲν ἀπαγορεύεται ρητῶς ἡ δημοσίευσις πληροφοριῶν ἐπιτρέπεται ταῦτα ὅπως ἐμφανισθοῦν διὰ τοῦ τύπου. Συγκεκριμένως δὲ δι' ὅπερ ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ἐνταῦθα, τ.ἔ. ἐὰν μὴ ὑπάρχοντος ρητῶς ἀπαγορευτικοῦ κανόνος περὶ δημοσιεύσεως γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι, δημοσιεύματα περὶ τούτου ἐπιτρέπεται νὰ καταχωρῶνται ἐν ἐφημερίδι ἢ περιοδικῷ. Βεβαίως ἐὰν ἐκ τῆς ἐρεύνης τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας οὐδεμία ἀπαγόρευσις καταχωρήσεως τοιούτων δημοσευμάτων προέκυπτε εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως, θὰ ἔδει νὰ καταλήξωμεν ἀδιάστως εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, οὐδεμία ἀπαγόρευσις ἐν προκειμένῳ δικαιολογεῖται. Ὡς ἀνεπτύχθη ὅμως ἀμέσως ἀνωτέρω ἐν IV, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ νομοθεσίᾳ ἀπαντῶνται συγκεκριμέναι περιπτώσεις, δι' ὧν τίθεται φραγμὸς εἰς τὴν δημοσιότητα τῶν γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Δοθέντος δὲ ὅτι, ὡς ἐλέχθη, τὸ ἄρθρον 95 τοῦ συντάγματος τοῦ 1952, ὅπερ ὡμίλει περὶ δημοσιευμάτων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου κατηργήθη, μὴ ἐχούσης κατ' ἀκολουθίαν ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 110 τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, δημιουργεῖται ἓν τελευταῖον πρόβλημα, τ.ἔ. ἐὰν αἱ σήμερον ἰσχύουσαι καὶ ἀνωτέρω ἐν IV ἀναφερόμεναι διατάξεις περιοριστικαὶ τῆς δημοσιότητος γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἔχουν ἐφαρμογὴν καὶ ἐπὶ τοῦ τύπου. Ἀλλὰ πέραν τούτου θὰ ἔδει νὰ ἐρωτήσωμεν καὶ διὰ τὸ ἀντίθετον, τ.ἔ. ἐὰν ἐκ τῆς ἰσχυούσης παρ' ἡμῖν νομοθεσίας δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν τὸ ἐπιτρεπτὸν τῆς διὰ τοῦ τύπου δημοσιεύσεως τῶν γεγονότων τοῦ δημοσίου βίου. Ἄλλως ἡ ἔρευνα ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου θὰ ἦτο ἐλλειπής, καθ' ὅσον θὰ παρέμενεν ἀναπάντητον τὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ ἐπιτρεπτοῦ τῆς δημοσιότητος τῶν γεγονότων τοῦ δημοσίου βίου.

Ἐν προκειμένῳ θὰ ἔδει φρονομεν νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὸ τελευταῖον πρόβλημα, ὅπερ ἐξ ἴσου γνωρίζμεν ὅτι ἔχει ἀντιμετωπίσει ἡ θεωρία ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ προηγούμενον.

Ὡς ἐλέχθη δι' ἄρθρου 14 παράγραφος 9 τοῦ συντάγματος, ὡς καὶ δι' ἄρθρου 89 παράγρ. 1 τοῦ περὶ τύπου νόμου, ὁρίζεται ὅτι, ὁ ἐκδότης καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐπιληψίμου δημοσιεύματος καθαπτομένου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ὡς καὶ ὁ διευθυντὴς συντάξεως (37), ὑπέχουν ἀστικῶς καὶ εἰς ὁλόκληρον εὐθύνην πρὸς πλήρη ἀνόρθωσιν πάσης προσγενομένης ζημίας καὶ ἱκανοποίησιν τοῦ παθόντος. Αἱ ἐν λόγῳ δὲ διατάξεις ἐπιτρέπουν ὅθεν νὰ συναγάγωμεν τὸ συμπέρασμα ὅτι, ἐφ' ὅσον προβλέπονται τὰ τῆς ἀποζημιώσεως λόγῳ ζημίας προκυψάσης ἐκ δημοσιεύματος ἀφορῶντος εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, ἐπιτρέπεται ἐλευ-

---

37. Ὁ διευθυντὴς συντάξεως δὲν ἀναφέρεται ἐν τῷ συντάγματι, ἀλλὰ προσετέθη εἰς τὸν περὶ τύπου νόμον καὶ ἑπομένως ἐρευνητέα ἡ συνταγματικότης τῆς διατάξεως ταύτης.

θέρως ἡ δημοσίευσις γεγονότων ἀναφερομένων εἰς τὸν δημόσιον βίον (38). Τοῦτο ἀρκεῖ ὅτι συνάγεται ἐκ τοῦ συντάγματος, δεδομένου ὅτι, ὡς ἐκ τούτου ὁ νόμος δὲν δύναται νὰ ὁρίσῃ ἄλλως. Οὕτω ἐὰν ὁ κοινὸς νομοθέτης ἀπαγορεύσῃ τὴν δημοσίευσιν ὡρισμένων γεγονότων τοῦ δημοσίου βίου, θὰ προσκρούσῃ βεβαίως εἰς τὸ σύνταγμα, ἐφ' ὅσον δὲν πρόκειται περὶ γεγονότων τοῦ δημοσίου βίου, ὧν ἡ ἀπαγόρευσις δημοσιεύσεως προκύπτει ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ συντάγματος ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως.

Ἐκ τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω διατυπώσεως, προκύπτει καὶ τὸ δεύτερον συμπέρασμα, ἤτοι ὅτι ὁ τύπος δὲν δύναται νὰ ὑπεισέλθῃ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον οἱουδήποτε προσώπου, καθ' ὅσον ἄλλως θὰ ἐτέλει ἐν παρανομίᾳ.

Κατ' ἀκολουθίαν πάντων τῶν ἀνωτέρω ἀπομένει νὰ ἐξετασθοῦν:

α) Τὰ ὅρια τοῦ δημοσίου βίου, τ.ἔ. εἰς ποῖον σημεῖον οὗτος περατοῦται καὶ ἄρχεται ἡ περιοχὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ.

β) Ποῖα πρόσωπα ἔχουν δημόσιον βίον.

γ) Ποῖαι αἱ σχέσεις τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν προσώπων τῶν ἐχόντων δημόσιον βίον πρὸς τὸν τελευταῖον τοῦτον.

δ) Ποῖα τὰ δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις ἐν προκειμένῳ τοῦ τύπου.

Περὶ πάντων τῶν ἀνωτέρω διαλαμβάνομεν εὐθὺς ἀμέσως εἰς τὸ ἀκολουθοῦν Κεφάλαιον Ε'.

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

---

38. Οὕτω Φίλια, σελ. 72, μὴ ἐρευνωμένου τοῦ προβλήματος τούτου ὑπὸ ἑτέρου ἐκ τῶν ἡμετέρων συγγραφέων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

ΟΡΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ — ΠΡΟΣΩΠΑ ΕΧΟΝΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΒΙΟΝ — ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΟΥΤΩΝ — ΕΝΤΕΥΘΕΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

I. Τὰ πρόσωπα τῆς ἐπικαιρότητος
Ἡ θεωρία τῆς Zeitgeschichte

Ἀνωτέρω ἐν Κεφαλαίῳ Δ' IV (γ), ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ προϊσχύσαντος ἄρθρου 20 παράγραφος 2 τοῦ Ν. 5060) 1931, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἄρθρον 366 τοῦ νῦν ἰσχύοντος Ποινικοῦ Κώδικος. Εἰς τὸ ἐν λόγῳ μὴ ἰσχῦον νῦν ἄρθρον ὡς ἐλέχθη, ἀπηγορεύετο ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας διαδοθέντος δυσφημιστικοῦ γεγονότος ἀναφερομένου εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον δημοσίου ὑπαλλήλου καὶ ὅτι ἡ διάταξις ἡρμηνεύθη εὐρύτατα, θεωρηθεῖσα ὅτι περιλαμβάνει πᾶν πρόσωπον ἀσκοῦν λειτουργίαν ἐξερχομένην τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ὡς ἐ.π. ὁ μάρτυς ἢ ὁ πραγματογνώμων (1).

Ὁμοίως ἐλέχθη ἀνωτέρω ἐν Κεφ. Δ' IV (β) ὅτι, κατ' ἀκολουθίαν τῆς μὴ ἰσχυούσης σήμερον διατάξεως τοῦ ἄρθρου 95 τοῦ συντάγματος τοῦ 1952, εἶχε προταχθῆ κατηγορία ὁλόκληρος προσώπων ἀναφερομένων μάλιστα numerus clausus, ἅτινα ἐθεωρεῖτο ὅτι εἶχον δημόσιον βίον.

Πάντα ὅμως τὰ ὡς ἄνω ὑποστηριχθέντα καταλείπουν ὡρισμένον κενὸν εἰδικῶς ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τοῦ τύπου πρὸς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Θὰ ἀναφέρωμεν ἓν παράδειγμα προκειμένου νὰ καταδειχθῇ ἡ ἔκτασις τοῦ προβλήματος. Ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Α ἐργάτης τὸ ἐπάγγελμα πίπτει θῦμα ἀτυχήματος κατὰ τὴν ἐργασίαν του μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ὑποστῇ βαρυτάτας σωματικὰς βλάβας. Βάσει ὅθεν τῶν μέχρι στιγμῆς ὑποστηριχθέντων ἡ εἴδησις αὕτη δὲν ἐπιτρέ-

---

1. Ἰδὲ ἀνωτέρω ἐν Κεφ. Δ' IV (γ) ὑποσημ. (21).

πεται νὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸν τύπον, καθ' ὅσον ἀνήκει αὕτη εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον τοῦ παθόντος, δεδομένου ὅτι οὗτος οὔτε δημόσιος ὑπάλληλος τυγχάνει ἔστω ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Μπουροπούλου ὑποστηριζόμενα (2), οὔτε εἰς οὐδεμίαν τῶν ὑπὸ τῶν Ἀντωνοπούλου καὶ Αἰδαλῆ (3) ἀπαριθμουμένων κατηγοριῶν προσώπων ἐχόντων δημόσιον βίον ἀνήκει. Ἂν ὑποθέσωμεν ἐξ ἄλλου ὅτι, ὁ ὡς ἄνω πίπτει θῦμα στυγεροῦ ἐγκλήματος, πάλιν βάσει τῶν ὑποστηριχθέντων δὲν δύναται τὸ γεγονὸς τοῦτο νὰ δημοσιευθῇ.

Ὑποθέσωμεν ἀντιθέτως ὅτι, ὁ ὡς ἄνω ὑφίσταται οὐχὶ συμφοράν, ἀλλὰ τυγχάνει ἥρως εὐχαρίστων γεγονότων, ἐκέρδισεν ἐ.π. μέγα χρηματικὸν ποσὸν ἐκ λαχείου ἢ ἀπέκτησε τετράδυμα. Ὁμοίως εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα καταλήγομεν.

Τοῦτο ὅμως εἶναι τὸ ὀλιγώτερον, δότι, ἐὰν χωρήσωμεν εἰς σοβαρώτερα γεγονότα, ὡς ἐ.π. εἰδήσεις ἐπὶ τῆς καλλιτεχνικῆς δραστηριότητος τοῦ Α δημοφιλοῦς ἠθοποιοῦ, πάλιν θὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, βάσει τῶν ὡς ἄνω ὑποστηριχθέντων, δὲν ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις τούτων. Ἀλλ' ἐρωτῶμεν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποστηριχθῇ σοβαρῶς ὅτι τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα (γεγονότα) δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δημοσιευθοῦν εἰς τὸν τύπον; Ἀσφαλῶς δέ, δὲν νομίζομεν ὅτι θὰ ὑπάρξῃ τις ὅστις θὰ ἔδιδε καταφατικὴν ἀπάντησιν ἐν προκειμένῳ. Κατὰ συνέπειαν τὸ ὅλον θέμα τῶν περὶ ἰδιωτικοῦ βίου ἀναπτυχθεισῶν παρ' ἡμῖν θεωριῶν, τίθεται ἐπὶ ἐντελῶς διαφόρου βάσεως, ἵνα καταστῇ δυνατὸν νὰ ἀποκαθάρωμεν τὰ ὅρια τῶν γεγονότων, ἅτινα ὁ τύπος δύναται νὰ δημοσιεύῃ χωρὶς νὰ θεωρηθῇ ὅτι θίγει τὸν ἰδιωτικὸν βίον.

Βλέπομεν ὅθεν ὅτι, τοιαῦτα ὡς ἄνω χάριν παραδείγματος ἀναφερθέντα γεγονότα δημοσιεύονται καθημερινῶς εἰς τὸν τύπον, χωρὶς νὰ θεωρηθῇ ὅτι προσβάλλουν τὸν ἰδιωτικὸν βίον τρίτου προσώπου.

Ἐκ τούτου γεννῶνται δύο ἐρωτήματα, ἤτοι: α) Ἐφ' ὅσον τοιαῦτα γεγονότα δὲν ἐθεωρήθησαν ὅτι προσβάλλουν τὸν ἰδιωτικὸν βίον, ἐμπίπτουν εἰς τὸν δημόσιον βίον; β) Ἐὰν ναί, ὑπάρχουν καὶ ἕτερα πρόσωπα ξένα πρὸς τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ δημοσίου ὑπαλλήλου, ἅτινα ἔχουν δημόσιον βίον;

Ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὡς ἄνω ἐρωτημάτων ὁλόκληρος ἡ νομοθεσία σιωπᾶ, οὐ μόνον παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ παρ' ἀλλοδαπῇ, μὲ μοναδικὴν ἐξαίρεσιν τὴν § 23 ἐδάφ. (1) 1 τοῦ γερμανικοῦ νόμου περὶ πνευματικῆς ἰδιοκτησίας τῶν ἔργων πλαστικῶν τεχνῶν καὶ φωτογραφίας τῆς 9.1.1907 (Gesetz betrefend das Urheberrecht an Werken der bildenden Künste und der Photographie) (4), ἥτις ἀναφέρεται εἰς μίαν οὐχὶ γενικὴν ἀλλ' εἰδικὴν περίπτωσιν καὶ ἥτις ὑπῆρξεν ἀφορμὴ νὰ δημιουργηθῇ ἡ περίφημος θεωρία τῆς Zeitgeschichte, ἥτις ὡς θέλει ἀποδειχθῇ ἐν συνεχείᾳ, δίδει λύσιν εἰς τὰ ὡς ἄνω δημιουργούμενα προβλήματα.

---

2. Ἀνωτέρω ἐν Κεφ. Δ' IV (γ) ὑποσημ. (21) αὐτόθι.
3. Ἀνωτέρω ἐν Κεφ. Δ' IV (β) ὑποσημ. (19) αὐτόθι.
4. Ἰδὲ τὸ κείμενον τοῦ νόμου τούτου ἐν, Delp, τόμ. III, 355 καὶ αὐτόθι ὑποσημ. § 1(2.) περὶ τῆς ἐννοίας τῶν «πλαστικῶν τεχνῶν».

Ἡ ἐν λόγῳ διάταξις τοῦ γερμανικοῦ νόμου ἔχει ὡς ἑξῆς:

«(I) Ohne die nach § 22 (5) erforderliche Einwilligung dürfen
«verbreitet oder zur Schau gestell werden:
«I. — Bildnisse aus den Bereich der Z e i t g e s c h i c h t e:

Ἡ μετάφρασις τῆς διατάξεως ταύτης εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἔχει ὡς ἑξῆς:

(1) "Ἄνευ τῆς κατὰ τὴν § 22 (5) ἀπαιτουμένης συναινέσεως ἐπιτρέπεται νὰ διανεμηθοῦν ἢ ἐκτεθοῦν εἰς κοινὴν θέαν:

1. Εἰκόνες ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς Zeitgeschichte,

Ἡ μετάφρασις τῆς λέξεως Zeitgeschichte εἰς τὴν ἑλληνικὴν δὲν εἶναι εὐχερής. Αὕτη εἶναι λέξις σύνθετος, ἀποτελουμένη ἐκ δύο ἑτέρων ἀνεξαρτήτων λέξεων, ἤτοι Zeit (= καιρός, χρόνος) καὶ Geschichte (=ἱστορία). Διὰ τῆς συνενώσεως τῶν δύο τούτων λέξεων, ἡ δευτέρα τυγχάνει κυρία καὶ ἡ πρώτη προσδιοριστική, τουτέστι παίζει τὸν ρόλον ἐπιθέτου κατὰ τοὺς ἰσχύοντας εἰς τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν κανόνας. Συνήθως ἡ λέξις Zeit ὡς πρῶτον συνθετικόν, λαμβάνει τὴν ἔννιοαν τοῦ «ἐπίκαιρος», «σύγχρονος». Δὲν θὰ ἦτο ὅμως ὀρθὸν νὰ ἑρμηνεύσωμεν τὸν ὅρον ὡς «σύγχρονος ἱστορία» ἢ «ἐπίκαιρον ἱστορίαν», καθ' ὅσον ὡς γνωστὸν ἡ ἱστορία ἀναφέρεται εἰς τὸ π α ρ ε λ θ ὸ ν καὶ οὐδέποτε εἰς τὸ παρόν ἢ τὸ μέλλον. Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω καὶ ἐν ὄψει τῶν ὅσων ἔχουν γραφῆ περὶ τῆς ἐννοίας ταύτης ἐν Γερμανίᾳ, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν καὶ τῆς ἐπ' αὐτῆς γερμανικῆς νομολογίας, θὰ μεταφράσωμεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν τὸν ὅρον Zeitgeschichte διὰ τῆς λέξεως «ἐ π ι κ α ι ρ ό τ η ς», καθ' ὅσον οὕτω φρονοῦμεν ἀποδίδεται αὕτη καλλίτερον πρὸς τὴν ἐν Γερμανίᾳ ἔννοιάν της. Βεβαίως δεχόμεθα ὅτι ἡ μετάφρασις αὕτη δὲν εἶναι ἡ κατὰ λέξιν, ἀλλ' ὅμως ἡ κατ' οὐσίαν (6). Εἰς τὴν ἐπιστήμην πάντως ἀνήκει ἡ ἐπινόησις καταλληλοτέρου ὅρου εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Βεβαίως ἡ λέξις ἐπικαιρότης εἰς τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν ἀποδίδεται διὰ τῆς λέξεως Aktualität, ἀλλ' αὕτη ἀφορᾷ εἰς ἐπικαιρότητα γεγονότων καὶ οὐχὶ προσώπων, ὅπερ ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ἐνταῦθα ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Οὕτω βάσει τῆς ὡς ἄνω διατάξεως τοῦ γερμανικοῦ νόμου, ἐπιτρέπεται ἐλευθέρως ἡ δημοσίευσις εἰκόνος ἄνευ συναινέσεως τοῦ εἰκονιζομένου, ἐφ' ὅσον αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἐπικαιρότητος. Τοῦτο ἡρμηνεύθη ὅτι ἀφορᾷ εἰς εἰκόνας προσώπων ἀ π α σ χ ο λ ο ύ ν τ ω ν τ ὴ ν ἐ π ι κ α ι ρ ό τ η τ α (7).

---

5 Ἡ § 22 ἀπαγορεύει τὴν δημοσίευσιν εἰκόνος ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ εἰκονιζομένου.

6. Ὁ Φ ί λ ι α ς, σελ. 39 μεταφράζει τὸν ὅρον ὡς «ἐπικαιρικὴ ἱστορία». Ὁ δὲ Π λ α γ ι α ν ν ᾶ κ ο ς, σελ. 120, ὡς «σύγχρονος ἱστορία». Οἱ ὅροι οὗτοι δέον νὰ θεωρηθοῦν ἀδόκιμοι.

x 7. D e l p, τόμ. III, 355, ὑποσημ. § 23 (2). U l m e r, σελ. 40. καὶ 234. N i p p e r d e y - W i e s e, σελ. 839 καὶ αὐτόθι ὑποσημ. 426. H u b m a n n, σελ. 233. L ö f f l e r, σελ. 763 καὶ 261. K o e b e l, Namensnennung in Massenmedien, JZ 1966 σελ. 390. Τ ο ῦ Α ὐ τ ο ῦ, Die Veröffentlichung von Ramen und Bild in der Presse, JZ 1966, σελ 366 - 7. L ü e r - M u s s g n u n g, ἐν JZ 1967 σελ. 261-2. Φ ί λ ι α, σελ. 39. Π λ α γ ι α ν ν ά κ ο υ, σελ. 120 ἐπ. S ü s s, σελ. 204. Περαιτέρω βιβλιογραφία καὶ νομολογία μεταγενεστέρως.

Ἡ κυρία οὐσία τοῦ προβλήματος ὅθεν, ἥτις ἀνακύπτει εἶναι ποῖα δέον νὰ θεωρηθοῦν ὡς πρόσωπα ἀπασχολοῦντα τὴν ἐπικαιρότητα, καθ' ὅσον ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, ὡς τοιαῦτα πρόσωπα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθοῦν οἱ ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ ἀσκοῦντες δημοσίαν ὑπηρεσίαν.

Καίτοι ἡ θεωρία τῆς Zeitgeschichte θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε λύσει τὸ πρόβλημα, δεδομένου ὅτι ὁ γερμανικὸς νόμος εἶναι παλαιός, ἐν τούτοις τὸ πρόβλημα τοῦτο ἐλύθη τὰ τελευταῖα ἔτη ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν συνεχείᾳ.

Ὡς πρόσωπα βεβαίως τῆς ἐπικαιρότητος ἐθεωρήθησαν οὐχὶ τὰ ἔχοντα «δημόσιον βίον» ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, ἣν τοῦτο ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῶν ἡμετέρων θεωρητικῶν, ἀλλὰ πάντα τὰ πρόσωπα, ἅτινα ἀναπτύσσουν δραστηριότητα γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος. Οὕτω ἐνταῦθα δὲν θὰ ἐνταχθοῦν μόνον οἱ ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ δημόσιοι ὑπάλληλοι, ἀλλ' ἐπὶ πλέον οἱ καλλιτέχναι, οἱ ἀθληταί, οἱ ἰσχυροὶ οἰκονομικοὶ παράγοντες, οἱ προβαίνοντες εἰς παντὸς εἴδους ἐκκεντρικότητας, οἱ ἐφευρέται, οἱ μεγάλοι ἐπιστήμονες, οἱ μεγάλοι εὐεργέται, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐγκληματίαι, οἱ γνωστοὶ παράφρονες, οἱ ἀλῆται κ.λ.π., κ.λ.π.

Πάντα τὰ ὡς ἄνω πρόσωπα ἐκρίθη ὅτι ἔχουν δημόσιον βίον, ἐφ' ὅσον ἓν τμῆμα τοῦ βίου των λαμβάνει κατ' ἀνάγκην δημοσιότητα, χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἀποφευχθῇ τοῦτο εἴς τινας περιπτώσεις, ἐ.π. ὁ ἠθοποιός, ὅστις ἐμφανίζεται εἰς κινηματογραφικὴν ταινίαν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραμείνῃ ἄγνωστος, ἀλλὰ γίνεται γνωστότατος εἰς μέγα πλῆθος ἀτόμων. Ὁ ἐπιχειρηματίας, ὅστις κυκλοφορεῖ ἓν προϊὸν εὐρείας καταναλώσεως φέρον τὸ ὄνομά του, γίνεται ὁμοίως γνωστὸς κατ' ἀνάγκην κ.ο.κ.

Οὕτω ὡρισμένα ἄτομα πλὴν τοῦ ἰδιωτικοῦ ἔχουν καὶ δημόσιον βίον, χωρὶς νὰ συνδέωνται πρὸς δημοσίαν τινὰ ὑπηρεσίαν. Πρόκειται δηλονότι περὶ προσώπων ἀπασχολούντων τακτικῶς τὴν ἐπικαιρότητα.

Ἀνωτέρω ἀνεφέρθησαν ὅμως ὡρισμένα παραδείγματα ἐκφεύγοντα τῆς ἐν προκειμένῳ ρυθμίσεως. Ἐ.π. τὸ θῦμα ἑνὸς στυγεροῦ ἐγκλήματος δὲν κέκτηται βεβαίως δημόσιον βίον, τ.ἔ. δὲν ἀναπτύσσει δραστηριότητα γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος, ἀλλὰ τυγχάνει ἰδιώτης. Δυνάμεθα ὅμως νὰ δεχθῶμεν ὅτι, τὸ γεγονὸς τοῦτο δὲν πρέπει νὰ λάβῃ δημοσιότητα; Ἐν ἄλλαις λέξεσι τὸ κοινόν, ὅπερ ὡς ἐδέχθημεν δέον νὰ πληροφορῆται ἐπὶ τῶν γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος γεγονότων, θὰ λαμβάνῃ γνῶσιν μόνον ἐκ τῶν ἐκ τούτων ἀφορώντων εἰς ὡρισμένα πάντοτε πρόσωπα;

Τὸ πρόβλημα τοῦτο ὡς ἐλέχθη, μέχρι πρό τινος δὲν εἶχε λυθῆ ἐν Γερμανίᾳ παρ' ὅλην τὴν ἐκτεταμένην ἀνάπτυξιν τῆς θεωρίας τῆς Zeitgeschichte

Οὕτω ἐ.π. ἡ ἀπόφασις τῆς 9.1.1958 τοῦ Ἐφετείου τῆς Φραγκφούρτης (8), διηρωτᾶτο ἐὰν ὁ ἐγκληματίας ἀνήκει ἢ οὒ εἰς τὴν Zeitgeschichte ἐὰν δηλονότι οὗτος ἀποτελεῖ πρόσωπον τῆς ἐπικαιρότητος (ἐπρόκειτο περὶ ληστῶν τραπέζης, οἵτινες ἐφόνευσαν ἕναν ἀστυνομικὸν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ληστείας, εἶχον δὲ οὗτοι δραπετεύσει ἐκ τῶν φυλακῶν ὅπου ἐκρατοῦντο ἐκτίοντες καταδίκην εἰς ἰσόβιον κάθειρξιν). Ἡ ἀπόφασις δὲ αὕτη καίτοι

8. OLG Frankfurt)Main ἀπόφ. 9.1.1958, GRUR, 1958, σελ. 508.

πρόκειται περὶ βαρυτάτου ἐγκλήματος ἀμφιβάλλει, ἀναφέρουσα ὅτι, Die Frage ob auch V e r b r e c h e r (ὑπογράμμισις οὐχὶ ἡμετέρα) der Zeitgeschichte angehören können, ist nicht immer einheitlich beantwortet worden» δηλονότι ἡ ἀπόφασις αὕτη ἀναφέρει σχετικῶς ὅτι τὸ ζήτημα ἐὰν καὶ οἱ ἐγκληματίαι ἀνήκουν εἰς τὴν Zeitgeschichte δὲν ἔχει ἐνιαίως ἐπιλυθῇ· Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐπικαλεῖται περαιτέρω τὸν Fuld (9), ὅστις ἀναφέρει ρητῶς ὅτι, οἱ καταδικασθέντες ἐπὶ ἐγκλήματι δὲν ἀποτελοῦν τοιαῦτα πρόσωπα. Ἡ ἰδία ἀπόφασις τέλος, θεωρεῖ ὡς ἐν προκειμένῳ πρόσωπα τοὺς κρατικοὺς λειτουργούς, διπλωμάτας, ἡγέτας, πρόσωπα ἐπὶ κεφαλῆς δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἢ ἐπιστημονικῶν, καλλιτεχνικῶν ἢ κοινωνικῶν συλλογικῶν ὀργάνων, ὡς ἐπίσης, σοφούς, ἐφευρέτας, καλλιτέχνας, ἰατρούς, δικηγόρους. Περὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἀναφερόμεθα ἐν ἐκτάσει καθ' ὅσον ἐκ τῆς ὑπ' ὄψιν ἡμῶν γερμανικῆς νομολογίας, αὕτη τυγχάνει ἡ πλέον λεπτομερὴς πρὸ τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1962 στροφῆς τῆς γερμανικῆς νομολογίας, περὶ ἧς θὰ ὁμιλήσωμεν κατωτέρω.

Περαιτέρω ἐκρίθη ὑπὸ τῆς γερμανικῆς νομολογίας ὅτι ἀποτελοῦν πρόσωπα τῆς Zeitgeschichte ὁ πυγμάχος (10), ὁ ἠθοποιὸς (11) κ.ο.κ.

Τὸ πρόβλημα τῶν μὴ ἀπασχολούντων τ α κ τ ι κ ῶ ς τὴν ἐπικαιρότητα προσώπων παρέμενεν ἄλυτον, οὐδενὸς ὅμως ὑποστηρίζοντος ὅτι, μεμονωμέναι ἐκδηλώσεις γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος τούτων δὲν δύνανται νὰ δημοσιεύωνται.

Ἐκ τοῦ ἀδιεξόδου τούτου τὴν λύσιν ἔδωκεν ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς Neumann-Duesberg, διὰ μιᾶς ἐξόχου σπουδαιότητος μελέτης του δημοσιευθείσης μόλις τὸ 1960 (12), ἥτις ἔλυσεν ὁριστικῶς τὸ ζήτημα. Τοῦτον ἠκολούθησεν ἀμέσως καὶ ἡ νομολογία.

Ὁ ὡς ἄνω συγγραφεὺς ὑπεστήριξεν ὅτι, ὡς πρόσωπα τῆς Zeitgeschichte δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐννοῇ ὁ νόμος μόνον τὰ ἀπασχολοῦντα τ α κ τ ι κ ῶ ς τὴν ἐπικαιρότητα. Οὗτος διήρεσε τὰ πρόσωπα τῆς ἐπικαιρότητος εἰς δύο κατηγορίας εἰς ἀπόλυτα δηλονότι καὶ τὰ σχετικὰ (Absolute und relative Personen der Zeitgeschichte). Καὶ ἀπόλυτα μὲν θεωροῦνται ὅσα ἀνεφέρθησαν ὡς ἀπασχολοῦντα τακτικῶς τὴν ἐπικαιρότητα. Σχετικὰ δὲ τὰ ἀπασχολοῦντα π ρ ο σ κ α ί ρ ω ς ταύτην.

Οὕτω ἀπόλυτα πρόσωπα τῆς ἐπικαιρότητος εἶναι ὡς ἐλέχθη ἐ.π., ὁ ἀνώτατος ἄρχων, ὁ πρωθυπουργός, οἱ ὑπουργοί, οἱ κρατικοὶ λειτουργοὶ γενικῶς, οἱ καλλιτέχναι, οἱ ἀθληταί, οἱ οἰκονομικοὶ παράγοντες οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν βασικῶν συλλογικῶν ὀργάνων (πρόεδροι ἐπιμελητηρίων, δικηγορικῶν συλ-

---

9. KUG 2α ἔκδ., 1925, II, 2, zu § 23.
10. KG Berlin ἀπόφ. 19.2.1952 GRUR, 1952, σελ. 533.
11. BGH ἀπόφ. 17.11.1960, Delp, τόμ. I, 355 § 23, σελ. 5 ἐπ.
12. Bildberichterstattung über absolute und relative Personen der Zeitgeschichte, JZ, 1960, σελ. 114 ἐπ. Τ ο ῦ Α ὐ τ ο ῦ, Das Recht auf Anonymität in seiner Erscheinungsform als Recht am eigenen Bild, ἐν «Juristische Jahrbuch» 1967 σελ. 138, ἰδία σελ. 150 περὶ ἀπ[illegible]ων καὶ σελ. 151 περὶ σχετικῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος.

λόγων, ἐρυθροῦ σταυροῦ, ἑνώσεων συντακτῶν, γενικῆς συνομοσπονδίας ἐργατῶν κ.λ.π.), ὁμοίως οἱ καθ' ἕξιν ἐγκληματίαι, οἱ γνωστοὶ παράφρονες οἱ ἐκκεντρικοί, οἱ ἐφευρέται, οἱ μεγάλοι ἐπιστήμονες, οἱ ἐργάται τοῦ πνεύματος καὶ μέγα ἕτερον πλῆθος προσώπων, ἅτινα δὲν δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν περιοριστικῶς.

Τὰ σχετικὰ πρόσωπα τῆς ἐπικαιρότητος δὲν ἀπασχολοῦν βεβαίως τακτικῶς τὴν ἐπικαιρότητα. Οὕτω ὡς τοιαῦτα πρόσωπα εἶναι τὰ θύματα δυστυχημάτων ἢ ἐγκλημάτων, τὰ ἄτομα εἰς ἃ συνέβησαν ἀσυνήθως εὐχάριστα ἢ δυσάρεστα γεγονότα (ἐ.π. ἡ γέννησις τετραδύμων, τὸ κέρδος τοῦ πρώτου ἀριθμοῦ τοῦ λαχείου, ἡ ἀπώλεια μεγάλου χρηματικοῦ ποσοῦ, ὁ γάμος εἰς προβεβηκυῖαν ἡλικίαν κ.λ.π.). Τὰ πρόσωπα ταῦτα ἐνδιαφέρουν πρὸς στιγμὴν τὴν ἐπικαιρότητα, ἐξ αἰτίας ἑνὸς ὡρισμένου γεγονότος. Τὸ γεγονὸς τοῦτο δύναται νὰ εἶναι περιωρισμένης ἢ ἐκτεταμένης χρονικῆς διαρκείας. Δυνατὸν νὰ εἶναι καὶ μακρᾶς χρονικῆς διαρκείας, ὡς ἐ.π. εἰς ὑπεραιωνόβιος ἐξ αἰτίας τοῦ γεγονότος τῆς μεγάλης του ἡλικίας.

Ἐννοεῖται ὅτι ὡς γεγονότα γενεσιουργὰ τῶν σχετικῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος νοοῦνται τὰ γενικοῦ καὶ δεδικαιολογημένου ἐνδιαφέροντος καὶ οὐχὶ βεβαίως τὰ ἔχοντα χαρακτῆρα σκανδαλοθηρκόν (13).

Οὕτω ἡ ὀρθὴ τοποθέτησις τοῦ ὅλου προβλήματος ὑπὸ τοῦ Neumann - Duesberg ἔλυσε τὸ ὅλον θέμα τῆς Zeitgeschichte

Ἡ θεωρία τοῦ ὡς ἄνω ἔσχεν ὡς ἐλέχθη μεγάλην ἐπίδρασιν ἐν Γερμανίᾳ, πρὸς ταύτην δὲ προσηρμόσθη καὶ ἡ νομολογία. Οὕτω μία ἐκ τῶν πρώτων ἀποφάσεων μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς ἐργασίας τοῦ ἀνωτέρω συγγραφέως, ἡ τοῦ Ἐφετείου τοῦ Μονάχου τῆς 15.11.1962 (15), ἀναφέρεται ρητῶς εἰς τὸν

---

13. Ulmer, σελ. 40. Löffler, σελ. 764. Nipperdey-Wiese, σελ. 839 καὶ 850. Koebel, Namensennung κ.λ.π. ἔνθ' ἀν. σελ. 391, οὗτος μετὰ τὸν Neumann - Duesberg ἀναπτύσσει ὁμοίως διεξοδικῶς τὴν θεωρίαν περὶ ἀπολύτων καὶ σχετικῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος. Οὕτω καὶ Delp, τόμ. III, E, 355, σελ. 7 καὶ ὑποσημ. § 23(2). Περὶ ἀνεπιτρέπτου σκανδαλοθηρικῶν δημοσιευμάτων πρβλ. καὶ BGH ἀπόφ. 10.5. 1957, NJW, 1957, σελ. 751. Ὁμοίως BGH ἀπόφ. 8.5.1956, NJW, 1956, σελ. 1554.

14. Πρὸ τοῦ Neumann-Duesberg, οὐδεὶς εἶχε προτείνει ἐπιτυχῆ λύσιν. Ἐξ ὅσον ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν μόνον ὁ Löffler, σελ. 261, ἀναφέρει ὅτι ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις εἰκόνος δημοσίας συγκεντρώσεως, εἰς ἣν βεβαίως περιέχονται καὶ ἄτομα μὴ ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐπικαιρότητα, τὰ ἄτομα δὲ ταῦτα κατὰ τὸν Neumann-Duesberg, θὰ ἠδύναντο νὰ θεωρηθοῦν ὡς σχετικὰ τῆς ἐπικαιρότητος, ὁ Löffler ὅμως δὲν ἀντελήφθη ὅτι οὕτω ἥψατο τὴν οὐσίαν τοῦ ὅλου προβλήματος.

15. OLG München, ἀπόφ. 15.11.1962 ἐν Delp, τόμ. III, 355, § 23 σελ. 27 ἐπ. Τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα τῆς ἐν λόγῳ ἀποφάσεως ἔχει ὡς ἑξῆς « . .zur Bereich der Zeitgeschichte auch Personen gehören, die mit ihr bloss «Relativ» (Vgl. Neuman - Duesberg', JZ 1960, 114) verknüpft sind, indem sie, etwa durch ihr Handeln lediglich vorübergehend derart in das Blickfeld der Öffentlichkeit treten, das der Allgemeinheit ein nicht nur auf neugierende und Sansationslust beruhendes, sondern ein durch echtes Informationsbedürfnis gerechtfertigtes Interesse an ihrer bilblichen Darstellung zuzubilligen (vgl. BGHZ 24, 200, 201). Dabei ist ohne Belang, ob sie durch positive oder durch negative Leistungen hervortreten, und és genügt, dass in dem Geschehen, durch das sie Informationsinteresse erregen, nur eine räumliche begrenzte Öffentlichkeit Anteil nimmt, wobei auch Ereignisse von

ὡς ἄνω συγγραφέα, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ ἐν ὑποσημειώσει παρατιθεμένου κειμένου ταύτης καὶ δέχεται ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Zeitgeschichte ἀνήκουν ὁμοίως πρόσωπα, ἅτινα σχετικῶς συνδέονται πρὸς ταύτην ἐξ αἰτίας γεγονότων ἐμφανζόντων γενικώτερον ἐνδιαφέρον καὶ δὲν ἐξυπηρετοῦν ἁπλῶς σκανδαλοθηρίαν ἢ ἁπλῆν ἱκανοποίησιν τῆς περιεργείας τοῦ κοινοῦ. Τὰ γεγονότα ταῦτα δύνανται νὰ εἶναι θετικὰ ἢ ἀρνητικὰ (16), τουτέστιν ὡς ἐλέχθη εὐχάριστα ἢ δυσάρεστα. Περαιτέρω ἀξιόλογος ἀπόφασις εἶναι ἡ τῆς 9.6.1965 τοῦ γερμανικοῦ Ἀκυρωτικοῦ (17), δεχομένη ὅτι τῶν σχετικῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος δὲν ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις εἰκόνος μετὰ παρέλευσιν ἀρκετοῦ χρόνου, δηλονότι ὅταν τὸ γεγονός, ὅπερ τὰ κατέστησε τοιαῦτα δὲν εἶναι πλέον ἐπίκαιρον.

Ἀντίστοιχος πρὸς τὴν θεωρίαν τῆς Zeitgeschichte εἶναι καὶ ἡ ἐν Η.Π.Α. θεωρία περὶ Public heros (18). Ὡς τοιαῦτα πρόσωπα νοοῦνται τόσον τὰ ἀπόλυτα, ὅσον καὶ τὰ σχετικὰ τῆς Zeitgeschichte Βεβαίως τοιαύτη διάκρισις δὲν γίνεται ἐν Η.Π.Α. Ἁπλῶς ἀναφέρεται ὅτι τὰ τοιαῦτα πρόσωπα «are all subjects of public discussion» (19). Ὁ ὅρος public heros τείνει νὰ ἀντικατασταθῇ σήμερον διὰ τοῦ public personages (20). Οὕτω βάσει τῆς ἀμερικανικῆς θεωρίας ὑποστηρίζεται ὅτι, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὰ πρόσωπα ταῦτα δύναται νὰ λαμβάνῃ δημοσιότητα διὰ τοῦ τύπου. Ἡ ἀνάπτυξις ὅμως τῆς θεωρίας ταύτης ἐν Η.Π.Α. εἶναι ἀτελὴς ὡς ἐλέχθη, καὶ δὲν διακρίνει μεταξὺ ἀπολύτων καὶ σχετικῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος. Ἀξιοπρόσεκτον πάντως εἶναι ὅτι, ἡ θεωρία αὐτὴ γενικεύει ἐνίοτε τὰ πρόσωπα τῆς ἐπικαιρότητος, ὅπερ δὲν ἔχει ὑποπέσει εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν Γερμανῶν θεωρητικῶν. Τουτέστιν ἡ ἀμερικανικὴ θεωρία ὑποστηρίζει ὅτι, δὲν εἶνα πάντοτε ἐ.π. πρόσωπον τῆς ἐπικαιρότητος εἷς στρατηγὸς μεμονωμέ

---

ganz kurzfristigen Interesse ein anzuerkennendes zeitgeschichtliches Informationsbedürfnis hervorrufen können (Neumann - Duesberg a.a.O.).

16. Neumann-Duesberg, ἔνθ' ἀν.

17. BGH ἀπόφ. 9.6.1965, ἐν. Delp, τόμ. III, E, 355, § 23, σελ. 34 ἐπ.

18. Eek, σελ. 98 Cooper-Thomas, σελ. 60. Stark, Dangerous words, 1950, σελ. 12. Gross, Privacy - its legal protection, 1964, σελ. 3. Aschley, Say it safety - Legal limits in publishing, radio and television, 1966, σελ. 112. Corpus Juris Secundum, 1952, τόμ. 77 σελ. 402. American Law Reporters, anotated, 1928, τόμ. 55 σελ. 964. Simmel, ἐν International Encyclopaedia of social sciences, 1968 τόμ. 12 σελ. 480. Black's, Law Dictionnary 1968, σελ. 1358. Casper, σελ. 27. Stromholm, Right of privary and rights of the personality. 1967 σελ. 244.

19. Stark, ἔνθ' ἀν. ὅστις προσθέτει, «Those who fill a public position must not be too thin - skinned in reference to comment made upon them». Πρβλ. ὁμοίως Kesterton, Defamatory libel, 1966, σελ. 17, ὅστις ἀναφέρει ρητῶς ὅτι, «A newspaper may deal with a man's public conduct». Gross, σελ. 5, ὅστις ἀναφέρει «Public officials have no right of privacy with regard to their conduct in public office». Aschley, σελ. 112, ὅστις ἀναφέρει, «Someone who....is in a public place cannot object to being as part of general scene». Casper, σελ. 29, ὅστις ἀναφέρει, «wenn auch immer die Zeitungen für eine Person des öffentlichen Iuteresse halten ist damit eine «public figure».

20. Οὕτω Stark ἐνθ' ἀν'

νως, ἀλλ' ἐνίοτε μεθ' ὁλοκλήρου τοῦ στρατεύματος, ὁμοίως ὁ κληρικὸς μετὰ τοῦ ποιμνίου του, ὁ ναύαρχος μετὰ τοῦ στόλου του κ.λ.π. (21). Οὕτω ἐπισημαίνεται τὸ γεγονὸς ὅτι, ἓν πρόσωπον δυνατὸν νὰ μὴν τυγχάνῃ τοιοῦτον τῆς ἐπικαιρότητος, ἀλλὰ νὰ τυγχάνῃ ἡ ὁμὰς εἰς ἣν ἀνήκει, ὁπότε δημοσίευμα περὶ τῆς ὁμάδος ἀντανακλᾷ ἐμμέσως καὶ πρὸς τοῦτο.

Ὡς πρὸς τὰ σχετικὰ πρόσωπα τῆς ἐπικαιρότητος, δὲν ποιεῖται μνείαν ἡ ὡς ἄνω θεωρία ὡς ἐλέχθη. Παρὰ ταῦτα εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο δὲν θὰ ἦτο ὀρθὸν νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἰδιαζόντως ἐλλειπής, καθ' ὅσον ἡ ὕπαρξις προσώπων μὴ ἀπασχολούντων τακτικῶς τὴν ἐπικαιρότητα ἀλλ' ἐκτάκτως, δὲν ἔχει διαφύγει τῆς προσοχῆς της. Ἁπλῶς δέχεται ὅτι, τῶν προσώπων τούτων δὲν προστατεύεται ὁ ἰδιωτικός των βίος. Οὕτω ὁ Gross (22) καὶ τὸ Corp. jur. sec. (23)

Ἐν Γαλλίᾳ ἀντίστοιχος θεωρία δὲν ἀνεπτύχθη, ἀλλ' ἐπὶ παντὸς ἀνακύπτοντος προβλήματος ἐξετάζεται ἡ συνδρομὴ τῆς προσβολῆς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου (24), ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος κεφαλαίου ἐλέχθη ὅτι ἡ θεωρία τῆς Zeitgeschichte βασίζεται εἰς τὴν § 23 (1) 1 τοῦ γερμανικοῦ νόμου περὶ πνευματικῆς ἰδιοκτησίας τῆς 9.1.1907, ἥτις ἀφορᾷ εἰς τὴν ἄνευ συναινέσεως δημοσίευσιν εἰκόνος ἐφ' ὅσον ὁ εἰκονιζόμενος τυγχάνει πρόσωπον τῆς Zeitgeschichte καὶ ἑπομένως ἡ ἀνάπτυξις τῆς θεωρίας ταύτης θὰ ἔδει νὰ ἀφορᾷ μόνον εἰς τὴν δημοσίευσιν τῶν εἰκόνων τῶν τοιούτων προσώπων. Οὕτω νοοῦν τὴν θεωρίαν ταύτην ἐκ τῶν ἀνωτέρω οἱ Ulmer, Neumann - Duesberg, Hubmann καὶ Löffler. Ὡς ὅμως ἀπέδειξαν οἱ Nipperdey - Wiese (25), ἡ ἐν προκειμένῳ θεωρία δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦ ἐπιτρεπτοῦ ἢ μὴ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἰδίας εἰκόνος, ἀλλ' εἰς πᾶν γεγονὸς ἀναφερόμενον εἰς τὰ ἀπασχολοῦντα τὴν ἐπικαιρότητα πρόσωπα, ἡ δὲ § 23 τοῦ γερμανικοῦ νόμου τῆς 9.1.1907, ἀπετέλεσε τὴν ἀφορμὴν γενέσεως τῆς θεωρίας ταύτης.

Ἰδιότυπον τέλος γνώμην διατυπώνει ὁ Koebel (26), ὑποστηρίζων ὅτι ἡ θεωρία τῆς Zeitgeschichte ἀφορᾷ εἰς τὴν δημοσίευσιν τῆς εἰκόνος μόνον καὶ τοῦ ὀνόματος, καθ' ὅσον τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα ἔχουν τὴν αὐτὴν ση-

---

21. Stark, ἔνθ' ἀν.
22. Σελ. 4.
23. Σελ. 402.
24. Pinto, σελ. 140 καὶ 155 ἐπ. Pradel, Les dispositions de la loi No 70.643 du 17 Juillet 1970 sur la protection de la vie privée, ἐν Receuil Dalloz, Sirey, 1971, Cahier - Chronique, XVIII, σελ. 112 ἐπ. Carbonier, Droit Civil, τόμ. I, 8η ἔκδ. 1969, No 71. Nerson, Jurisprudence française en matiere de droit civil a personnes et droit de famille, Rev. Trim. de Droit Civil, 1971, σελ. 109 ἐπ. Edelman, Σχόλιον ὑπὸ τὴν Cour de cass. ἀπόφ. 6.1.1971 Rec. Dalloz Jurispr, σελ. 264. Foulon-Piganiol, σχόλιον ὑπὸ τὴν Trib de gr. Inst Paris ἀπόφ. 18.3 1971, Rec. Dalloz Jur. 1971, σελ. 447. Aronstein, Defense de la vie privée, Journ. de Trib. 1971, σελ. 453 ἐπ.
25. Σελ. 839.
26. Namensnennung in Massenmedien ἔνθ' ἀν. σελ. 390.

μασίαν. Πρὸς τὴν γνώμην ταύτην δὲν δυνάμεθα βεβαίως νὰ συμφωνήσωμεν, δεδομένου ὅτι, εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὸν καὶ δὲν ἀπαιτεῖ εἰδικωτέραν ἀνάπτυξιν τὸ γεγονὸς ὅτι, διὰ πάντα ἄνθρωπον ἡ δημοσίευσις ἐν ἐφημερίδι τοῦ ὀνόματός του ἁπλῶς, δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν μὲ τὴν δημοσίευσιν τῆς εἰκόνος του. Οὕτω π.χ. ἡ δημοσίευσις πλὴν τοῦ ὀνόματος ἑνὸς ἐγκληματίου καὶ τῆς εἰκόνος τούτου, εἶναι γεγονὸς ὅτι προσβάλλει τοῦτο, διὸ καὶ ὡς γνωρίζομεν ἐκ φωτογραφιῶν δημοσιευομένων εἰς τὸν τύπον, οἱ ἐγκληματίαι καλύπτονται προσπαθοῦντες νὰ ἀποφύγουν τὸν φωτογραφικὸν φακὸν καὶ δὲν ἀδιαφοροῦν ἐφ' ὅσον τὸ ὄνομά των ἔχει ἤδη δημοσιευθῆ. Καὶ ἀντιθέτως εἷς πολιτικὸς π.χ. ἐπιδιώκει τὴν δημοσίευσιν τῆς εἰκόνος του εἰς τὸν τύπον, μὴ ἀρκούμενος εἰς τὸ ὅτι ἐδημοσιεύθη τὸ ὄνομά του. Κατὰ συνέπειαν ἡ γνώμη τοῦ Koebel φρονοῦμεν ὅτι δὲν δύναται νὰ εὐσταθήσῃ. Τέλος εἰς τὸ ἀπὸ 21 - 23.10. 1966 ἐν Ρώμῃ συνέδριον τῶν Γερμανῶν καὶ Ἰταλῶν νομικῶν (27), ἐλύθη ὁριστικῶς τὸ θέμα γενομένου δεκτοῦ ὅτι, ἡ θεωρία τῆς Zeitgeschichte ἀφορᾶ εἰς πάντα τὰ γεγονότα τοῦ βίου τῶν ἀπασχολούντων τὴν ἐπικαιρότητα προσώπων καὶ οὐχὶ μόνον εἰς τὴν δημοσίευσιν τῆς εἰκόνος τούτων.

II. Ἡ ἐπικαιρότης καὶ ὁ ἰδιωτικὸς βίος

Ἐδέχθημεν ἀνωτέρω ὅτι, τὰ πρόσωπα τῆς ἐπικαιρότητος ἔχουν δημόσιον βίον, «οἱονεὶ δημόσιον βίον» θὰ ἐλέγομεν διά τινα ἐξ αὐτῶν. Κατ' ἀκολουθίαν τούτου, ἐξεταστέον ποῖα γεγονότα τοῦ βίου τῶν τοιούτων προσώπων δύνανται νὰ λάβουν δημοσιότητα διὰ τοῦ τύπου.

Κατ' ἀρχὴν θὰ ἔδει νὰ δεχθῶμεν ὅτι, τὰ γεγονότα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν δημόσιον βίον τῶν ἀπολύτων προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος δύνανται νὰ λάβουν δημοσιότητα. Οὕτω ἐπιτρεπτὴ τυγχάνει ἡ δημοσίευσις π.χ., α) ὅτι ὁ Α διωρίσθη ὑπουργός, β) ὅτι ἀπεφασίσθη ἡ ἵδρυσις πανεπιστημίου εἰς τὴν Α πόλιν, γ) ὅτι ὁ πρωθυπουργὸς ἐδέχθη τὸ Α πρόσωπον, ὅπερ ἐφ' ὅσον κεῖται ἐκτὸς τῆς σφαίρας τῆς ἐπικαιρότητος εἰσέρχεται ἤδη εἰς ταύτην, δ) ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μετέβη εἰς τὸν Α Ναὸν ἵνα ἱερουργήσῃ, ε) ὅτι ὁ Α ἠθοποιὸς θὰ ἀνεβάσῃ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Β ἔργου, στ) ὅτι ὁ Α ἀθλητὴς ἐπέτυχε τὴν Β ἐπίδοσιν, ζ) ὅτι ὁ Α ἰατρὸς ἐπέτυχε δυσκολωτάτην ἐγχείρισιν, η) ὅτι ὁ Α οἰκονομικὸς παράγων ἱδρύει ἐργοστάσιον αὐτοκινήτων. Καὶ πλεῖστα ἕτερα παραδείγματα, ἐφ' ὧν δὲν ἀπαιτεῖται φρονοῦμεν νὰ ἐπιμείνωμεν, καθ' ὅσον τὸ ὅλον θέμα εἶναι σαφὲς μέχρι στιγμῆς.

Τὰ σχετικὰ ὅμως πρόσωπα τῆς ἐπικαιρότητος δὲν ἔχουν τακτικὸν δημόσιον βίον, ἀλλὰ μόνον ἔκτακτον καὶ ἑπομένως δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι, τῶν προσώπων τούτων ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις γεγονότων μόνον ὅσων τὰ κατέστησαν τοιαῦτα (28). Οὕτω δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐπιτρέπεται ἡ δημο-

---

27. Περὶ οὗ ἰδὲ Lüer-Mussgnung, JZ, 1967 σελ. 261.
28. Neumann-Duesberg, σελ. 115.

σίευσις τοῦ γεγονότος ὅτι, α) ὁ Α ὑπῆρξε θῦμα τραγικοῦ δυστυχήματος ἢ στυγεροῦ ἐγκλήματος, β) ὅτι ἡ Β ἔτεκε τετράδυμα, γ) ὅτι ὁ Γ ἀπώλεσε τὸν χαρτοφύλακά του περιέχοντα μέγα χρηματικὸν ποσόν, δ) ὅτι ὁ Δ ἄγει τὸ 120ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ ἀποδίδει τὴν μακροζωΐαν του εἰς τὴν ὑπὸ τούτου ἀκολουθουμένην δίαιταν, ε) ὅτι ὁ Ε προέβη εἰς διακεκριμένην πρᾶξιν κλοπῆς, στ) ὅτι ὁ ΣΤ ἐνεφανίσθη εἰς τὰς ὁδοὺς φέρων ἀρχαϊκὸν ἔνδυμα, ζ) ὁ Ζ διέσχισε τὸν 'Ατλαντικὸν διὰ μικροῦ πλοιαρίου καὶ πλεῖστα ἄλλα παραδείγματα γεγονότων, ἅτινα τυγχάνουν ἀφορμὴ νὰ εἰσέλθῃ τις ἀκουσίως ἢ ἑκουσίως εἰς τὴν ἐπικαιρότητα.

Πάντα τὰ ὡς ἄνω οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἀνήκουν εἰς τὸν δημόσιον βίον ἢ τὸν οἱονεὶ δημόσιον βίον τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος.

"Ας λάβωμεν ὅμως ἓν παράδειγμα ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, δεδομένου ὅτι τοιοῦτον ἔχουν ἅπαντες ὡς ἐλέχθη, εἴτε ἐντὸς εἴτε ἐκτὸς τῆς ἐπικαιρότητος εὑρίσκονται. Ὁ γάμος ἑ.π. δὲν δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Καὶ βεβαίως ἐὰν τὸ πρόσωπον ὅπερ ὑπῆρξε θῦμα δυστυχήματος νυμφευθῇ, οἴκοθεν νοεῖται ὅτι τὸ γεγονὸς τοῦτο δὲν δύναται νὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸν τύπον ἄνευ τῆς συναινέσεώς του. Ὑποθέσωμεν ὅμως ὅτι, ἐνυμφεύθη ἡ Α εὐρύτατα γνωστὴ καὶ δημοφιλὴς ἠθοποιός. Ἐρωτᾶται, τὸ γεγονὸς τοῦτο, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον τῆς ἠθοποιοῦ ταύτης δύναται νὰ δημοσιευθῇ ἢ οὔ; Συχνάκις δὲ ἀναγιγνώσκομεν εἰς τὸν τύπον τὰ τοῦ γάμου καὶ διαζυγίου τῶν ἠθοποιῶν χωρὶς τοῦτο νὰ θεωρηθῇ προσβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τούτων.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι, δέον νὰ ἐξετασθῇ τὸ ἐπιτρεπτὸν τῆς δημοσιεύσεως τῶν γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος.

Εἶναι γεγονὸς ὅτι τὰ ἀπόλυτα τοὐλάχιστον πρόσωπα τῆς ἐπικαιρότητος τυγχάνουν τοιαῦτα ἐξ αἰτίας ὡρισμένης ἰδιότητός των (πολιτικοί, ἠθοποιοί, ἀθληταὶ κ.λ.π.). Ἐξ ἄλλου ἡ ἀνάγκη πληροφορήσεως τοῦ κοινοῦ, περὶ ἧς ὡμιλήσαμεν ἐν τοῖς προηγουμένοις, ἱκανοποιεῖται μὲ τὴν δημοσίευσιν γεγονότων τοῦ δημοσίου βίου τούτων, οὐχὶ βεβαίως ἐλλιπῶν ἀλλὰ τοιούτων ἱκανῶν νὰ καταστήσουν τὴν ἐν λόγῳ πληροφόρησιν πλήρη καὶ ὁλοκληρωμένην ἐπὶ τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος. Ἐν ἄλλαις λέξεσι τὸ κοινὸν θὰ ἔδει νὰ γνωρίζῃ πᾶν εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ ἕκαστον τοιοῦτον ἄτομον διὸ καὶ ἡ ἀνάγκη αὕτη καλύπτεται ὑπὸ τοῦ τύπου εὐθὺς ὡς τοῦτο εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐπικαιρότητα. Οὕτω ἐὰν διορισθῇ εἰς νέος ὑπουργός, ὅστις μέχρι τοῦδε ἦτο πρόσωπον ἄγνωστον, δημοσιεύεται ἀμέσως τὸ βιογραφικόν του σημείωμα εἰς τὸν τύπον. Τὸ βιογραφικὸν τούτου σημείωμα δὲν ἔχει ἕτερον σκοπόν, εἰμὴ νὰ παράσχῃ εἰς τὸ κοινὸν πλήρη καὶ ὁλοκληρωμένην πληροφόρησιν ἐπὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ νέου ὑπουργοῦ, ὅστις ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ του εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐπικαιρότητα. Τὸ ἐν λόγῳ ὅμως βιογραφικὸν σημείωμα τούτου ἀναφέρεται βεβαίως εἰς γεγονότα ὁ π ω σ δ ή π ο τ ε π α λ α ι ό τ ε ρ α, τ.ἔ. ἀναγόμενα εἰς χρόνον, καθ' ὃν οὗτος ἦτο ἐκτὸς ἐπικαιρότητος (ἑ.π. ἔτος γεννήσεως, σπουδαί, ἔργα, οἰκογενειακὴ κατάστασις, προηγούμενα ἐπαγγέλματα κ.λ.π.). Οὕτω ὡς ἀντιλαμβανόμεθα ἡ ἐκ τῶν λειτουργιῶν τοῦ

τύπου «πληροφόρησις», εἰσέρχεται ἐνίοτε εἰς χῶρον εὑρισκόμενον ἐκτὸς τοῦ δημοσίου βίου, τ.ἔ. ἐντὸς τοῦ ἰδιωτικοῦ, ἵνα ἐξυπηρετήσῃ καλλίτερον τὴν παρουσίασιν τοῦ δημοσίου βίου ἵνα οὗτος ἐμφανίζηται περισσότερον ὁλοκληρωμένος μὲ τελικὸν σκοπὸν τὴν πληροφόρησιν τοῦ κοινοῦ καθ' ὅσον ὡς ἐλέχθη τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου δὲν ὑφίσταται μόνον χάριν τοῦ ἐκδότου καὶ τοῦ δημοσιογράφου, ἀλλὰ καὶ παραλλήλως χάριν τοῦ κοινοῦ, ὅπερ δικαιοῦται νὰ εἶναι πλήρως πληροφορημένον. Εἰς τὸ ὡς ἄνω παράδειγμα ὅθεν, ἐὰν ὁ ἐν θέματι διωρίσθη ὑπουργὸς ἑνὸς οἰκονομικοῦ ὑπουργείου, τυγχάνει δὲ καὶ οἰκονομολόγος, τὸ κοινὸν πρέπει νὰ πληροφορηθῇ περὶ τούτου, ἄλλως δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι, ἡ πληροφορία ὅτι ἀνέλαβεν οὗτος τὸ Α οἰκονομικὸν ὑπουργεῖον εἶναι ἐλλειπής. Τοῦτ' αὐτὸ ἰσχύει καὶ ὅταν ὁ ὡς ἄνω ἀνέλαβεν ἓν τεχνικὸν ὑπουργεῖον καὶ τυγχάνει ὁ ἴδιος τεχνικὸς ἢ ἀνέλαβεν τὸ ὑπουργεῖον δικαιοσύνης καὶ τυγχάνει νομικὸς κ.λ.π. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀντίθετον δὲν δυνάμεθα βεβαίως νὰ ἀρνηθῶμεν. Τ.ἔ. δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἂν οὗτος ἀνέλαβεν ἓν ὑπουργεῖον οἰκονομικὸν χωρὶς ὅμως νὰ τυγχάνῃ οἰκονομολόγος, δέον ὡσαύτως νὰ γνωσθῇ καὶ τοῦτο εἰς τὸ κοινόν, προκειμένου ὡς ἐλέχθη νὰ ἔχῃ ὁλοκληρωμένην πληροφόρησιν ἐπὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ νέου ὑπουργοῦ.

Ἀντίστοιχα παραδείγματα δυνάμεθα βεβαίως νὰ προσθέσωμεν καὶ δι' ἕναν καλλιτέχνην, ἀθλητὴν κ.λ.π.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι, ὑφίστανται ὡρισμένα γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀπολύτων προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος, ἅτινα συνδέονται πρὸς τὸ λειτούργημα ἢ τὴν ἰδιότητα τῶν προσώπων τούτων καὶ παρίσταται ἀνάγκη νὰ γνωσθοῦν χάριν ὁλοκληρωμένης πληροφορήσεως τοῦ κοινοῦ (29).

Βεβαίως οὐχὶ πᾶν γεγονὸς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀπολύτων προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος δύναται νὰ λάβῃ δημοσιότητα, ἀλλ' ὡς ἐλέχθη μόνον ἐκεῖνα, ἅτινα συνδέονται πρὸς τὴν ἰδιότητα ἀμέσως ἢ ἐμμέσως. Τὴν

29. Οὕτω Nipperdey-Wiese, σελ. 850, οἵτινες ἐξ ὅσων γνωρίζομεν εἶναι οἱ μόνοι ἀσχοληθέντες μὲ τὸ ἐν προκειμένῳ ὄντως ἀκανθῶδες πρόβλημα, μὴ λυθὲν εἰσέτι ὑπὸ τῆς γερμανικῆς νομολογίας. Καὶ ναὶ μὲν ὁ Ulmer, σελ. 40 φαίνεται ὅτι ἀσχολεῖται μὲ τὸ πρόβλημα τοῦτο, ἐνῷ προσεκτικωτέρα παρατήρησις πείθει ὅτι ἐξετάζει ἁπλῶς τὸ δεδικαιολογημένον ἐνδιαφέρον. Ὁ Bourquin, σελ. 168 καὶ 193 ἐξ ἄλλου, ἐκφράζει τὴν σκέψιν ὅτι ὁ τύπος δύναται νὰ δημοσιεύῃ τὰ ἀξιόλογα γεγονότα, ἐν δὲ τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἀξιολόγου δυνατὸν νὰ ἐμπίπτῃ καὶ γεγονὸς τοῦ ἰδιωτ. βίου, ὁπωσδήποτε ὅμως οὗτος ἐν τῇ ἀναπτύξει τῆς σκέψεως ταύτης παραμένει σκοτεινός. Ὁ Σούρλας, ἄρθρ. 57 ἀριθ. 16, δέχεται ὅτι, ἐν περιόδῳ προεκλογικοῦ ἀγῶνος, ὁ τύπος δύναται νὰ προβαίνῃ καὶ εἰς δημοσίευσιν τῶν ἀμαυρῶν πλευρῶν τοῦ ὑποψηφίου χάριν διαφωτίσεως τοῦ κοινοῦ ὅπερ καλεῖται εἰς τὰς κάλπας Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι περισσότερον ἱκανοποιητικῶς ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα ὁ Kesterton, ὅστις ἐπάγεται (σελ 17) ὅτι, «A newspaper may deal with a man's public conduct much more severely than with his private conduct particularly if that private conduct has no connection with the public good». Ὁ Σταθᾶτος, Ἰδιωτικὸς καὶ δημόσιος βίος, Ποιν. Χρον. ΙΗ' σελ. 640, ἀναφέρει ὅτι, «Ὑφίστανται πλευραὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου δημοσίων προσώπων, αἱ ὁποῖαι ἐνδιαφέρουν τὴν κοινωνικὴν ὁλότητα, ἐπερχομένης τρόπον τινα μιᾶς «δημοσιοποιήσεως» σφαιρῶν, αἱ ὁποῖαι ἄλλως θὰ ἐθεωροῦντο ἰδιωτικαί».

γνώμην ταύτην διετύπωσαν ὁ Kesterton καὶ οἱ Nipperdey - Wiese κατὰ τὰ ἐν τῇ ὑποσημειώσει ἀναφερόμενα. Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι τὸ πρόβλημα δὲν σταματᾶ ἐνταῦθα. Ἂς λάβωμεν ἓν ἕτερον παράδειγμα. Ἐὰν δεχθῶμεν ἐ.π. ὅτι ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις τῆς εἰκόνος μιᾶς ἠθοποιοῦ τοῦ ἐλαφροῦ θεάτρου καθ' ἣν στιγμὴν λαμβάνει τὸ λουτρόν της, ἀσφαλῶς ἀποκλείεται ἡ δημοσίευσις ἀναλόγου εἰκόνος ἑτέρας γυναικὸς εὑρισκομένης ἐντὸς ἐπικαιρότητος, ἐ.π. μιᾶς ἐπιστήμονος. Δημιουργεῖται οὕτω νέον πρόβλημα ἤτοι, τὰ γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀπολύτων προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος, ὧν ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις, εἶναι τὰ αὐτὰ δι' ἅπαντα τὰ πρόσωπα;

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω παραδείγματος ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι, ἡ ἀπάντησις δέον νὰ εἶναι ἀρνητική. Ἑπομένως δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὰ ὑπὸ τῶν Nipperdey - Wiese ὑποστηριζόμενα, τ.ἔ. τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις τῶν γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἅτινα συνδέονται ἁπλῶς πρὸς τὸ λειτούργημα ἢ τὴν ἰδιότητα τούτων; ἀλλ' ἔτι περαιτέρω δέον νὰ διακρίνωμεν μεταξὺ γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου συνδεομένων ἀ μ έ σ ω ς πρὸς τὸ λειτούργημα ἢ τὴν ἰδιότητα καὶ γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου συνδεομένων ἐ μ μ έ σ ω ς πρὸς ταῦτα. Πρὸς ὁλοκλήρωσιν ὅθεν τῆς ἡμετέρας ἐρεύνης φρονοῦμεν ὅτι, χωροῦντες περαιτέρω θὰ ἔδει νὰ διαιρέσωμεν τὰ ἀπόλυτα πρόσωπα τῆς ἐπικαιρότητος εἰς γενικοῦ καὶ περιωρισμένου ἐνδιαφέροντος. Οὕτω ὡρισμένα πρόσωπα ἐνδιαφέρουν τὸ εὐρὺ κοινόν, πληροφορίαι δὲ περὶ τούτων δημοσιεύονται εἰς τὰς εὐρείας κυκλοφορίας ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ καὶ δὴ εἰς περίοπτον θέσιν. Ἕτερα ὅμως ὡς ἄνω πρόσωπα καίτοι τυγχάνουν ἀπόλυτα τῆς ἐπικαιρότητος (ἐ.π. ὁ διευθυντὴς μιᾶς δημοσίας ὑπηρεσίας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ.λ.π.), αἱ περὶ τούτων κατὰ κανόνα πληροφορίαι δημοσιεύονται εἰς εἰδικὰ ἔντυπα, εἴτε ἐφ' ὅσον δημοσιεύονται εἰς εὐρείας κυκλοφορίας ἐφημερίδας, τοῦτο γίνεται κατ' ἐξαίρεσιν καὶ συνήθως εἰς οὐχὶ περίοπτον θέσιν. Μὲ ἄλλας λέξεις ἡ συνήθης δραστηριότης τούτων καίτοι ἐνίοτε λίαν σημαντική, δὲν ἀνήκει εἰς τὰ καθ' ἡμέραν γενικοῦ ἐνδιαφέροντος θέματα, διὸ καὶ προτείνομεν τοὺς ὅρους «γενικοῦ ἐνδιαφέροντος» καὶ «περιωρισμένου ἐνδιαφέροντος», δι' ἑκατέραν τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν προσώπων (ἀπολύτων) τῆς ἐπικαιρότητος. Τὰ ἀπόλυτα πρόσωπα περιωρισμένου ἐνδιαφέροντος, δέον ὅπως μὴ συγχέωνται πρὸς τὰ σχετικὰ πρόσωπα τῆς ἐπικαιρότητος, καθ' ὅσον τὰ τελευταῖα ταῦτα καθίστανται τοιαῦτα πρόσωπα ἐκτάκτως καὶ ἐντὸς ὡρισμένων χρονικῶν ὁρίων, ἐνῷ τὰ ἀπόλυτα περιωρισμένου ἐνδιαφέροντος πρόσωπα δὲν ἀνήκουν δι' ὡρισμένον χρόνον εἰς τὴν ἐπικαιρότητα, ἀλλὰ τ α κ τ ι κ ῶ ς, πλὴν ὅμως τὸ ὅπερ προκαλοῦν ἐνδιαφέρον δὲν τυγχάνει τοσοῦτον ἔντονον, ὡς τὸ τῶν γενικοῦ τοιοῦτον

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω ὡς τελικὸν συμπέρασμα ἐν προκειμένῳ θὰ ἔδει νὰ δεχθῶμεν τὸ ὅτι τῶν ἀπολύτων προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος γενικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἐφ' ὅσον ταῦτα συνδέονται ἁ π λ ῶ ς (ἀμέσως ἢ ἐμμέσως) πρὸς τὸ λειτούργημα ἢ τὴν ἰδιότητά των ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας κατέστησαν τοιαῦτα πρόσωπα. Ἀντιθέτως τῶν ἀπολύτων προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος περιωρι-

σμένου ἐνδιαφέροντος, ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ των βίου ἐφ' ὅσον συνδέονται ἀ μ έ σ ω ς πρὸς τὸ λειτούργημα ἢ τὴν ἰδιότητά των. Ἔστω τὸ ἑξῆς παράδειγμα ἵνα καταστοῦν σαφέστερα τὰ ὡς ἄνω. Θὰ ἠδυνάμεθα ἐ.π. νὰ δεχθῶμεν ὅτι τυγχάνει ἐπιτρεπτὴ ἡ δημοσίευσις τῆς εἰκόνος τῆς Α νεαρᾶς ἠθοποιοῦ τοῦ ἐλαφροῦ θεάτρου ἐν ᾗ ἐμφανίζεται εἰς προκλητικὴν στάσιν. Ἡ τοιαύτη εἰκὼν δὲν δύναται βεβαίως νὰ θεωρηθῇ δημοσιεύσιμος διὰ τὴν Β διάσημον ἐπιστήμονα. Πρόκειται δηλονότι περὶ γεγονότος τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου δύο ἀπολύτων προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος, ὅπερ καίτοι τὸ αὐτὸ δι' ἀμφότερα ταῦτα, οὐχ ἧττον ὅμως μόνον διὰ τὸ πρῶτον ἐκ τούτων δικαιολογεῖται ὅπως δημοσιευθῇ καὶ ἐφ' ὅσον βεβαίως ἡ τοιαύτη προκλητικὴ εἰκὼν δὲν ἐμπίπτει εἰς ἑτέραν ἀπαγορευτικὴν διάταξιν, ἐ.π. δὲν τυγχάνει ἄσεμνος κατὰ τὰ ἄρθρα 54 καὶ 55 τοῦ περὶ τύπου νόμου.

Ὡς δυνάμεθα ὅθεν νὰ ἀντιληφθῶμεν ἐκ τῶν ὡς ἄνω παραδειγμάτων, ὡρισμένα γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀπολύτων προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος τῶν γενικοῦ ἐνδιαφέροντος τοιούτων, συνδεόμενα οὐχὶ ἀμέσως, ἀλλ' ἐμμέσως πρὸς τὸ λειτούργημα ἢ τὴν ἰδιότητά των δύνανται νὰ δημοσιευθοῦν, προκειμένου νὰ παρασχεθῇ ὁλοκληρωμένη πληροφόρησις πρὸς τὸ κοινόν. Οὕτω τὸ κοινὸν ἔχει λόγον νὰ πληροφορηθῇ ἐὰν ἡ Α ἢ ἡ Β ἠθοποιὸς ἐνυμφεύθη ἢ διεζεύχθη, καθ' ὅσον τὸ γεγονὸς τοῦτο εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν περαιτέρω καλλιτεχνικήν της δραστηριότητα, ἥτις ἀνήκει εἰς τὸν δημόσιον βίον ταύτης, κ.λ.π.

Διὰ τὰ ὡς ἄνω περιωρισμένου ἐνδιαφέροντος πρόσωπα δὲν εἶναι δυνατὸν τὰ ἐμμέσως πρὸς τὸ λειτούργημά των συνδεόμενα γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου των νὰ τυγχάνουν ἀναγκαῖα διὰ τὴν παροχὴν ὁλοκληρωμένης πληροφορήσεως πρὸς τὸ κοινόν.

Ἐρχόμεθα νῦν εἰς τὰ σχετικὰ πρόσωπα τῆς ἐπικαιρότητος. Πρὸς τοῦτο ἐρωτᾶται. Εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθοῦν τοιαῦτα γενικοῦ ὡς καὶ περιωρισμένου ἐνδιαφέροντος; Καθ' ἡμετέραν γνώμην ἡ ἀπάντησις δέον νὰ εἶναι ἀρνητική, καθ' ὅσον δεδομένης τῆς χρονικῆς διαρκείας καθ' ἣν ταῦτα ἀπασχολοῦν τὴν ἐπικαιρότητα, τὸ κοινὸν δὲν δύναται νὰ ἐνδιαφέρηται οὐδὲ ἔχει λόγον πρὸς τοῦτο. Ἐξ ἄλλου τὰ ἐν λόγῳ πρόσωπα εἶναι οἱ ἥρωες τῶν καθ' ἡμέραν συνήθων γεγονότων ὁπότε ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι τὸ κοινὸν ἐδικαιολογεῖτο νὰ ἐπιθυμῇ τοιούτου εἴδους λεπτομερῆ πληροφόρησιν, θὰ ἔδει νὰ διαθέσῃ τὸ σύνολον ἑκάστου εἰκοσιτετραώρου εἰς μελέτην καὶ ἐμβάθυνσιν ἐπὶ τῶν τοιούτων γεγονότων. Ἑπομένως δέον νὰ πληροφορῆται ἐνταῦθα ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα πρὸς ἁπλῆν ἐνημέρωσίν του ἐπὶ τῶν καθ' ἡμέραν γεγονότων, ἄνευ ἐμβαθύνσεως καὶ μελέτης ἐπ' αὐτῶν ὡς ἐλέχθη. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς σπανίας περιπτώσεις καθ' ἃς συμβαίνουν ἀσυνήθη γεγονότα ἀπασχολοῦντα τὸν τύπον ἐπὶ περισσοτέρας τῆς μιᾶς ἡμέρας, πάλιν δὲν τυγχάνει ἐπιτρεπτὴ ἡ δημοσίευσις γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, διότι καὶ ἂν τὸ κοινὸν θελήσῃ νὰ ἐμβαθύνῃ καὶ μελετήσῃ τὰ τοιαῦτα γεγονότα, πρέπει νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὴν ἐκ τῶν ἐνόντων μελέτην καὶ νὰ μὴν ἐπιζητῇ περαιτέρω διείσδυσιν εἰς τὸν ἰδιωτι-

κὸν βίον τῶν προσώπων, ἅτινα κατέστησαν ἥρωες τῶν γεγονότων τούτων (30).

Ὑπ' ὄψιν πάντως ὅτι τὰ στοιχεῖα τῶν ὡς ἄνω γεγονότων, ἐπιτρέπεται νὰ δημοσιευθοῦν καθ' ὃν χρόνον συνέβησαν καὶ οὐχὶ βεβαίως μεταγενεστέρως, τ.ἔ. ὅταν τὸ γεγονὸς θὰ ἔχῃ παύσει νὰ εἶναι ἐπίκαιρον (31).

Ἐπὶ τῶν σχετικῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος ἀπησχόλησε τὴν ἐπιστήμην ἓν εἰδικὸν θέμα, ἤτοι ἐὰν εἶναι ἐπιτρεπτὴ ἡ δημοσίευσις τῶν πρακτικῶν μιᾶς δίκης. Ἐν ἄλλαις λέξεσι ἐὰν οἱ διάδικοι ἔν τινι δίκῃ εἰσέρχονται εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ἐπικαρότητος, δεδομένης τῆς δημοσιότητος τῶν συνεδριάσεων.

Τὸ παρὸν πρόβλημα δὲν ἔχει λυθῆ μέχρι σήμερον, καθ' ὅσον οἱανδήποτε ἀπάντησιν καὶ ἂν δώσωμεν, ἔχει ὑπὲρ ἑαυτῆς ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα. Οὕτω ἐὰν ἡ ἀπάντησις εἶναι θετική, δυνατὸν ὁ τύπος νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν σκανδαλοθηρίαν. Ἐὰν πάλιν ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητική, τὸ κοινὸν παραμένει ἐλλειπῶς πληροφορημένον.

Ὁ λόγος ὅμως ὅτι αἱ συνεδριάσεις εἶναι δημόσιαι, δὲν σημαίνει ὅτι ἐπιτρέπεται ἡ ἐπέκτασις τρόπον τινα τῆς δημοσιότητος διὰ «τεχνητῶν» μέσων. Ἤδη ἐν Γερμανίᾳ εἰς καταρτισθὲν νομοσχέδιον περὶ τροποποιήσεως τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος τῆς χώρας ταύτης, περιλαμβάνεται διάταξις ἀπαγορεύουσα τὴν μετάδοσιν δικῶν ἀπὸ τηλεοράσεως (32). Τοιαύτη διάταξις ἰσχύει ἤδη ἐν Γαλλίᾳ θεσπισθεῖσα διὰ τοῦ νόμου τῆς 6.12.1954, ἥτις ἀπαγορεύει ἐπὶ πλέον τὴν κινηματογράφησιν δικῶν τακτικῶν ἢ διοικητικῶν δικαστηρίων.

Δοθείσης τῆς σημασίας τούτου τόσον παρ' ἡμῖν ὅσον καὶ παρ' ἀλλοδαπῇ, ἐτέθησαν ὑπὸ τοῦ νόμου ὡρισμένοι φραγμοί, ὡς πρὸς τὴν διὰ τοῦ τύπου δημοσιότητα τῶν δικῶν (33). Οὕτω τὰ ἄρθρα 63 ἕως 69 τοῦ ἡμετέρου περὶ τύπου νόμου, πραγματεύονται τὸ θέμα τοῦτο. Διὰ τοῦ ἄρθρου 63 ἀπαγορεύεται ἐκκρεμούσης τῆς ποινικῆς ὑποθέσεως, ἡ δημοσίευσις κρίσεων καὶ χαρακτηρισμῶν διὰ τὴν πρᾶξιν καὶ τοὺς διαδίκους. Εἰδικῶς δὲ προκειμένου περὶ δίκης ἐπὶ ἐγκλήματι κατὰ τῆς τιμῆς, ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις τῶν πρακτικῶν τῆς δίκης γενικῶς. Τέλος ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις κατηγορητηρίου βουλεύματος ἢ παντὸς ἐγγράφου τῆς διαδικασίας, πρὸ τῆς ἀναγνώσεώς των ἐνώπιον ἀκροατηρίου. Διὰ τοῦ ἄρθρου 64 ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις ἰατροδικαστικῶν ἐκθέσεων. Διὰ τοῦ ἄρθρου 65 ὁ εἰσαγγελεὺς δικαιοῦται μετὰ σύμφωνον γνώμην τοῦ ἀνακριτοῦ, νὰ ἀπαγορεύῃ τὴν

---

30. Οὕτω OLG München ἀπόφ. 15.11.62 Delp τόμ. III, E, 355 § 23 σελ. 28 ἐπεὶ καὶ ἐπὶ ἑτέρᾳ αἰτιολογίᾳ. Neumann-Duesberg, ἔνθ' ἀν. σελ. 114 ἐπ.

31. BGH ἀπόφ. 9 1 1965, Delp, τόμ. III, E 355 § 23 σελ. 34 ἐπ.

32. Niperdey-Wiese, σελ. 838 ὑποσημ. 421. Οὗτοι δέχονται ἐν σελ. 841 -2 ὅτι, ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις μόνον τῶν ἀγορεύσεων ἐπὶ δικ)ρίων ἢ δημ. συνεδριάσεων ἑτέρων συλλογικῶν ὀργάνων. Ὁμοίως Ulmer, σελ. 235 διακρίνοντος μεταξὺ δημοσιεύσεως καὶ ραδιοφωνικῆς ἀναμεταδόσεως.

33. Πρβλ. εἰδικώτερον, Τσώχου, Ἡ διὰ τοῦ τύπου δημοσίευσις τῶν λαβόντων χώραν ἐν δίκῃ ΕΕΝ 32 σελ. 808 ἐπ. Αἰδαλῆ, σελ. 175. Ἀντωνοπούλου, σελ. 271. Μίχου, Ἡ δημοσίευσις τῶν συνεδριάσεων τῶν δικαστηρίων καὶ ἡ ἀναμετάδοσις τούτων διὰ τῶν συγχρόνων μέσων τοῦ κινηματογράφου, τῆς τηλεοράσεως, τοῦ ραδιοφώνου καὶ τοῦ μαγνητοφώνου, ΕΕΝ 33 σελ. 93 ἐπ.

δημοσίευσιν πληροφοριῶν περὶ διενεργουμένης ἀνακρίσεως. Διὰ τοῦ ἄρθρου 66 ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις πληροφοριῶν περὶ ἀπορρήτων διασκέψεων τῶν δικαστηρίων. Διὰ τοῦ ἄρθρου 67 ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις πληροφοριῶν ἐπὶ δικῶν οἰκογενειακοῦ δικαίου, ἐπὶ οἱασδήποτε δὲ ἑτέρας πολιτικῆς δίκης, τὸ δικαστήριον δύναται νὰ ἀπαγορεύσῃ τὴν δημοσίευσιν τῶν πρακτικῶν τῆς δίκης καὶ τῶν προτάσεων τῶν διαδίκων. Διὰ τοῦ ἄρθρου 68 ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις παλαιᾶς δικαστικῆς ἀποφάσεως ἢ κατ' ἐπανάληψιν προσφάτου τοιαύτης, ἐπὶ σκοπῷ βλάβης τῆς τιμῆς ἢ ὑπολήψεως τρίτου προσώπου. Διὰ τοῦ ἄρθρου 69 τέλος, ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις σχολίων ἢ κρίσεων ἐπὶ ἐκδικαζομένης ὑποθέσεως, ἀφορώσης ἀδίκημα τύπου ἐξ αἰτίας δημοσιεύματος προσβάλλοντος τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἢ ἀσέμνου τοιούτου.

Παρόμοιαι διατάξεις προβλέπονται καὶ παρ' ἀλλοδαπῇ. Οὕτω ἡ § 17 τοῦ γερμανικοῦ περὶ τύπου νόμου ἀπαγορεύει τὴν δημοσίευσιν κατηγοριῶν ἢ ἄλλων ἐγγράφων ποινικῆς δίκης, πρὶν ἢ ταῦτα ἀναγνωσθοῦν ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει.

Ἐν Γαλλίᾳ δι' ἄρθρου 35 δὶς τοῦ περὶ τύπου νόμου τῆς χώρας ταύτης, ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ δ)γματος τῆς 6.5.1944, ἀπαγορεύεται ἡ κακόπιστος ἀναδημοσίευσις συκοφαντικῆς κατηγορίας. Δι' ἄρθρου 38 τοῦ αὐτοῦ νόμου (ὡς ἐτροποποιήθη κατ' ἐπανάληψιν μεταγενεστέρως) ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις: α) Πράξεων κατηγορίας ἢ ἐγγράφων τῆς διαδικασίας, πρὶν ἢ ταῦτα ἀναγνωσθοῦν ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει. β) Πληροφοριῶν περὶ τῶν ἐργασιῶν ἐξεταστικῶν ἐπιτροπῶν. γ) Πάσης πληροφορίας περὶ τῶν συζητήσεων τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστικοῦ Συμβουλίου (Conseil supérieur de la magistrature). Δι' ἄρθρου 39 τοῦ αὐτοῦ νόμου (ὡς ἐτροποποιήθη μεταγενεστέρως κατ' ἐπανάληψιν), ἀπαγορεύεται: α) Ἡ δημοσίευσις πρακτικῶν δικῶν ἐπὶ δυσφημήσει ἢ δικῶν περὶ ἀναγνωρίσεως τῆς πατρότητος, διαζυγίου καὶ ἀμβλώσεων, τὸ δὲ δικαστήριον δικαιοῦται νὰ ἀπαγορεύσῃ τὴν δημοσίευσιν πρακτικῶν ἐπὶ πάσης πολιτικῆς δίκης. β) Ἡ μαγνητοφώνησις, κινηματογράφησις, ὡς καὶ ἡ ἀπὸ τηλεοράσεως μετάδοσις τῶν συνεδριάσεων τῶν τακτικῶν ἢ διοικητικῶν δικαστηρίων. Δι' ἄρθρου 41 τοῦ αὐτοῦ νόμου ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις πάντων τῶν λοιπῶν μὴ ἀπηγορευμένων ὑπὸ τοῦ νόμου περὶ συνεδριάσεων τῶν δικαστηρίων, ἐφ' ὅσον ὅμως ἡ δημοσίευσις γίνεται καλοπίστως καὶ ἐφ' ὅσον δὲν παρεμβάλλονται γεγονότα ξένα πρὸς τὴν ἐκδικαζομένην ὑπόθεσιν.

Δι' ἄρθρου 293 τοῦ ἑλβετικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις πράξεως ἀνακρίσεως ἢ συζήτησις ἐνώπιον τῆς Ἀρχῆς, ἐφ' ὅσον εἶναι μυστικαὶ δυνάμει νόμου ἢ ἀποφάσεως. Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἡρμηνεύθη ὅτι ἀφορᾷ εἰς τὰς μυστικὰς διασκέψεις τῶν δικαστηρίων (34).

Δι' ἄρθρου 684 τοῦ ἰταλικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις ἐγγράφων ἢ ἀποδεικτικῶν στοιχείων τῆς ποινικῆς δίκης. Διὰ δὲ τοῦ ἑπομένου ἄρθρου 685, ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις τῶν ὀνομάτων τῶν

---

34. Mezger-Schönke-Jescheck, Das ausländische Strafrecht der Gegenwhart, τόμ. II, 1957, σελ. 335.

δικαστῶν μετὰ πληροφοριῶν περὶ τῆς ψήφου ἣν ἔδωκεν ἕκαστος τούτων ἐν διασκέψει ἐπὶ ποινικῆς ἀποφάσεως.

Δι' ἄρθρου 452 τοῦ βελγικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ὁρίζεται ρητῶς ὅτι, ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις τῶν πρακτικῶν τῶν δικῶν, ὡς καὶ τῶν ἐνώπιον τῶν ἀκροατηρίων προσαγομένων ἐγγράφων, ἐφ' ὅσον ἡ δημοσίευσις περιέχει ξένα πρὸς τὴν ὑπόθεσιν στοιχεῖα. Δύναται ὅμως τὸ δικαστήριον εἴτε αὐτεπαγγέλτως εἴτε τῇ αἰτήσει ἑκατέρου τῶν διαδίκων νὰ διατάξῃ τὴν καταστροφὴν ἐντύπων περιεχόντων τοιαῦτα δημοσιεύματα, ἐφ' ὅσον κριθῇ ὅτι ταῦτα τυγχάνουν ἐξυβριστικὰ ἢ δυσφημιστικά (35).

Τέλος δι' ἄρθρου 30 τοῦ τουρκικοῦ περὶ τύπου νόμου ὑπ' ἀριθμ. 5680) 20.7.1950 ὡς ἐτροποποιήθη δι' ἄρθρου 1 τοῦ νόμου 143) 5.12.1960, ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις: α) Μηνύσεων ἢ κατηγορητηρίων βουλευμάτων, ὡς καί, λοιπῶν ἐγγράφων, πρὸ τῆς ἐπ' ἀκροατηρίου ἀναγνώσεώς των. β) Τῶν στοιχείων τῆς προανακρίσεως πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ βουλεύματος. γ) Κρίσεων περὶ βουλευμάτων πρὸ τῆς τελεσιδίκου ἀποφάσεως.

Ὡς ἀντιλαμβανόμεθα ἑπομένως ἡ εἰς τὸν τύπον δημοσίευσις πληροφοριῶν περὶ διεξαγομένων δικῶν ἢ ἀνακρίσεων ὑπόκειται εἰς σοβαροὺς περιορισμοὺς τόσον παρ' ἡμῖν, ὅσον καὶ παρ' ἀλλοδαπῇ. Τίθεται ὅμως τὸ ἐρώτημα ἐὰν οἱ τοιοῦτοι περιορισμοὶ θὰ ἠδύναντο νὰ θεωρηθοῦν ὡς συνταγματικοί. Αἱ ἐν λόγῳ διατάξεις τοῦ περὶ τύπου νόμου δὲν εἶναι νέαι βεβαίως ἐν τῷ ἡμετέρῳ περὶ τύπου νόμῳ. Τινὲς περιελαμβάνοντο ἐν τῷ περὶ τύπου νόμῳ τοῦ 1837. Αἱ πλεῖσται ὅμως περιελήφθησαν εἰς τὸ σχέδιον νόμου ὅπερ κατέθεσεν εἰς τὴν Βουλὴν τὸ 1911 ὁ Νικόλαος Δημητρακόπουλος, ὅστις εἰσάγων τὰς διατάξεις ταύτας εἰς τὴν Βουλὴν πρὸς ψήφισιν εἶπε τὰ ἑξῆς. «Σειρὰ ὁλόκληρος διατάξεων καὶ ἄρθρων ἀναγορεύει εἰς ἀδικήματα ὡρισμένας δημοσιεύσεις· δημοσιεύσεις ὡρισμένων ἐγγράφων, πρακτικῶν, δικῶν περὶ διαζυγίου, βουλευμάτων κ.λ.π., δημοσιεύσεις αἵτινες μέχρι τοῦδε ἐγένοντο, οὐδενὸς ὑπάρχοντος νόμου κωλύοντος ταύτας. Πρακτικὰ δικαστηρίων ἐπὶ ὡρισμένων δικῶν, οἷαι αἱ δίκαι περὶ διαζυγίου, βουλεύματα ἢ ἄλλα ἔγγραφα ἐπὶ ὑποθέσεων ποινικῶν, αἱ ὁποῖαι κεῖνται ὑπὸ τὴν κρίσιν τῶν ἀρχῶν, δημοσιεύσεις, αἵτινες ἀπέδειξεν ἡ πεῖρα πόσον ὀλεθρίως ἐπέδρασαν ἐπὶ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὑποθέσεων καὶ τὸ κῦρος τῆς δικαστικῆς Ἀρχῆς καὶ τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν καὶ κρίσιν αὐτῆς, ἀπαγορεύονται διὰ τοῦ νομοσχεδίου, ἀποτελοῦσαι αὐτοτελῆ ἀδικήματα, συμφώνως καὶ πρὸς τὰ ἀλλαχοῦ ἐπὶ τούτου κρατοῦντα» (36).

Τοιαῦται ὡς ἄνω διατάξεις περιελήφθησαν εἰς διαφόρους ἑτέρους ἡμε-

---

35. Poirier, Code de la presse et de l' imprimerie, 1945 σελ. 145 ἐπ. διὰ περαιτέρω σχετικὰς ἀπαγορεύσεις ἐν Βελγίῳ.

36. Πρβλ. ἀγόρευσιν τοῦ Ν. Δημητρακοπούλου (ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης) ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ νομοσχεδίου τούτου κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς τὴν 8ην Ὀκτωβρίου 1911, ἐν «Ἀγορεύσεις τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοβουλίου», ἔκδ. ἐφημ. ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ, τόμ. 2ος περίοδος Β', σελ. 196. Τὸ νομοσχέδιον τοῦτο, ὅπερ τελικῶς δὲν ἐψηφίσθη ἀπετέλει πλήρη κώδικα τύπου, ἀποτελούμενον ἐξ 84 ἄρθρων, ἦτο δὲ ἐπηρεασμένον ἐκ τοῦ γαλλ. περὶ τύπου νόμου.

τέρους νόμους καὶ τέλος ἐτέθησαν συστηματικῶς ἐν ἄρθρῳ 34 τοῦ Ν. 5060) 1931 «Περὶ τύπου». Ἐκ τῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως τοῦ νόμου τούτου (37), πληροφορούμεθα ὅτι, αἱ ὡς ἄνω διατάξεις, «σκοπὸν ἔχουν νὰ προστατεύσουν τοὺς καλουμένους νὰ ὑπερασπίσουν ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης, ἥτις πρέπει νὰ ἀπονέμηται ἄνευ προκαταλήψεως. Ἡ ἀνακοίνωσις τῆς προδικασίας καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ κατηγορούμενος δὲν ἔχει τὰ μέσα νὰ ἀμυνθῇ, δύναται νὰ προξενήσῃ εἰς αὐτὸν ἀνεπανόρθωτον βλάβην... Πρὸς προστασίαν τοῦ ὑβρισθέντος ἢ δυσφημισθέντος... ὑπάρχουσι περιπτώσεις καθ' ἃς, ἡ ἀκριτομυθία τοῦ τύπου βλάπτει σοβαρῶς τὸ ἔργον τῆς ἀνακρίσεως διὰ τῆς ἀναγραφῆς εἰδήσεων, αἵτινες συσκοτίζουν τὴν ἀλήθειαν καὶ προκαταλαμβάνουν τὴν κοινὴν γνώμην». Ὁ Μπουρόπουλος, ἐκ τῶν συντακτῶν τοῦ νόμου τούτου, ἐν τῷ αὐτῷ ἔργῳ του καὶ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν ἐν λόγῳ διατάξεων. οὐδὲν ἀναφέρει περὶ τῆς συνταγματικότητος τούτων. Οὗτος μεταγενεστέρως ἐν νεωτέρῳ σχετικῷ ἔργῳ του (38), ἀναφέρει ὅτι θὰ παρεβλάπτετο ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος ἐὰν δὲν ἐλαμβάνοντο νομοθετικὰ μέτρα κωλύοντα τὴν ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν τῆς διὰ τοῦ τύπου δημοσιεύσεως διαφόρων δικαστικῶν ἐγγράφων καὶ κρίσεων ἀλλὰ καὶ ἀδεσπότων φημῶν περὶ διενεργουμένων ἀνακρίσεων καὶ προκαταλαμβάνοντα τὴν ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης προκατάληψιν τοῦ δικαστοῦ ἢ τοῦ κοινοῦ (ἐπηρεάζοντος ὑποσυνειδήτως τὸν δικαστὴν) εἴτε ὑπὲρ εἴτε κατά τινος τῶν διαδίκων. Καὶ ἡ δημοσίευσις προσέτι περιγραφῆς τελεσθέντος ἐγκλήματος καὶ τῶν διὰ τῆς ἀντιστοίχου ἀνακρίσεως τῶν δημοσιογράφων συλλεγέντων ἐξ ἀμφιβόλων συνήθως πηγῶν πληροφοριῶν περὶ τῶν δραστῶν, δυσχεραίνουσαι σοβαρῶς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας, ἐπὶ προφανῆ βλάβῃ τῆς ἐννόμου τάξεως, οὐδαμῶς δύναται νὰ θεωρηθῇ περιεχομένη ἐν τῷ δικαιώματι τῆς ἐλευθεροτυπίας καὶ μὴ δυναμένη νὰ ρυθμισθῇ διὰ νόμου». Ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ὡς ἄνω ὁμιλεῖ περὶ τῆς ὁμοίας διατάξεως τοῦ ἄρθρου 39 τοῦ προϊσχύσαντος Α.Ν. 1092) 1938 «Περὶ τύπου», εἰσηγητικὴ ἔκθεσις τοῦ ὁποίου δὲν ὑφίσταται. Ἡ διάταξις αὕτη συνεπληρώθη μεταγενεστέρως ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 27 τοῦ Ν.Δ. 2493) 1953, ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις τοῦ ὁποίου ἀνέφερεν ὅτι, «ἐνίοτε.... οἱονεὶ μεταβαλλομένη εἰς φερέφωνον τῆς ἀγορᾶς, ἀποτελεῖ τὴν ἀπήχησιν τοῦ πεζοδρομίου» (39). Τὰ αὐτὰ ὡς ἄνω ὑποστηρίζει καὶ ὁ Αἰδαλῆς (40), ὁ Ἀντωνόπουλος (41), ὡς καὶ ὁ Βουγιούκας (42), ὁ τελευταῖος ὑποστηρίζει ἐν συνεχείᾳ ὅτι (43), ἐκ τῶν τοιούτων δημοσιευμάτων τοῦ τύπου θὰ ἠδύναντο νὰ λάβουν γνῶσιν καὶ οἱ ὁπωσδήποτε ἀναμεμιγμένοι εἰς τὴν διαδικασίαν, θεμάτων ἀπορρήτων δι' αὐτούς. Ὁ Löffler (44) δεχόμενος κατ' ἀρχὴν ὅτι τὸ δικαστικὸν ρεπορτάζ

---

37. Ἰδὲ ταύτην ἐν, Μπουροπούλου, Ὁ νέος περὶ τύπου νόμος 5060, 1931, σελ. 23.
38. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τῶν περὶ τύπου νόμων, 1958, σελ. 101 καὶ 104.
39. Ἰδὲ ταύτην ἐν Κωδ. Νόμων 1953, σελ. 608.
40. Σελ. 176 - 7.
41. Σελ. 272.
42. Τόμ. Β' 1970, σελ. 112 - 3.
43. Τόμ. Α' 1968, σελ. 88.
44. Σελ. 260 - 1.

προστατεύεται συνταγματικῶς (Gerichtsberichterstattung durch Verfassung gewährleistet) καὶ ὅτι οὕτω ὁ τύπος ἐκπληροῖ δ η μ ο σ ί α ν ἀ π ο σ τ ο λ ή ν, ὡς καὶ ὅτι ἡ διοίκησις τοῦ δικαστηρίου δὲν δύναται ἀσκοῦσα τὸ ἐπὶ τοῦ κτιρίου δικαίωμα (Hausrecht) νὰ ἀπαγορεύσῃ τὴν εἴσοδον εἰς τοὺς δημοσιογράφους ἢ νὰ παρακωλύῃ τούτους γενικώτερον, δέχεται περαιτέρω ὅτι, ἡ ἐλευθερία τοῦ δικαστικοῦ ρεπορτάζ ὑπόκειται εἰς τοὺς γενικοὺς περιορισμούς, ἐ.π. ἐφ' ὅσον ὑφίσταται κίνδυνος προσβολῆς τῆς δικαστικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἀξιοπρεπείας ἢ τῆς ἀκωλύτου πορείας τῆς δίκης κ.λ.π. Τὰ αὐτὰ δέχεται καὶ ὁ Burdeau (45), ἐφ' ὅσον τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος δημοσιεύματα, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπηρεάσουν τὴν δικαστικὴν ἀμεροληψίαν ἢ τὰς καταθέσεις τῶν μαρτύρων. Ὁμοίως ὁ Toulemon (46)' ὁ Castberg (47), ὁ Pritchet (49), ὡς καὶ ὁ Poirier (48).

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω βλέπομεν ὅτι, ἡ θεωρία δέχεται τὸ ἐπιτρεπτὸν τῆς δημοσιεύσεως τῶν σχετικῶν μὲ τὰς ἐκδικαζομένας ὑποθέσεις κειμένων, ἐφ' ὅσον δι' αὐτῶν δὲν θίγεται ἡ δικαστικὴ ἀνεξαρτησία ἢ γενικῶς δὲν παρακωλύεται ἡ ἔκδοσις ὀρθῆς καὶ δικαίας ἀποφάσεως. Προκύπτει ὅμως ἡ τοιαύτη ἐπιφύλαξις ἐκ τοῦ συντάγματος; Ἀσφαλῶς ναί, ἐν ὄψει τοῦ ἄρθρου 119 τούτου, ὅπερ διαλαμβάνει ὅτι, «Ἕκαστος δικαιοῦται εἰς παροχὴν ἐννόμου προστασίας ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου καὶ δύναται νὰ ἀναπτύξῃ ἐνώπιον τούτου τὰς ἀπόψεις του περὶ τῶν δικαιωμάτων ἢ συμφερόντων του» (50). Τὸ δικαίωμα τοῦτο ὡς γίνεται γενικῶς ἀποδεκτὸν ἀναλύεται εἰς σειρὰν ἐπὶ μέρους δικαιωμάτων, περὶ ὧν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπεκταθῶμεν, ὡς ἐκτὸς τοῦ σκοποῦ τῆς παρούσης ἐργασίας κειμένων. Μεταξὺ τῶν ἐπὶ μέρους δικαιωμάτων τούτων τὸ σπουδαιότερον εἶναι βεβαίως τὸ δικαίωμα τοῦ ἀτόμου ὅπως ἀπολαύσῃ μίαν δ ι κ α ί α ν δ ί κ η ν (50). Οἴκοθεν νοεῖται ἑπομένως ὅτι, ἐὰν διὰ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος δημοσιευμάτων του ὁ τύπος εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν δικαίαν καὶ ἀμερόληπτον ἐκδίκασιν μιᾶς οἱασδήποτε ὑποθέσεως, δύνανται ἀντιστοίχως νὰ νοηθοῦν φραγμοὶ τιθέμενοι ὑπὸ τοῦ κοινοῦ νομοθέτου πρὸς ἀπαγόρευσιν καταχωρήσεως τοιούτων δημοσιευμάτων. Εἰς πᾶσαν ἑτέραν περίπτωσιν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθοῦν ἀντιστοίχως φραγμοί; Ἀσφαλῶς ναὶ ἐφ' ὅσον βεβαίως θὰ ἐθίγετο ἕτερον δικαίωμα προστατευόμενον ὁμοίως ὑπὸ τοῦ συντάγματος, ἰδίᾳ δὲ τὸ τῆς ἀ-

---

45. Les libertés publiques, 1961 σελ. 239.
46. Code de la presse. 1963, σελ. 207
47. Freedom of speech in the world, 1960, σελ. 324 καὶ 367.
48. Code de la presse et de l' imprimerie, 1945, σελ. 138.
49. The american constitution, 2α ἐκδ. 1968 σελ. 442 - 3.
50. Πρβλ. σχετικῶς Κ ο ν τ ι ά δ ο υ, Τὸ δικαίωμα πρὸς παροχὴν ἐννόμου προστασίας ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου κατὰ τὸ ἄρθρον 119 τοῦ συντάγματος, ΕΕΝ, 36, σελ. 392 ἐπ. Ἀ ν τ ω ν ο π ο ύ λ ο υ. Ἡ συνταγματικὴ προστασία τοῦ δικαιώματος παροχῆς ἐννόμου προστασίας, Συλλ. νμλγ. 1970, σελ. 49 ἐπ. Δ α σ κ α λ ά κ η, Μαθ. Συντ. Δικ., σελ. 102 καὶ 214. W i n t e r f e l d, Das Verfassungsprinzip des rechtlichen Gehörs, NJW, 1961, σελ. 849 ἐπ. R o h l, Das rechtliche Gehör, NJW 1964, σελ. 273 ἐπ. W o l f, Rechtliches Gehör und die Beteilligung Dritter am Rechtsstreit JZ, 1971, σελ. 405. D a h s, Das rechtliche Gehör im Strafprozess, 1965.

ναπτύξεως τῆς προσωπικότητος δικαίωμα, ὅπερ θὰ ἐθίγετο ἐνδεχομένως ἐὰν ἐ.π. ὁ τύπος ἐδημοσίευεν ἐπὶ ἐκδικαζομένης ὑποθέσεως καὶ πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως ὅτι ὁ Α κατηγορούμενος διέπραξε κλοπήν, χωρὶς τοῦτο νὰ ἔχῃ εἰσέτι ἀποδειχθῇ, λόγῳ τοῦ ὅτι οὗτος δὲν συνελήφθη ἐπ' αὐτοφώρῳ ἢ δὲν ὡμολόγησε κ.λ.π.

Κατ' ἀκολουθίαν πάντων τῶν ἀνωτέρω, μόνον ὑπὸ τὰς ὡς ἄνω προϋποθέσεις θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ θεωρηθοῦν ἐπιτρεπταὶ αἱ προαναφερθεῖσαι διατάξεις τοῦ περὶ τύπου νόμου, αἱ σχετικαὶ πρὸς δημοσιεύματα περὶ διεξαγομένων δικῶν κ.τ.τ., ἄλλως αὗται δὲν θὰ ἦτο νοητὸν νὰ θεωρηθοῦν ὡς συμβιβαζόμεναι πρὸς τὸ ἄρθρον 14 τοῦ συντάγματος, καθ' ὅσον θὰ παρέβλαπτον τὴν ἄσκησιν τῆς διὰ τοῦ τύπου ἐλευθερίας ἐκφράσεως. Εἰς τὰς ὡς ἄνω ἀπαγορεύσεις δὲν δύνανται πάντως νὰ περιληφθοῦν αἱ γνωμοδοτήσεις πανεπιστημιακῶν καθηγητῶν καὶ λοιπῶν νομομαθῶν αἱ δημοσιευόμεναι εἰς τὸν νομικὸν τύπον, καθ' ὅσον πρόκειται κατ' οὐσίαν περὶ ἐπιστημονικῶν μελετῶν, ἡ ἀπαγόρευσις τῆς δημοσιεύσεως τῶν ὁποίων θὰ ἀπέβαινεν εἰς βλάβην τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐπιστήμης, ἧς ἡ ἀνάπτυξις προστατεύεται ὁμοίως ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ συντάγματος ὡς εἰδικωτέρα ἔκφανσις τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθερίας ἐκφράσεως (51).

Περὶ τοῦ ἐν προκειμένῳ θέματος ὅθεν, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι, τοῦτο ἔχει λυθῆ ὑπὸ τοῦ νόμου, τ.ἔ. πέραν τῶν ἀπαγορευομένων νὰ δημοσιευθοῦν ἐκ τῶν διαδραματιζομένων ἐν δίκῃ πάντων τῶν λοιπῶν ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις. Τοιαύτη γνώμη ὅμως φρονοῦμεν ὅτι δὲν εἶναι ὀρθή, καθ' ὅσον ἐν προκειμένῳ ἐκ τῶν ἐπιτρεπομένων νὰ δημοσιευθοῦν, δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν a priori ὅτι ἀποκλείεται ταῦτα νὰ θεωρηθοῦν ἐπέμβασις εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον καὶ ἑπομένως ἑκάστη περίπτωσις δέον νὰ κρίνεται μεμονωμένως. Τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἀνωτέρω ἀναπτυχθεισῶν διατάξεων τοῦ ἡμετέρου ὡς καὶ τῶν ἀλλοδαπῶν νόμων, τ.ἔ. ἐφ' ὅσον αὐτὸς οὗτος ὁ νόμος θέτει σειρὰν περιορισμῶν, οἴκοθεν νοεῖται ὅτι τὸ θέμα δέον νὰ ἀντιμετωπίζεται μετὰ πάσης φειδοῦς ὡς πρὸς τὴν προσβολὴν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου.

Πέραν τῶν ὡς ἄνω ἀναπτυχθέντων ὡς πρὸς τὰς περιπτώσεις τοῦ ἐπιτρεπτοῦ τῆς δημοσιεύσεως ὡρισμένων γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀπολύτων προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος συνδεομένων πρὸς τὸ λειτούργημα ἢ τὴν ἰδιότητά των ἀμέσως (διὰ τὰ περιωρισμένου ἐνδιαφέροντος πρόσωπα), ἢ καὶ ἐμμέσως (διὰ τὰ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος πρόσωπα), πάντων τῶν λοιπῶν γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν προσώπων τούτων, ὡς καὶ πάντων τῶν τοιούτων τῶν σχετικῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος, ἡ δημοσίευσις δὲν τυγχάνει ἐπιτρεπτή.

Ὡς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω, τὸ ἐπιτρεπτὸν τῆς δημοσιεύσεως τῶν συνδεομένων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως πρὸς τὸ λειτούργημα ἢ τὴν ἰδιότητα γεγονότων

---

51. Τοῦτο ὁρίζεται ρητῶς ἐν ἄρθρῳ 5 τοῦ γερμανικοῦ συντάγματος, πρβλ. σχετικῶς Roellecke, Wissenschaftliche Freiheit als institutionelle Garantie, JZ, 1969 σελ. 726 ἑπ.

τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀπολύτων προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος, βασίζεται εἰς τὸ δικαίωμα τοῦ κοινοῦ ὅπως τυγχάνῃ ἑκάστοτε πλήρως πληροφορημένον. Τοῦτο δὲ προκύπτει ὡς ἐλέχθη, ἐκ τῆς ἀναγνωριζομένης εἰς τὸν τύπον λειτουργίας τῆς πληροφορήσεως, ἥτις δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀποτελεσματικὴ ἄνευ τῆς παροχῆς π λ ή ρ ο υ ς ἐνημερώσεως εἰς τὸν ἀναγνώστην.

Ἀντιθέτως πρὸς τὴν ὡς ἄνω γνώμην ὑπεστηρίχθη μεμονωμένως ὅτι (52), ὁ τύπος δικαιοῦται νὰ δημοσιεύῃ ὡρισμένα γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν δημοσίων προσώπων χωρὶς νὰ γίνεται διάκρισις μεταξὺ ἀπολύτων καὶ σχετικῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος ἢ περὶ γενικοῦ ἢ περιωρισμένου ἐνδιαφέροντος τοιούτων, βάσει τῆς θεωρίας τῆς «κοινωνικῆς προσφόρου πράξεως».

Ἡ ὡς ἄνω θεωρία — ἀνήκουσα εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον — δέχεται ὅτι, δὲν θεωρεῖται ἄδικος ἡ πρᾶξις ἐφ' ὅσον τυγχάνει κ ο ι ν ω ν ι κ ῶ ς π ρ ό σ φ ο ρ ο ς (53). Ὡς κοινωνικῶς πρόσφοροι θεωροῦνται αἱ πράξεις αἱ κινούμεναι ἐντὸς τῶν πλαισίων «τοῦ ἱστορικῶς ἀναπτυσσομένου κοινωνικοῦ ρυθμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης συμβιώσεως καὶ ἐμφανίζονται ὡς ἐκ τούτου ἐπιτρεπόμεναι», κατὰ τὴν διατύπωσιν Κατσαντώνη (53), ὅστις ἐμπεριστατωμένως ἀναπτύσσει παρ' ἡμῖν τὴν θεωρίαν ταύτην ἐν ὄψει τοῦ πλήθους τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων γνωμῶν ἐπ' αὐτῆς, οὗτος ἐν συνεχείᾳ ἀναφέρει τὸ ἑξῆς παράδειγμα (53) : Ὁ πτωχὸς ἀνεψιός, ὅστις πείθει τὸν πλούσιον θεῖον του νὰ μὴν ταξιδεύσῃ μὲ τὸν σιδηρόδρομον, ἀλλὰ μὲ ἀεροπλᾶνον μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι πιθανὸν νὰ συμβῇ ἀεροπορικὸν δυστύχημα καὶ ὡς ἐκ τούτου νὰ φονευθῇ ὁ θεῖος του καὶ νὰ ἀποκτήσῃ οὕτω τὴν κληρονομίαν, δὲν διαπράττει ἄδικον πρᾶξιν, καθ' ὅσον τὸ καταπείθειν τινα ὅπως ταξιδεύσῃ ἀεροπορικῶς, συνιστᾷ «κοινωνικῶς πρόσφορον συμπεριφοράν». Ἡ πρᾶξις τοῦ ὡς ἄνω πληροῖ μὲν τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος τῆς ἀνθρωποκτονίας ὡς προκαλοῦσα α ἰ τ ι ω δ ῶ ς τὸ ἀποτέλεσμα καὶ εἶναι κατ' ἀρχὴν ἄδικος, οὐχὶ ὅμως καὶ «τελειωτικῶς ἄδικος», καθ' ὅσον ἀποκλείεται τὸ ἄδικον λόγῳ τοῦ κοινωνικῶς προσφόρου χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου.

Εἰς τὰς περιπτώσεις ὅμως τῆς ὡς ἄνω θεωρίας ὡς γνωστόν, δέον νὰ ἔχωμεν ὡρισμένην πρᾶξιν, ἥτις νὰ τυγχάνῃ μὲν κ α τ' ἀ ρ χ ὴ ν ἄδικος, ἀλλὰ νὰ αἴρηται ὁ ἄδικος χαρακτὴρ ταύτης ἐξ αἰτίας τῆς φύσεως τῆς πράξεως ὡς κοινωνικῶς προσφόρου. Πρὸς τὴν συνδρομὴν ὅμως τῆς ὡς ἄνω θεωρίας δὲν δυνάμεθα ἐν προκειμένῳ νὰ συμφωνήσωμεν διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους: α) Ἐπικρατεῖ ὡς ἐλέχθη πλήρης σύγχισις ὡς πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην, περὶ ἧς δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπεκταθῶμεν καθ' ὅσον αὕτη κεῖται ἐκτὸς τοῦ θέματος τῆς παρούσης διατριβῆς. β) Ἀνήκει εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ οὐχὶ τοῦ συνταγματικοῦ, εἰς ὃ κατ' ἀρχὴν ἐντάσσεται ἡ παροῦσα ἐργασία, ἡ μεταφορά της δὲ εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον κλάδον τοῦ δικαίου δὲν θὰ ἦτο σκόπιμος· πρὶν ἢ ἀρθοῦν αἱ ἀντιγνωμίαι εἰς τὸ ποινικόν. γ) Ἀπαιτεῖται κ α τ' ἀ ρ χ ὴ ν ἄδικος πρᾶξις οὐχὶ ὅμως καὶ τε-

---

52. Σ τ α θ ᾶ τ ο ς, Ἰδιωτικὸς καὶ δημόσιος βίος, Ποιν. Χρον. ΙΗ' σελ. 640.
53. Κ α τ σ α ν τ ώ ν η, Ποινικὸν Δίκαιον, Γενικὸν Μέρος, Ι, Α' 1969, σελ. 111 ἐπ.

λειωτικῶς ἄδικος. Ἐν προκειμένῳ δὲ οὐδεμίαν ἄδικον πρᾶξιν ἔχομεν, καθ' ὅσον ἡ καταχώρησις τῶν ἐπιτρεπομένων νὰ δημοσιευθοῦν γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ὡς ἄνω, οὐδὲν ἔννομον ἀγαθὸν προσβάλλει. Οὐδ' εἶναι ὀρθὸν νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι αὐτὴ προσβάλλει τὴν τιμὴν τῶν εἰς ἃ ἀφορᾶ προσώπων δεδομένου ὅτι, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὰ γεγονότα ταῦτα δὲν δύνανται νὰ δημοσιευθοῦν.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω φρονοῦμεν ὅτι ὀρθωτέρα ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ ὑφ' ἡμῶν ὑποστηριζομένη γνώμη περὶ παροχῆς πλήρους καὶ ὁλοκληρωμένης πληροφορήσεως εἰς τὸ κοινὸν ἐπὶ τῆς δράσεως τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος τῆς ἀναφερομένης εἰς τὸν δημόσιον βίον τούτων ἢ τὸ τμῆμα ἐκεῖνο τοῦ ἰδιωτικοῦ, ὅπερ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπιτρέπεται νὰ λάβῃ δημοσιότητα.

Ἐν Γαλλίᾳ ἡ θεωρία τῆς Zeitgeschichte δὲν ἔχει βεβαίως ἀναπτυχθῆ. ἀλλ' ὡς ἐλέχθη εἰς τὴν χώραν ταύτην ἐξετάζεται ἁπλῶς ἡ συνδρομὴ προσβολῆς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἄνευ προσφυγῆς εἰς τὴν ὡς ἄνω θεωρίαν ἢ ἀντίστοιχον ἑτέραν, παρ' ὅτι ἐδημοσιεύθη προσφάτως καὶ εἰδικὸς νόμος εἰς τὴν χώραν ταύτην περὶ προστασίας τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου καὶ περὶ οὗ θέλομεν ὁμιλήσει λεπτομερῶς ἐν τέλει τοῦ παρόντος (54). Οὕτω ὑπὸ τῆς γαλλικῆς νομολογίας (54) ἐκρίθη ὅτι ἐμπίπτουν ἢ οὐ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον: α) Δημοσίευμα περὶ τοῦ ὅτι ὁ Α γαλακτοπαραγωγὸς συνεταιρισμὸς προσφέρει γάλα οὐχὶ καλῆς ποιότητος, δὲν συνιστᾷ ἐπέμβασιν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. β) Ἀναγγελία εἰς τὴν ἀστυνομίαν ὑπὸ τοῦ Α, περὶ τοῦ ὅτι ὁ ὑπηρέτης του διέπραξε κλοπήν, δὲν συνιστᾷ ἐπέμβασιν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. γ) Δημοσίευμα περὶ πολιτικῆς, διοικητικῆς δραστηριότητος ὡρισμένου προσώπου, δὲν συνιστᾷ ἐπέμβασιν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. δ) Δημοσίευμα ὅτι ὁ Α κατὰ τὴν κατοχὴν κατέδιδε πατριώτας εἰς τὸν ἐχθρόν, δὲν συνιστᾷ ἐπέμβασιν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. ε) Δημοσίευμα ὅτι ὁ Α γερουσιαστὴς ἐπιδίδεται εἰς τὴν οἰνοποσίαν, συνιστᾷ ἐπέμβασιν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Περὶ τῆς νεωτέρας γαλλικῆς νομολογίας τῆς μετὰ τὸν νόμον τοῦ 1970, θέλομεν διαλάβει περαιτέρω.

Ἐν ὄψει τῶν ἐν τῷ παρόντι ἀναφερομένων ὑπομιμνήσκομεν καὶ τὸ β' ἐδάφιον τῆς παραγράφου 9 τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ συντάγματος τοῦ 1968, ὅπερ προσεπάθησε νὰ δώσῃ λύσιν ἐν προκειμένῳ. Τὸ ἐδάφιον τοῦτο περιείχετο εἰς τὸ κυβερνητικὸν σχέδιον τοῦ συντάγματος, ὅπερ ἐδόθη εἰς τὴν δημοσιότητα τὴν 15ην Ἰουλίου 1968. Τελικῶς ὅμως ἀπηλείφθη μὴ περιληφθὲν εἰς τὸ τελικὸν σχέδιον, ὅπερ καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἰσχῦον παρ' ἡμῖν σύνταγμα.

---

54. Pinto, σελ. 140 καὶ 155. Πρβλ. καὶ Pradel, σελ. 112, ὅστις ἀναφέρει «Le droit de l' individu au respect de sa vie privée doit coexister avec le droit de la collectivité a l' information». Κατ' ἄλλην γνώμην τὰ πρόσωπα τῆς ἐπικαιρότητος ὀνομάζονται «Hommes connus», χωρὶς νὰ γίνεται διάκρισις μεταξὺ ἀπολύτων καὶ σχετικῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος, πρβλ. σχετικῶς Cour de Cass. ἀπόφ. 6.1.1971, Rec. Dalloz Jurispr., 1971, σελ. 263 καὶ αὐτόθι σχόλιον ὑπὸ B. Edelman. Ὁ Martin, ἐν Rev. Trim. De Droit Civil 1959, σελ. 227 διακρίνει μεταξὺ «vie privée» καὶ «vie publique». Οὕτω καὶ Tribunal de grande Instance Paris, ἀπόφ. 18.3.1971, Rec. Dalloz Jurispr. 1971, σελ. 447 καὶ αὐτόθι σχόλιον ὑπὸ Foulon-Piganiol.

Τὸ ὡς ἄνω ἐδάφιον ἠκολούθει μετὰ τὸ πρῶτον ἐδάφιον περὶ οὗ ὡμιλήσαμεν ἀνωτέρω ἐν Κεφαλαίῳ Δ΄ IV (α). Τὸ πρῶτον ἐδάφιον ὡς ἐλέχθη, προβλέπει τὴν ἀστικὴν καὶ ποινικὴν εὐθύνην τοῦ συγγραφέως τοῦ δημοσιεύματος καὶ τοῦ ἐκδότου τοῦ ἐντύπου, ἐν ᾧ κατεχωρήθη ἐπιλήψιμον δημοσίευμα καθαπτόμενον τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Τὸ ἐν προκειμένῳ ἀκολουθοῦν καὶ ἀπαλειφθὲν τελικῶς ἐδάφιον εἶχεν ὡς ἑξῆς:

»Οὗτοι (σ.σ. ὁ συγγραφεὺς καὶ ὁ ἐκδότης) εὐθύνονται ἐπίσης καὶ διὰ πᾶν »δημοσίευμα ἀναγόμενον εἰς τὸν ἰδιωτικὸν ἢ οἰκογενειακὸν βίον καὶ δυνά»μενον νὰ βλάψῃ τὴν τιμὴν ἢ τὴν ὑπόληψιν δημοσίου ἀνδρός, ἂν δὲν δύναν»ται νὰ ἀποδείξουν ὅτι τὰ δημοσιευόμενα γεγονότα συνδέονται μὲ τὸ δημόσιον »λειτούργημα αὐτοῦ καὶ ἀνεγράφησαν ἀποκλειστικῶς χάριν τοῦ δημοσίου »συμφέροντος».

Ὡς ἀντιλαμβανόμεθα ὅθεν, τὸ ὡς ἄνω ἐδάφιον εἶναι ἀξιοπρόσεκτον, καθ' ὅσον δι' αὐτοῦ ἐξάγεται ὅτι, α) ἐπιτρέπεται γενικῶς ἡ δημοσίευσις γεγονότων τοῦ δημοσίου βίου τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος, β) ἡ δημοσίευσις γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν προσώπων τούτων (τὸ ἐδάφιον τοῦτο περιορίζεται εἰς τοὺς δημοσίους ἄνδρας) δὲν τυγχάνει γενικῶς ἀνεπίτρεπτος, ἀλλὰ μέχρι ἑνὸς ὁρίου ἐπιτρεπτή, γ) ὁρίζονται τὰ ὅρια μέχρι τῶν ὁποίων ὁ τύπος δύναται νὰ προβαίνῃ εἰς δημοσίευσιν ὡρισμένων γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος, δ) τὸ ὅριον τοῦτο ἀφορᾷ εἰς γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, συνδεόμενα πρὸς τὸ λειτούργημα καὶ δημοσιευόμενα χάριν δημοσίου συμφέροντος, τ.ἔ. ὅπερ ἀκριβῶς ὑποστηρίζομεν ἐν τῷ παρόντι μὲ τὰς ἀντιστοίχους παραλλαγὰς περὶ ἀπολύτων γενικοῦ καὶ περιωρισμένου ἐνδιαφέροντος προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος.

Ὁ λόγος δι' ὃν τὸ ἐν λόγῳ ἐδάφιον ἀπηλείφθη τὴν τελευταίαν στιγμὴν δὲν εἶναι ἡμῖν γνωστός. Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι, ἡ διάταξις αὕτη μὲ ἐλαφρὰν παραλλαγὴν θὰ ὤφειλε νὰ περιληφθῇ, οὕτως ὥστε θὰ ἦτο περιττὴ ἡ ἀνάγκη προσφυγῆς εἰς θεωρητικὰς κατασκευάς, προκειμένου νὰ αἰτιολογηθῇ ἡ διὰ τοῦ τύπου δημοσίευσις ὡρισμένων γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀπολύτων προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος.

Κατ' ἀκολουθίαν πάντων τῶν ἀνωτέρω δυνάμεθα εὐθέως νὰ δεχθῶμεν ὅτι, ἡ παρ' ἡμῖν ὑποστηριζομένη ὡς ἄνω θεωρία περὶ πλήρους καὶ ὁλοκληρωμένης πληροφορήσεως, εὑρίσκει ἀμέσως στήριγμα εἰς τὸ παρ' ἡμῖν σύνταγμα, τουλάχιστον εἰς τὰς προπαρασκευαστικὰς ἐργασίας τούτου, αἵτινες οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ ὅτι ἀποτελοῦν ἑρμηνευτικὸν βοήθημα, κατὰ τὰ διδασκόμενα εἰς τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου (55), περὶ ὧν βεβαίως δὲν πρόκειται ἐνταῦθα. Ὁμοίως οὐδόλως δύναται νὰ συναχθῇ ὅτι, ἐκ τῆς ἀπαλείψεως τοῦ ἐδαφίου τούτου, ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης ἀπορρίπτει τὰ ὅσα ἀναπτύσσονται προηγουμένως περὶ

---

55. Πρβλ. Κ. Τσάτσου, Τὸ πρόβλημα τῆς ἑρμηνείας τοῦ δικαίου, 1932, σελ. 154. Radbruch, Φιλοσοφία τοῦ δικαίου (ἑλλην. μετάφρ. Ταξεδάκι), 1923, σελ. 163. Hirsch, Zu einer Methodenlehre der Rechtwissenschaft, JZ, 1962, σελ. 329 ἑπ. Indebski, De quelques aspects de l' interpretation des lois, RIDC, 1961, σελ. 755.

ἰδιωτικοῦ βίου τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος. Τοῦτο προκύπτει εὐθέως ἐκ τοῦ πρώτου ἐδαφίου τῆς παραγράφου 9 τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ συντάγματος, ὅπερ διετηρήθη ἐν ἰσχύϊ. Ἐνῷ ἐξ ἄλλου τὸ διατηρηθὲν ἐδάφιον δὲν ὁμιλεῖ περὶ παντὸς δημοσιεύματος καθαπτομένου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἀλλὰ μόνον περὶ ἐπιληψίμου δημοσιεύματος καθαπτομένου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Ἐκ τούτου δὲ ἐξάγεται ἀβιάστως ὅτι, οὐχὶ πᾶν δημοσίευμα περὶ ἰδιωτικοῦ βίου εἶναι ἀνεπίτρεπτον, ἀλλὰ μόνον ὅπερ ἐπὶ πλέον τυγχάνει καὶ «ἐπιλήψιμον». Ἡ δὲ ἔννοια τοῦ ὅρου «ἐπιλήψιμον», φρονοῦμεν ὅτι εἶναι ἡ διὰ τοῦ παρόντος ἀναπτυσσομένη καὶ ἐντάσσεται ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς περὶ ὁλοκληρωμένης πληροφορήσεως τοῦ κοινοῦ κατὰ τὰ ὡς ἄνω.

Τούτων οὕτως ἐχόντων προκύπτει σαφῶς ὅτι, τὰ ὅσα παρ' ἡμῶν ὑποστηρίζονται ἐν τῷ παρόντι εὑρίσκουν ὡς ἐλέχθη στήριγμα εἰς τὸ σύνταγμα καὶ δὲν τυγχάνουν αὐθαίρετα. Ἐνῷ ἐξ ἄλλου δέον νὰ ἐπισημάνωμεν καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐὰν τὰ ὡς ἄνω δὲν γίνουν δεκτά, ἡ ἔννοια τοῦ «ἐπιληψίμου» καὶ τοῦ «μὴ ἐπιληψίμου» καθίσταται ἕωλος καὶ δὲν δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ. Ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ πρῶτον ἐδάφιον τῆς ὑπὸ ἀνάπτυξιν παραγράφου δὲν θὰ ἠδύνατο ἄλλως νὰ ἑρμηνευθῇ, ἐπὶ πλέον καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τοῦτο ὁμιλεῖ περὶ ἀστικῆς εὐθύνης προκειμένου περὶ ἐπιληψίμου δημοσιεύματος καθαπτομένου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου «ἀσχέτως τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων ποινικῶν διατάξεων ἐπιβαλλομένης ποινῆς» καὶ ἑπομένως προκύπτει ὅτι, ἐνταῦθα τὸ σύνταγμα ὡς ἐπιλήψιμον δημοσίευμα νοεῖ τὸ ἀξιόποινον τοιοῦτον (56), ἐκ τούτου δὲ δέον νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ τελικὸν συμπέρασμα ὅτι, τὸ σύνταγμα ἔχει ὑπ' ὄψιν δύο εἰδῶν δημοσιεύματα καθαπτόμενα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου: α) τὰ ἐπιλήψιμα καὶ β) τὰ μὰ μὴ ἐπιλήψιμα τοιαῦτα, τὰ τελευταῖα δὲ ταῦτα δὲν δύνανται νὰ εἶναι ἕτερα τῶν ὑφ' ἡμῶν ὡς ἄνω ἀναπτυσσομένων, ἤτοι τὰ συνδεόμενα ἀντιστοίχως ἐμμέσως ἢ ἀμέσως πρὸς τὸν δημόσιον βίον τῶν ἀπολύτων προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος. Οὕτω ἡ συνταγματικὴ κάλυψις τῆς ὑφ' ἡμῶν ὑποστηριζομένης ἀπόψεως εἶναι ἀπόλυτος.

III. Τὸ ἀπόρρητον τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου—Ἔννοια καὶ περιεχόμενον τούτου. Περιοχὴ ἐκτὸς τῆς Zeitgeschichte

Ἀνωτέρω ἀνεπτύχθησαν ἐν ὀλίγοις τὰ ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τοῦ προκειμένου κρατοῦντα ἔνθα ἀναπτύσσεται ἡ ἀρχὴ ὅτι «la vie privée doit etre murée» (57). Ἀντίστοιχος ἀρχὴ ἰσχύει καὶ εἰς τὰς χώρας τοῦ ἀγγλοσαξωνικοῦ δι-

56. Οὕτω Ἀντωνόπουλος, σελ. 309.

57. Πρβλ. Toulemon, σελ. 188. Pradel, σελ. 111. Martin, σελ. 227. Edelman, σελ. 264. Cour de Cass. ἀπόφ. 6.1.1971, Rec. Dalloz Jurispr., 1971, σελ. 263. Trib de Grande Instance Paris ἀπόφ. 23.5.1970, Gazette du Palais, 1970, σελ. 68. Trib. de Gr. Inst. Paris, ἀπόφ. 14.10.1970, Gaz. du Palais, 1970, σελ. 102. Ἐφε-

καίου ἐκφραζομένη διὰ τοῦ «my home my castle» ὡς καὶ τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς «privacy» (58). Ἐν Γερμανίᾳ ὁμιλοῦν περὶ τοῦ ἀπορρήτου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου (59), ὁμοίως δὲ καὶ παρ' ἡμῖν (60).

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω δέον νὰ ἐρευνηθῇ τὸ θέμα, ἐὰν τὸ ἀπόρρητον τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἀποτελῇ κεκτημένον δικαίωμα καὶ ἐν καταφατικῇ περιπτώσει πόθεν προκύπτει τοῦτο.

Ὡς ἐλέχθη ἐν Κεφαλαίῳ Δ' ΙΙ, τὸ δικαίωμα τῆς προσωπικότητος συνίσταται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ὡρισμένης ἀ τ ο μ ι κ ό τ η τ ο ς τοῦ ἀνθρώπου μὴ δυναμένου νὰ ἀπορροφηθῇ τούτου ὑπὸ τῆς κοινωνικῆς ὁμάδος. Ἤδη αὐτὸς οὗτος ὁ νόμος, πέραν τοῦ δικαιώματος τῆς προσωπικότητος, περὶ οὗ ὁμιλεῖ ρητῶς ἐν ἄρθρῳ 57 ὁ Ἀστικὸς Κῶδιξ, ἀναγνωρίζει ἐπὶ πλέον ἐν ἄρθρῳ 58 ὁ αὐτὸς νόμος δικαίωμα ἐπὶ τοῦ ὀνόματος, ὡς καὶ ἐν ἄρθρῳ 60 δικαίωμα ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς διανοίας. Τὰ τελευταῖα δύο ταῦτα δικαιώματα, ὑπ' οὐδενὸς ἠμφισβητήθη ὅτι, ἀποτελοῦν εἰδικωτέραν ἔκφανσιν τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς ἰδίας προσωπικότητος (61). Λόγῳ ὅμως τῆς σπου-

---

τεῖον Παρισίων, ἀπόφ. 17.5.1970, Ἀρμ. 25, σελ 550 καὶ αὐτόθι σχόλιον Φ. Μ έ γ α. Trib. de Gr. Inst. Paris ἀπόφ. 18.3.1971, Rec. Dalloz Jurispr. 1971, σελ. 447. Ἡ ὡς ἄνω ἀρχὴ «La vie Privée doit etre murée» θεωρεῖται ὡς «νομικὴ παροιμία» διατυπωθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Γάλλου καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας Royer - Collard (1763 - 1845), πρβλ. σχετ. S ü s s, σελ. 189.

58. Φ ί λ ι α, σελ. 40. S t a r k, σελ. 12. C o o p e r - T h o m a s, σελ. 60. K e s t e r t o n, σελ. 17. G r o s s, σελ. 3. A s c h l e y, σελ 102, Corpus Jur. Secundum, ἔνθ' ἀν. σελ. 402. Amer. Law Rep. ἔνθ' ἀν. 964 S i m m e l, σελ. 480. Privacy and the law - A report by justice, 1970, σελ. 3. S t r o m h o l m, σελ. 244.

59. N i p p e r d e y, Die Würde der Menschen, ἔνθ' ἀν. σελ. 34, ὁμιλοῦντος περ- «Recht auf Respektierung der privaten Sphäre der Menschen». H u b m a n n, σελ, 227 ἐπ ὁμιλοῦντος περὶ «Untastbarkeit des Privatlebens». N i p p e r d e y - W i e s e σελ. 849, ὁμιλούντων περὶ «Recht auf Achtung Privatsphäre» καὶ σελ 848, ὁμιλούντων περὶ «Geheimsphäre». U l m e r, σελ. 3 ὁμιλοῦντος περὶ δικαιώματος ἐπὶ τῆς «Private Lebensphäre». Ὁμοίως K o e b e l, σελ. 392. L ö f f l e r, σελ. 76'. N e u m a n n - D u e s b e r g, σελ. 114, ὁμιλοῦντος περὶ «private Sphäre». Τ ο ῦ Α ὐ τ ο ῦ, Das Recht auf Anonymität, ἔνθ' ἀν. σελ. 139, ὁμιλοῦντος περὶ τοῦ ὁμωνύμου δικαιώματος ἐπὶ τῆς «Anonymität». τ ο ῦ Α ὐ τ ο ῦ, Σχόλιον ὑπὸ τὴν OLG Stuttgart ἀπόφ. 7.12.1966, OLGZ, 76, σελ. 17 ὁμιλοῦντος περὶ «Privat - intim - und ähnliche Anohymitätsschutzsphären». A u e r n a h m e r, Schutz der Privatsphäre in einem Bundesgesetz über Datenschutz, ἐν Film und Recht, 1971, σελ. 223, ὁμιλοῦντος περὶ «Privatsphäre des Bürgers».

60. Πρβλ. Δ α σ κ α λ ά κ η ν, Οἰκουμ. Διακ)ξις ἔνθ' ἀν. σελ. 73, ὁμιλοῦντα περὶ τοῦ δικαιώματος τῆς «μονώσεως» Π λ α γ ι α ν ν ᾶ κ ο ν, σελ. 109, ὁμιλοῦντα περὶ «σφαῖρας τοῦ ἀπορρήτου» Μ π α λ ῆ ν, σελ. 78, ὁμιλοῦντα περὶ τῆς «ἀπορρήτου περιοχῆς τῆς προσωπικότητος». Σ ο ύ ρ λ α ν, ἄρθρ. 57 - 60, ἀριθ. 73 καὶ 34, ὁμιλοῦντα περὶ ἀπορρήτου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Γ ι α ν ν ό π ο υ λ ο ν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ Α.Κ., 1948, τόμ. 1, σελ. 124, ὁμιλοῦντα περὶ «ἀπορρήτου σφαῖρας τῆς προσωπικότητος». Πρβλ. ὁμοίως γνωστὴν ρῆσιν τῶν Ἐπικουρείων «λάθε βιώσας». Χαρακτηριστικὸς εἶναι καὶ ὁ ὕμνος τῆς μοναξιᾶς τοῦ Πετράρχη (De vita solitaria) περὶ ὧν ἰδέ, Κ υ π ρ α ί ο υ, Οἱ δικασταὶ καὶ ἡ Ἶσις, ἐν Ἀρμεν. 24 (1970), σελ. 392.

61. Γ ι α ν ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 132 καὶ 143. Μ π α λ ῆ, σελ. 80 - 81 Σ ο ύ ρ λ α, ἄρθρ. 58 ἀριθ. 22 καὶ ἄρθρ. 60 ἀριθ. 1. L ö f f l e r, σελ. 737. U l m e r, σελ. 268 ἐπ' N i p p e r d e y - W i e s e, σελ. 837 καὶ 851, ὁμιλούντων περὶ «Einzelnes Persönlichkeitsrecht». S ü s s, σελ. 211.

δαιότητός των ἀναφέρονται κεχωρισμένως. Εἰδικῶς δὲ ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς διανοίας, ἀναγνωρίζεται μὲν γενικῶς ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν προσωπικότητα, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἀποτελεῖ καὶ περιουσιακὸν δικαίωμα (62), περὶ τούτων ὅμως θέλομεν διαλάβει λεπτομερέστερον κατωτέρω ἐν V (γ) τοῦ παρόντος Κεφαλαίου.

Ἐξ ἄλλου ὡς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω ἐν Κεφ. Δ' ΙΙ καὶ αὐτόθι ὑποσημείωσις 6, ὁ ἰδιωτικὸς βίος παντὸς προσώπου ἀποτελεῖ μέρος τοῦ δικαιώματος ἀναπτύξεως τῆς προσωπικότητος, ἥτις ὡς ἀντιλαμβανόμεθα εἶναι ἔννοια σύνθετος καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐπὶ μέρους τοιαύτας, ἤτοι ἀποτελεῖται ἐκ συνόλου ἐπὶ μέρους δικαιωμάτων. Οὕτω τινα ἐκ τούτων περιέχονται ρητῶς ἐν τῷ νόμῳ, ὡς ἐ.π. τὸ δικαίωμα ἐπὶ τοῦ ὀνόματος καὶ τῶν προϊόντων τῆς διανοίας. Ἕτερα δὲν ὁρίζονται ρητῶς ἐν τῷ νόμῳ ὡς ἐλέχθη, ἀλλὰ γίνεται δεκτὸν ὅτι ἀποτελοῦν καὶ ταῦτα εἰδικωτέρας ἐκφάνσεις τοῦ δικαιώματος τῆς προσωπικότητος, ὡς καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου δικαίωμα, τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἰδίας εἰκόνος, τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῶν λεχθέντων κ.λ.π., περὶ ὧν θέλομεν διαλάβει λεπτομερῶς κατωτέρω.

Τὰ ὡς ἄνω προκύπτουν ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς προσωπικότητος, ἥτις εἶναι ἔννοια σύνθετος ὡς εἴδομεν, κυρίως δὲ ἔννοια γενικωτάτη θὰ ἐλέγομεν καὶ ὡς ἐκ τούτου παρίσταται ἀνάγκη ἀναλύσεώς της. Ἐξ ἄλλου ἡ ἔννοια αὕτη ὡς γίνεται γενικῶς δεκτόν, δὲν ἀποτελεῖ ἕτερόν τι εἰμὴ ἐλευθερίαν δράσεως (Handlungsfreiheit) ἄνευ κρατικῆς ἐγκρίσεως (63), εἰς ἣν βεβαίως περιλαμβάνεται κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου δικαίωμα.

Τὸ ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου δικαίωμα ἐξητάσθη ὅμως ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐλευθεροτυπίαν. Ἐὰν ὅθεν θελήσωμεν νὰ τὸ ἐξετάσωμεν ἀνεξαρτήτως τῆς ἐλευθεροτυπίας, θὰ ἔδει νὰ διερευνήσωμεν τὸ περιεχόμενόν του, καθ' ὅσον αἱ ἔννοιαι «προστασία τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου» ἢ «ἀπαραβίαστον τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου» ὡς ἔννοιαι ἀόριστοι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ χαρακτηρισθοῦν εἰμὴ ὡς «γενικαὶ ρῆτραι» (64).

Τὸ ἀπαραβίαστον τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ὡς ἐλέχθη, δὲν θεμελιοῖ δικαίωμα τοῦ τύπου ὅπως ἐμφανίζῃ διὰ τῶν στηλῶν του, γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ὑπὸ τὰς ἀναπτυχθείσας βεβαίως ἐξαιρέσεις ὅσον ἀφορᾶ εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ὁλοκληρωμένης πληροφορήσεως τοῦ κοινοῦ ἐπὶ τῆς δράσεως τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος.

Δὲν δύναται ὅμως νὰ ἀμφισβητηθῇ ὅτι, οὐ μόνον ὁ τύπος, ἀλλὰ καὶ πᾶς τρίτος δὲν ἕλκει δικαίωμα παραβιάσεως τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἑτέρου ἀτόμου. Τοῦτο προκύπτει ὡς γνωστόν, συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἐν Κεφ. Δ' ΙΙ λεχθέντα, τ.ἔ. ἐφ' ὅσον ἀπεδείχθη ὅτι, τὸ ἀπαραβίαστον τοῦ ἰδιωτι-

---

62. Oekonomidis, Die Zitierfreiheit im Recht Deutschlands, Frankreichs, Grossbritannien und der Vereinigten Staaten, 1970, σελ. 33.
63. Mangoldt-Klein, ἔνθ' ἀν. σελ. 171. Süss, σελ. 197.
64. Δασκαλάκη, Μαθημ. Συντ. Δικ. ἔνθ' ἀν., σελ. 79 - 80 καὶ 209 ἐπ. περὶ τῆς ἐννοίας τῶν «γενικῶν ρητρῶν».

κοῦ βίου ἀποτελεῖ ἐπὶ μέρους ἔκφανσιν τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς ἰδίας προσωπικότητος, ὅπερ δικαίωμα ἀντιτάσσεται ἀφ' ἑνὸς ἔναντι τοῦ κράτους, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς λεπτομερῶς ἀνεπτύχθη καὶ ἔναντι παντὸς τρίτου βάσει τῆς θεωρίας τῆς τριτενεργείας, προκύπτει κατ' ἀνάγκην ὅτι καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου δικαίωμα ἀντιτάσσεται καὶ τοῦτο ἔναντι παντὸς τρίτου. Ἡ γερμανικὴ νομολογία ἐξ ἄλλου βαίνει ἔτι περαιτέρω, δεχομένη ὅτι καὶ τὸ ἐπὶ τῆς ἰδίας προσωπικότητος δικαίωμα δὲν νοεῖται μόνον ἀρνητικῶς (μὴ ἐπέμβασις τοῦ κράτους ἐν προκειμένῳ), ἀλλὰ καὶ θετικῶς ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ὁ νομοθέτης ὀ φ ε ί λ ε ι ν ὰ ἐ ξ α σ φ α λ ί σ ῃ εἰς τὰ καθ' ἕκαστα ἄτομα τὴν ε ὐ χ έ ρ ε ι α ν ἀναπτύξεως τῆς προσωπικότητός των ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ συμφέροντος τῆς κοινωνίας. Δηλονότι ὁ νομοθέτης ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν του τὴν ὑπὲρ τῆς κοινωνίας ἐπιφύλαξιν (Gemeinschaftsvorbehalt) (65), τὸ δὲ τοιοῦτον δικαίωμα ἀποτελεῖ θεμελιῶδες δικαίωμα (66).

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω ὡς γίνεται εὐρέως δεκτὸν τὸ ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου δικαίωμα δὲν σημαίνει ἕτερόν τι εἰμὴ ὅτι ἕκαστος ἔχει τὸ δικαίωμα ὅπως τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν ἰδιωτικόν του βίον γεγονότα μὴ λάβουν δημοσιότητα (67) οὐ μόνον διὰ τοῦ τύπου ἀλλὰ καὶ διὰ παντὸς ἑτέρου μέσου.

Τούτων οὕτως ἐχόντων τίθεται τὸ ἐρώτημα: Εἶναι ὀρθὴ ἡ διάκρισις τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου εἰς ἀπόρρητον καὶ μὴ ἀπόρρητον τοιοῦτον; Ἤδη ὁ Hubmann διακρίνει τὰ γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου εἰς τρεῖς κατηγορίας (68), ἤτοι: α) εἰς τὰ τῆς ἀτομικῆς σφαίρας, τ.ἔ. τὰ περιερχόμενα εἰς γνῶσιν τοῦ φιλικοῦ ἢ οἰκογενειακοῦ κύκλου, β) τὰ τῆς ἰδιωτικῆς σφαίρας, τ.ἔ. τὰ περιερχόμενα εἰς γνῶσιν τοῦ στενοῦ οἰκογενειακοῦ κύκλου καὶ γ) τὰ τῆς ἀπορρήτου σφαίρας, τ.ἔ. τὰ μὴ περιερχόμενα εἰς γνῶσιν οὐδενὸς τρίτου προσώπου (69).

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω κατηγοριῶν ὁ Πλαγιαννάκος (70) δέχεται τὴν ὕπαρξιν μόνον δύο τοιούτων ὡς πρὸς τὰ γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἤτοι: α) τῶν γεγονότων τῆς ἐν στενῇ ἐννοίᾳ σφαίρας τοῦ ἀπορρήτου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, τ.ἔ. τῶν μὴ περιερχομένων εἰς γνῶσιν τρίτου προσώπου ἢ τῶν περιερχομένων εἰς γνῶσιν στενοῦ οἰκογενειακοῦ κύκλου (ἐ.π. ἀσθένεια ἐξ ἧς πάσχει τις) καὶ β) τῶν γεγονότων τῆς ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ σφαίρας τοῦ ἀπορρήτου, τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, τ.ἔ. τῶν περιερχομένων εἰς γνῶσιν οὐ μόνον τοῦ οἰκογενειακοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ φιλικοῦ κύκλου. Περαιτέρω παρατηρεῖ οὗτος ὅτι ὡς πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἐν (α) γεγονότα τὰ ἄτομα προστατεύονται ἔναντι

---

65. BVerfg ἀπόφ. 20.4.1954, JZ 1954 σελ. 758.
66. BGH ἀπόφ. 25.5.1954, JZ, 1954, σελ. ἐπ. καὶ αὐτόθι σχόλιον.
67. Ulmer, σελ. 39 καὶ 186. Nipperdey-Wiese, σελ. 848. Nipperdey, σελ. 43. Hubmann, σελ. 227 Löffler, σελ. 558. Pinto, σελ. 153 ἐπ.
68. Σελ. 216 καὶ 228.
69. Ἰδὲ καὶ Nipperdey, σελ. 44.
70. Σελ. 110. Περαιτέρω οὐχὶ ὀρθῶς δέχεται οὗτος ὅτι καὶ ὁ Hubmann, διακρίνει δύο κατηγορίας ἀντὶ τῶν τριῶν.

ἁ π λ ῆ ς γ ν ώ σ ε ω ς τῶν τρίτων, τὰ δὲ ἐν (β) ἔναντι δ η μ ο σ ι ό τ η τ ος.

Τόσον ἡ διάκρισις τοῦ Hubmann ὅσον καὶ ἡ τοῦ Πλαγιαννάκου οὐσιαστικῶς δὲν διαφέρουν. Ἁπλῶς ἀκολουθοῦν ἰδίαν κατάταξιν ἑκάστη. Δέον ὅμως νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ ἐν λόγῳ διάκρισις ἀπομακρύνεται τῶν ἀναπτυχθεισῶν ἤδη ἐννοιῶν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ὡς καὶ τοῦ δημοσίου καὶ βεβαίως ἐὰν αὕτη ἐθεωρεῖτο ὀρθὴ θὰ ἔδει ἀντιστοίχως νὰ διακρίνωμεν πέραν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου καὶ ἕναν τρίτον βίον, ὅστις νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ὑπὸ στοιχ. (γ) ὡς ἄνω διάκρισιν τοῦ Hubmann Οὕτω πέραν τῶν ἀναπτυχθέντων κανόνων καὶ λοιπῶν στοιχείων, ἅτινα χαρακτηρίζουν τὰ δύο ὡς ἄνω εἴδη βίων, θὰ ἔδει νὰ ἀναπτυχθῇ σειρὰ ἑτέρων τοιούτων διὰ τὸ ἄγνωστον μέχρι στιγμῆς εἶδος βίου. Ἐξ ὅσων ὅμως ἐλέχθησαν μέχρι στιγμῆς φρονοῦμεν ὅτι, ἡ διάκρισις τοῦ ἀνθρωπίνου βίου εἰς δημόσιον καὶ ἰδιωτικόν, καλύπτει τὸ σύνολον τῶν ἐκδηλώσεών του ὡς δρῶντος ἀτόμου καὶ οὐδὲν τμῆμα τούτου παραμένει ἀκάλυπτον, ὥστε νὰ ἀπαιτῇ ἰδίαν μελέτην, ἀνάπτυξιν καὶ κεχωρισμένην διάκρισιν (71). Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ καινοτομία αὕτη τοῦ Hubmann ἐξ ἧς παρεσύρθη καὶ ὁ ἡμέτερος Πλαγιαννάκος προσπαθῶν ματαίως νὰ ἐπανορθώσῃ τοῦτον, δὲν δύναται νὰ εὐσταθήσῃ, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι, τόσον ὁ ἰδιωτικὸς ὅσον καὶ ὁ δημόσιος βίος τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖται ἐκ δύο ὁμάδων ἐκδηλώσεων, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἐντάσσεται εἰς τὸν μὲν ἢ εἰς τὸν δέ.

Ἐν ὄψει τῶν ἀνωτέρω τίθεται τὸ ἐρώτημα, ποῦ ἔγκειται τὸ σφάλμα τοῦ Hubmann Ἐν ἄλλαις λέξεσι ἡ μία τῶν τριῶν διακρίσεων (καὶ ποία;) εἶναι περιττὴ ἢ αὕτη ἔχει λόγον ὑπάρξεως, ὁπότε θὰ ἐνταχθῇ εἰς ἑκάτερον τῶν βίων; Ἐν προκειμένῳ φρονοῦμεν ὅτι, ἡ ὡς ἄνω ὑπὸ στοιχ. (γ) κατὰ Hubmann διάκρισις δὲν ἔχει λόγον ὑπάρξεως καὶ ἑπομένως εἶναι περιττή. Τοῦτο δὲ διότι γεγονότα ἀπόρρητα μὴ δυνάμενα δηλονότι νὰ περιέλθουν εἰς γνῶσιν οὐδενὸς τρίτου, δὲν τυγχάνουν βεβαίως «γεγονότα» ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὑφ' ἣν νοοῦνται ταῦτα ἐν τῇ παρούσῃ ἐργασίᾳ, καθ' ὅσον εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενον δημοσιεύματος εἰς τὸν τύπον ἢ γενικώτερον νὰ ἀχθοῦν εἰς δημοσιότητα. Εἴμεθα δὲ ὑποχρεωμένοι νὰ διευκρινήσωμεν ἐπ' εὐκαιρίᾳ ὅτι, αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐκδηλώσεις ἢ γεγονότα ἀνήκοντα εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἢ τὸν δημόσιον τοιοῦτον, δέον νὰ πληροῦν τὰς ἑξῆς προϋποθέσεις: α) Νὰ δύνανται νὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενον δημοσιεύματος ὁπουδήποτε καὶ ἂν ἀνήκουν. β) Νὰ δύνανται ἐφ' ὅσον ἀνήκουν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον νὰ διαφυλαχθοῦν ἔναντι ἐνδεχομένης δημοσιότητος, τ.ἔ. νὰ μὴ καθίστανται εὐρύτατα γνωστά, ἐφ' ὅσον οὐδεὶς ἐμερίμνησε περὶ τούτου, πλὴν ἂν τοῦτο συνέβη ἐξ αἰτίας ἐξαιρετικῆς συγκυρίας καὶ γ) Ἐφ' ὅσον ἀνήκουν εἰς

71. Πρβλ. E d e l m a n, Σχόλιον ὑπὸ τὴν Cour de Cass. ἀπόφ. 6.1.1971, Rec. Dalloz Jurispr. 1971, σελ. 264, ὅστις ἀναφέρει χαρακτηριστικῶς «L' homme etait fondamentalement divisé en «individu» - etre social» et «pesonne» - etre intime» et que ce qui permetait de les distinguer ne serait rien d' autre que la «pudeur», frontiere entre la vie privée et la vie publique».

μὲν τὸν ἰδιωτικὸν βίον, ἀχθοῦν δὲ εἰς δημοσιότητα, νὰ συνιστᾷ τοῦτο παράνομον πρᾶξιν, τ.ἔ. νὰ προσβάλλεται τὸ ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου δικαίωμα. Τί ἐννοοῦμεν ὅμως λέγοντες «νὰ προσβάλλεται τὸ ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου δικαίωμα»; Βεβαίως εἰς τὰ ἑπόμενα κεφάλαια ἀναπτύσσονται ἐκτενῶς τὰ εἴδη τῆς προσβολῆς ὑπὸ ἀντικειμενικὴν ἄποψιν. Ἡ ὑποκειμενικὴ ὅμως ἄποψις, δὲν ἔχει τύχει τῆς ἰδιαιτέρας προσοχῆς τῶν θεωρητικῶν, εἰμὴ ἀπὸ γενικωτέρας ἀπόψεως. Ἰδιαιτέρως μὲ τὸ θέμα τοῦτο ἔχει ἀσχοληθῆ ὁ Prosser (72), ὅστις δέχεται ὅτι ἵνα θεωρηθῇ συντρέχουσα ἡ τοιαύτη προσβολὴ ἀπαιτεῖται ἡ ὕπαρξις μιᾶς τῶν κάτωθι τεσσάρων προϋποθέσεων:

α) Ἀνεπιθύμητος ἐπέμβασις ἐπὶ τῆς ἑκουσίας ἀπομονώσεως (Seclusion or solitude) ἀτόμου τινος ἢ ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν του ὑποθέσεων.

β) Ἐπέμβασις ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου συνδεομένη πρὸς δημοσίᾳ ἀποκάλυψιν γεγονότων τούτου, κατ' ἀκολουθίαν τῆς ὁποίας ὁ προσβαλλόμενος περιέρχεται εἰς δυσχερῆ θέσιν ἐσωτερικῶς, ἐφ' ὅσον πλήττεται δηλονότι ὁ συναισθηματικός του κόσμος.

γ) Δημοσιότης θέτουσα τὸν προσβαλλόμενον εἰς δυσμενῆ θέσιν ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ (Publicity which places a person in a false light in the public eye) , σχετικὸν δὲ παράδειγμα ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Prosser εἶναι ἡ δημοσίευσις εἰκόνος καταζητουμένου, ὅστις ὅμως τυγχάνει ἀθῶος.

δ) Π α ρ ά ν ο μ ο ς οἰκειοποίησις ὑπὸ τρίτου προσώπου τοῦ ὀνόματος τοῦ προσβαλλομένου ἢ τῆς πρὸς τοῦτον ἐνδεχομένης ὁμοιότητος. Ὑπογραμμίζεται δὲ ἡ ὡς ἄνω λέξις «παράνομος», ἵνα τονισθῇ ὅτι τὸ στοιχεῖον τῆς παρανομίας εἶναι ἀπαραίτητον νὰ συντρέχῃ μόνον εἰς τὴν ἐνταῦθα (δ) περίπτωσιν καὶ οὐχὶ εἰς τὰς λοιπὰς τρεῖς.

Ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω ὑπὸ τοῦ Prosser ὑποστηριζομένων δέον νὰ προστεθῇ ὅτι, πλὴν τῆς τελευταίας περιπτώσεως, ἐν ᾗ συντρέχει ὁπωσδήποτε τὸ στοιχεῖον τῆς παρανομίας καὶ περὶ τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος ὡς ἐκ τούτου, αἱ ὑπόλοιποι τρεῖς περιπτώσεις δὲν βλέπομεν εἰς τί διαφέρουν μεταξύ των ἀπὸ ἀπόψεως προσβολῆς τοῦ ἰδιωτικοῦ βου, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ἐν ᾗ λαμβάνεται αὕτη ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ ἀνὰ χεῖρας ἐργασίᾳ. Ἐν προκειμένῳ διαφαίνεται σαφῶς ὅτι, ὁ Prosser δίδει ἰδιαιτέραν σημασίαν (καὶ πολὺ ὀρθῶς βεβαίως) εἰς τὸ ὑποκειμενικὸν στοιχεῖον, τ.ἔ. εἰς τὸ ἐὰν ὁ προσβαλλόμενος πράγματι θεωρεῖ ἑαυτὸν ὡς τοιοῦτον, καθ' ὅσον ἐὰν οὗτος ἐν ἀποκαλύψει ἐ.π. γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου του οὐδόλως ἐνοχλεῖται, εἶναι λίαν ἀμφίβολον ἐὰν θὰ δεχθῶμεν προσβολὴν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Ἕως ἐδῶ ἡ σκέψις τοῦ Prosser εἶναι ὀρθή. Ἡ περαιτέρω ὅμως ὑπὸ τούτου ὑποδιαίρεσις τῆς προσβολῆς εἰς ἰδίας κατηγορίας, δὲν νομίζομεν ὅτι ἐξυπηρετεῖ τὸ ὑπ' ὄψιν θέμα καὶ ἑπομένως παραμένει ἄνευ οὐσίας. Κατ' ἀκολουθίαν τούτου φρονοῦμεν ὅτι ὁ Prosser δὲν δύναται νὰ ἐννοῇ ἕτερον τί, εἰμὴ ὅτι προσβολὴ

72. P r o s s e r, Privacy, ἐν California law review, 1960, σελ. 383 ἑπ. περὶ τούτου ὁμοίως ἐν International encyclopaedia of social Sciences, Τόμ. 12, 1968, σελ. 485.

τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τοιαύτη ἐφ' ὅσον ὁ προσβαλλόμενος παρέχει ρητῶς ἢ σιωπηρῶς τ ὴ ν σ υ ν α ί ν ε σ ί ν τ ο υ, περὶ ἧς ἀμέσως κατωτέρω.

IV. Ἡ σ υ ν α ί ν ε σ ι ς ὡ ς λ ό γ ο ς ἄ ρ σ ε ω ς τ ῆ ς π ρ ο σ τ α σ ί α ς τ ο ῦ δ ι κ α ι ώ μ α τ ο ς ἐ ν ν ό μ ο υ π ρ ο σ τ α σ ί α ς τ ο ῦ ἰ δ ι ω τ ι κ ο ῦ β ί ο υ.

Εἰς πᾶσαν περίπτωσιν προσβολῆς ἐννόμου ἀγαθοῦ, ἀναγνωρίζεται ὅτι αὕτη δὲν συντρέχει ἐφ' ὅσον ὑπάρχει συναίνεσις τοῦ προσβαλλομένου. Ἡ συναίνεσις ἀναγνωρίζεται βάσει τῆς ἀρχῆς τ ῆ ς ἐ λ λ ε ί ψ ε ω ς ἀ ν ά γ κ η ς π ρ ο σ τ α σ ί α ς τ ο ῦ ἐ ν ν ό μ ο υ ἀ γ α θ ο ῦ (73) Αὕτη ὁρίζεται ὡς «ἡ μὴ πρὸς τὰ χρηστὰ ἤθη ἀντιφάσκουσα σύμπτωσις βουλήσεως τοῦ ἀτόμου - φορέως ἐννόμου ἀγαθοῦ πρὸς τὴν βούλησιν ἑτέρου προσβάλλοντος τὸ ἀγαθὸν τοῦτο» (73).

Ἡ συναίνεσις δέον νὰ πληροῖ τὰς ἀκολούθους προϋποθέσεις (74) α) Ὁ συναινῶν νὰ εἶναι ἱκανὸς πρὸς συναίνεσιν, τ.ἔ. νὰ ἔχῃ ἐπίγνωσιν τῆς σημασίας τῆς πράξεώς του, ὡς καὶ τοῦ ἐννόμου ἀγαθοῦ. Τὸ ζήτημα ἐν προκειμένῳ στασιάζεται περὶ τοῦ ἂν ὁ προσβαλλόμενος δέον νὰ εἶναι ἱκανὸς πρὸς δικαιοπραξίαν ἢ ἱκανὸς πρὸς συναίνεσιν ἁπλῶς (75). Ὁμοίως διάστα-

---

73. Κ α τ σ α ν τ ώ ν η, Ποινικὸν Δίκαιον, Γενικὸν Μέρος, I, Α' 1969, σελ. 139. Γ ε ω ρ γ ά κ η, Ποινικὸν Δίκαιον, Γενικὸν Μέρος, σελ. 141. K a u l b a c h, Die Einwilligung nach § 22 KUG, ArchPR, 1970, σελ. 960. P r a d e l, ἔνθ' ἀν. σελ. 112 καὶ αὐτόθι γαλλ νμλγ. E d e l m a n, σελ 265.

74. Σ ο ύ ρ λ α, ἄρθρ 57 ἀριθ. 31. Κ α τ σ α ν τ ώ ν η, σελ 140. τ ο ῦ Α ὐ τ ο ῦ, Ἡ συναίνεσις τοῦ παθόντος ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, 1956 σελ. 53 ἑπ. Τ ο ῦ Α ὐ τ ο ῦ, Αἱ ἰατρικαὶ θεραπευτικαὶ ἐπεμβάσεις καὶ ἡ σημασία τῆς συναινέσεως τοῦ ἀσθενοῦς, Ποιν. Χρον. Κ' σελ. 68. Χ ω ρ α φ ᾶ, Ποινικὸν Δίκαιον, 8η ἔκδ 1966, σελ. 228. Ἀ ν δ ρ ο υ λ ά κ η, Ὁ Χιλιαστὴς πατήρ, Ποιν. Χρον. Κ' σελ 241. Γ ε ω ρ γ ά κ η, σελ. 141. Τ ο ῦ Α ὐ τ ο ῦ, Ποινικὸν Δίκαιον, Α' Γεν. Μέρος, 1958, σελ. 239. Τ ο ύ σ η - Γ ε ω ρ γ ί ο υ, σελ. 40. Φ ι λ ι π π ί δ ο υ. Ἡ συναίνεσις τοῦ παθόντος, 1951, σελ. 102 ἑπ. W e l z e l, Das Deutsche Strafrecht, 10 ἔκδ. 1967, σελ 91. S c h ö n k e - S c h r ö d e r, Strafgesetzbuch, Kommentar, 10η ἔκδ § 51, III. N e u m a n n - D u e s b e r g, Vergütungsansprüche wegen unbefugter Reklamenverwendung von Lichtbildern, GRUR, 1954, σελ. 45 - 46 K a u l b a c h, σελ 960 P r a d e l, σελ. 112. E d e l m a n, σελ. 265. Πρβλ. καὶ Cour de Cass. ἀπόφ 11.2.1970, Gaz. du Pal. 1970, σελ. 323. BGH ἀπόφ. 18.3 1959, JZ, 1960, σελ. 570 καὶ αὐτόθι σχόλιον.

75. Ὁ Σ ο ύ ρ λ α ς, ἔνθ' ἀν., ἀπαιτεῖ ἱκανότητα πρὸς δικαιοπραξίαν Contra, Κ α τ σ α ν τ ώ ν η ς, Ποιν. Δικ. ἔνθ' ἀν. σελ. 140. Ὁ Α ὐ τ ὸ ς Ἡ συναίνεσις τοῦ παθόντος ἔνθ' ἀν. σελ. 43 ἑπ. Ὁ Φ ι λ ι π π ί δ η ς, ἔνθ' ἀν. ἀπαιτεῖ ἱκανότητα πρὸς ἔγκλησιν κ.λ.π. Εἰδικῶς Δ η μ η τ ρ ί ο υ, Ἔγκρισις δικαιοπραξίας, συναίνεσις πρὸς δικαιοπραξίαν, ἐπικύρωσις ἀτύπου δικαιοπραξίας, ΕΕΝ 33, σελ. 305 ἑπ. ὁμιλῶν περὶ ἀτελοῦς προσωπικότητος τῶν μὴ ἱκανῶν πρὸς συναίνεσιν. Φρονοῦμεν ὅτι ἡ ὀρθὴ γνώμη δίδεται ὑπὸ τοῦ Γ ε ω ρ γ ά κ η, ἔνθ' ἀν. σελ. 142, ἀναφέροντος ὅτι ἡ συναίνεσις εἶναι ἰσχυρὰ μόνον ὅταν ἀνταποκρίνεται οὐσιαστικῶς εἰς τὴν βούλησιν τοῦ συναινοῦντος ἀσχέτως δικαιοπρακτικῆς ἱκανότητος τούτου. N e u m a n n - D u e s b e r g, ἔνθ' ἀν. H e i d e n h e i c h, Die Ein-

τις σημειοῦται καὶ ἐπὶ τῆς ἱκανότητος πρὸς συναίνεσιν τῶν περιωρισμένως ἱκανῶν πρὸς δικαιοπραξίαν. β) Ἡ συναίνεσις δὲν ἀπαιτεῖ ὡρισμένον τύπον, ἀρκεῖ νὰ εἶναι ρητὴ ἢ σιωπηρὰ καίτοι ὡς πρὸς τὴν σιωπηρὰν ὑφίστανται ὁμοίως ἀντιρρήσεις (76). Πάντως ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐλευθεροτυπίαν, περὶ οὗ ἐν προκειμένῳ δέον νὰ δεχθῶμεν ἀδιάστως ὅτι ἀρκεῖ καὶ σιωπηρὰ συναίνεσις, τοῦτο δὲ διότι, λόγῳ τοῦ μεγάλου πλήθους τῶν ἀντιμετωπιζομένων καθ' ἡμέραν περιπτώσεων, θὰ ἦτο ἀντικειμενικῶς ἀδύνατον νὰ ἐρευνηθῇ ὑφισταμένη τυχὸν ρητὴ συναίνεσις. Οὕτω ὑφίστανται πλεῖστα ἄτομα, ἅτινα ἐπιζητοῦν τὴν διὰ τοῦ τύπου προβολήν των δι' οἱουδήποτε μέσου, ἐ.π. προβαίνοντες εἰς ἐκκεντρικότητας. Λαμβανομένης δὲ ὑπ' ὄψιν καὶ τῆς πληροφορήσεως ὡς ἀποστολῆς τοῦ τύπου κατὰ τὰ ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀναπτυχθέντα, δέον νὰ δεχθῶμεν κατ' ἀκολουθίαν τὸ ἐπιτρεπτὸν τῆς σιωπηρᾶς συναινέσεως. γ) Νὰ μὴν προσκρούῃ εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη. Τοῦτο γίνεται ὁμοφώνως δεκτὸν ὑπὸ τῆς θεωρίας μὴ διατυπουμένης ἀντιρρήσεως ἐξ ὅσων γνωρίζομεν. Κατ' ἀκολουθίαν δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἔγκυρος συναίνεσις ἐὰν ἐ.π. αὕτη τυγχάνῃ προϊὸν ἐκβιασμοῦ, ἀθεμίτου συναλλαγῆς κ.λ.π.

Τῆς συναινέσεως δέον νὰ διακρίνωμεν τὴν ὑστέραν ἔγκρισιν. Ἡ τελευταία αὕτη βεβαίως δὲν ἀναπληροῖ τὴν συναίνεσιν, ἀλλ' ἔχει ἁπλῶς χαρακτῆρα παραιτήσεως ἀπὸ τῶν μέσων προστασίας, χωρὶς ὅμως νὰ αἴρῃ τὸν παράνομον χαρακτῆρα τῆς προσβολῆς (77).

Ἡ συναίνεσις ὡς ἐλέχθη δύναται νὰ εἶναι ρητὴ ἢ σιωπηρά. Περαιτέρω ἡ συναίνεσις διεκρίθη εἰς γενικὴν καὶ εἰδικὴν (78). Ἐν προκειμένῳ δὲ ὡς γίνεται εὐχερῶς ἀντιληπτόν, ἀνακύπτει σοβαρώτατον πρόβλημα περὶ τοῦ ποίαν ἐκ τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν συναινέσεως ἔχει ὑπ' ὄψιν ὁ νομοθέτης. Τὸ ζήτημα μέχρι στιγμῆς ὡς πρὸς τὸν ἰδιωτικὸν βίον δὲν ἔχει ἐπιλυθῆ. Οὕτω ὁτὲ μὲν ὑποστηρίζεται ὅτι δὲν ἀρκεῖ ἡ γενικὴ ἀλλ' ἀπαιτεῖται ἡ δοθεῖσα συναίνεσις νὰ εἶναι εἰδικὴ (79), ὁτὲ δὲ ὅτι ἀρκεῖ καὶ γενική (80).

---

willigung Minderjähriger bei Eingriffen in das Recht am eigenen Bild und in sonstigen persönlichkeitsrechte, ArchPR, 1970 σελ. 960 ἐπ. Τ ο ῦ Α ὐ τ ο ῦ, Ein Schlusswort zur Frage der Einwilligune Minderjähriger bei Eingriffen in Persönlichkeitsrechte, ArchPR 1971, σελ. 67 ἐπ. E d e l m a n, σελ. 265 δεχόμενος περαιτέρω, τὸ οἴκοθεν νοητὸν ὅτι ἡ συναίνεσις δέον νὰ εἶναι προϊὸν ἐλευθέρας βουλήσεως

76. M e z g e r, Strafrecht - ein Lehrbuch, 3η ἔκδ. σελ. 209. Γ ε ω ρ γ ά κ η, σελ. 141 - 2. Τ ο ῦ Α ὐ τ ο ῦ, ἔνθ' ἀν. σελ. 239 N e u m a n n - D u e s b e r g, ἔνθ' ἀν., περὶ οὗ περαιτέρω. E d e l m a n, σελ. 265. K a u l b a c h, σελ. 67. F o u l o n - P i g a n i o l, ἔνθ' ἀν.

77. Σ ο ύ ρ λ α ς, ἄρθρ. 57 ἀριθ 33.

78. P r a d e l, ἔνθ' ἀν. N e u m a n n - D u e s b e r g, ἔνθ' ἀν. K a u l b a c h, ἔνθ' ἀν.

79. Πρβλ. P r a d e l, σελ. 112, ἀναφέροντος ὅτι, «L' autorisation etait necessaire et qu' elle ne pouvait etre que particuliere et specifique» ἐπὶ τῇ αἰτιολογίᾳ ὅτι «C' est alors l' individu lui meme qui est le juge du contenu de sa vie privée». τὰ αὐτὰ ὑποστηρίζει καὶ ὁ E d e l m a n, σελ. 264, ἐπὶ τῇ αἰτιολογίᾳ ὅτι «Abandoner pour toujours sa vie privée serait aussi contraire a la liberté de l' individu». Οὕτω καὶ Trib. de Gr. Inst. Paris, ἀπόφ. 23.5.1970, Gaz. du Palais, 1970, σελ. 69.

80. Πρβλ. N e u m a n n - D u e s b e r g, σελ. 46, ἀναφέροντος ὅτι «Eine Ein-

Ἑκάστη τῶν ὡς ἄνω ἀπόψεων ἔχει ὑπὲρ ἑαυτῆς ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα. Ὑπὲρ τῆς πρώτης ἀπόψεως ἰσχύει κατ' ἀρχὴν τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἀποφεύγεται ἡ κακὴ χρῆσις τῆς συναινέσεως, διὰ σκοποὺς δηλονότι ἑτέρους καὶ οὐχὶ δι' οὓς αὕτη ἐδόθη. Ὑπὲρ τῆς δευτέρας ἀπόψεως ἰσχύει τὸ ἐπιχείρημα ὅτι, ἀπαιτοῦντες τὴν εἰδικὴν συναίνεσιν, δυσχεραίνεται μεγάλως ἡ ὁλοκληρωμένη πληροφόρησις τοῦ κοινοῦ,, καθ' ὅσον μέγα μέρος δημοσιευτέας ὕλης δὲν πρόκειται νὰ ἀχθῇ εἰς δημοσιότητα, ὅταν ὁ δημοσιογράφος ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς ὑπάρξεως εἰδικῆς συναινέσεως ὡρισμένου προσώπου πρὸς δημοσίευσιν γεγονότος τοῦ ἰδιωτικοῦ του βίου. Τὸ θέμα τοῦτο εἶναι ὡς ἐμφαίνεται σοβαρώτατον καὶ βεβαίως εἶναι δυνατὸν νὰ καταλήξῃ εἰς κατάλυσιν τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου. Ἐ.π. ὁ Α, ὅστις ἔστρεψε τὸ πρόσωπόν του πρὸς τὸν φακὸν τῆς φωτογραφικῆς μηχανῆς τοῦ φωτορεπόρτερ καὶ δὲν ἐκαλύφθη θὰ δεχθῶμεν ὅτι συνήνεσεν εἰς τὴν δημοσίευσιν τῆς εἰκόνος του; καὶ ἐὰν ναὶ εἰς τί εἴδους ἔντυπον, εἰς ἐφημερίδα ἢ λαϊκὸν περιοδικόν; Ἐπειδὴ δὲ τοιαῦτα γεγονότα εἶναι καθημερινὰ ὡς γνωστόν, ἡ σοβαρότης εἶναι ἐμφανής. Ἐκ τῆς γερμανικῆς νομολογίας ὁ Neumann - Duesberg εἰς τὴν ἐν ὑποσημειώσει ἀναφερομένην μελέτην του, παραθέτει ἐν προκειμένῳ τὰ κάτωθι παραδείγματα:

α) Ἀσθενὴς ἐν κλινικῇ συνήνεσεν ὅπως ληφθῇ ἡ εἰκών του, πιστεύσας ὅτι αὕτη θὰ ἐχρησίμευε διὰ τὸ ἱστορικὸν τῆς ἀσθενείας του. Οὕτω ἐθεωρήθη ὡς προσβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου του,, σύγγραμμα τοῦ ἰατροῦ τοῦ λαβόντος τὴν εἰκόνα του ἐν ᾧ περιείχετο αὕτη, μὴ γενομένου δεκτοῦ ὅτι ἡ ἐξυπηρέτησις τῆς ἐπιστήμης ἐν προκειμένῳ δέον νὰ ὑπερισχύσῃ (81).

β) Κρουπιέρης καζίνου ἐδέχθη νὰ φωτογραφηθῇ προκειμένου ἡ εἰκὼν του νὰ περιληφθῇ εἰς διαφημιστικὸν φυλλάδιον τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ καζίνου. Τὸ τοιοῦτον φυλλάδιον ἐκυκλοφόρησεν ἐνῷ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κρουπιέρης εἶχεν ἀποχωρήσει ἐκ τῆς ἐργασίας του. Ἡ περίπτωσις δὲν ἐθεωρήθη προσβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, διότι ἐκρίθη ὡς γενικὴ ἡ συναίνεσις μὴ ἐπηρεαζομένη ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι οὗτος ἀπεχώρησε μεταγενεστέρως ἐκ τῆς ἐργασίας του.

γ) Ἀσθενὴς ἐν κλινικῇ συνήνεσεν ὅπως ληφθῇ καὶ δημοσιευθῇ ἡ εἰκών του. Αὕτη ἐδημοσιεύθη εἰς ἡμερησίαν πολιτικὴν ἐφημερίδα, ἐνῷ οὗτος

---

willigung sei als general erteilt anzuschen, so lange sich weder aus den Umständen des Falls noch aus der Einwilligung selbst eine Beschränkung auf bestimmte Veröffentlichungen ergebe». Τῆς αὐτῆς γνώμης εἶναι καὶ ὁ Becourt, Le droit de la Personne sur son image, 1969, σελ. 30, ὑπὲρ τῆς γενικῆς δηλονότι συναινέσεως «Sauf preuve contraire».

81. Τὸ ἀπόσπασμα τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου τῆς Βιέννης ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Neumann-Duesberg, σελ. 46, ἔχει ὡς ἑξῆς «Die Interessen der Wissenschaft und der Allgemeinheit dort ihre Grenzen finden wo sie eine Verletzung der Beeinträchtigung von berechtigten und lebenswichtigen Interessen des Einzelnen verursachen, sofern nicht ein derartiger Eingriff in die Rechte des Einzelnen im Gesetz ausdrücklich vorgesehen ist». Ὁ ὡς ἄνω συγγραφεὺς πάντως εἶναι ὁ ἀναλυτικώτερον ἀσχολούμενος μὲ τὸ ἐνταῦθα πρόβλημα τῆς γενικῆς ἢ εἰδικῆς συναινέσεως ἐν περιπτώσει προσβολῆς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου.

ἐπίστευσεν ὅτι αὕτη θὰ περιελαμβάνετο εἰς ἐπιστημονικὴν μελέτην, ἥτις βεβαίως θὰ ἐδημοσιεύετο εἰς ἐπιστημονικὸν περιοδικόν. Τοῦτο ἐθεωρήθη προσβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, καθ' ὅσον ἡ δημοσίευσις ἐγένετο ἐναντίον τῆς εἰκαζομένης συναινέσεως τοῦ εἰκονιζομένου.

δ) Φωτορεπόρτερ λαμβάνων συνήθως φωτογραφίας ἠθοποιῶν, παρεχώρησε φωτογραφίαν ἠθοποιοῦ εἰς ἐκδότην, ὅστις ἐδημοσίευσε ταύτην εἰς ἐξώφυλλον μυθιστορήματος τὸ ὁποῖον ἐξέδωσε. Τοῦτο ἐθεωρήθη προσβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, καθ' ὅσον ἡ συναίνεσις τῆς ἠθοποιοῦ ὑποτίθεται ὅτι ἦτο εἰδική, τ.ἔ. ἐπίστευσεν ὅτι συναινοῦσα εἰς τὴν λῆψιν τῆς εἰκόνος της, θὰ ἐδημοσιεύετο αὕτη εἰς περιοδικὸν σχετικὸν μὲ τὸν κινηματογράφον, ὡς συνέβαινε καὶ ἄλλοτε μὲ φωτογραφίας τοῦ αὐτοῦ φωτορεπόρτερ.

Κατ' ἀκολουθίαν πάντων τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι ὁ νόμος δὲν δύναται νὰ ἀπαιτῇ ἐν προκειμένῳ εἰδικὴν συναίνεσιν, λόγῳ κινδύνου μερικῆς καταλύσεως τῆς ἐλευθεροτυπίας καὶ ἑπομένως καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἀρκεῖ καὶ γενικὴ συναίνεσις, ἧς ὅμως ἡ κατάχρησις δέον νὰ ἀποφευχθῇ, τ.ἔ. δὲν ἐπιτρέπεται ἡ παραβίασις τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἐναντίον τῆς εἰκαζομένης συναινέσεως τοῦ προσβαλλομένου.

V Εἰδικαὶ ἐφαρμογαὶ τῆς θεωρίας τῆς Zeitgeschichte

α) Δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἰδίας εἰκόνος: (Recht am eigenen Bild - Droit de la personne sur son image) Ἡ ἐν προκειμένῳ θεωρα τῆς Zeitgeschichte ἐξεπήγασεν ὡς ἐλέχθη, ἐκ τῆς § 23 τοῦ γερμανικοῦ νόμου περὶ πνευματικῆς ἰδιοκτησίας τῆς 9.1.1907, ἥτις ἀναφέρεται εὐθέως εἰς τὸ δικαίωμα ἑκάστου προσώπου ὅπως ἀπαγορεύσῃ τὴν περαιτέρω διάδοσιν τῆς εἰκόνος του. Τὸ ἐν προκειμένῳ δικαίωμα ὑπ' οὐδενὸς ἀμφισβητεῖται ὅτι ἀνήκει καὶ τοῦτο εἰς τὴν προσωπικότητα (82) καὶ οὐχὶ βεβαίως εἰς τὴν πνευματικὴν ἰδιοκτησίαν. Οὕτω εἰς συνταχθέντα μεταγενεστέρως ἐν Γερμανίᾳ νομοσχέδια περὶ πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, δὲν περιλαμβάνεται τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἰδίας εἰκόνος. Τὸ ἐν προκειμένῳ δικαίωμα ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ Ulmer (83) ὡς ἑξῆς: Das ausschliessliche Recht des Menschen, über die Verbreitung und öffentliche

---

82. Πλαγιαννάκος, σελ. 118. Σούρλας, ἄρθρα 57 - 60 ἀριθ. 83. Π. Ζήση, Τὸ νομικὸν τάλαντον, Ν. Δικ. 26, σελ. 89 δεχομένου ὅτι ἡ ἄνευ συναινέσεως λῆψις εἰκόνος προσβάλλει τὴν προσωπικότητα. Neumann-Duesberg, σελ. 114 ἑπ. Nipperdey-Wiese, σελ. 838. Hubmann, σελ. 219 ἑπ. Nipperdey, σελ. 43. Löffler, σελ. 763. Ulmer, σελ. 39. Neumann-Duesberg, Vergütungsansprüche, ἔνθ' ἀν. σελ. 45 ἑπ Τοῦ Αὐτοῦ, Das Recht auf Anonymität ἔνθ' ἀν. σελ. 138. Kleine, Σχόλιον ὑπὸ τὴν BGH ἀπόφ. 8.5.56, JZ 1956 σελ. 58. Becourt, σελ. 61 ἑπ. Pradel, σελ. 114. Kaulbach, ἔνθ' ἀν. Heidenreich, ἔνθ' ἀν.

83. Σελ. 39.

Schaustellung eines Bildnisses zu entscheiden» τ.ἔ. τὸ δικαίωμα τοῦ ἀτόμου, ὅπως ἀποφασίζῃ περὶ τῆς διαδόσεως ἢ δημοσίᾳ ἐκθέσεως τῆς εἰκόνος του.

Ὡς εἰκὼν νοεῖται οἱαδήποτε εἰκονικὴ παράστασις (bildliche Darstellung) (84) πάσης φύσεως, ἐ.π. φωτογραφία, σκίτσον, προσωπογραφία κ.λ.π. ὁμοίως φωτεινὴ εἰκών, σχέδιον, προτομὴ κ.τ.τ. (84).

Τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἰδίας εἰκόνος ὑφίσταται ὑπὸ διπλῆν μορφήν, τ.ἔ. τὸ ἄτομον προστατεύεται οὐ μόνον ἔναντι τῆς δημοσιεύσεως τῆς εἰκόνος του, ἀλλὰ καὶ ἔναντι τῆς λ ή ψ ε ω ς ταύτης (85). Τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς μὴ λήψεως τῆς εἰκόνος ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον εἶναι ἀπόλυτον, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι καὶ τὰ ἀπόλυτα πρόσωπα τῆς ἐπικαιρότητος δὲν ὑποχρεοῦνται νὰ ἀνέχωνται λῆψιν εἰκόνων τοῦ ἰδιωτικοῦ των βίου (85).

Διὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς εἰκόνος τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος, ἰσχύουν ὅσα ἐλέχθησαν ἀνωτέρω περὶ τῆς θεωρίας τῆς Zeitgeschichte Ἐν προκειμένω ὅμως ἐκρίθη ὅτι ἡ θεωρία αὕτη δὲν ἀρκεῖ ἵνα καλύψῃ τὴν ἔρευναν τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς ἰδίας εἰκόνος. Οὕτω ἀνεγνωρίσθη ὅτι, ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις εἰκόνος ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἔστω καὶ προσώπων μὴ ἀνηκόντων εἰς τὴν ἐπικαιρότητα, ἐφ' ὅσον ἡ εἰκὼν αὕτη ἐμφανίζει ὑψηλὸν καλλιτεχνικὸν ἐνδιαφέρον (86). Σημειωτέον ἐξ ἄλλου ὅτι, ἡ ἀνάπτυξις τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης προστατεύεται εἰδικῶς ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ γερμανικοῦ συντάγματος (87). Ἡ τελευταία ὅμως αὕτη διάταξις ἐκρίθη ὅτι ἀφορᾷ ἁπλῶς εἰς τὴν τέχνην καὶ οὐχὶ εἰς τὴν «ὑψηλὴν» τρόπον τινα τέχνην. Περὶ τούτου κλασσικὴ ἔχει καταστῇ ἡ ἀπόφασις τῆς 28.1.1966 τοῦ γερμανικοῦ ἀνωτάτου διοικητικοῦ δικαστηρίου (88), ἥτις δέχεται ὅτι ὑπὸ τῆς ὡς ἄνω συνταγματικῆς διατάξεως προστατεύεται οὐχὶ ἡ «ὑψηλὴ» τέχνη, ἀλλ' ἁπλῶς «ἡ τέχνη» κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ μέσου ἀνθρώπου. Περαιτέρω δέχεται ὅτι, τὸ ἔντυπον ἵνα θεωρηθῇ ὅτι ὑπηρετεῖ τὴν τέχνην δέον νὰ προκύπτῃ τοῦτο ἐκ τοῦ ὅλου πνεύματος καὶ σκοποῦ τοῦ περιεχομένου του, καθ' ὅσον τὸ σύνταγμα προστατεύει τὴν «γνησίαν» τέχνην. Ὁ F. Bawer σχολιάζων αὐτόθι τὴν ἐν λόγῳ ἀπόφασιν, διαφωνεῖ πρὸς τὰς

---

84. N i p p e r d e y - W i e s e, σελ. 838. L ö f f l e r, σελ. 764. U l m e r, σελ. 39. K o e b e l, σελ. 390.

85. U l m e r, σελ. 40 - 41. N e u m a n n - D u e s b e r g, Vergütungsansprüche κ.λ.π. ἔνθ' ἀν. σελ. 46.

86. U l m e r, σελ. 39. N i p p e r d e y - W i e s e, σελ. 840. Οὕτω καὶ N e u m a n n - D u e s b e r g, Das Recht auf Anonymität κ.λ.π. ἔνθ' ἀν., σελ. 143. B e c o u r t, σελ. 7, ὁμιλῶν χαρακτηριστικῶς περὶ «Droit de conaître les oeuvres d' art qui enrichissent le patrimoine de l' humanité», περαιτέρω δὲ περὶ «Droit de la culture», ὁμοίως σελ. 21 - 22.

87. Ὡς πρὸς τὴν προστασίαν τῆς ἐπιστήμης ἰδὲ R o e l l e c k e Wissenschaftliche Freiheit als institutionelle Garantie, JZ, 1969, σελ. 762 ἐπ. Ὡς πρὸς τὴν τέχνην ἰδὲ K ρ ί π π α. Τὸ ἔγκλημα τῶν ἀσέμνων δημοσιευμάτων, 1969, σελ. 39 ἐπ. καὶ αὐτόθι παραπομπαί.

88. BVerfG ἀπόφ. 28.1.1966, JZ 1967, σελ. 164 ἐπ. καὶ αὐτόθι σχόλιον ὑπὸ F. B a w e r, ἐπικρίνοντος ὡρισμένας τῶν σκέψεων τῆς ἐν λόγῳ ἀποφάσεως.

ὡς ἄνω σκέψεις δεχόμενος ὅτι, δὲν προστατεύονται «τὰ τὴν τέχνην ὑπηρετοῦντα ἔντυπα», διότι ὡς τοιαῦτα νοοῦνται τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν τεχνικὴν τῆς τέχνης. Περαιτέρω δέχεται οὗτος ὡς ἀντιφατικὴν τὴν σκέψιν τῆς ἐν λόγῳ ἀποφάσεως ὅτι τὸ σύνταγμα δὲν προστατεύει τὴν ὑψηλὴν τέχνην ἀλλὰ πᾶν εἶδος τέχνης, καθ' ὅσον αὕτη ὁμιλεῖ περαιτέρω περὶ «γνησίας» τέχνης, ἥτις ταυτίζεται πρὸς τὴν ὑψηλήν.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ὅσον ἀφορᾶ εἰς τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἰδίας εἰκόνος, θὰ ἐδημιουργεῖτο σύγχυσις ἐν προκειμένῳ. Τοιοῦτόν τι ὅμως δὲν συμβαίνει, διότι ἡ περὶ δικαιώματος ἐπὶ τῆς ἰδίας εἰκόνος § 23 τοῦ γερμανικοῦ νόμου ἀναφέρει ρητῶς ὅτι ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις τῆς εἰκόνος ἄνευ συναινέσεως τοῦ προσώπου ἐφ' ὅσον ἐξυπηρετεῖ ὑψηλὸν καλλιτεχνικὸν ἐνδιαφέρον (einem höheren Interesse der Kunst dient) καὶ ἑπομένως εἰκόνες μικρᾶς καλλιτεχνικῆς σημασίας δὲν δικαιολογοῦν δημοσίευσιν ἄνευ συναινέσεως (89). Τί ἐννοοῦμεν ὅμως λέγοντες «ὑψηλὸν καλλιτεχνικὸν ἐνδιαφέρον»; Βεβαίως τὰ ὅρια μεταξὺ ὑψηλοῦ καὶ μὴ ὑψηλοῦ τοιούτου εἶναι ἀκαθόριστα καὶ ποικίλλουν οὐχὶ μόνον ἀπὸ ἐποχῆς εἰς ἐποχήν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς ἐποχῆς δηλονότι ἀπὸ νοοτροπίας εἰς νοοτροπίαν. Οἱ μὲ τὴν ἐν λόγῳ διάταξιν τοῦ γερμανικοῦ νόμου ἀσχοληθέντες, ἐπαναλαμβάνουν ἁπλῶς τὸ κείμενον τῆς διατάξεως ἄνευ διευκρινίσεως τῆς ἐννοίας «ὑψηλὸν καλλιτεχνικὸν ἐνδιαφέρον». Ὁ περισσότερον ἀσχοληθεὶς εἰς πλεῖστα ἔργα μὲ τὴν ἐν λόγῳ διάταξιν Γερμανὸς Καθηγητὴς Neumann - Duesberg εἰς ἓν μόνον ἐξ αὐτῶν ἀσχολεῖται λεπτομερέστερον μὲ τὴν ἐν λόγῳ ἔννοιαν (90), δεχόμενος ὅτι, ὡς «ὑψηλὸν καλλιτεχνικὸν ἐνδιαφέρον» κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νόμου δέον νὰ νοηθῇ τὸ «σοβαρὸν» ἐνδιαφέρον (Ernsthaftes Interesse der Kunst) τ.ἔ. ἐφ' ὅσον σοβαρῶς ἐξυπηρετεῖται ἡ τέχνη καὶ οὐχὶ ἐπιπολαίως. Ὁ δὲ Delp (91), ἀναφέρει ὅτι, ἡ εἰκὼν ἐν προκειμένῳ δέον νὰ χρησιμεύῃ εἰς ἐξυπηρέτησιν «γνησίου καλλιτεχνικοῦ σκοποῦ» (Das Bildniss muss zu einem künstlerischen Zweck verwenden werden). Ἀλλὰ καὶ αἱ ἀπόψεις αὗται τῶν ὡς ἄνω, φρονοῦμεν ὅτι μικρὰν μόνον συμβολὴν προσφέρουν καὶ ἑπομένως τὸ ἐρώτημα περὶ τῆς ἐννοίας «ὑψηλὸν καλλιτεχνικὸν ἐνδιαφέρον» παραμένει, δοθέντος ὅτι, ἡ ἀξία ἑνὸς καλλιτεχνικοῦ ἔργου, ἀνάγεται ἐνίοτε εἰς ὑποκειμενικὴν ἐκτίμησιν, ἰδίᾳ σήμερον προκειμένου περὶ τῆς «συγχρόνου» λεγομένης τέχνης, δυσνοήτου ἢ καὶ ἀκατανοήτου ἐν πολλοῖς ὑπὸ τῶν μὴ εἰς ταύτην μεμυημένων καὶ ἑπομένως θὰ ἔδει νὰ δεχθῶμεν (ἐν ὄψει τῆς γερμανικῆς πάντοτε διατάξεως) ὅτι ὁ δικαστὴς ἔχει ἀνάγκην πραγματογνώμονος ἵνα ἐκτιμήσῃ τὴν καλλιτεχνικὴν ἀξίαν ἑνὸς ἔργου καὶ νὰ ἀποφανθῇ ὅτι ἡ ἐπίδικος εἰκὼν ἐξυπηρετεῖ εἰς τὸν ἀπαιτούμενον βαθμὸν τὴν τέχνην ὁπότε καὶ δύναται αὕτη νὰ δημοσιευθῇ ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ εἰκονιζομένου.

---

89. Οὕτω Delp, τόμ. III, 355 ὑποσημ. § 23 (5). Ulmer, σελ. 40. Nipperdey-Wiese, σελ. 840. Löffler, σελ. 764.
90. Das Recht auf Anonymität κ.λ.π. ἔνθ' ἀν. σελ. 43.
91. Τόμ. III, 355 § 23 ὑποσημ. (5).

Παρ' ἡμῖν καίτοι μὴ ὑφισταμένης ἀντιστοίχου διατάξεως πρὸς τὴν τοῦ γερμανικοῦ νόμου, φρονοῦμεν ὅτι, εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα θὰ πρέπει νὰ καταλήξωμεν, τ.ἔ. ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις εἰκόνος σοβαροῦ καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ἄνευ συναινέσεως τοῦ εἰκονιζομένου. Τοῦτο δὲ οὐχὶ διότι ἡ τέχνη προστατεύεται συνταγματικῶς ὡς περιεχομένη εἰς τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας ἐκφράσεως (92) ἢ τῆς ἀναπτύξεως τῆς προσωπικότητος (93), ἀλλὰ διότι ἄλλως θὰ παρεβιάζετο τὸ δικαίωμα πληροφορήσεως τοῦ κοινοῦ ἐπὶ παντὸς γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος θέματος, ἐν οἷς περιλαμβάνεται βεβαίως καὶ ἡ πληροφόρησίς του ἐπὶ τῆς καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς. Χαρακτηριστικῶς δὲ ὁ Becourt (94) ὁμιλεῖ περὶ «Droit de connaitre les oeuvres d' art qui enrichissent le patrimoine de l' humanité» Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς περαιτέρω (95) πέραν τοῦ ὡς ἄνω δικαιώματος τῆς πληροφορήσεως, ὁμιλεῖ ἐπὶ πλέον καὶ περὶ τοῦ δικαιώματος τῆς πνευματικῆς καλλιεργείας (Droit de la culture) τοῦ κοινοῦ, ὅπερ — δικαίωμα — θὰ παρεβιάζετο εὐθέως ἐν περιπτώσει παρακωλύσεως τῆς ἐνημερώσεως τοῦ κοινοῦ ἐπὶ τῆς ὡς ἐλέχθη καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς. Οὗτος ἐπικαλεῖται πρὸς τοῦτο καὶ τὸ ἄρθρον 27 τῆς Οἰκουμενικῆς Διακηρύξεως τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, ὅπερ ὁμιλεῖ περὶ δικαιώματος συμμετοχῆς ἑκάστου εἰς τὸν πνευματικὸν βίον (The right of everyone:a. To take part in cultural life). Σημειωτέον ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦτο προβλέπεται σήμερον καὶ ὑπὸ τῆς παραγράφου 1 (α) τοῦ ἄρθρου 15 τῆς Διεθνοῦς Συμβάσεως περὶ Οἰκονομικῶν, Κοινωνικῶν καὶ Πνευματικῶν Δικαιωμάτων. υἱοθετηθείσης ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως τοῦ Ο.Η.Ε. τὴν 16.12.1966, ἥτις δὲν ἔχει ἐπικυρωθῆ ὡς γνωστὸν ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος. Οὕτω φρονοῦμεν ὅτι, εἰς τὸ ἐν προκειμένῳ πρόβλημα ὁ ὡς ἄνω Γάλλος συγγραφεὺς δίδει λύσιν ἱκανοποιητικήν.

Ἑπομένως τὸ παρ' ἡμῖν πρόβλημα εἶναι ἐὰν δύναται νὰ δημοσιευθῇ ἄνευ συναινέσεως, εἰκὼν προσώπου ἐμφανίζουσα καλλιτεχνικὸν ἐνδιαφέρον καὶ ἐν καταφατικῇ περιπτώσει ἁπλοῦ ἢ ἰδιαιτέρου. Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ἐρώτημα φρονοῦμεν ὅτι, ἡ ἀπάντησις δέον νὰ εἶναι καταφατική. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τῶν ὡς ἄνω μέχρι στιγμῆς ἀναπτυχθέντων. Ἐξ ἄλλου βάσει τῆς παραγράφου 1 τοῦ ἄρθρου 17 τοῦ συντάγματος προστατεύεται εὐθέως ὁ Ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμός, οὗτινος βεβαίως ἓν ἐκ τῶν κυριωτέρων ἰδανικῶν εἶναι ἡ κλασσικὴ τέχνη. Ἑπομένως χάριν ταύτης ἡ δημοσίευσις εἰκόνος κλασσικῆς τέχνης ἐπ' οὐδενὶ δύναται νὰ παρακωλύηται.

Ἀπομένει τὸ ἐρώτημα ἐὰν ἐπιτρέπεται νὰ δημοσιευθῇ εἰκὼν μὴ ἀνήκουσα εἰς τὴν «ὑψηλὴν τέχνην». Μὴ ὑπαρχούσης ὅμως παρ' ἡμῖν ἀντιστοίχου πρὸς τὴν γερμανικὴν διατάξεως, φρονοῦμεν ὅτι, ἡ περίπτωσις ἁπλουστεύεται, καθ' ὅσον δὲν εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ διακρίνωμεν μεταξὺ ὑψηλῆς καὶ

---

92. Πρβλ. εἰδικῶς Κ ρ ί π π α, ἔνθ' ἀν. σελ. 39 - 40.
93. Σ ο ύ ρ λ α, ἄρθρ. 60 ἀριθ. 2. Γ ι α ν ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 143.
94. Ἔνθ' ἀν. σελ. 7.
95. Σελ. 22.

μὴ ὑψηλῆς τέχνης, εἰμὴ μόνον ἁπλῶς περὶ «τέχνης», ὡς δικαιώματος συνταγματικῶς προστατευομένου ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου, ὡς ἀντικειμένου πληροφορήσεως τοῦ κοινοῦ, κατὰ τὰ εἰδικώτερον ὑπὸ τοῦ Becourt ὡς ἄνω ἀναπτυσσόμενα, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποκλείσωμεν τὴν δημοσίευσιν καλλιτεχνικῆς εἰκόνος, ἔστω καὶ ἄνευ συναινέσεως τοῦ εἰκονιζομένου, ἐφ' ὅσον οὕτω θὰ παρεβιάζετο τὸ δικαίωμα τοῦ κοινοῦ, ὅπως πληροφορῆται ἐπὶ τῶν γενικοῦ (ἐν οἷς καὶ τὰ καλλιτεχνικοῦ) ἐνδιαφέροντος θεμάτων ἢ τὸ δικαίωμά του ὅπως μετέχῃ τοῦ πνευματικοῦ βίου. Πάντα ταῦτα βεβαίως ἰσχύουν προκειμένου περὶ «εἰκόνος» ἐν σχέσει πρὸς τὴν τέχνην. Ἐξεταστέον ὅμως ἐὰν θὰ ἔδει νὰ νοηθοῦν ὅρια ἐν προκειμένῳ. Ἔστω τὸ ἑξῆς ἐρώτημα: Ἔχω δικαίωμα νὰ ἀποστείλω καλλιτέχνην φωτογράφον ἵνα λάβῃ κρυφίως σκηνὴν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἀτόμου τινος, ἐπὶ σκοπῷ δημοσιεύσεως τῆς φωτογραφίας οὐχὶ χάριν τῆς τέχνης, ἀλλὰ διὰ νὰ διασύρω τὸ πρόσωπον τοῦτο; Ἐνταῦθα ἀντιλαμβανόμεθα εὐθέως ὅτι ὑπάρχουν ὅρια ὡς πρὸς τὴν δημοσιότητα τῶν ἔργων τέχνης. Τὰ ὅρια ταῦτα συνάπτονται πρὸς τὴν κατάχρησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθερίας ἐκφράσεως, ἐν ᾗ καὶ ἡ τέχνη ὡς ἐλέχθη. Οὕτω ἐ.π. αὐτὸ τοῦτο τὸ σύνταγμα ἐνῷ δι' ἄρθρου 14 προβλέπει τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας ἐκφράσεως, ἐν τῷ αὐτῷ ἄρθρῳ παράγρ. 4 (δ), ἐπιτρέπει κατάσχεσιν ἀσέμνων δημοσιευμάτων. Ἐξ ἄλλου δι' ἄρθρου 24 παράγραφος 2 ἀπαγορεύει τὴν κατάχρησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθερίας ἐκφράσεως. Τούτων οὕτως ἐχόντων καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, ναὶ μὲν θεωρεῖται ἐπιτρεπτὴ ἡ δημοσίευσις καλλιτεχνικῆς εἰκόνος καὶ ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ εἰκονιζομένου, ἐφ' ὅσον ὅμως αὕτη δὲν συνιστᾶ κατάχρησιν τοῦ ὡς ἄνω ἀτομικοῦ δικαιώματος (96). Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἑπομένως τίθενται τὰ ὅρια καὶ οὐχὶ μεταξὺ ὑψηλῆς καὶ μὴ ὑψηλῆς τέχνης κατὰ τὴν ἀτυχῆ ἔκφρασιν τοῦ γερμανικοῦ νόμου, ὁ συντάκτης τοῦ ὁποίου ἀσφαλῶς τὰ ὡς ἄνω ὑφ' ἡμῶν προτεινόμενα ὅρια θὰ εἶχεν ὑπ' ὄψιν ἐν νῷ, τὸ 1907 ὅμως ὅτε ἐξεδόθη ὁ νόμος οὗτος δὲν ἦτο γνωστὴ βεβαίως ἡ θεωρία περὶ καταχρήσεως τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων, περιεχομένης νῦν σχετικῆς διατάξεως ἐν ἄρθρῳ 18 τοῦ γερμανικοῦ συντάγματος ἐξ οὗ ἐλήφθη τεθεῖσα προσφάτως εἰς τὸ ἡμέτερον σύνταγμα τοῦ 1968.

Περαιτέρω ἀναγνωρίζεται ὅτι, εἰκόνων ἐκδηλώσεων τῆς ἐπικαιρότητος ἐ.π. δημοσίας συγκεντρώσεως, δὲν τυγχάνει ἀνεπίτρεπτος ἡ δημοσίευσις ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εἰς ταύτας δυνατὸν νὰ παρευρίσκωνται πρόσωπα ἐκτὸς ἐπικαιρότητος (Nebenfigur) (97), ἐφ' ὅσον ἐννοεῖται σκοπὸς τῆς δημοσιεύσεως εἶναι ἡ παρουσίασις τῆς ἐν λόγῳ ἐκδηλώσεως καὶ οὐχὶ ὁ διασυρμὸς τοῦ τρίτου τούτου προσώπου.

Τέλος ἀναγνωρίζεται καὶ ἡ ἄνευ συναινέσεως δημοσίευσις εἰκόνος χάριν προστασίας τῆς δημοσίας τάξεως ἢ χάριν τῆς ὀρθῆς ἀπονομῆς τῆς δι-

---

96. Πρβλ. Δασκαλάκην, Μαθήμ. Συντ. Δικ. ἔνθ' ἀν σελ. 121 περὶ καταχρηστικῆς ἀσκήσεως τῶν ἀτομ. δικαιωμάτων.
97. Nipperdey-Wiese, σελ. 840.

καιοσύνης (98), ε.π. δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις τῆς εἰκόνος τοῦ καταζητουμένου ἐγκληματίου.

Ἡ δημοσίευσις τῆς ἰδίας εἰκόνος ἐπιτρέπεται βεβαίως ὑπαρχούσης συναινέσεως κατὰ τὰ ἐν τοῖς προηγουμένοις εἰδικῶς ἀναπτυχθέντα. Εἰδικὴ περίπτωσις ἀντιμετωπιζομένη συχνάκις ἐνταῦθα εἶναι ἡ δημοσίευσις εἰκόνος ὡρισμένου ἀπολύτου προσώπου τῆς ἐπικαιρότητος εἰς διαφήμησιν. Ἡ περίπτωσις αὕτη παγίως ἐκρίθη ὡς προσβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, καθ' ὅσον ἡ τοιαύτη δημοσίευσις λαμβάνει χώραν ἐ ν α ν τ ί ο ν τ ῆ ς ε ἰ κ α ζ ο μ έ ν η ς θ ε λ ή σ ε ω ς τ ο ῦ ε ἰ κ ο ν ι ζ ο μ έ ν ο υ (99), (100).

Ἡ συναίνεσις δὲν ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι ρητή, ἀρκεῖ καὶ σιωπηρὰ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐν IV ἀναπτυχθέντα. Ἐ.π. ἐὰν ὁ εἰκονιζόμενος ἐδέχθη χρήματα διὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς εἰκόνος του τεκμαίρεται ὑπάρχουσα συναίνεσις (101).

Τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἰδίας εἰκόνος ὡς ἐλέχθη, ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν δημοσιεύσεως ταύτης ἄνευ συναινέσεως τοῦ εἰκονιζομένου, ἐφ' ὅσον αὕτη ἀφορᾷ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Ἐφ' ὅσον ὅμως πρόκειται περὶ προσώπου ἔχοντος δημόσιον βίον, δὲν ὑπάρχει περιορισμὸς λόγῳ θεωρίας τῆς Zeitgeschichte. Ὡς πρὸς τὰς εἰκόνας ὅμως τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος τίθεται τὸ πρόβλημα ἐὰν ταῦτα ἔχουν δικαίωμα νὰ ἀ π α ι τ ή σ ο υ ν τὴν δημοσίευσιν τῆς εἰκόνος των εἰς τὸν τύπον. Κατ' ἀρχὴν τοιοῦτον τι εἶναι ἀδιανόητον, καθ' ὅσον πλήττεται εὐθέως ἡ ἐλευθεροτυπία, ἐπιβαλλομένης ὡρισμένης μορφῆς λογοκρισίας ἐφ' ὅσον οὕτω τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐντύπου, δὲν διαμορφοῦται καθ' ὁλοκληρίαν ἐλευθέρως. Εἶναι ὅμως γεγονὸς ὅτι ὁ τύπος δημοσιεύει σειρὰν εἰκόνων ἑνὸς προσώπου τῆς ἐπικαιρότητος, ὅπερ ἐνίοτε ἀποβαίνει εἰς ὄφελος τοῦ τελευταίου τούτου, ἐφ' ὅσον διὰ τὴν πρόοδον τῆς δραστηριότητός του ἀπαιτεῖται δημοσία προβολή, ὡς ἐ.π. περὶ ἑνὸς ἠθοποιοῦ. Ἐὰν ὅθεν τὸ ἔντυπον ὅπερ ἐδημοσίευε τακτικῶς τὴν εἰκόνα ὡρισμένου ἠθοποιοῦ διὰ λόγους ἐνημερώσεως τοῦ κοινοῦ, παύσῃ ἐφεξῆς τὴν δημοσίευσιν ἀποκλειστικῶς ἵνα μειώσῃ τὸ ἐν λόγῳ πρόσωπον διὰ τῆς στερήσεως τῆς προβολῆς καὶ δημοσιότητός του ἐρωτᾶται τὸ τοιοῦτον τυγχάνει ἐπιλήψιμον; Φρονοῦμεν ὅτι ἡ ἀπάντησις δέον νὰ εἶναι ἀρνητική, καθ' ὅσον δὲν βλέπομεν πῶς θὰ ἠδύνατο νὰ διαταχθῇ ὑπὸ δικαστηρίου βάσει τοῦ ἄρθρου 57 Α.Κ., ἡ ἄρσις τῆς προσβολῆς, ἔτι δὲ καὶ ἡ παράλειψις ταύτης ἐν τῷ μέλλοντι, δοθέντος ὅτι ἐνταῦθα ἡ ὑποτιθεμένη προσβολὴ στοιχειοθετεῖται διὰ παραλείψεως. Θὰ ὑπεχρεοῦτο ὅθεν τὸ δικαστήριον νὰ διέτασσε τὴν ἐφ' ἑξῆς δημοσίευσιν τῆς εἰκόνος; Καὶ ἂν ναί, ἐπὶ

---

98. Nipperdey-Wiese, σελ. 840. Ulmer, σελ. 234.

99. Nipperdey-Wiese, σελ. 839 ὑποσημ. (425). Ulmer, σελ. 40. Löffler, σελ. 763. Οὕτω καὶ BGH ἀπόφ. 28.3.59 NJW 1959 σελ. 1269. BGH ἀπόφ. 15.1.65, Delp, τ. III, E 355 22, σελ. 21. BGH ἀπόφ. 8.5.56, NJW 1956 σελ. 1554.

100. Neumann-Duesberg, Vergüt. σελ. 46. Becourt σελ. 30. Cour de Cass. ἀπόφ. 6.1.71, Rec. Dall. Jur 1971 σ. 263.

101. Nipperdey-Wiese, σελ. 839 Neumann-Duesberg, Vergütungsanspr. σελ. 47. Τοῦ Αὐτοῦ, Das Recht auf Anonym,, σελ. 142. Becourt, σελ. 29.

πόσον διάστημα καὶ εἰς ποίαν θέσιν καὶ κατὰ ποίαν χρονικὴν συχνότητα καὶ ποίου μεγέθους θὰ ἔδει νὰ εἶναι ἡ εἰκὼν καὶ ποῖον τὸ περιεχόμενον ταύτης καὶ πῶς θὰ ἠτιολογεῖτο ἡ δημοσίευσις εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν κοινόν; κ.λ.π. Βλέπομεν ὅθεν ὅτι τόσον ἡ ἄρσις τῆς προσβολῆς ὅσον καὶ ἡ παράλειψις ταύτης ἐν τῷ μέλλοντι εἶναι ἀνέφικτος καὶ ἑπομένως φρονοῦμεν ὅτι, προσβολὴ προσωπικότητος μὴ δυναμένη νὰ ἀρθῇ δὲν τυγχάνει βεβαίως τοιαύτη. Ἀντιλαμβανόμεθα οὕτω ὅτι ἀνακύπτει ἐνταῦθα σοβαρώτατον πρόβλημα, τ.ἔ. ὁ τύπος ἔχει οὕτω εὐχέρειαν νὰ βλάψῃ ἓν οἱονδήποτε ἀπολυτον πρόσωπον τῆς ἐπικαιρότητος, διὰ παραλείψεως δημοσιεύσεως τῆς εἰκόνος του ἢ γενικώτερον πληροφοριῶν περὶ τούτου, ἰδίᾳ δὲ προκειμένου περὶ πολιτικοῦ, ἠθοποιοῦ κ.λ.π. Πλεῖστα δὲ ὅσα παραδείγματα εἶναι γνωστὰ καθ' ἃ αἱ ἐφημερίδες παύσασαι νὰ ἀσχολῶνται μὲ τὸν Α πολιτικόν, τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ ἐξέλθῃ οὗτος πολιτικῶς κατεστραμμένος. Βεβαίως τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου δὲν κωλύει μίαν ἐφημερίδα νὰ θεωρήσῃ ὅτι ὁ Α πολιτικὸς δὲν τυγχάνει πλέον ἱκανὸς διὰ τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας καὶ νὰ παύσῃ νὰ ἀσχολῆται μὲ τοῦτον. Ἑπομένως δέον τελικῶς νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου οὐ μόνον συνεπάγεται τὴν ἐλευθερίαν δημοσιεύσεως παντὸς κειμένου, ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν τυγχάνει παράνομον, ἀλλὰ καὶ τὴν παράλειψιν δημοσιεύσεως οἱουδήποτε κειμένου, ἐφ' ὅσον καὶ ἡ πρᾶξις αὕτη δὲν προσκρούει εἰς τὸν νόμον. Ἡ τοιαύτη δὲ ὡς ἄνω παράλειψις ὡς ἀνεπτύχθη δὲν προσκρούει εἰς τὸν νόμον, καθ' ὅσον ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν λεγομένων ἐσωτερικῶν πράξεων, περὶ ὧν ὡς γνωστὸν τὸ δίκαιον δὲν ἀσχολεῖται βάσει τῆς ἀρχῆς cogitationis poenam nemo patitur τ.ἔ. ποινὴν σκέψεως οὐδεὶς ὑφίσταται (102).

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω φρονοῦμεν ὅτι, ὁ ἀνήκων εἰς τὴν ἐπικαιρότητα δὲν ἕλκει δικαίωμα νὰ ἀξιώσῃ ὅπως ὁ τύπος δημοσιεύῃ τὴν εἰκόνα του, πολλῷ δὲ μᾶλλον καθ' ὅσον οὗτος δὲν στερεῖται τοῦ δικαιώματος ἐλευθερίας ἐκφράσεως καὶ δὴ διὰ τοῦ τύπου, δυνάμενος νὰ δημοσιεύσῃ τὴν εἰκόνα του εἰς ἴδιον τούτου ἔντυπον ἢ εἰς οἱονδήποτε ἕτερον.

Ἓν ἐξόχως σοβαρὸν πρόβλημα ὅπερ ἀνακύπτει ἐνταῦθα εἶναι τὸ τοῦ ἐπιτρεπτοῦ τῆς δημοσιεύσεως παραποιημένης εἰκόνος. Εἰδικῶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχουν ἀσχοληθῆ οἱ Γάλλοι συγγραφεῖς, τοῦτο δὲ διότι ὑφίσταται εἰδικὴ διάταξις ἐν τῷ γαλλικῷ Ποινικῷ Κώδικι ἐν ἄρθρῳ 370, ὁρίζουσα ὅτι, ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις κειμένου ἢ εἰκόνος ἐχόντων ὑποστῆ μοντὰζ καὶ ἐφ' ὅσον ἐλλείπει ἡ συναίνεσις τοῦ εἰς ὃν ἀφορᾷ ἡ εἰκὼν ἢ τὸ κείμενον. Κατὰ συνέπειαν τὸ πρόβλημα τοῦτο ἐν Γαλλίᾳ εἶναι λελυμένον

102. Πρβλ. εἰδικῶς Del Vecchio, Μαθήματα Φιλοσοφίας τοῦ Δικαίου (ἑλλην. μετάφρ. Κ. Περιφανάκη), 1964, σελ. 47.

ἐν ὄψει τῆς ἐν λόγῳ διατάξεως τοῦ γαλλικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος (103), τ.ἔ. ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις εἰκόνος ἐχούσης ὑποστῆ παραποίησιν ἐλλείψει συναινέσεως ὡς ἐλέχθη τοῦ εἰκονιζομένου. Ἡ διάταξις αὕτη ὁμιλεῖ ρητῶς περὶ ἀπαγορεύσεως μετασχηματισμοῦ (μοντάζ) εἰκόνος, ἐν τούτοις ἐγένετο δεκτὸν ὅτι ἡ τοιαύτη ἀπαγόρευσις ἰσχύει καὶ ἐπὶ δημοσιεύματος εἰκόνος ἐχούσης ὑποστῆ τεχνικὴν ἐπεξεργασίαν (truquage) (103) ἢ παραποίησιν (contrefacon) (104). Ἡ αἰτιολογία τῆς τοιαύτης θέσεως ἐν Γαλλίᾳ εἶναι βεβαίως ὅτι, ἡ δημοσίευσις εἰκόνος ἐχούσης ὑποστῆ μετασχηματισμόν, τεχνικὴν ἐπεξεργασίαν ἢ παραποίησιν, δὲν ἐξυπηρετεῖ τὸ δικαίωμα τῆς πληροφορήσεως τοῦ κοινοῦ ἐπὶ τῶν περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς προηγουμένοις, γεγονότων. Ἡ ἄποψις αὕτη φρονοῦμεν ὅτι εἶναι ὀρθὴ γενικῶς πλὴν σπανίων ἐξαιρέσεων θὰ ἐλέγομεν ἐ.π. θὰ ἔδει νὰ θεωρηθῆ ἐπιτρεπτὴ ἡ δημοσίευσις παραποιημένης εἰκόνος διὰ λόγους τεχνικούς, ἵνα πληροφορηθῆ δηλονότι ὁ ἀναγνώστης τὰς ὑφισταμένας σήμερον δυνατότητας τοῦ φωτομοντάζ ἢ ἵνα ἐμφανισθῆ· ὁλοκληρωμένη ὡρισμένη εἰκών, ἥτις εὑρέθη κατεστραμμένη καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχει καταστῆ δυσδιάκριτος κ.λ.π καθ' ὅσον εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν τὴν συνδρομὴν τῆς ἀνάγκης πρὸς παροχὴν πληροφοριῶν εἰς τὸ κοινὸν κατὰ τὰ γνωστὰ ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀναπτυχθέντα.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι, τὸ πρόβλημα τῆς δημοσιεύσεως εἰκόνος μετεσχηματισμένης ἢ τεχνικῶς ἐπεξειργασμένης ἢ παραποιημένης, δὲν ἐμφανίζει ηὐξημένας δυσχερείας, κατὰ κανόνα δέ, δὲν δύναται νὰ ἀφορᾶ εἰμὴ μόνον εἰς φωτογραφίας ἢ κινηματογραφικὰς ταινίας καὶ οὐχὶ βεβαίως εἰς ἑτέρου εἴδους εἰκόνας, καθ' ὅσον αἱ λοιπαὶ πλὴν φωτογραφιῶν καὶ ταινιῶν εἰκόνες (ἐ.π. ζωγραφικὸς πίναξ, σκῖτσον κ.λ.π.) ὁπωσδήποτε δὲν ἀπεικονίζουν ἐ π α κ ρ ι β ῶ ς τὸν εἰς ὃν ἀφοροῦν, ἀλλ' ὡς ἔργα τέχνης φέρουν τὴν σφραγίδα τῆς προσωπικότητος τοῦ δημιουργοῦ των καὶ τυγχάνουν σύμφωνοι βεβαίως μὲ τὴν τεχνοτροπίαν του. Σοβαρώτερον ὅμως ἀνακύπτον πρόβλημα ἐνταῦθα εἶναι τὸ ἐπιτρεπτὸν ἢ μὴ τῆς δημοσιεύσεως εἰκόνος μὴ ἐχούσης ὑποστῆ οὐδένα μετασχηματισμόν, ἐπεξεργασίαν ἢ παραποίησιν, ἐμφανιζούσης ὅμως τὸν εἰκονιζόμενον κατὰ τρόπον διάφορον τοῦ συνήθους ἐν τοῖς πράγμασι συμβαίνοντος, ἐ.π. φωτογραφία ἐν ᾗ δὲν ἐπετεύχθη καλὴ λῆψις δι' οἱονδήποτε λόγον ἢ καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι ὁ εἰκονιζόμενος δὲν διαθέτει ἀνάλογον φωτογένειαν. Κατ' ἀρχὴν ἀρνητικὴ ἀπάντησις δὲν δύναται νὰ δοθῆ ἐνταῦθα, καθ' ὅσον τὸ δικαίωμα πληροφορήσεως τοῦ κοινοῦ θὰ ὑφίστατο σοβαρώτατον πλῆγμα ἐὰν δηλονότι δεχθῶμεν ὅτι, ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις εἰκόνος ἐ.π. τοῦ πρωθυπουργοῦ διὰ τὸν λόγον ὅτι οὗτος δὲν διαθέτει τὴν ἀνάλογον φωτογένειαν καὶ ὡς ἐκ τούτου αἱ εἰκονίζουσαι τοῦτον φωτογραφίαι δὲν τὸν ἀπεικονίζουν ἐπακριβῶς. Κατὰ συνέπειαν τὸ θέμα τῆς φωτογενείας οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἀσκεῖ ἐπὶ τῶν εἰκόνων τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος ἀπολύτων τε καὶ σχετι-

103. P r a d e l, σελ. 115. B e c o u r t, σελ. 28 - 29.
104. Εἰδικῶς περὶ παραποιήσεως B e c o u r t, σελ. 29.

κῶν. Ὡς πρὸς τὴν κακὴν λῆψιν τῆς φωτογραφίας δὲν δύναται νὰ λεχθῇ τὸ αὐτό, τοῦτο δὲ διότι ἡ κακὴ λῆψις δυνατὸν νὰ εἶναι καὶ ἠ θ ε λ η μ έ ν η ἢ νὰ ληφθοῦν πλείονες φωτογραφίαι προσώπου τινος τῆς ἐπικαιρότητος καὶ νὰ δημοσιευθῇ ἡ χειροτέρα ἐπὶ σκοπῷ διασυρμοῦ τούτου ὁπότε καὶ δὲν δίδεται ἀκριβὴς πληροφόρησις εἰς τὸ κοινόν.

Ἐπὶ τοῦ σοβαρωτάτου ὡς ἄνω προβλήματος δὲν ἔχουν ἀσχοληθῆ οἱ θεωρητικοὶ ἐξ ὅσων γνωρίζομεν. Ἐκ τῆς ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ἀλλοδαπῆς νομολογίας ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν δύο πρόσφατοι ἀποφάσεις γαλλικῶν δικαστηρίων ἀσχολούμεναι εἰδικῶς μὲ τὸ ἐν λόγῳ πρόβλημα. Οὕτω ἡ ἀπόφασις τῆς 6ης Ἰανουαρίου 1971 τοῦ γαλλικοῦ Ἀκυρωτικοῦ (105) ἐξετάζει τὴν περίπτωσιν δημοσιεύσεως εἰκόνος κακοτέχνου ἐμφανιζούσης τὸν εἰκονιζόμενον (ἀπόλυτον πρόσωπον τῆς ἐπικαιρότητος) ὡς γελοιογραφίαν (caricature) Ἡ ἀπόφασις αὕτη θεωρεῖ τὴν δημοσίευσιν τῆς εἰκόνος ταύτης ὡς προσβολὴν τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς ἰδίας εἰκόνος ἀναφέρουσα χαρακτηριστικῶς «La publication non autorisée de deux portraits de l' interessé, dont l' un s' apparente à une caricature, constituait une atteinte aux droits de la personne sur son image, que la tolerance traditionelle commise à l' égard de ceux dont la profession ou l' activité permet de presumer de leur part une autorisation tacite n' existait pas en l' espece» ὡς δὲ ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ κειμένου τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ἡ αἰτιολογία της στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ὅτι ἐνταῦθα ἐλλείπει ἡ εἰκαζομένη συναίνεσις τοῦ εἰκονιζομένου διὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς τοιαύτης εἰκόνος, ἥτις — εἰκὼν — εἶχε καταλήξει νὰ ἀποτελῇ καθαρὰν γελοιογραφίαν. Ἡ δευτέρα ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου τῶν Παρισίων τῆς 23.5.1970 (106) ἐξετάζει τὴν περιπτωσιν δημοσιευθείσης εἰκόνος, ἥτις ἐμφανίζει κακὴν ἀπόδοσιν (mal fondée). Καὶ ἡ ἀπόφασις αὕτη καταλήγει εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα μὲ τὴν προηγουμένην, ἀναφέρουσα ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος φωτογραφία «est mal fondée à soutenir que le pouvoir de la personne representée de s' opposer à la publication de son image, cesse quand cette personne se livre à une activité puplique ou professionelle, en égard à une presomption d' autorisation deduite des circonstances».

Ἐκ τῆς παρατιθεμένης γαλλικῆς νομολογίας προκύπτει ὅτι διὰ τὴν δημοσίευσιν εἰκόνος προσώπου τῆς ἐπικαιρότητος, ἧς ἡ ἀπόδοσις εἶναι κακή, δὲν δύναται νὰ δημοσιευθῇ ἄ ν ε υ τ ῆ ς σ υ ν α ι ν έ σ ε ω ς τ ο ῦ ε ἰ κ ο ν ι ζ ο μ έ ν ο υ, ἔστω καὶ ἂν οὗτος τυγχάνῃ πρόσωπον τῆς ἐπικαιρότητος, ὁπότε καὶ δύναται νὰ δημοσιευθῇ πᾶσα ἑτέρα εἰκὼν τούτου μὴ οὖσα κακῆς ἀποδόσεως.

Ἡ τοιαύτη ὡς ἄνω ἄποψις εἰς ἣν καταλήγομεν συμφωνοῦντες μὲ τὰς

---

105. Cour de Cass. ἀπόφ. 6.1.1961. Rec. Dalloz Jurispr. 1971 σελ. 263.

106. Trib. de Grande Instance Paris ἀπόφ. 23.5.1970, Gazette du Palais, 1970, σελ. 69. Σημειωτέον ὅτι ἡ ἀπόφασις αὕτη δὲν εἶναι ἡ ἀναιρεσιβληθεῖσα ἐφ' ἧς ἐξεδόθη ἡ προηγουμένη, ἀλλ' ἑκάστη τούτων ἐξετάζει ἴδιον θέμα. Οὕτω ἡ πρώτη ἀφορᾷ εἰς δημοσίευσιν τῆς εἰκόνος τοῦ γνωστοῦ κοσμικοῦ Günter Sachs, ἐνῷ ἡ δευτέρα εἰς δημοσίευσιν εἰκόνος καλλιτέχνιδος τοῦ Folie Bergere.

γνώμας τῆς γαλλικῆς νομολογίας εἶναι φρονοῦμεν ὀρθή, μὲ τὴν ἐξαίρεσιν καθ' ἣν ἡ κακὴ ἀπόδοσις ὀφείλεται εἰς ἔλλειψιν φωτογενείας τοῦ εἰκονιζομένου, ὁπότε καὶ δὲν ὑπάρχει ἕτερος τρόπος θεραπείας τῆς καταστάσεως. Θὰ ἔδει ὅμως νὰ προστεθῇ ὅτι,, ὡς εἰκὼν κακῆς ἀποδόσεως δέον νὰ θεωρηθῇ ἡ παραποιοῦσα πράγματι σοβαρῶς τὸν εἰκονιζόμενον καὶ οὐχὶ ἐπιπολαίως.

β) Δικαίωμα ἐπὶ τοῦ ὀνόματος (Namensrecht) Τὰ ἐπὶ τοῦ ἰδίου ὀνόματος δικαιώματα εἶναι γνωστὰ (107), ἡ δὲ ἀνάπτυξίς των δὲν ἀνήκει εἰς τὸν χῶρον τῆς παρούσης ἐργασίας. Ἀρκούμεθα νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι, τὸ ἐν προκειμένῳ δικαίωμα ἀποτελεῖ καὶ τοῦτο εἰδικωτέραν ἐκφανσιν τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς προσωπικότητος (107), ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 58 Α.Κ. προβλεπομένη προστασία ἀφορᾶ εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν χρήσεως τοῦ ὀνόματος παρ' ἑτέρου, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν ἀμφισβητήσεως τοῦ ὀνόματος ἑτέρου (107). Μετὰ τοῦ ὀνόματος προστατεύεται καὶ τὸ ψευδώνυμον (107). Τὸ δὲ ὄνομα ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ κυρίου καὶ τοῦ ἐπωνύμου, γενικώτερον δὲ ἀποτελεῖται ἐκ λεκτικῆς διατυπώσεως χρησιμοποιουμένης πρὸς διάκρισιν τοῦ ἑνὸς ἀτόμου ἐκ τοῦ ἑτέρου (107).

Τὸ ἐπὶ τοῦ ὀνόματος δικαίωμα διαφέρει τῶν λοιπῶν τοιούτων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν προσωπικότητα, καθ' ὅσον τυγχάνει οὕτως εἰπεῖν «ὑποχρεωτικὸν» καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀποξενωθῇ τοῦ ὀνόματός του, ἀλλὰ πᾶς τις εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ φέρῃ ὡρισμένον ὄνομα. Τοῦτο καίτοι δὲν προκύπτει εὐθέως ἐκ τοῦ νόμου,, δέον νὰ συναχθῇ ἐμμέσως ἐκ τῶν νόμων τῶν σχετικῶν μὲ τὴν ἀλλαγὴν ἐπωνύμου (108) ὡς εἶναι παρ ἡμῖν τὸ Ν.Δ. 2573) 53.

Ἐνταῦθα ἐνδιαφέρουν ἡμᾶς οὐχὶ βεβαίως τὰ ὡς ἄνω, ἀλλὰ τὸ δικαίωμα ἐπὶ τοῦ ὀνόματος ἐν σχέσει πρὸς τὴν Zeitgeschichte ὡς καὶ τὴν προστασίαν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου.

Οὕτω κατ' ἀρχὴν ἰσχύουν καὶ ἐνταῦθα τὰ ὅσα ἐλέχθησαν ἀνωτέρω περὶ τῆς Zeitgeschichte ὡς καὶ περὶ τοῦ ἐπὶ τῆς ἰδίας εἰκόνος δικαιώματος, ἰδίᾳ ἐν περιπτώσει ὑπάρξεως συναινέσεως ὡς καὶ ἀπαγορεύσεως χρήσεως τοῦ ὀνόματος ἄνευ συναινέσεως (109), κατὰ εἰδικώτερον ἀνωτέρω ἀναπτυχθέντα.

---

107. Περὶ ὧν ἰδέ, Σούρλα, ἄρθρ 58, ἀριθ. 5. Μπαλῆ, σελ. 80. Γιαννοπούλου, σελ. 130. Πλαγιαννάκου, 126 ἐπ. Νάλτσα, Ἡ προστασία τοῦ ὀνόματος κατὰ τὸν Α.Κ., 1950, σελ. 13. Φουρκιώτου, Τὸ δικαίωμα ἐπὶ τοῦ ὀνόματος, Ἀρχ. Ἰδ. Δικ. Η' σελ. 28. Γασπαρινάτου, Ἀλλαγὴ καὶ δόσις ἐπωνύμου, NoB 17, σελ. 761. Δεσποτοπούλου, Περὶ ἐπωνύμου, ΕΕΝ, 27 σελ. 481. Löffler, σελ. 737. Ulmer, σελ. 268-9. Nipperdey-Wiese, σελ. 837. Soergel-Siebert, BGB Kommentar, 9η ἔκδ. § 12A. Staudinger, Kommentar zum BGB-Allgemeiner Teil, 1957, § 12.

108. Γασπαρινάτου, σελ. 762 Σούρλα, ἀριθ. 7. Νάλτσα, σελ. 16. Nipperdey-Wiese, σελ. 83. περὶ μὴ ἀντισυνταγματικότητος τοῦ νόμου περὶ ἀλλαγῆς ἐπωνύμου

109. Πρβλ BGH ἀπόφ. 18.3.1959 NJW 1959 σελ. 1269. BGH ἀπόφ. 19.9.1961, Delp, τ. I, E, I, σελ. 34. OLG München ἀπόφ. 23.7.1959 NJW 1960, σελ. 869, ἀπαγορεύε

Εἰδικὸν πρόβλημα ὅπερ ἀνακύπτει ἐνταῦθα εἶναι τὸ τοῦ ἐπιτρεπτοῦ τῆς δημοσιεύσεως εἰκόνος προσώπου τῆς ἐπικαιρότητος ἢ ἑτέρου περὶ τούτου κειμένου ἄνευ μνείας τοῦ ὀνόματός του. Κατ' ἀρχὴν ἐπὶ δημοσιεύσεως πνευματικοῦ ἔργου δὲν δύναται νὰ παραλειφθῇ τὸ ὄνομα τοῦ δημιουργοῦ, ἐκτὸς ἐὰν ὁ ἴδιος συνήνεσε πρὸς τοῦτο (110). Εἰς τὰς λοιπὰς περιπτώσεις ἡ διατύπωσις γενικοῦ κανόνος εἶναι δυσχερής, λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν ἀντιμετωπιζομένων ἑκάστοτε περιπτώσεων. Οὕτω ἐνίοτε ἐ.π. τὰ λαϊκὰ περιοδικὰ δημοσιεύουν εἰς τὸ ἐξώφυλλον εἰκόνας ἠθοποιῶν ἄνευ μνείας τοῦ ὀνόματος τούτων, αἱ ἐφημερίδες δημοσιεύουν ἐπίσης τὴν εἰκόνα ὡρισμένου πολιτικοῦ ἡγέτου, ἀντὶ δὲ τοῦ ὀνόματος τίθεται ὡρισμένη ἔκφρασις ἐ.π. «ὁ ἀρχηγὸς» ἢ «ἔρχεται» κ.λ.π. Εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις ταύτας τὸ πρόσωπον τυγχάνει γνωστὸν καὶ ἑπομένως ἡ μνεία τοῦ ὀνόματός του δέον νὰ θεωρηθῇ περιττή, ὁπότε καὶ ἡ πρᾶξις αὕτη δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐπιλήψιμος. Ζήτημα γεννᾶται εἰς περίπτωσιν μόνον, καθ' ἣν τὸ περὶ οὗ πρόκειται ἡ εἰκὼν ἢ τὸ δημοσίευμα πρόσωπον ἀνῆκον εἰς τὴν ἐπικαιρότητα δὲν εἶναι εὐρέως γνωστόν.

Ἡ ὡς ἄνω περίπτωσις ἔχει ἀντιμετωπισθῇ ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ καθηγητοῦ Neumann - Duesberg (111) κατὰ τρόπον φρονοῦμεν ἱκανοποιητικόν. Οὗτος ἐκκινῶν ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι τὸ ὄνομα ἀποτελεῖ κύριον στοιχεῖον ἀποδείξεως τῆς ταυτότητος ἑκάστου ἀτόμου καὶ τὸ διακριτικὸν γνώρισμα τούτου ἐκ τῶν λοιπῶν ἀτόμων, δέχεται ὅτι εἰς ἕκαστον ἄτομον, ὅπερ ἐξ ἄλλου τυγχάνει καὶ ὑποκείμενον τοῦ δικαιώματος ἀναπτύξεως τῆς προσωπικότητος, δέον νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι τὸ ὄνομα ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστον τμῆμα τῆς προσωπικότητός του καὶ ἑπομένως ἡ παράλειψις δημοσιεύσεως τοῦ ὀνόματος κατὰ τὰ ὡς ἄνω συνιστᾷ προσβολὴν ταύτης.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω σκέψεων τοῦ ὡς ἄνω γνωστοῦ Γερμανοῦ καθηγητοῦ δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι, ἡ δημοσίευσις τοῦ ὀνόματος προσώπου τινος τῆς ἐπικαιρότητος δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἐπὶ δημοσιεύματος ἢ εἰκόνος τούτου ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ προσώπου εὐρέως γνωστοῦ οὗτινος τὸ ὄνομα καθίσταται ὡσαύτως ἐμμέσως γνωστόν. Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ἡ δημοσίευσις τοῦ ὀνόματος τοῦ ὡς ἄνω δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ εἰς ἣν περίπτωσιν τοῦτο ἀναφέρεται δι' ἑτέρας χαρακτηριστικῆς ἰδιότητος ἐξ ἧς τὸ ὄνομα καθίσταται ὁμοίως γνωστόν, ἐὰν ἀναφερθῇ ἐ.π. ὡς, ὁ πρω-

---

χρῆσιν ἐν διαφημήσει κυρίου ὀνόματος ἄνευ ἐπωνύμου. OLG Stuttgart ἀπόφ. 7.12.1966 OLGZ 76 σελ. 1 καὶ αὐτόθι σχόλιον, θεωρεῖ ἐπιτρεπτὴν τὴν δημοσίευσιν ὀνόματος θύματος ἀπάτης λόγῳ Zeitgeschichte. BGH ἀπόφ. 26.1.1971 ArchPR 1971 σελ. 76. Πρβλ. καὶ K o e b e l, Nammensnennung in Massenmedien, JZ 1960 σελ. 390, ἀναφέροντος ὅτι, «Wer in einer Veröffentlichung den Namen eines Anderen nennt, berührt damit die persönliche Sphäre des Genannten».

110. U l m e r, σελ. 268. N e u m a n n - D u e s b e r g, Das Recht auf Anonymität κ.λ.π. ἔνθ' ἀν. σελ. 142.

111. N e u m a n - D u e s b e r g, Σχόλιον ὑπὸ τὴν OLG Stuttgart ἀπόφ. 7.12 1966 OLGZ 76 σελ. 18 :

θυπουργός, ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν, ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ὁ πρωταθλητὴς τοῦ ἅλματος εἰς ὕψος κ.λ.π.

Σημαντικὴν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς ἰδίας εἰκόνος καὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ ὀνόματος τοιούτου, ἀποτελεῖ τὸ ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο δικαίωμα εἶναι ἀναπαλλοτρίωτον καὶ ὑποχρεωτικὸν ὡς ἐλέχθη ἀμέσως ἀνωτέρω.

Εἰς λογοτεχνικὸν ἢ ἕτερον ἔργον τοῦ γραπτοῦ λόγου περιγράφον μὴ πραγματικὰ γεγονότα, ἐπιτρέπεται ἡ χρησιμοποίησις ὑπαρκτοῦ ὀνόματος ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι, δὲν προσβάλλεται ὁ ἰδιωτικὸς βίος τοῦ φέροντος τοῦτο (112). Καίτοι ὅμως οὐδεὶς τῶν παρ' ἡμῖν καὶ παρ' ἀλλοδαπῇ συγγραφέων καθ' ἃ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὸ ἀναφέρει, θὰ πρέπει νὰ δεχθῶμεν περαιτέρω ὅτι τὸ τοιοῦτον ἀπαγορεύεται καὶ ἂν προσβάλλεται ὁ δημόσιος βίος τοῦ φέροντος τὸ ὄνομα τοῦτο, ὡς καὶ τὸ τμῆμα ἐκεῖνο τοῦ ἰδιωτικοῦ του βίου, ὅπερ ἐπιτρέπεται νὰ δημοσιευθῇ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀναπτυχθέντα. Τοῦτο βεβαίως δικαιολογεῖται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ πνευματικὸς δημιουργὸς θὰ ἐμφανίσῃ οὐχὶ πραγματικὰ γεγονότα, καθ' ὅσον ἐὰν τὸ ἔργον του ἀποτελεῖται ἐξ ὁλοκλήρου ἐκ πραγματικῶν γεγονότων, δὲν φέρει φρονοῦμεν τὸν χαρακτῆρα λογοτεχνικοῦ ἔργου, ἀλλ' ἱστορικοῦ τοιούτου. Ἐφ' ὅσον ὅθεν ἓν λογοτέχνημα θίγει τὸν δημόσιον βίον προσώπου τῆς ἐπικαιρότητος διὰ παρεμβολῆς μὴ πραγματικῶν γεγονότων, τοῦτο ἀσφαλῶς τυγχάνει ἐπιλήψιμον. Ἐπομένως εἰς λογοτεχνικὸν ἢ λοιπὸν ἔργον δὲν ἐπιτρέπεται ἡ προσβολὴ οὐ μόνον τοῦ ἰδιωτικοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ δημοσίου βίου, πρὸς τοῦτο δὲ ἀπαγορεύεται καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ὀνόματος τοῦ εἰς ὃ ἀφορᾷ τοῦτο προσώπου, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται περὶ ὀνόματος κοινοῦ, περὶ οὗ δὲν νοεῖται περιορισμὸς χρήσεως (113) καὶ ἐφ' ὅσον βεβαίως δὲν προσβάλλεται γνωστὸν πρόσωπον (114).

γ) Δικαίωμα ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς διανοίας (Urheberrecht, Droit d' auteur, Law of copyright) Τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς διανοίας ἀμφισβητεῖται ἐὰν ἀποτελῇ εἰδικωτέραν ἔκφανσιν τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς ἰδίας προσωπικότητος, τό-

---

112. Σούρλα, Ἄρθρ. 60 ἀριθ. 20. Ὡς τοιαύτη προσβολὴ ἐνταῦθα δέον νὰ νοηθῇ ἡ γνωστοποιοῦσα ἀπόρρητα γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἀσχέτως ἐὰν τοῦτο δύναται νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν ὑπὸ τοῦ ἀναγνώστου, ἂν δηλονότι ὁ τελευταῖος οὗτος ἀντιληφθῇ ὅτι δὲν πρόκειται περὶ πραγματικῶν γεγονότων.

113. Edelman, σελ. 266.

114 Πρβλ. Edelman, σελ. 266 ἀναφέροντος χαρακτηριστικῶς «un ouvrage, sans pretention historique ,ne puisse mettreen scene des personnage reeles qu' á la condition de ne pas les rendre odieux ou ridicules».

σον παρ' ἡμῖν, ὅσον καὶ παρ' ἀλλοδαπῇ (115), ἀναπτυχθεισῶν ἐν προκειμένῳ δύο θεωριῶν, ἤτοι: αα) τῆς μονιστικῆς θεωρίας, καθ' ἣν τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν προσωπικότητα οὐ μὴν ἀλλὰ περιέχει στοιχεῖα δικαίου τῆς προσωπικότητος, ὡς καὶ περιουσιακοῦ δικαίου (115) καὶ ββ) τῆς δυαδικῆς θεωρίας, καθ' ἣν τὸ δικαίωμα τοῦτο νοεῖται ὑπὸ διπλοῦν περιεχόμενον, δηλονότι καὶ ὡς δικαίωμα τῆς προσωπικότητος καὶ ὡς περιουσιακόν (115). Ἡ ἄρχουσα θεωρία σήμερον εἶναι ἡ πρώτη, μὲ ἐξαίρεσιν τὰς χώρας τοῦ ἀγγλοσαξωνικοῦ δικαίου (115), ἐν αἷς ἐπικρατεῖ ἡ δευτέρα, εἰς δὲ τὰς Η.Π.Α. τὸ ἐν προκειμένῳ δικαίωμα θεωρεῖται ὡς περιουσιακὸν ἀποκλειστικῶς.

Παρ' ἡμῖν τὸ ὡς ἄνω δικαίωμα προβλέπεται ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 60 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος, ἀλλὰ ἐπειδὴ περιέχει ὡς ἐλέχθη καὶ στοιχεῖα περιουσιακοῦ δικαίου, ὑφίσταται καὶ σειρὰ ἑτέρων νόμων καὶ διεθνῶν συμβάσεων (116).

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς διανοίας δὲν ἀνήκει βεβαίως εἰς τὸ πλαίσιον τῆς παρούσης ἐργασίας. Ἁπλῶς ἐξετάζεται τοῦτο ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸν ἰδιωτικὸν βίον.

Ὡς προϊόντα τῆς διανοίας θεωροῦνται τὰ δημιουργήματα τῆς πνευματικῆς δράσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἅτινα χαρακτηρίζονται ὡς «ἔργα». Ἡ ἔννοια αὐτὴ δέον νὰ λαμβάνεται ὑπὸ εὐρεῖαν μορφήν, τ.ἔ. δὲν πρέπει νὰ ἀναζητῶμεν αἰσθητικὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου, ἵνα χαρακτηρισθῇ ὡς τοιοῦτον (117). Ὁμοίως ὑπὸ τοῦ νόμου προστατεύονται καὶ τὰ ἀνήθικα ἔργα (117), πρὶν κριθοῦν ὡς τοιαῦτα. Ὁ προορισμὸς τοῦ ἔργου ὡσαύτως εἶναι ἀνεξάρτητος, δηλονότι εἶναι ἄνευ σημασίας ἂν τὸ ἔργον προορίζεται διὰ πνευματικὴν ἀπόλαυσιν ἢ διὰ πρακτικὴν χρῆσιν, ὡς ἐ.π. μικρὸν ἀγαλματίδιον, ὅπερ συγχρόνως εἶναι καὶ φιαλίδιον (117).

Ὡς περιεχόμενον τοῦ ὡς ἄνω δικαιώματος νοεῖται ἡ ἐξουσία τοῦ δημιουργοῦ νὰ ἀποφασίσῃ περὶ παντὸς εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ ὑπὸ τούτου παραχθὲν ἔργον. Εἰδικώτερον δὲ ἀναγνωρίζεται σειρὰ ὡρισμένων «ἠθικῶν ἐξουσιῶν» ἐν προκειμένῳ, ἤτοι δικαίωμα δημοσιεύσεως, ἀναδημοσιεύσεως, τρο-

---

115. Oekonomidis, Die Zitierfreiheit im Recht Deutschlands, Frankreichs Grossbritannien und der Vereinigten Staaten, 1970, σελ. 32 - 3. Tarnec, Manuel Juridique et pratique de la proprieté litteraire et artistique, 1956 σελ. 12. Desbois, Le droit d' auteur, 2α ἔκδ. 1966 σελ. 238 ἐπ. Λυκιαρδοπούλου — Ἰωάννου, Ἡ πνευματικὴ ἰδιοκτησία, σελ. 29 ἐπ. Κουμάντου, Δικαστικὴ ἐκτίμησις καὶ ἀξιολογικαὶ κρίσεις εἰς τὸ δίκαιον τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, ΕΕΝ 33 σελ. 227. Σούρλα, ἀριθ. 60 ἄρθρ. 2 καὶ 9α. Μπαλῆ, σελ. 81. Γιαννοπούλου, σελ. 143 Ulmer, σελ. 96 ἐπ. Nipperday-Wiese, σελ. 851. Κρίππα, Ἡ πνευματικὴ ἰδιοκτησία τῶν κινηματογραφικῶν ταινιῶν, Δικ)νη Β' σελ. 4 ἐπ. Süss, σελ. 194.

116. Ὧν τὰ κείμενα ἰδὲ ἐν Στεργιανοπούλου, Νομοθεσία πνευματικῆς ἰδιοκτησίας. 1964. Ὡς πρὸς τὰς σχετικὰς πρὸς τὰ ὑποανάπτυκτα κράτη συμβάσεις ἰδέ, Schulze, Förderung des Welturheberrechts durch Entwicklungshilfe, 1970 (εἰς γερμανικήν, γαλλικήν, ἀγγλικὴν καὶ ἱσπανικὴν γλῶσσαν).

117. Κουμάντου, σελ. 222 - 3 Λυκιαρδοπούλου-Ἰωάννου, σελ. 79. Κρίππα, Τὸ ἔγκλημα τῆς λογοκλοπῆς, Ποιν. Χρον. ΚΒ' σελ. 16.

ποποιήσεως, ὑπογραφῆς, ἐκμεταλλεύσεως, ἀναπαραγωγῆς, πολλαπλασιασμοῦ, δημοσίας ἐκτελέσεως, μεταμελείας κ.λ.π.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ἐνταῦθα τὸ δικαίωμα δημοσιεύσεως, ὅπερ νοεῖται ἡ ἐξουσία τοῦ δημιουργοῦ, ὅπως ἀποφασίσῃ ὁ ἴδιος πότε τὸ ἔργον του θὰ ἀχθῇ εἰς δημοσιότητα (118). Οὕτω ἡ ἄνευ συναινέσεως τοῦ δημιουργοῦ δημοσίευσις ἀνεκδότου ἔργου, ἐκτὸς τῶν ἄλλων συνιστᾷ καὶ προσβολὴν τοῦ ἀπορρήτου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ὅπερ βεβαίως περιλαμβάνει καὶ τὸ δικαίωμα ὅπως πᾶς τις τηρῇ ἀπόρρητον τὸ πνευματικόν του ἔργον. Τοῦτο δὲν θὰ πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὸ ἀπόρρητον τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιστολῶν ἢ προσωπικῶν ἡμερολογίων, καθ' ὅσον ταῦτα δὲν φέρουν χαρακτῆρα πνευματικῆς δημιουργίας κατὰ κανόνα, χωρὶς βεβαίως νὰ δύναται νὰ ἀποκλεισθῇ τοῦτο ἐνίοτε. Δηλονότι μία ἐπιστολὴ ὡς καὶ πᾶν ἕτερον γραπτὸν κείμενον θὰ θεωρηθῇ ὡς πνευματικὸν ἔργον, ἐφ' ὅσον φέρει τὸν χαρακτῆρα τῆς πρωτοτύπου πνευματικῆς δημιουργίας, ἐν ᾗ ἀποτυποῦται ἡ προσωπικότης τοῦ δημιουργοῦ (119). Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐφ' ὅσον περιέχει ὁπωσδήποτε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τὸ ἰδιαίτερον στοιχεῖον, ὅπερ θὰ ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ «δημιουργικὸν ὕψος» (119), (120). Περαιτέρω δέον νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι τὸ ἀπόρρητον τῶν ἐπιστολῶν προστατεύεται ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 15 τοῦ συντάγματος καὶ τοῦ εἰς ἐκτέλεσιν τούτου Ν.Δ. 792) 71. Ἐξαίρεσιν τοῦ ἀπορρήτου τῶν ἐπιστολῶν ἡ αὐτὴ ὡς ἄνω συνταγματικὴ διάταξις ἐπιτρέπει εἰς τὴν δικαστικὴν ἀρχὴν ὑπὸ ἐγγυήσεις, διὰ λόγους ἀσφαλείας καὶ δημοσίας τάξεως ἢ πρὸς διακρίβωσιν ἀπεχθῶν ἐγκλημάτων, περὶ ὧν λεπτομερῶς προβλέπουν τὰ ἄρθρα 2 - 4 τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Ν.Δ. 792) 71 ἐνῷ τὸ ἄρθρον 5 τούτου ἀπαγορεύει τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ περιεχομένου παραβιασθείσης ἐπιστολῆς δι' ἄλλου μέσου πρὸς σκοπὸν διάφορον τοῦ ἐκ τοῦ συντάγματος προβλεπομένου. Τόσον ἡ προμνημονευθεῖσα συνταγματικὴ διάταξις, ὅσον καὶ τὸ Ν.Δ. 792) 71, οὐδὲν ἀναφέρουν περὶ τοῦ ἀπορρήτου τῆς λεγομένης «ἀνοικτῆς ἀλληλογραφίας» (correspondance circulant à decouvert), περὶ ἧς προνοεῖ ὁ γαλλικὸς νόμος τῆς 11.6.1887 (121), ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ὁποίου ἐγένετο δεκτὸν ὅτι, τὸ ἀπόρ-

---

118. Ulmer, σελ. 42. ἰδὲ καὶ σελ. 36 περὶ ἀπαγορεύσεως δημοσιεύσεως ἐπιστολῶν εἰς τὸν τύπον

119. Πρβλ ειδικῶς, Κρίππα, Ἡ φορολογία τοῦ εἰσοδήματος ἐκ τῶν προιόντων τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, Διοικ Δ)νη, 9 σελ. 298. Κουμάντου, σελ. 227. Του Αὐτοῦ, Ἡ πνευματικὴ ἰδιοκτησία, 1967, σελ. 72. Λυκιαρδοπούλου-Ἰωάννου, σελ. 68 Ἀσπρογέρακα-Γρίβα, Σχόλιον ὑπὸ τὴν Πρ. Ἀθ. 3402)68 NoB 17 σελ. 575. Oekonomidis, σελ. 37. Ulmer, σελ. 105 ἑπ. Desbois, σελ. 5 ἑπ. Süss, σελ. 202.

120. Ἀντιστοίχως ἀναγνωρίζεται τὸ «ἐφευρετικὸν ὕψος» (Erfindungshöhe) ἵνα θεωρηθῇ μία ἐφεύρεσις ὡς «νέα», πρβλ. Κοτσίρη. Ἡ ἐφευρετικὴ ἰδέα ὡς κριτήριον τοῦ νέου τῆς ἐφευρέσεως, ΕΕΝ 31 σελ 319. Σημίτη, Τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἐφευρέσεως, 1967, σελ. 109. Βρέλλη, Ἐφεύρεσις προστατεύσιμος διὰ διπλώματος εὑρεσιτεχνίας ΕΕΝ 38 σελ. 745. Steck, L'idée creatrice, 1945 σελ. 14. Πρβλ. καὶ ΑΠ 326)69, NoB, 17 σελ. 1178. ΑΠ 188)71, Ἐπιθ. Ἐμπ. Δικ. ΚΒ' σελ. 461.

121. Πρβλ. εἰδικῶς, Toulemon, σελ. 117 - 118.

ρητον ἐν προκειμένῳ δὲν καλύπτει τὰς ἄνευ φακέλλου ἐπιστολάς (ἐ.π. ταχυδρομικὰ δελτάρια), ἐνῷ καλύπτει τὰς ἐντὸς φακέλλου τοιαύτας εἴτε ἐπικεκολλημμένου εἴτε μή (122). Ἡ ἄποψις αὕτη εἶναι φρονοῦμεν ὀρθὴ καὶ σύμφωνος πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς συνταγματικῆς διατάξεως, λόγῳ εἰκαζομένης συναινέσεως τοῦ ἀποστολέως ὅπως μὴ παραμείνῃ ἀπόρρητον τὸ περιεχόμενον τῆς τοιαύτης ἐπιστολῆς του, δυναμένου ἄλλως νὰ ἐχρησιμοποίει φάκελλον.

Βεβαίως αἱ μὴ καλυπτόμεναι διὰ τοῦ ἀπορρήτου ὡς ἄνω ἐπιστολαί, δὲν σημαίνει ὅτι ἐκφεύγουν τῆς περιοχῆς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἐφ' ὅσον ἀφοροῦν εἰς πρόσωπα ἐκτὸς ἐπικαιρότητος. Ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα τῆς ἐπικαιρότητος ὅμως (ἀπόλυτα ἢ σχετικά), δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι αἱ τοιαῦται ἐπιστολαὶ δύνανται νὰ λάβουν δημοσιότητα εἰς τὸν τύπον, ἐφ' ὅσον συνδέονται πρὸς τὸν δημόσιον βίον τούτων ἢ τὸν ἰδιωτικόν, ὅστις ἅπτεται τοῦ δικαιώματος τῆς ὁλοκληρωμένης πληροφορήσεως τοῦ κοινοῦ, κατὰ τὰ ἐν τοῖς προηγουμένοις εἰδικώτερον ἀναπτυχθέντα (123).

Ὡς πρὸς τὸν τύπον δέον νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ἓν εἰδικὸν δικαίωμα, ὅπερ ἀναγνωρίζεται εἰς τοῦτον οὐχὶ βεβαίως ἀποκλειστικῶς. Πρόκειται περὶ τῆς μὴ γνωστῆς εἰσέτι ἐν Ἑλλάδι θεωρίας τῆς Zitierfreiheit περὶ ἧς ἐξ ὅσων γνωρίζομεν οὐδεὶς τῶν ἡμετέρων συγγραφέων ἀναφέρει τι τοὐλάχιστον καθ' ἣν στιγμὴν συντάσσεται ἡ παροῦσα διατριβή. Βάσει τῆς θεωρίας ταύτης (124), ἡ προσβολὴ τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας τυγχάνει δεδικαιολογημένη, ἐφ' ὅσον λαμβάνει χώραν δι' ὑπέρτερον σκοπόν, ἐντελῶς ξένον πρὸς παράνομον ἰδιοποίησιν ἔργου τρίτου προσώπου. Οὕτω ἐ.π. ἐπιτρεπτὴ τυγχάνει ἡ δημοσίευσις ἑνὸς ἔργου ἐν ἑτέρῳ ἔργῳ, ἐφ' ὅσον τοῦτο γίνεται πρὸς κριτικὴν ἢ ἀνάλυσιν τοῦ ἐν λόγῳ ἔργου, ἡ δὲ τοιαύτη κριτικὴ καὶ ἀνάλυσις δὲν ἔχει βεβαίως ἐπιπόλαιον χαρακτῆρα. Ὁμοίως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπιτρεπτὴ τυγχάνει καὶ ἡ δημοσίευσις ἀποσπασμάτων ἔργου τρίτου προσώπου.

Τὸ ὡς ἄνω δικαίωμα καλούμενον ἐν Γερμανίᾳ Zitatsrecht νοεῖται ὑπὸ δύο μορφάς, ἤτοι: αα) ὡς Grosszitat τ.ἔ. τὸ δικαίωμα ὅπως περιλάβῃ τις εἰς ἔργον του ὁ λ ό κ λ η ρ ο ν ἔργον τρίτου προσώπου πρὸς ἀνάλυσιν ἐ.π. ἢ ἐπεξεργασίαν τοῦ τελευταίου τούτου ἔργου καὶ ββ) ὡς Kleinzitat τ.ἔ. τὸ δικαίωμα ὅπως διὰ τὸν αὐτὸν λόγον περιλάβῃ τις εἰς ἔργον του ἀποσπάσματα ἑτέρου ἔργου (ὡς ἐ.π. ἱστορία φιλολογίας περιέχουσα ὡρισμένα ἀποσπάσματα ἐκ φιλολογικῶν ἔργων τρίτων προσώπων) (125).

---

122. T o u l e m o n, σελ. 118.

123. Οὕτω καὶ B u r d e a u, Les libertés publiques, 2α ἔκδ. 1961 σελ. 149 περὶ ἐξυπηρετουσῶν τὸ δημόσιον συμφέρον (interet general) τοιούτων ἐπιστολῶν. Πρβλ. E v e r s, Verbietung des Postgeheimnisses und Beweisverwertungsverbote im Strafprozess, JZ, 1965 σελ. 663.

124. Ἐν πάσει λεπτομερείᾳ περὶ ταύτης O e k o n o m i d i s, ἔνθ' ἀν.

125. O e k o n o m i d i s, σελ 105. Τὸ σχετικὸν κείμενον τῆς § 51 τοῦ γερμ. νόμου

Σκοπὸς τῆς θεωρίας τῆς Zitierfreiheit εἶναι ἡ ἐνίσχυσις τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐπιστήμης, τῆς ἐρεύνης καὶ τῆς φιλολογίας (126). Ἡ θεωρία αὕτη βασίζεται ἐπὶ τῆς § 51 τοῦ νέου γερμανικοῦ νόμου περὶ πνευματικῆς ἰδιοκτησίας τῆς 9.9.1965 (127). Βάσει τῆς διατάξεως ταύτης ἐπιτρέπεται ἡ κατὰ τὰ ὡς ἄνω «προσβολὴ» οὕτως εἰπεῖν πνευματικῶν ἔργων διὰ σκοποὺς ἐπιστημονικούς.

Προκειμένου ὅθεν περὶ τοῦ τύπου, δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι δὲν ἀναγνωρίζεται τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰμὴ μόνον ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἐπιστημονικῶν ἐντύπων ἢ ἐπιστημονικῶν ἄρθρων εἰς οἱονδήποτε ἔντυπον.

Ἐν τῇ παρ' ἡμῖν νομοθεσίᾳ τοιοῦτον δικαίωμα δὲν ἀναγνωρίζεται (128). Οὕτω τὸ πρῶτον ἐδάφιον τοῦ ἄρθρου 9 τοῦ Νόμου 2387)1920, ὡς ἐτροποποιήθη δι' ἄρθρου 2 τοῦ Ν. 4301)1929, ὁρίζει ρητῶς ὅτι „«Ἡ ἐντὸς τοῦ κειμένου ἰδίας συγγραφῆς παράθεσις ἀποσπασμάτων ἢ περικοπῶν ἐξ ἀλλοτρίων ἔργων.... ἀπαγορεύεται ἄνευ ἐγγράφου ἀδείας τῶν συγγραφέων» μὴ προβλεπομένης περαιτέρω οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως πλὴν μουσικῶν ἔργων Ἡ παράγραφος ὅμως 2 τοῦ ἄρθρου 10 τῆς Διεθνοῦς Συμβάσεως τῆς Βέρνης, ὡς ἐτροποποιήθη μεταγενεστέρως (129), κυρωθείσης παρ' ἡμῖν διὰ τοῦ Ν.Δ. 3565)1956, ἀναγνωρίζει τὸ δικαίωμα «δημοσιεύσεως ἐρανισμάτων ἐκ φιλολογικῶν ἢ καλλιτεχνικῶν ἔργων εἰς ἔντυπα ἐκπαιδευτικοῦ ἢ ἐπιστημονικοῦ χαρακτῆρος ἢ εἰς χρηστομαθείας ἐφ' ὅσον τοιαύτη δημοσίευσις δικαιολογεῖται ἀπὸ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν». Βάσει δὲ τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ Ν.Δ. 4264)1962, Ἕλληνες ὑπήκοοι δύνανται νὰ ἐπικαλεσθοῦν τὴν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῆς ἐν λόγῳ συμβάσεως καὶ ἑπομένως δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι, ἡ ἡμετέρα νομοθεσία δὲν ἀποκλείει τὴν ἐν Ἑλλάδι ἀναγνώρισιν τοῦ δικαιώματος παραθέσεως ἀποσπασμάτων ἑτέρων ἔργων χάριν ὑπερτέρου σκοποῦ

Ἡ σχέσις μεταξὺ τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς διανοίας καὶ τῆς Zeitgeschichte εἶναι ὅτι, οἱ πνευματικοὶ δημιουργοὶ τυγχάνουν

περὶ πνευμ. ἰδιοκτ. καὶ συγγενῶν δικαιωμάτων (Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte), ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Zulässig ist die Verfielfältigung, Verbreitung und öffentliche Wiedergabe, wenn in einem durch den Zweck gebotenen Ufmang :

1. Einzelne Werke nach dem Erscheinen in ein selbständiges wissenschaftliches Werk zur Erläuterung des Inhalts aufgenommen werden.
2. Stellen eines Werkes nach der Veröffentlichung in einem selbständigen Sprachwerk angeführt werden.
3. Einzeine Stellen eines erschienen Werkes der Musik in einem selsbständigen Werk der Musik angeführt werden.

126. Oekonomidis, σελ. 79.

127. Ὃν ἰδὲ ἐν Delp, τόμ. IV, 360.

128. Ἡ Πρ. Ἀθ. 710)71 ΕΕΝ 38 σελ. 662 - 3, ἀποδέχεται εὐθέως τὴν ἐφαρμογὴν τῆς θεωρίας ταύτης παρ' ἡμῖν.

129. Ἡ σύμβασις αὕτη ἀνεθεωρήθη ἐν Στοκχόλμῃ τὴν 14. 7. 1967, περὶ ἧς, ἰδέ, Schulze, Revision des Internationalen Urheberrechts 1971, σελ 19 ἐπ. τὸ κείμενον τῆς ἀναθεωρήσεως. Ἐν συνεχείᾳ ἀνεθεωρήθη ἐν Παρισίοις τὸν Ἰούλιον τοῦ 1970, ἰδὲ τὸ κείμενον τῆς νέας ἀναθεωρήσεως ἐν «Le droit d' auteur, 1971, σελ. 135 ἐπ.

βεβαίως πρόσωπα τῆς ἐπικαιρότητος συνήθως, τυχὸν δὲ ἀνέκδοτον ἐνδεχομένως ἔργον των, ἀνήκει εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ἰδιωτικοῦ των βίου καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἔλθῃ εἰς δημοσιότητα ἄνευ τῆς συναινέσεώς των. Καὶ ναὶ μὲν τυγχάνει γεγονὸς τοῦ ἰδιωτικοῦ των βίου σχετιζόμενον ἀμέσως μὲ τὴν ἰδιότητά των καὶ ἑπομένως θὰ ἐδικαιολογεῖτο ἡ δημοσίευσις τούτου, πλὴν ὅμως ἐνταῦθα δέον νὰ ἀναγνωρίσωμεν εἰδικὴν ἐξαίρεσιν ἐφαρμογῆς τῆς θεωρίας περὶ ὁλοκληρωμένης πληροφορήσεως, ἀπορρέουσαν εὐθέως ἐκ τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς διανοίας βάσει τοῦ ὁποίου. τὸ ἀνέκδοτον ἔργον ὡς ἐλέχθη, προστατεύεται εἰς πᾶσαν περίπτωσιν.

Προκειμένου περὶ τῆς ὕλης τῶν ἐφημερίδων καὶ λοιπῶν εἰδησεογραφικῶν ἐντύπων, δέον νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ μίαν τελευταίαν περίπτωσιν. Πρόκειται περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Η. *Ball* συστηματικώτερον διατυπωθείσης θεωρίας (130), βάσει τῆς ὁποίας τὸ περιεχόμενον τῶν ἐντύπων ἀποτελεῖται ἐκ δύο κατηγοριῶν, ἤτοι: α) ἐκ τῶν facts καὶ β) ἐκ τῶν news Εἰς τὰ πρῶτα ἀνήκει ἡ ξηρὰ ἀπεικόνισις τῶν γεγονότων διὰ στερεοτύπων φράσεων, χρησιμοποιουμένων ὑπὸ τοῦ δημοσιογραφικοῦ λόγου. Εἰς τὴν δευτέραν ἀνήκουν τὰ σχόλια, ἄρθρα, κρίσεις κ.λ.π. Ἐκ τούτων τὰ facts δὲν ἀποτελοῦν πρωτότυπον πνευματικὴν δημιουργίαν καὶ ἑπομένως δὲν προστατεύονται ὑπὸ τῆς περὶ πνευματικῆς ἰδιοκτησίας νομοθεσίας. Ἀντιθέτως τὰ news ἀπολαύουν πάσης προστασίας. Ἡ ἀναδημοσίευσις τῶν facts ναὶ μὲν εἶναι οὕτω ἐλευθέρα, ἀλλ' αὐτὴ ἐμπίπτει εἰς τὴν ἔναντι ἀθεμίτου ἀνταγωνισμοῦ (unfair competition) προστασίαν, ἐφ' ὅσον κριθῇ ὅτι συντρέχει παράβασις τῆς περὶ ταύτης νομοθεσίας. Ἐξ ἄλλου παρ' ἡμῖν βάσει τοῦ ἄρθρου 13 τοῦ Ν. 2387) 1920 ἐπιτρέπεται ἐλευθέρως ἡ ἀναδημοσίευσις οἱουδήποτε κειμένου ἐφημερίδος ἢ περιοδικοῦ ἐν ἑτέρῳ ἐντύπῳ, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει ἀναγεγραμμένη περὶ τούτου δήλωσις. Βεβαίως ἡ 5 ἀταξις αὐτη οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Ball

Ἡ ὡς ἄνω θεωρία τοῦ Ball καίτοι ὀρθὴ κατ' ἀρχήν, οὐχ ἧττον δὲν βλέπομεν ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ τύχῃ ἐφαρμογῆς εὐρέως, καθ' ὅσον ἡ παράθεσις ἑνὸς ξηροῦ fact ἄνευ δηλονότι σχολίου ἢ κρίσεως δυσχερῶς συναντᾶται. Τοιοῦτον τι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἰσχύσῃ μόνον δι' ἐπουσιώδεις εἰδήσεις δημοσιευομένας εἰς τὸν τύπον διὰ βραχυτάτου κειμένου, ἐ.π. «Ὁ Α κάτοικος τοῦ χωρίου Β ἐφονεύθη ἀπὸ λάκτισμα ἡμιόνου» ἢ «Ὁμὰς Γάλλων δικηγόρων πρόκειται νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἑλλάδα τὸν προσεχῆ μῆνα» κ.λ.π. Εἰς τοιούτου εἴδους εἰδήσεις βεβαίως δὲν δύναται νὰ ἀναγνωρισθῇ πρωτότυπος πνευματικὴ δημιουργία, καθ' ὅσον ἂν μή τι ἄλλο, χρησιμοποιοῦν φράσεις στερεοτύπους ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καθιερωμένας ἐν τῷ δημο-

---

130. Law of copyright and literary property, 1944, σελ. 123 καὶ 524. Περὶ ταύτης ἰδὲ ὁμοίως, Κρίππα, Ἡ πνευματικὴ ἰδιοκτησία τῆς δημοσιογραφικῆς ὕλης, Ἀρχ. Νομ. ΙΘ' σελ. 333 Λυκιαρδοπούλου - Ἰωάννου, σελ. 87. Oekonomidis, σελ. 114 - 5. Ulmer, σελ. 236. καὶ 121 in fine. Löffler, σελ. 761. Lyon-Caen Lavigne, Traité theorique et pratique de droit du cinema Français et comparé, τόμ. 1, 1957, σελ. 241, ὁμιλούντων περὶ «Nouvelles elles - memes».

σιογραφικῷ λόγῳ. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐξαιρέσει τῶν ἐν λόγῳ βραχέων εἰδήσεων καὶ ἑτέρων τοιούτων, ὧν ὅμως τὸ κείμενον εἶναι στερεότυπον, ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν facts καὶ τῶν news δὲν εἶναι εὐχερής.

δ) Δικαίωμα ἐπὶ τῶν λεχθέντων (Recht am gesprochenen Wort): Τὸ ἐν προκειμένῳ δικαίωμα ἀνήκει καὶ τοῦτο εἰς τὴν προσωπικότητα (131). Ὡς τοιοῦτον νοεῖται τὸ δικαίωμα τοῦ ἀτόμου ὅπως μὴ λάβουν δημοσιότητα τὰ ὑπὸ τούτου λεχθέντα (131).

Κατ' ἀρχὴν ἰσχύουν καὶ ἐνταῦθα ὅσα ἐλέχθησαν ἀνωτέρω περὶ τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος καὶ τῆς προστασίας τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου„ τ.ἔ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος δημοσίᾳ ἢ πάντως κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ λειτουργήματός των ἢ τῆς ἰδιότητός των ἐπιτρέπεται νὰ δημοσιευθοῦν ὁμοίως καὶ τὰ ἅτινα ἐλέχθησαν ἰδιωτικῶς σχετίζονται ὅμως πρὸς τὸ λειτούργημα ἢ τὴν ἰδιότητα καὶ ἐξυπηρετοῦν τὴν ἀξίωσιν τοῦ κοινοῦ πρὸς ὁλοκληρωμένην πληροφόρησιν.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω, εἰδικώτερον πρόβλημα δὲν δημιουργεῖται ἐν προκειμένῳ πλὴν τοῦ ἀφορῶντος εἰς τὴν λῆψιν τῶν λεχθέντων διὰ τῶν συγχρόνων τεχνικῶν μέσων, κυρίως δὲ διὰ τοῦ μαγνητοφώνου. Τὸ πρόβλημα τοῦτο δὲν ἔχει λυθῆ βεβαίως, ἀλλὰ καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ ἀντιμετωπίσωμεν ἐνταῦθα εἰμὴ καθ' ὅσον σχετίζεται πρὸς τὸν τύπον, δεδομένου ὅτι κατὰ τὰ λοιπὰ ἐκφεύγει τῶν ὁρίων τῆς παρούσης ἐργασίας. Οὕτω συναίνεσις πρὸς λῆψιν τῶν λεχθέντων δὲν συνεπάγεται καὶ δικαίωμα δημοσιεύσεώς των ὑπὸ τοῦ λαβόντος ταῦτα ἄνευ πρὸς τοῦτο συναινέσεως (132).

Ζήτημα γεννᾶται ὡς πρὸς τὰς δημοσίᾳ ἐκφωνουμένας ὁμιλίας, αἵτινες βεβαίως ἀποτελοῦν γεγονότα τῆς ἐπικαιρότητος. Κατ' ἀρχὴν ἡ ἀπάντησις δέον νὰ εἶναι καταφατικὴ λόγῳ συνδρομῆς τῆς Zeitgeschichte. Ὑφίστανται ὅμως καὶ περιπτώσεις, αἵτινες καίτοι αὕτη συντρέχει δὲν ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις λόγῳ προστασίας τῶν λεχθέντων ὡς πνευματικῆς δημιουργίας. Οὕτω δὲν τυγχάνει ἐπιτρεπτὴ ἡ δημοσίευσις ὁμιλίας ἐνώπιον εἰδικοῦ ἀκροατηρίου, ἐ.π. μάθημα καθηγητοῦ πρὸς φοιτητάς (133).

Τοῦτο ὅμως δὲν ἰσχύει ἐὰν τὸ ἀκροατήριον εἶναι εὐρείας συνθέσεως, ὡς ἐ.π. ἐπὶ διεθνῶν συνεδρίων (133).

---

131. Neumann-Duesberg, Das Recht am gesprochenen Wort, σελ. 91. Ulmer, σελ. 234. Nipperdey-Wiese, σελ. 840. Ἐκ τῶν ἡμετέρων συγγραφέων δὲν ἀναπτύσσεται ειδικῶς τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐξ ὅσων γνωρίζομεν. Ἐκ τῆς γερμαν. νμλγ., ἰδὲ, KG Berlin ἀπόφ. 3.6.1955 NJW 1956 σελ. 26. LG Hagen ἀπόφ. 22.3.1955, Delp, τόμ. I, E, 1, 2 σελ. 4. BGH ἀπόφ. 14.6.1960 NJW 1960 σελ. 1580.. BGH ἀπόφ. 20.5.1958 NJW 1958 σελ. 1144. Περαιτέρω Kohlhaas, Das Mitschneiden von Telefongesprächen im Verhältnis zum Abhörverbot und dem Fernmeldegeheimnis, NJW 1972 σελ. 238. Süss, σελ. 211

132. Niperdey-Wiese, σελ. 841. Badinter, La protection de la vie privée contre l' écoute electronique clandestine, ἐν Gaz. du Pal. Doctr. 1971 - 1 - 52.

133. Ulmer, σελ. 235. Neumann-Duesberg, Das Recht am gesprochenen Wort ἔνθ' ἀν. σελ. 91 ἑπ. Πρβλ. καὶ Bandinter, ἔνθ' ἀν. περὶ τῆς ἐν προκειμένῳ ἐννοίας δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ χώρου.

Περὶ τῶν ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων ἀγορεύσεων ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω ἐν Κεφ. Δ' ΙΙ in fine Ὁ Μ ἶ χ ο ς (134) δέχεται ἐξ ἄλλου ὅτι, ἀνήκει εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν τοῦ δικαστηρίου νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν μαγνητοφώνησιν τῆς συνεδριάσεως.

Προκειμένου περὶ ἀγορεύσεων ἐνώπιον τῶν λοιπῶν σωμάτων μνημονευτέον καὶ τὸ ἄρθρον 10 τοῦ Ν. 2387)1920, ὅπερ ἐπιτρέπει ἐλευθέρως τὴν δημοσίευσιν ἀγορεύσεων ἐν τῇ Βουλῇ ἢ Ἐθνικῇ Συνελεύσει, ὡς καὶ «δικανικοὺς λόγους». Βεβαίως δέον νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ὁ νόμος οὗτος εἶναι παλαιὸς καὶ καθ' ὃν χρόνον διετυπώθη, ἡ θεωρία τῆς Zeitgeschichte δὲν ἦτο γνωστὴ ἐν Ἑλλάδι, εἰς δὲ τὴν Γερμανίαν ἴσχυε μόνον διὰ τὰ φωτογραφικὰ ἔργα ὡς γνωστὸν καὶ ἀτελῶς ἀνεπτυγμένη. Κατὰ συνέπειαν εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ἀμφιβολίας θὰ πρέπει νὰ ζητῆται ἡ συνδρομὴ τῆς θεωρίας ταύτης, καθ' ὅσον ἡ ὡς ἄνω διάταξις τοῦ ἡμετέρου νόμου οὐδόλως ἐξυπηρετεῖ ἐν προκειμένῳ.

Τέλος τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῶν λεχθέντων ἔχει σχέσιν καὶ πρὸς τὸ τοῦ ὀνόματος περὶ οὗ ἀνωτέρω, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι, ἐν δημοσιεύσει δημοσίας ὁμιλίας δὲν δύναται νὰ παραλειφθῇ τὸ ὄνομα τοῦ ὁμιλητοῦ.

ε) Δ ι κ α ί ω μ α ἐ π ὶ τ ῆ ς τ ι μ ῆ ς (Ehrenrecht)
Καὶ τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀποτελεῖ εἰδικωτέραν ἔκφανσιν τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς προσωπικότητος ὡς γίνεται γενικῶς δεκτὸν (135).

Ὡς τιμὴ νοεῖται ἡ κοινωνικὴ καὶ ἠθικὴ ἀξία ἣν ἔχει πᾶς ἄνθρωπος καὶ ἡ ἀξίωσις τούτου ὅπως αὕτη τυγχάνῃ καθολικῆς ἀναγνωρίσεως (136), ἡ ἀνταποκρινομένη κυρίως πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀγαθοῦ ὀνόματος, τῆς χρηστότητος, τιμιότητος, τῆς θεμελιουμένης ἐπὶ τῆς ἠθικῆς ἀξίας καὶ τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος τοῦ προσώπου κ.λ.π. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι, ὁ νόμος δὲν δίδει τὸν ὁρισμὸν τῆς τιμῆς, καθ' ὅσον αὕτη τυγχάνει γνωστὴ καὶ δεδομένη, ἐπαφίεται δὲ εἰς τὴν θεωρίαν καὶ πρᾶξιν, ὅπως καθορίσουν ἑ κ ά σ τ ο τ ε τὸ περιεχόμενόν της ἐκτιμῶσαι τὰς κατ' ἰδίαν κοινωνικὰς συνθήκας (137).

Ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς παρούσης ἐργασίας δέον νὰ διακρίνωμεν ἐνταῦθα ὅτι ἡ δημοσίευσις τῶν γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου δυνατὸν νὰ συνιστᾷ ἔγκλημα κατὰ τῆς τιμῆς. Περὶ τούτων ὅμως θέλομεν διαλάβει εἰ-

---

134. Ἔνθ' ἀν. σελ. 196.

135. Π λ α γ ι α ν ν ᾶ κ ο ς, σελ. 155. Σ ο ύ ρ λ α ς, ἄρθρα 57 - 60, ἀριθ. 34. Μ π α λ ῆ ς, σελ. 78. Γ ι α ν ν ό π ο υ λ ο ς, σελ. 124. S ü s s σελ. 204 L ö f f l e r, σελ. 552. N i p p e r d e y - W i e s e, σελ. 843 ἐπ. H u b m a n n, σελ. 225. S t a u d i n g e r - C o i n g, Ehrenschutz und Pressefreiheit, 1960 σελ. 13. C a s p e r, Redefreiheit und Ehrenschutz, 1971 σελ. 7 ἐπ.

136. Π λ α γ ι α ν ν ᾶ κ ο ς, σελ. 155, S c h ö n k e - S c h r ö d e r, Strafgesetzbuch - Kommentar 10η ἔκδ. σελ. 774, δεχομένων ὅτι, δικαιώματος τιμῆς ἀπολαύουν καὶ τὰ νομ. πρόσωπα, ὡς καὶ αἱ ἀνοργάνωτοι ὁμάδες (Personengemeinschaften). Οὕτω K o h l r a u s c h - L a n g e, ἔνθ' ἀν. σελ. 397.

137. S t a u n d i n g e r - C o i n g, σελ. 14. H u b m a n n, σελ. 225. N i p p e r d e y - W i e s e, σελ. 844. Τ ο ύ σ η - Γ ε ω ρ γ ί ο υ, Ποιν. Κῶδιξ, Β' ἔκδ. 1958 σελ. 715.

δικῶς κατωτέρω. Ὁμοίως τοιοῦτον ἔγκλημα εἶναι δυνατὸν νὰ στοιχειοθετηθῇ καὶ ἐπὶ δημοσιεύσεως γεγονότων τοῦ δ η μ ο σ ί ο υ βίου, ἐφ' ὅσον ταῦτα ἐμφανίζονται κατὰ τρόπον ἀναληθῆ. Ἀλλ' ἡ δημοσίευσις ἀνακριβῶν γεγονότων τοῦ δημοσίου βίου δύναται νὰ στοιχειοθετήσῃ καὶ ἕτερα ἀδικήματα ὡς ἐ.π. διασπορὰ ψευδῶν εἰδήσεων καὶ φημῶν (ἄρθρ. 191 Π.Κ., ὡς ἐτροπ.), ἀπάτη (ἄρθρ. 386 Π.Κ.), παράβασιν τοῦ ἄρθρου 57 τοῦ περὶ τύπου νόμου κ.λ.π. Γενικῶς εἰπεῖν τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς τιμῆς ἀπολαύει μείζονος προστασίας ὑπὸ τοῦ νόμου.

Ἐξ ἄλλου τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς τιμῆς ἀπαιτεῖ ὅπως, τὰ ἐπιτρεπόμενα νὰ δημοσιευθοῦν γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, δημοσιευόμενα ἔστω καὶ ἀληθῆ μὴ ἔχουν χαρακτῆρα π ε ρ ι φ ρ ο ν η τ ι κ ὸ ν (137), δηλονότι μὴ δυνάμενα νὰ μειώσουν τὸ κῦρος ἢ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀτόμου (138), ἢ ἔστω νὰ θέσουν ταῦτα ὑπὸ ἀμφισβήτησιν (139). Οὕτω ὡς προσφυῶς παρατηροῦν οἱ Nipperdey - Wiese (140), ἡ ἔννοια περιφρονητικὸν ἀποτελεῖ τὴν εἰδοποιὸν διαφορὰν μεταξὺ τῆς προσβολῆς τοῦ ἐν προκειμένῳ δικαιώματος καὶ τῶν λοιπῶν τρόπων προσβολῆς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου.

Τέλος ὡς πρὸς τὴν συναίνεσιν δέον νὰ δεχθῶμεν κατ' ἀρχὴν ὅτι καίτοι γενικῶς παραίτησις τοῦ ἐπὶ τῆς ἰδίας τιμῆς δικαιώματος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ νοηθῇ, ἐν τούτοις ἐν ἑκάστῃ περιπτώσει δέον νὰ ἐρευνᾶται τυχὸν ὑπάρχουσα συναίνεσις ὡς πρὸς τὴν σ υ γ κ ε κ ρ ι μ έ ν η ν περίπτωσιν (141), ὑπὸ τὰς ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀναφερομένας προϋποθέσεις (ἱκανότης πρὸς συναίνεσιν κ.λ.π.), δεδομένου ὅτι τὸ ἐν προκειμένῳ δικαίωμα ἔχει χαρακτῆρα οὐ μόνον ἀντικειμενικόν, ἀλλὰ καὶ ὑποκειμενικὸν καὶ ἀποτελεῖ κρίσιν ἀξιολογικὴν (142). Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐν ὄψει τῆς ἐλευθεροτυπίας ἀπαιτεῖται στάθμισις ταύτης καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς τιμῆς δικαιώματος μὴ δυναμένου δηλονότι νὰ πληγῇ βαθέως τοῦ δικαιώματος πληροφορήσεως τοῦ κοινοῦ (143).

---

138. L ö f f l e r, σελ. 553. T o u l e m o n, σελ. 142 χαρακτηριστικῶς ὁμιλοῦντος περὶ «Diminuer dans l' esprit de l' opinion» ἢ περὶ «Diminuer de la consideration». Οὕτω καὶ ΑΠ 2)1971, Ποιν. Χρον. ΚΑ' σελ. 217.

139. ΑΠ 120)70, Ποιν. χρον. Κ' σελ. 344. ΑΠ 194)69, Ποιν. Χρον. ΙΘ' σελ. 351 - 2. ΑΠ 548)67, Ποιν. Χρον. ΙΗ' σελ. 101.

140. Σελ. 844.

141. Οὕτω L ö f f l e r, σελ. 553.

142. Πρβλ. ὡς πρὸς τὰς ἀξιολογικὰς ἐννοίας, Ψ α ρ ο ύ δ α - Μ π ε ν ά κ η, Τὰ ἀξιολογικὰ στοιχεῖα τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐγκλήματος, 1971 σελ. 40.

143. Οὕτω LG Essen ἀποφ. 5.6.70, JZ 1972 σελ. 89 καὶ αὐτόθι σελ. 93 σχόλιον K ü l l e r, ἐπικρίνοντος σφοδρῶς τὴν ἀπόφασιν ὡς θίγουσαν τὸ τοιοῦτον δικαίωμα τοῦ κριτοῦ καὶ περιορίζουσα εὐρέως τὴν ἐλευθερίαν ἐκφράσεως. Ἐπρόκειτο περὶ καταδίκης τῶν διὰ δημοσίας διαδηλώσεως διαμαρτυρηθέντων ἐναντίον τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ραδιοφωνίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

Η ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ ΥΠΟ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΙΔΙΟΜΟΡΦΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ ΤΟΥΤΟΥ

1. Ἡ προσβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἐν σχέσει πρὸς τὸ εἶδος τοῦ ἐντύπου.

Ἀνωτέρω ἐν Κεφ. Α' ΙΙ, ἀνεπτύχθη ἡ ἔννοια τῶν διαφόρων ἐντύπων, ὡς ταῦτα διακρίνονται βάσει τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ περὶ τύπου νόμου. Κατ' ἀκολουθίαν τούτου καὶ ἐν ὄψει τῶν μέχρι στιγμῆς ἀναπτυχθέντων τίθεται τὸ ἐρώτημα: Ἡ παραβίασις τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ὑπὸ τοῦ τύπου ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν, ἀνεξαρτήτως διὰ ποίου εἴδους ἐντύπου λαμβάνει χώραν;

Εἶναι γνωστὸν μὴ δυνάμενον νὰ ἀμφισβητηθῇ ὑπ' οὐδενὸς ὅτι, ἡ σημασία τῆς παραβιάσεως τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ὑπὸ τοῦ τύπου, δὲν ἔγκειται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι, τὸ περὶ τούτων ἐπιλήψιμον δημοσίευμα ἐξετυπώθη, ἀλλ' ὅτι περιέπεσεν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ. Ἐξ ἄλλου βάσει τῆς παραγράφου 33 τοῦ περὶ τύπου νόμου προκειμένου περὶ ἀδικήματος τύπου, τοῦτο θεωρεῖται ὅτι διεπράχθη μόνον ἐφ' ὅσον τὸ ἔντυπον ἐκυκλοφόρησε. Οὕτω προκύπτει ἀδιάστως τὸ συμπέρασμα ὅτι προκειμένου περὶ ἡμερησίας ἐφημερίδος, ἥτις συνήθως ἔχει εὐρείαν κυκλοφορίαν, ἡ προσβολὴ θὰ εἶναι βαρυτέρα (ὑποκειμενικῶς), ἔναντι ἑνὸς μικροῦ καὶ ἀσημάντου ἐντύπου μὲ ἐντελῶς περιωρισμένην κυκλοφορίαν. Ἐξ αὐτοῦ βεβαίως δὲν προκύπτει ὅτι ὁ ὑπεύθυνος τοῦ μικροῦ ἐντύπου θὰ κριθῇ ἐπιεικέστερον, καθ' ὅσον οὕτω θὰ παρεβιάζετο οὐ μόνον ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος, ἀλλὰ καὶ ἡ παράγραφος 9 τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ συντάγματος, ἥτις προβλέπει εὐθύνην τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ ἐκδότου προκειμένου περὶ ἐπιληψίου δημοσιεύματος γενικῶς ἄνευ ἐξαιρέσεως. Ἐξ ἄλλου εἶ-

ναι γεγονὸς ὅτι, πάντα τὰ ἔντυπα (νῦν ἐκδίδονται περὶ τὰ χίλια τριακόσια ἐν Ἑλλάδι), ἔχουν διάφορον ἀριθμὸν ἀναγνωστῶν καὶ οὐδόλως προκύπτει ὅτι ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ καθιερώσωμεν ἱεραρχίαν εὐθυνῶν βάσει τοῦ ἀριθμοῦ κυκλοφορίας. Τοιοῦτον τι οὐδέποτε ὑπ' οὐδενὸς ὑπεστηρίχθη, ἁπλῶς θὰ ἦτο συζητήσιμος εἰλικρινὴς μετάνοια βάσει τοῦ ἄρθρου 84 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, ἐὰν ὁ ὑπεύθυνος ἔσπευσεν εὐθὺς νὰ ἀποσύρῃ τῆς κυκλοφορίας ἔντυπον περιέχον ἐπιλήψιμον δημοσίευμα. Τοῦτο πάντως ἔχει καθαρῶς θεωρητικὸν χαρακτῆρα, καθ' ὅσον βάσει τοῦ ἄρθρου 35 παράγραφος 1 τοῦ περὶ τύπου νόμου ἀποκλείεται ρητῶς ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἄρθρου 84 ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων τύπου.

Βεβαίως τὸ βάρος τῆς προσβολῆς (ὑφ' ἣν ἔννοιαν νοεῖται ἐν προκειμένῳ), δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ κυκλοφορούντων φύλλων ἑκάστου ἐντύπου, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑτέρων παραγόντων, ἐ.π. τὸ κῦρος καὶ ἡ σοβαρότης ἑνὸς ἐντύπου, ἡ προσωπικότης τοῦ ἐκδίδοντος τοῦτο, ὁ τρόπος κυκλοφορίας κ.λ.π. Τούτων οὕτως ἐχόντων τόσον ὁ ἀριθμὸς κυκλοφορίας, ὅσον καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα ὡς ἄνω, ἅτινα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον δύνανται νὰ συντρέχουν ἐν προκειμένῳ, οὐδόλως ἐπηρεάζουν τὴν εὐθύνην ἐκ τῆς προσβολῆς, δεδομένου ὅτι ὡς ἐλέχθη, δὲν εἶναι δυνατὸν δι' ἕκαστον ἔντυπον νὰ συντρέχουν ἑκάστοτε αἱ αὐταὶ συνθῆκαι κατ' ἔκτασιν καὶ βαρύτητα.

Περαιτέρω δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ φύσις τοῦ ἐντύπου ὡς καὶ τὸ εἶδος τούτου — ἰδίᾳ ἐπιστημονικοῦ — δικαιολογεῖ βεβαίως τὴν ἐν προκειμένῳ δημοσίευσιν ὡρισμένου κειμένου, ὅπερ δι' ἕτερα ἔντυπα θὰ ἐθεωρεῖτο ἀνεπίτρεπτον. Ἐ.π. ἡ ἐν ἐπιστημονικῷ (ἰατρικῷ) περιοδικῷ δημοσίευσις ἑνὸς περιστατικοῦ ἀσθενείας ἀφορῶντος εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον προσώπου τινος, χάριν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐνημερώσεως τῶν λοιπῶν ἰατρῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἀπαγορεύεται, καθ' ὅσον ἄλλως θὰ ἐπλήττετο ἡ ἐλευθερία ἀναπτύξεως τῆς ἐπιστήμης, ἥτις προστατεύεται καὶ αὕτη ὑπὸ τοῦ συντάγματος, ὡς εἰδικωτέρα ἔκφανσις τῆς ἐλευθερίας ἐκφράσεως (1). Τὸ ὡς ἄνω δημοσίευμα ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του δὲν ἐπιτρέπεται βεβαίως νὰ δημοσιευθῇ εἰς ἕτερον εἶδος ἐντύπου. Ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῦ ἐπιτρεπτοῦ τῆς δημοσιεύσεως ὡρισμένου κειμένου εἰς ὡρισμένα μόνον ἔντυπα ἀναγνωρίζεται γενικώτερον καὶ οὐχὶ μόνον ὡς πρὸς τὰ σχετικὰ με τὸν ἰδιωτικὸν βίον δημοσιεύματα, οὕτω ἐ.π. μελέτη περὶ συνουσίας ἐκρίθη ὅτι εἶναι ἄσεμνος ἐφ' ὅσον ἐδημοσιεύθη εἰς ἐφημερίδα οὐχὶ ὅμως εἰς ἐπιστημονικὸν περιοδικόν (2).

Οὕτω δέον νὰ κρίνωνται αἱ κατηγορίαι τῶν ἐντύπων τοῦ ἄρθρου 4

---

1. Ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ γερμανικοῦ συντάγματος, ἡ ἐλευθερία ἀναπτύξεως τῆς ἐπιστήμης προστατεύεται ρητῶς, πρβλ σχετικῶς, Roellecke, Wissenschaftliche Freiheit als institutionelle Garantie, JZ 1969 σελ. 726 ἐπ. Mangoldt-Klein, τόμ. I, 1957 σελ. 522.

2. Ἰδὲ σχετικῶς Κρίππα, τὸ ἔγκλημα τῶν ἀσέμνων δημοσιευμάτων, 1969 σελ. 38. Dalcke, σελ. 188.

τοῦ περὶ τύπου νόμου, καθ' ὅσον δὲν βλέπομεν ἑτέραν διαφορὰν ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐντύπου ὡς ἐφημερίδος ἢ εἰδικῆς ἐφημερίδος, περιοδικοῦ ἢ εἰδικοῦ περιοδικοῦ κ.λπ. Βεβαίως εἶναι καὶ τὸ θέμα τῆς κατηγορίας τῶν προσώπων, ἅτινα ἀποτελοῦν τὸ ἀναγνωστικὸν κοινὸν καὶ τῆς ἀντιλήψεως τούτων, ἰδίᾳ προκειμένου περὶ εἰδικῶν ἐντύπων, ἅτινα εἶναι δυνατὸν νὰ κυκλοφοροῦν εἰς κύκλον ἐπιστημόνων, διανοουμένων κ.λ.π. Ἐν πάσει περιπτώσει δέον νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι, τὸ εἶδος τοῦ ἐντύπου ἔχει σημασίαν τινα ὡς πρὸς τὸ βάρος τῆς προσβολῆς χωρὶς τοῦτο νὰ συνεπάγεται τι τὸ ἰδιαίτερον ἐν σχέσει πρὸς τὴν εὐθύνην ὡς ἐλέχθη.

Ἀνωτέρω ἐν Κεφ. Α' Ι, ὑπεστηρίχθη ὅτι, κατὰ τὸ σύνταγμα ἡ ἔννοια τοῦ τύπου δὲν εἶναι τοσοῦτον εὐρεία ὡς αὐτὴ ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ περὶ τύπου νόμου. Τοῦτο καθίσταται ἔτι σαφέστερον, προκειμένου περὶ παραβιάσεως τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Οὕτω ὡς ἐλέχθη, ἡ παράγραφος 9 τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ συντάγματος, θεσπίζει τὴν εὐθύνην τοῦ σ υ γ γ ρ α φ έ ω ς ἐπιληψίμου δημοσιεύματος καθαπτομένου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ὡς καὶ τοῦ ἐ κ δ ό τ ο υ τοῦ ἐντύπου ἐν ᾧ τοῦτο ἐδημοσιεύθη. Περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἐκδότου ὅμως ὁμιλεῖ ἀφ' ἑνὸς ἡ παράγραφος 2 τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ περὶ τύπου νόμου, δι' ἧς ὁρίζεται ὅτι, ὡς ἐκδότης νοεῖται, ὅστις ἐκμεταλλεύεται τὸ ἔντυπον δι' ἑαυτὸν ἢ διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἰδιοκτήτου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ παράγραφος 1 τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου, ἐξ ἧς προκύπτει εὐθέως ὅτι, ἐκδότης νοεῖται μ ό ν ο ν διὰ τὰ ἔντυπα τοῦ ἄρθρου 4 (ἐφημερίδες, εἰδικαὶ ἐφημερίδες, περιοδικά, εἰδικὰ περιοδικὰ καὶ δελτία). Κατὰ συνέπειαν ἐρωτᾶται: Ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης ἐν παραγράφῳ 9 τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ συντάγματος, περὶ ποίων ἐντύπων ὁμιλεῖ; περὶ τῶν ἐχόντων ἐκδότην ἢ καὶ περὶ τῶν μὴ ἐχόντων; Ὑπ' ὄψιν ὅτι, ἡ ἀντίστοιχος ὁμοία διάταξις τοῦ προϋσχύοντος συντάγματος, ὡμίλει περὶ ἐκδότου «ἐφημερίδος» καὶ οὐχὶ ἐντύπου γενικῶς ὡς ἡ διάταξις τοῦ νέου συντάγματος. Δὲν θὰ πρέπει πάντως νὰ διαφύγῃ τῆς προσοχῆς ἡμῶν ὅτι ἐν τῷ προϊσχύοντι περὶ τύπου νόμῳ (ὅστις ἴσχυε καὶ καθ' ὃν χρόνον ἐδημοσιεύθη τὸ νέον σύνταγμα τοῦ 1968), δὲν προεβλέποντο τόσαι κατηγορίαι ἐντύπων, ἀλλὰ μόνον ἐφημερίδες καὶ περιοδικά.

Ἐπὶ τοῦ ὡς ἄνω προβλήματος ἡ ἡμετέρα γνώμη εἶναι ὅτι, ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης ὁμιλεῖ περὶ πάντων τῶν ἐντύπων εἴτε ταῦτα ἔχουν εἴτε δὲν ἔχουν ἐκδότην, καθ' ὅσον ἐὰν ἐδεχόμεθα τὸ ἀντίθετον, θὰ παρεβιάζετο εὐθέως ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος, τ.ἔ. μία κατηγορία ἐντύπων θὰ ὑφίστατο εὐμενεστέραν μεταχείρισιν ἔναντι ἑτέρας. Ἡ διάταξις ὅμως αὕτη ἐτέθη ἐν τῷ συντάγματι πρὸς προστασίαν τοῦ θιγομένου ἤτοι, ἵνα δύναται οὗτος νὰ ἐναγάγῃ τὸν ἐκδότην ὡσαύτως, ὅστις οὕτω καθίσταται προσεκτικώτερος καὶ εἶναι ἠναγκασμένος νὰ ἐλέγχῃ τὰ δημοσιεύματα τοῦ ἐντύπου του. Γενικῶς εἰπεῖν τηρεῖται ἡ ἀρχὴ τῆς εὐθύνης τοῦ ἐκδότου, ἥτις καθιεροῦται ἤδη διὰ τὰ ἀδικήματα τύπου ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34 τοῦ περὶ τύπου νόμου. Δεδομένου ὅμως ὅτι, ὁ κοινὸς νομοθέτης δὲν δεσμεύεται ἐν προκειμένῳ καὶ

δύναται νὰ καθορίσῃ διάφορον σύστημα εὐθύνης (3) διὰ τὰ ἀδικήματα τύπου, προέβλεψεν ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης εἰδικῶς διὰ τὴν ἀστικὴν εὐθύνην ἐπὶ παραβιάσεως τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἰδίους ὑπευθύνους καὶ οὕτω ὁ κοινὸς νομοθέτης οὐδόλως δύναται νὰ παρεκκλίνῃ ἐν προκειμένῳ. Ἐξ ἄλλου, ὡς ἐλέχθη, καθ' ὃν χρόνον ἐδημοσιεύθη τὸ νέον σύνταγμα ὁ νέος περὶ τύπου νόμος δὲν εἶχεν ὁριστικῶς διατυπωθῆ καὶ ἑπομένως κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ συντάγματος ἦτο ἄγνωστον ἂν θὰ δημοσιευθῆ νέος περὶ τύπου νόμος τελικῶς, ὡς καὶ ποῖον ἦτο τὸ περιεχόμενον τούτου, καθ' ὅσον ἡ ἁρμοδία ἐπιτροπὴ καταρτίσεως τοῦ νέου περὶ τύπου νόμου, μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νέου συντάγματος δὲν εἶχε καταρτίσει ἑνιαῖον περὶ τύπου νομοσχέδιον, οὐδὲ εἶχεν ἀνακοινώσει εἰς τρίτον πληροφορίας περὶ τῶν ἐργασιῶν της, ὡς εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωμεν λόγῳ συμμετοχῆς ἡμῶν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην.

II. Ἡ προσβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἐν σχέσει πρὸς τὸ εἶδος τοῦ δημοσιεύματος.

Ὡς γνωστὸν ἡ προσβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, εἶναι δυνατὸν νὰ λάβῃ χώραν δι' οἱουδήποτε εἴδους δημοσιεύματος (γραπτοῦ κειμένου, εἰκόνος κ.λ.π.). Ἐλέχθη βεβαίως ἐν τοῖς προηγουμένοις ὅτι, δὲν τυγχάνει ἐπιτρεπτὴ ἡ δημοσίευσις γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Ἐκ τούτου θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποτεθῇ ὅτι, ἐφ' ὅσον τὸ ἐπιλήψιμον δημοσίευμα δὲν συνίσταται ἐκ γεγονότων, δὲν συντρέχει κατ' ἀκολουθίαν προσβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Τίθεται οὕτω τὸ ἐρώτημα: Δημοσίευμα περὶ ἰδιωτικοῦ βίου μὴ ἀναφερόμενον εἰς γεγονότα τούτου τυγχάνει ἐπιλήψιμον; Ἐξαρτᾶται κατ' ἀρχὴν ἀπὸ τὸ εἶδος τοῦ δημοσιεύματος. Δυσκόλως ὅμως θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ὑποστηρίξωμεν ὅτι ὁ ἰδιωτικὸς βίος παραβιάζεται διὰ παντὸς δημοσιεύματος, δηλονότι, καὶ διὰ δημοσιεύματος μὴ σχετικοῦ πρὸς γεγονότα περὶ τούτου, καθ' ὅσον παραβίασις ἄνευ τοιούτου γεγονότος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ. Οὕτω ἐὰν δημοσιευθῇ ἐ.π., ὅτι, ἡ Α ἠθοποιὸς ἀναμένει τέκνον, τοῦτο δὲν σημαίνει ἕτερον τί εἰμὴ ἀνακοίνωσιν τοῦ γεγονότος ὅτι αὕτη διανύει τὸ στάδιον τῆς κυοφορίας. Ἐὰν ὁμοίως δημοσιευθῇ ὅτι, ὁ Α ὑπουργὸς ἐπιδιώκει τὴν ἐκλογήν του ὡς ἀκαδημαϊκοῦ, ναὶ μὲν δὲν πρόκειται περὶ γεγονότος συγκεκριμένου, πρόκειται ὅμως περὶ συμπεράσματος βασιζομένου ἐπὶ γεγονότων. Ἀλλὰ καὶ ὁ σχολιασμὸς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, βασίζεται ὁμοίως ἐπὶ γεγονότων. Ὁμοίως καὶ ἡ εἰκὼν ἀποτελεῖ ἓν στιγμιαῖον γεγονὸς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἡ δὲ δημοσίευσις τοῦ ὀνόματος συνδέεται καὶ αὕτη πρὸς

---

3. Περὶ τῶν συστημάτων εὐθύνης διὰ τὰ ἀδικήματα τύπου ἰδέ, Löffler, σελ. 352 ἐν πάσει λεπτομερείᾳ.

τι γεγονός, τ.έ. ὅτι τὸ πρόσωπον, ὅπερ ἀναφέρει τὸ δημοσίευμα, φέρει τὸ Β ὄνομα. Τέλος δέον νὰ μὴν διαφύγῃ τῆς προσοχῆς ἡμῶν καὶ τὸ ὑπο τοῦ Ulmer ἀναφερόμενον (4), ὅτι δηλαδὴ ὁ συγγραφεὺς ἢ ὁ ποιητὴς κ.λ.π. δὲν εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ δημιουργοῦν μόνον φανταστικὰ ἔργα, ἀλλὰ καὶ ἀληθῆ. Ἐν τούτοις οὐδέποτε δύνανται νὰ συνθέσουν ἔργον δι οὗ καθίσταται ἐμφανὲς ὅτι περιγράφεται ὁ ἰδιωτικὸς δίος ὡρισμένου προσώπου. Οὕτω ὁ ἰδιωτικὸς βίος δὲν δύναται νὰ παραβιασθῇ οὐδὲ καὶ ὑπὸ λογοτεχνικοῦ κειμένου. Τὰ ὅσα ἐλέχθησαν ἀνωτέρω περὶ συναινέσεως, ἰσχύουν βεβαίως καὶ ἐνταῦθα, εἰς περίπτωσιν δὲ μὴ ὑφισταμένης συναινέσεως, ἡ παραβίασις τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ὑπὸ λογοτεχνικοῦ ἔργου εἶναι νοητὴ μόνον ἐφ' ὅσον δὲν προσβάλλεται γνωστὸν πρόσωπον, κατὰ δὲ τὴν χαρακτηριστικὴν ἔκφρασιν τοῦ Edelman (5), «Un ouvrage sans pretention historique, ne puisse mettre en scene des personnages reel qu' à la condition de ne pas les rendre odieux ou ridicules» (5).

III. Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ δημοσιογράφου ὅπως σέβεται τὸν ἰδιωτικὸν βίον τρίτου προσώπου ἐν σχέσει πρὸς τὰς εἰδικὰς συνθήκας τοῦ λειτουργήματός του.

Βάσει τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ Ν.Δ. 1004)1971, ὡς δημοσιογράφος θεωρεῖται οὐ μόνον ὁ συντάκτης, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐκδότης τοῦ ἐντύπου.

Ὁ δημοσιογράφος ἀποτελεῖ κατ' οὐσίαν τὸ πρόσωπον ὅπερ συντάσσει τὸ δημοσίευμα καὶ δίδει τοῦτο πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὴν ἁρμοδίαν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐντύπου. Βεβαίως δὲν ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ἐνταῦθα ἡ διαδικασία συντάξεως τοῦ δημοσιεύματος, ἐγκρίσεώς του ὑπὸ τοῦ ἐκδότου, ἀρχισυντάκτου κ.λ.π., καθ' ὅσον ὁ νόμος ὡς ἐλέχθη, καθορίζει π λ α σ μ α τ ι κ ὴ ν εὐθύνην καὶ ἀδιαφορεῖ διὰ τὰς ἐσωτερικὰς σχέσεις τῶν παραγόντων ἑνὸς ἐντύπου ἐφ' ὅσον πρόκειται βεβαίως περὶ ἀδικημάτων τύπου και οὐχὶ περὶ ἑτέρων διὰ τοῦ τύπου ἀδικημάτων, δι' ἃ ὁ ὑπεύθυνος ἀναζητεῖται βάσει τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. Κατ' ἀκολουθίαν ὅθεν τῆς συνταγματικῆς διατάξεως, οὐδόλως ὁ συγγραφεὺς τοῦ περὶ ἰδιωτικοῦ βίου ἐπιληψίμου δημοσιεύματος δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἀστικῆς εὐθύνης ἐν προκειμένῳ ἰσχυριζόμενος ὅτι αἱ συνθῆκαι τῆς ἐφημερίδος ἐ.π. εἶναι τοιαῦται, οὕτως ὥστε οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀρνηθῇ τὴν σύνταξιν τοῦ δημοσιεύματος τούτου. Τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῶν ἑξῆς δύο δεδομένων:

α) Πρὶν ἢ ὁ δημοσιογράφος ποιήσηται ἔναρξιν τῆς ἐργασίας του γνω-

---

4. Σελ. 39.
5. Σελ. 266.

ρίζει ἢ ἐν πάσει περιπτώσει ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ τὰς ἰδιομόρφους συνθήκας, αἵτινες διέπουν τὸ δημοσιογραφικὸν ἐπάγγελμα, τ.ἔ. ἐφ' ὅσον οὗτος ἐργάζεται ὡς δημοσιογράφος — δηλονότι ἰδιωτικὸς ὑπάλληλος — εἰς ἔντυπον τρίτου προσώπου, δὲν δύναται βεβαίως νὰ δημοσιεύσῃ ὅ,τι οὗτος ἐπιθυμεῖ, ἀλλ' ὀφείλει νὰ ὑπακούσῃ πρὸς τὰς ἑκάστοτε ἐπιταγὰς τοῦ ἐργοδότου, ὅστις βάσει τοῦ εἰς αὐτὸν ἀναγνωριζομένου ἀπὸ ἀπόψεως ἐργατικοῦ δικαίου «διευθυντικοῦ δικαιώματος» (Direktionsrecht), δικαιοῦται νὰ ρυθμίζῃ πᾶν θέμα τὸ ὁποῖον ἀνάγεται εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τῆς ἐπιχειρήσεώς του, (6), ἐφ' ὅσον βεβαίως τὸ δικαίωμα τοῦτο δὲν ἀσκεῖται καταχρηστικῶς ἢ ἐναντίον τῶν συναλλακτικῶν ἠθῶν κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν ἄρθρων 200, 281, καὶ 288 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος ὁριζόμενα (7) ἢ κατ' οὐχὶ δικαίαν κρίσιν, συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 371 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος (8). Τὸ περιεχόμενον βεβαίως τοῦ τοιούτου δικαιώματος δὲν καθορίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου, ἡ δὲ νομολογία δὲν ἔχει καταλήξει εἰς ἑνιαῖα συμπεράσματα, καθ' ὅσον ὁτὲ μὲν λαμβάνει αὐτὴ τὸ δικαίωμα τοῦτο ὑπὸ εὐρεῖαν ἔννοιαν, τ.ἔ. ὡς τὴν ρύθμισιν παντὸς θέματος ἀναγομένου εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τῆς ἐπιχειρήσεως (9), ὁτὲ δὲ ὑπὸ στενὴν ἔννοιαν, τ.ἔ. ὡς τὴν ρύθμισιν τοῦ τόπου καὶ χρόνου ἐργασίας ἐντὸς τῶν ὅρων τῆς συμβάσεως. Ἀλλ' ἡ τελευταία αὐτὴ γνώμη ὑπεστηρίχθη μεμονωμένως ἐν τῇ νομολογίᾳ (10) καὶ τελικῶς δὲν ἐπεκράτησε. Τὸ τοιοῦτον δικαίωμα ἡ νομολογία θεωρεῖ ὅτι πηγάζει ἐκ τοῦ ἄρθρου 652 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν σκέψιν ταύτην διετυπώθησαν ἀντιρρήσεις (11), ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ἐκ τοῦ ὑποτίτλου μόνον τοῦ ἐν λόγῳ ἄρθρου εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξαχθῇ τοῦτο καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ κειμένου του, ὅπερ δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸν ὑπότιτλον (11).

Τὸ ὡς ἄνω δικαίωμα ὑπόκειται εἰς ἕνα περιορισμὸν περιεχόμενον ἐν ἄρθρῳ 7 τοῦ Ν. 2112)1920 ἤτοι, ὁ ἐργοδότης δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ μονομερῶς τοὺς ὅρους συμβάσεως ἐργασίας κατὰ τρόπον βλαπτικὸν διὰ τὸν ἐργαζόμενον, καθ' ὅσον ὁ τελευταῖος οὗτος ἔχει δικαίωμα νὰ θεωρήσῃ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν τοῦ ἐργοδότου ὡς καταγγελίαν συμβάσεως ἐργασίας καὶ

---

6. Πρβλ. «Διευθυντικὸν δικαίωμα τοῦ ἐργοδότου» ἐν ΔΕΝ 22 σελ. 846. Βάγια, Ὁ μονομερὴς προσδιορισμὸς τῆς παροχῆς ἐν τῇ συμβάσει ἐργασίας, ΕΕΔ 27 σελ. 529 ἐπ. ἰδία σελ. 533 - 4. Καποδίστρια, Τὸ δικαίωμα διευθύνσεως τοῦ ἐργοδότου καὶ ἡ μονομερὴς μεταβολὴ τῶν ὅρων συμβάσεως ἐργασίας, ΕΕΔ, 2 σελ. 602. Βεροιοπούλου, Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ διευθυντικοῦ δικαιώματος τοῦ ἐργοδότου, ΕΕΔ 15 σελ. 818. Ἀνδρουτσοπούλου, Ἡ μεταβολὴ τοῦ εἴδους ἐργασίας μισθωτοῦ, ΕΕΔ 29 σελ. 529 ἐπ. ΑΠ 626)67 ΕΕΔ 27 σελ. 80. ΑΠ 249)67 ΕΕΔ 26 σελ. 803. ΑΠ 386)64 ΕΕΔ 23 σελ. 789. Nikisch, Das Direktionsrecht des Arbeitgebers und seine Grenzen, ἐν BB, 1950 σελ. 538. Lange, Direktionsrecht des Arbeitgebers, σελ. 12. Ὡς πρὸς τὴν ἀλλοδ. νμλγ. ἰδὲ Arbeitsrechtliche Sammlung, 14 σελ. 233.

7. Πρ. Θηβ. 70)68 ΕΕΔ 27 σελ. 1496. Ἐφ. Ἀθ. 2387)69 ΕΕΔ 29 σ. 351.

8. ΑΠ 737)67 ΕΕΔ 27 σελ. 210.

9. ΑΠ 560)62 ΕΕΔ 22 σελ. 21. ΑΠ 455)64 ΕΕΔ 23 σελ. 1029. ΑΠ 489)64 ΕΕΔ 23 σελ. 972 ΑΠ 249)67 ΕΕΔ 26 σελ. 803.

10. ΑΠ 386)64 ΕΕΔ σελ. 789.

11. Καποδίστρια, ΕρμΑΚ, ἄρθρ. 652 ἀριθ. 1.

νὰ αἰτήσηται τὴν εἰς τοῦτον καταβολὴν τῆς νομίμου ἀποζημιώσεως (12).

Ὡς πρὸς τὰς ἰδιοτύπους συνθήκας τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος, κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω, δέον νὰ δεχθῶμεν βεβαίως ὅτι βάσει τοῦ διευθυντικοῦ δικαιώματός του ὁ ἐκδότης - ἐργοδότης, ἔχει τὴν εὐχέρειαν νὰ καθορίζῃ ἑκάστοτε τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐντύπου του καὶ νὰ ἀναθέτῃ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν συντάκτας νὰ συντάσσουν τὰ ἀντίστοιχα κείμενα, ὑπὸ τοὺς ἀνωτέρω ἀναφερθέντας περιορισμούς. Οὕτω ὁ ἐκδότης ἐὰν ἐ.π. δώσῃ εἰς τὸν συντάκτην ἐντολὴν νὰ συντάξῃ καὶ δημοσιεύσῃ ἐπωνύμως δημοσίευμα καταφανῶς ἐπιλήψιμον καθαπτόμενον τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τρίτου προσώπου, εἶναι γεγονὸς ὅτι ἀσκεῖ τὸ διευθυντικόν του δικαίωμα καταχρηστικῶς καὶ ἑπομένως εὑρίσκεται ἐν παρανομίᾳ. Πρὸς τοῦτο ὁ συντάκτης ἔχει δικαίωμα νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἐργασίαν ταύτην, καθ' ὅσον οὐδόλως δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι οὗτος ὑποχρεοῦται νὰ διαπράξῃ ἀξιόποινον πρᾶξιν, ἔστω καὶ ἂν τοῦτο ἦτο ἀκριβῶς τὸ περιεχόμενον τῆς μεταξὺ συντάκτου καὶ ἐκδότου συμβάσεως ἐργασίας. Τοιαύτη σύμβασις θὰ ἦτο ἄκυρος βάσει τοῦ ἄρθρου 178 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος.

Ζήτημα γεννᾶται ὡς πρὸς τὴν μονομερῆ βλαπτικὴν μεταβολὴν τῶν ὅρων συμβάσεως ἐργασίας, ἐν ᾗ περιπτώσει ἐ.π. ὁ ἐκδότης ἐντύπου θελήσῃ νὰ μεταβάλῃ τὸν πολιτικὸν προσανατολισμὸν τῆς ἐφημερίδος. Τουτέστι, ἡ τοιαύτη ἐνέργεια τοῦ ἐκδότου συνιστᾷ μονομερῆ βλαπτικὴν μεταβολὴν τῶν ὅρων συμβάσεως ἐργασίας κατ' ἄρθρον 7 τοῦ Ν. 2112)1920. Σημειωτέον ὅτι βάσει τοῦ ἄρθρου 29e τοῦ γαλλικοῦ Ἐργατικοῦ Κώδικος, ὁρίζεται ρητῶς ὅτι, ἡ μεταβολὴ τοῦ χαρακτῆρος ἢ τοῦ προσανατολισμοῦ ἐφημερίδος ἢ περιοδικοῦ, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μονομερὴς μεταβολὴ τῶν ὅρων συμβάσεως ἐργασίας μὲ πάσας τὰς ἐντεῦθεν συνεπείας. Τοιαύτη διάταξις δὲν ἰσχύει παρ' ἡμῖν ἀλλ' οὔτε καὶ ἐν ἑτέρῳ κράτει καθ' ἃ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν. Διὰ τῆς ὡς ἄνω διατάξεως καθιεροῦται ἡ λεγομένη «ρήτρα συνειδήσεως» (clause de conscience) (13).

Ἐν ὄψει τῶν ἀνωτέρω φρονοῦμεν ὅτι, μὴ ὑπαρχούσης ἐν Ἑλλάδι ἀντιστοίχου διατάξεως πρὸς τὴν τοῦ ἄρθρου 29e τοῦ γαλλικοῦ Ἐργατικοῦ Κώδικος, ἡ μεταβολὴ προσανατολισμοῦ ἐφημερίδος ἢ περιοδικοῦ, οὐδόλως ἀποτελεῖ μονομερῆ βλαπτικὴν μεταβολὴν τῶν ὅρων συμβάσεως ἐργασίας, ὡς λίαν λεπτομερῶς ἀποδεικνύομεν ἀλλαχοῦ (14), καθ' ὅσον ὁ δημοσιογράφος προσλαμβάνεται ὡς ἐλέχθη, ἵνα προσφέρῃ τὰς πνευματικάς του ὑπη-

---

12. ΑΠ 166)69 ΕΕΔ 28 σελ. 1105. ΑΠ 188)70 ΕΕΔ 29 σελ. 551λ ΑΠ 309)50 ΕΕΔ 9 σελ. 516. ΑΠ 304)64 ΕΕΔ 23, 659. OLG Stuttgart ἀπόφ. 24.6.53, BB 1958 σελ. 800. OLG Düsseldorf ἀπόφ. 20.12.57, BB, 1958 σελ. 449. OLG Hamm ἀπόφ. 8.7.-62, BB 1962 σελ. 1160.

13. Περὶ ἧς ἰδέ, Ἀντωνοπούλου, ἔνθ' ἀν. σελ. 119., προτείνοντος τὴν καθιέρωσιν τοιαύτης ρήτρας καὶ ἐν Ἑλλάδι.

14. Κρίππα, Ἡ σύμβασις ἐργασίας δημοσιογράφων - ἡ μονομερὴς βλαπτικὴ μεταβολὴ τῶν ὅρων συμβάσεως ἐργασίας δημοσιογράφων καὶ ἡ ἐν Γαλλίᾳ «ρήτρα συνειδήσεως», ΕΕΔ 25 σελ. 1497 ἐπ. Πρβλ. καὶ ΑΠ 493)65 ΕΕΔ 24 σελ. 1497, καθ' ἣν δὲν ἀποτελεῖ

ρεσίας εἰς τὸν ἐκδότην κατὰ τὰς ἐντολὰς καὶ τὴν γραμμὴν τούτου (14). Βεβαίως μονομερὴς βλαπτικὴ μεταβολὴ δύναται νὰ νοηθῇ ἡ ἐντολὴ τοῦ ἐκδότου πρὸς τὸν συντάκτην ὅπως καταχωρῇ ἐπωνύμως ἀξιόποινα δημοσιεύματα ἢ γενικῶς ἐπιλήψιμα, δεδομένου ὅτι ἡ ἐντεῦθεν βλάβη τοῦ συντάκτου εἶναι προφανής, δυναμένη νὰ καταλήξῃ εἰς βαρεῖαν καταδίκην του. Εἰς πᾶσαν ὅμως ἑτέραν περίπτωσιν, ἐφ' ὅσον ἡ μεταβολὴ τοῦ προσανατολισμοῦ τοῦ ἐντύπου οὐδεμίαν βλάβην συνεπάγεται διὰ τὸν συντάκτην, δὲν συντρέχει μονομερὴς βλαπτικὴ μεταβολὴ τῶν ὅρων συμβάσεως ἐργασίας.

β) Ὁ δημοσιογράφος ἐν ὄψει τῆς ἰδιομορφίας τοῦ ἐπαγγέλματός του, ἐφ' ὅσον δὲν τυγχάνει ἐκδότης ἀλλὰ συντάκτης, ὑπόκειται οὕτως εἰπεῖν εἴς τινα ἀ π α λ λ ο τ ρ ί ω σ ι ν τῆς ἰδίας του ἰδεολογίας ἐν τῇ ἐξασκήσει τοῦ ἐπαγγέλματός του, ὑπείκων εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ ἐκδότου - ἐργοδότου καὶ κατὰ συνέπειαν ἔχει μὲν τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφράζῃ τοὺς στοχασμούς του καὶ τὰς πεποιθήσεις του, ἀλλ' ἀπὸ ἀπόψεως ἐπαγγελματικῆς ἐφ' ὅσον ἐλευθέρως καὶ οὐχὶ ἀναγκαστικῶς προσλαμβάνεται ἵνα ἐργασθῇ, εἶναι γεγονὸς ὅτι, δὲν δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν ἐφημερίδα τοῦ ἐργοδότου του ἵνα ἀναπτύξῃ ἰδικάς του ἰδεολογικὰς ἀρχάς, ὡς πᾶς ἕτερος ἐργαζόμενος δὲν δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ ἐργοδότου του ἵνα προβῇ εἰς παραγωγὴν προϊόντων τῆς ἀρεσκείας του. Τὸ τοιοῦτον βεβαίως δὲν ἀντίκειται εἰς τὸ σύνταγμα, καθ' ὅσον ναὶ μὲν τοῦτο προστατεύει τὴν ἐλευθερίαν ἐκφράσεως, πλὴν ὅμως οὐδεὶς κωλύεται νὰ συνάψῃ ἐλευθέρως σύμβασιν δημοσιογραφικῆς ἐργασίας, ἀναλαμβάνων τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συντάσσῃ δημοσιεύματα κατ' ἐντολὴν τοῦ ἀντισυμβαλλομένου. Τὸ ἀντίθετον θὰ ἀντέκειτο σαφῶς εἰς τὸ σύνταγμα, τ.ἔ. ἐὰν ὁ ἐκδότης μιᾶς ἐφημερίδος ὑπεχρεοῦτο νὰ καταχωρῇ ὅ,τι ἐπεθύμει ἕκαστος συντάκτης του καὶ οὐχὶ ὅ,τι ὁ ἴδιος, τοῦτο θὰ ἐσήμαινεν ἓν εἶδος λογοκρισίας τῶν συντακτῶν ἐπὶ τοῦ ἐκδότου, εἰς ὃν ἀναγνωρίζεται ὡς γνωστὸν τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθεροτυπίας ἤτοι ἐκφράσεως τῶν στοχασμῶν του διὰ τοῦ ἰδίου του ἐντύπου.

Ἐν ὄψει τῶν ὡς ἄνω ἰδιομορφιῶν τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος, προκύπτουν ἀβιάστως τὰ ἑξῆς συμπεράσματα: 1) Ὁ ἐκδότης δὲν δύναται νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν συντάκτην νὰ καταχωρήσῃ ἐπωνύμως ἐπιλήψιμον περὶ ἰδιωτικοῦ βίου δημοσίευμα. 2) Ὁ συντάκτης ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ σέβεται τὸν ἰδιωτικὸν βίον παντὸς τρίτου, μὴ δυνάμενος νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι οὗτος ὑπέχει μειωμένην εὐθύνην, καθ' ὅσον ὑπεχρεώθη νὰ καταχωρήσῃ τὸ περὶ ἰδιωτικοῦ βίου δημοσίευμα, δεδομένου ὅτι οὐ μόνον ἡ εὐθύνη του εἶναι πλασματική, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ὡς ἀνεπτύχθη ἀνωτέρω, οὐδόλως δύναται οὗτος νὰ ὑποχρεωθῇ πρὸς τοῦτο, ὁ δὲ νόμος τοῦ παρέχει ἐν προκειμένῳ ἰσχυρὰ μέσα προστασίας.

Πέραν τῶν ὡς ἄνω τίθεται ἐν συνεχείᾳ τὸ ἐρώτημα ἐὰν ἐν ὄψει τῆς φύσεως τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος ὡς κοινωνικοῦ λειτουργήματος,

---

βλαπτικὴν μεταβολὴν τῶν ὅρων συμβάσεως ἐργασίας ἡ μεταβολὴ τῆς ἐπιχειρήσεως «ἔστω καὶ ὑπὸ διάφορον τίτλον καὶ μορφὴν ἢ μετὰ συγχώνευσιν ἢ ἄλλον μ ε τ α σ χ η μ α τ ι σ μ ό ν»

ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ἐντύπου θὰ ἀσκήσῃ τὸ διευθυντικόν του δικαίωμα ἐντὸς ὁρίων, ἅτινα ἀναγνωρίζονται καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐργοδοτῶν ἢ θὰ δεχθῶμεν καὶ περαιτέρω τοιαῦτα; Χαρακτηριστικῶς ὁ Αἰδαλῆς ἀναφέρει ὅτι, «Ἡ νομικὴ θέσις τῶν δημοσιογράφων ὡς ἐργαζομένων δὲν φαίνεται ἁπλῆ, λόγῳ τῆς παρεμβολῆς εἰδικωτέρων τινων στοιχείων τῶν πνευματικῶν ἐν γένει ἐπαγγελμάτων καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ δημοσιογραφικοῦ τοιούτου, ἅτινα ἐμφανίζονται διαταράσσοντα τὴν σαφήνειαν τῆς μισθωτικῆς σχέσεως καὶ τοῦ νομικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμβάσεως» (15). Οὗτος πάντως πέραν τῆς τοιαύτης βασικῆς διαπιστώσεως, ἧς ἡ βαρύτης δὲν δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ, δὲν χωρεῖ εἰς περαιτέρω ἔρευναν. Οὕτω διὰ τῆς εὐστοχωτάτης ταύτης παρατηρήσεώς του ὁ Αἰδαλῆς, θέτει ἐπὶ τάπητος ἐν τεραστίας ἐκτάσεως καὶ σοβαρότητος πρόβλημα, οὗτινος ἡ ἀνάπτυξις ἐκφεύγει τῶν ὁρίων τῆς παρούσης ἐργασίας καὶ ὡς ἐκ τούτου περιοριζόμεθα νὰ ἐξετάσωμεν τοῦτο ἐντελῶς ἀκροθιγῶς καὶ καθ' ὃ μέτρον καθίσταται ἀπαραίτητον.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω δέον νὰ δεχθῶμεν κατ' ἀρχὴν ὅτι ὁ δημοσιογράφος τυγχάνει ἰδιωτικὸς ὑπάλληλος, ὡς τοῦτο γίνεται γενικῶς ἀποδεκτόν (16). Ἐξ ἄλλου ἡ φύσις τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος ὡς κοινωνικοῦ λειτουργήματος„ προβλέπεται ἐν ἄρθρῳ 14 παράγραφος 2 τοῦ συντάγματος καὶ ἐν ἄρθρῳ 1 τοῦ περὶ τύπου νόμου. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐν λόγῳ περιπτώσεις ἀναφέρεται ὅτι ὁ τύπος «ἐπιτελεῖ δημοσίαν ἀποστολήν». Εἰδικῶς ὅμως ὁ νέος περὶ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος νόμος (Ν.Δ. 1004) 71) ἐν ἄρθρῳ 12, περιλαμβάνει σειρὰν δεοντολογικῶν κανόνων ἀσκήσεως τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος, οἵτινες ἀποτελοῦν αὐτὸ τοῦτο τὸ κείμενον τοῦ σχεδίου «Κώδικος Δεοντολογίας τοῦ Δημοσιογραφικοῦ Ἐπαγγέλματος» τοῦ συνταχθέντος πρὸ δεκαετίας περίπου ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας ἐπιτροπῆς τοῦ Ο.Η.Ε., ὅπερ — σχέδιον — ἔχει ἐνσωματωθῇ εἰς τὸν νεαρὸν τοῦτον νόμον.

Ἐν ὄψει ὅθεν τῶν ὡς ἄνω κανόνων τοῦ ἄρθρου 12 τοῦ ἐν λόγῳ νόμου, δι' ὧν ἰδιαίτεραι ὑποχρεώσεις ἐπιβάλλονται εἰς τοὺς δημοσιογράφους, ὧν ἡ παράβασις συνεπάγεται τὴν πειθαρχικήν των δίωξιν, ἐξάγεται ἀβιάστως τὸ συμπέρασμα ὅτι, ὁ ἰδιοκτήτης (ἢ ἐκδότης) τοῦ ἐντύπου δὲν δύναται νὰ ἀσκήσῃ τὸ διευθυντικόν του δικαίωμα ἐπὶ τῶν δημοσιογράφων„ ὑφ' οὓς ὅρους καὶ οἱ λοιποὶ ἀντιστοίχως ἐργοδόται, ἀλλ' ὡς πρὸς τὰς ἐντολάς του τὰς ἀφορώσας εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς δημοσιογραφικῆς ὕλης, τίθενται ἐν προκειμένῳ περαιτέρω ὅρια, ἅτινα διαγράφονται ἀφ' ἑνὸς λόγῳ τῆς φύσεως τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος ὡς κοινωνικοῦ λειτουργήματος καὶ

---

15. Σελ. 53.

16. Καραμούντζου, Ἡ ἁρμοδιότης ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων τύπου καὶ ἡ νομικὴ σημασία τῆς δημοσιογραφικῆς ἰδιότητος, Ἀρμ. ΙΖ' σελ. 51 ἐπ. Ἀντωνοπούλου, σελ. 118. Αἰδαλῆ, σελ. 53. Βουγιούκα, τόμ. Α' σελ. 150. Löffler, σελ. 646 ἐπ. Nef, ἔνθ' ἀν. σελ. 130. Poirier Code de la presse et de l' imprimerie, 1945 σ. 26 ἐπ. ΣτΕ 1048)65 ΔΕΝ 21 σελ. 324. ΑΠ 691)69 ΕΕΔ 29 σελ. 148. Ἐφ. Ἀθ. 659)71 ΕΕΔ 30 σελ. 936. BFH ἀπόφ. 14.2.71 JZ 1971 σελ. 208 Contra, Demarteau Duwaert, Droits et devoirs des Journalistes, 1951 σελ. 17, ὑποστηριζόντων ὅτι ὁ δημοσιογράφος δὲν τυγχάνει ἰδιωτικὸς ὑπάλληλος.

ἀφ' ἑτέρου ἐν ὄψει τῶν ἐν τῷ περὶ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος νέῳ νόμῳ διαλαμβανομένων.

Τὰ ὡς ἄνω ὅρια βεβαίως ἀφοροῦν καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ δημοσιογράφου διατύπωσιν τῆς δημοσιογραφικῆς ὕλης τῆς ἀναφερομένης εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Εἰδικῶς ἡ παράγραφος 7 τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρθρου 12 τοῦ νόμου περὶ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος διαλαμβάνει ὅτι, «....δὲν ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις πληροφορίας ἢ σχολίου περὶ τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς οἱουδήποτε προσώπου, δυναμένου νὰ βλάψῃ τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ, ἐκτὸς ἐὰν ἡ δημοσίευσις ἐξυπηρετῇ τὸ δημόσιον συμφέρον». Ἡ παράβασις τῆς διατάξεως ταύτης ὡς καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ ἄρθρου 12, ἀποτελεῖ πειθαρχικὸν παράπτωμα διὰ τὸν δημοσιογράφον ἐπισῦρον τὰς ποινὰς τοῦ ἄρθρου 13, ἐπιβαλλομένας ὑπὸ τοῦ πειθαρχικοῦ συμβουλίου, ὅπερ προβλέπεται ἐν ἄρθρῳ 15 καὶ κατὰ τὴν διαδικασίαν τοῦ ἄρθρου 16, δι' οὗ προβλέπεται περαιτέρω ὅτι ἡ πειθαρχικὴ δίωξις χωρεῖ αὐτεπαγγέλτως ἢ τῇ αἰτήσει παντὸς ἔχοντος ἔννομον συμφέρον, ἐξ οὗ προκύπτει ὅτι, καὶ ἰδιώτης οὗτινος θίγεται ὁ ἰδιωτικὸς βίος δι' ἐπιληψίμου δημοσιεύματος, δύναται νὰ ἐγείρῃ πειθαρχικὴν ἀγωγὴν ἐναντίον τοῦ ὑπευθύνου ἐν προκειμένῳ δημοσιογράφου.

Οὕτω αἱ σχέσεις μεταξὺ ἰδιοκτήτου τοῦ ἐντύπου ὡς ἐργοδότου ἀφ' ἑνὸς καὶ δημοσιογράφου - συντάκτου ἀφ' ἑτέρου ὡς ὑπαλλήλου, δέον νὰ τεθοῦν ἐπὶ βάσεως συνεργασίας καὶ οὐχὶ αὐστηροῦ διαχωρισμοῦ, ὅστις προσιδιάζει εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ ἐργοδοτῶν - ἐργαζομένων τῶν λοιπῶν ἐπιχειρήσεων. Οὕτω ὡς χαρακτηριστικῶς ἀναφέρει ὁ Poirier, «Les rapports entre les proprietaires -editeurs des journaux et les journalistes sont des relations de collaboration amicale» (17). Ἡ περαιτέρω ὅμως ἀνάπτυξις τοῦ θέματος ἐκφεύγει τῶν ὁρίων τῆς παρούσης ἐργασίας (18).

---

17. Ἐνθ' ἀν. σελ. 26.

18. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἐπιχειρήσεις, ὁ ἐργαζόμενος μόνον μέχρις ἑνὸς ὁρίου εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀνέχηται τὴν πειθαρχίαν καὶ τὰς παρατηρήσεις τοῦ ἐργοδότου, πρβλ. Βασιλείου, Αἱ ἀστικαὶ συνέπειαι τῆς βαναύσου συμπεριφορᾶς τοῦ ἐργοδότου ἔναντι τοῦ μισθωτοῦ, ΕΕΔ 9 σελ. 53. Κωνσταντοπούλου, Τινὰ περὶ προσωπικότητος καὶ συμβάσεως ἐξηρτημένης ἐργασίας, ΕΕΔ 17 σελ. 731.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

ΜΕΣΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ ΥΠΟ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

1. Ἀ σ τ ι κ ὴ π ρ ο σ τ α σ ί α.

(Ι). Ὡς ἀνεπτύχθη ἐν Κεφ. Δ' ΙΙ, ὁ ἰδιωτικὸς βίος ἀποτελεῖ εἰδικωτέραν ἔκφανσιν τοῦ ἐπὶ τῆς ἰδίας προσωπικότητος δικαιώματος. Ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι ἡ προσβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, παρέχει κατ' ἀρχὴν προστασίαν συμφώνως τοῖς ἄρθροις 57 καὶ 59 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος. Οὕτω διὰ τοῦ πρώτου τῶν ἐν λόγῳ ἄρθρων, ἐπὶ παρανόμου προσβολῆς τῆς προσωπικότητος, προβλέπεται δικαίωμα ἀπαιτήσεως ἄρσεως τῆς προσβολῆς, ἔτι δὲ καὶ παραλείψεως ταύτης ἐν τῷ μέλλοντι. Οὕτω παρατηρητέα τὰ ἀκόλουθα: α) Ἡ προσβολὴ δέον νὰ εἶναι παράνομος (1). Πρὸς τοῦτο δὲν δημιουργεῖται βεβαίως ἀμφιβολία, ἐν ὄψει τῆς παραγράφου 9 τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ συντάγματος ἀπαγορευούσης ἐ π ι λ ή ψ ι μ α δημοσιεύματα καθαπτόμενα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ὡς καὶ τῶν σχετικῶν διατάξεων τοῦ περὶ τύπου νόμου, ἐφ' ὧν θέλομεν ἐπανέλθει περαιτέρω. β) Παρέχεται ἀξίωσις αἰτήσεως ἄρσεως τῆς προσβολῆς. Κατ' ἀρχὴν ἡ ἄρσις τῆς προσβολῆς εἶναι ἑκάστοτε διάφορος ἀναλόγως τοῦ τρόπου προσβολῆς τῆς προσωπικότητος (2). Ἄρσις βεβαίως τῆς προσβολῆς νοεῖται μόνον ἂν αὕτη σ υ ν ε χ ί ζ ε τ α ι, καθ' ὅσον ἐὰν αὕτη ἔχῃ ἤδη λήξει, ἡ ἐν προκειμένῳ προστασία δὲν ἔχει ἄλλην ἔννοιαν, εἰμὴ ὅτι βεβαιοῦται δικαστικῶς τὸ γεγονὸς περὶ παρανόμου προσβολῆς τῆς προσωπικότητος (2). Ἐὰν ὅμως αὕτη συνεχίζεται, εἴτε διὰ δη-

---

1. Γ ι α ν ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 126. Σ ο ύ ρ λ α, ἄρθρ. 57. ἀριθ. 3. Κ α υ κ ᾶ, Ἐνοχικὸν Δίκαιον κατὰ τὸν Κώδικα, Εἰδικὸν Μέρος, τόμ. Β' τεῦχ. Γ' σελ. 458. Μ π α λ ῆ, σελ. 78 ΑΠ 706)69 ΕΕΝ 37 σελ. 265 - 6.

2. Γ ι α ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 127. Σ ο ύ ρ λ α, ἄρθρ. 57, ἀριθ. 3 - 4 Μ π α λ ῆ, σελ. 78. H u b m a n n, σελ. 249. N i p p e r d e y - W i e s e, σελ. 857.

μοσιεύματος εἰς πλείονας συνεχείας, εἴτε καὶ δι' ἐφ' ἅπαξ δημοσιεύματος, ἐν ἐντύπῳ ὅμως, ὅπερ ἐξακολουθεῖ νὰ διατίθεται (ἐ.π. βιβλίον), ὁ ὑπαίτιος δύναται νὰ καταδικασθῇ εἰς πραγματικὴν ἄρσιν τῆς προσβολῆς ἤτοι, νὰ παύσῃ τὴν δημοσίευσιν ἢ νὰ ἀποσύρῃ τῆς κυκλοφορίας τὰ περιέχοντα τὸ ἐπιλήψιμον δημοσίευμα ἔντυπα, ἔτι δὲ καὶ νὰ καταστρέψῃ καὶ τὰ μέσα ἅτινα ἐχρησίμευσαν εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ ἐπιληψίμου κειμένου ἐ.π., κλισσέ, ἰδιωτικὰς ἐπιστολάς, ἡμερολόγια, χειρόγραφα κ.λ.π., δι' ὧν ἐκοινοποιήθησαν ἀπόρρητα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου (3), δι' ἀναγκαστικῆς ἐκτελέσεως συμφώνως τοῖς ἄρθροις 945 καὶ 946 τοῦ Κώδικος Πολιτικῆς Δικονομίας (3), ὡς ἐκωδικοποιήθη προσφάτως διὰ τοῦ Β.Δ. 657)1971. γ) Ὁμοίως παρέχεται ἀξίωσις παραλείψεως προσβολῆς ἐν τῷ μέλλοντι. Βεβαίως ἡ παράλειψις τῆς προσβολῆς ἐν τῷ μέλλοντι νοεῖται ὡς παράλειψις γ ε ν ο μ έ ν η ς ἤδη προσβολῆς ἤτοι, παράλειψις παραβιάσεως τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ὑπὸ τοῦ τύπου καὶ οὐχὶ παράλειψις καὶ ἑτέρων ἐνεργειῶν προσβλητικῶν τῆς προσωπικότητος (3). Οὕτω ὡς τοιαύτη παράλειψις δέον νὰ νοηθῇ ἡ ἀπαγόρευσις ἐν τῷ μέλλοντι καταχωρήσεως οὐχὶ βεβαίως τῶν αὐτῶν δημοσιευμάτων δι' ὧν ἐθίγη ὁ ἰδιωτικὸς βίος, ἀλλὰ παρεμφερῶν.

Ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῶν παραλειπτέων δημοσιευμάτων, τὸ ζήτημα δὲν ἔχει ἀντιμετωπισθῆ μέχρι σήμερον ὑπὸ τῆς θεωρίας καὶ πράξεως ἐξ ὅσων γνωρίζομεν. Οὕτω τίθεται τὸ ἐρώτημα, ἐὰν ἡ προσβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου συνίσταται εἰς δημοσίευσιν εἰκόνος, ἡ παραλειπτέα πρᾶξις θὰ εἶναι ὡσαύτως εἰκὼν ἢ καὶ ἕτερον δημοσίευμα; Ἡ ἀπάντησις ἐνταῦθα φρονοῦμεν ὅτι δέον νὰ εἶναι θετική, τ.ἔ. ἡ παραλειπτέα πρᾶξις δύναται νὰ εἶναι καὶ διαφόρου εἴδους δημοσίευμα ἐκ τοῦ κατ' ἀρχὴν ἐπιληψίμου. Εἰς τὴν γνώμην ταύτην καταλήγομεν, ἐν ὄψει τῆς ratio τῆς διατάξεως, ἥτις εἶναι ἡ προστασία τοῦ δικαιώματος τῆς προσωπικότητος κατὰ τρόπον ἑνιαῖον. Ἐν ἄλλαις λέξεσι, δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ νομοθέτης ἠθέλησε τὴν εἰς τοσοῦτον βαθμὸν κατάτμησιν τῶν παραλειπτέων πράξεων καὶ κατ' ἀκολουθίαν ταλαιπωρίαν τοῦ προσβαλλομένου. Ἡ παράλειψις τῆς προσβολῆς ἐν τῷ μέλλοντι, δύναται ὡς γνωστὸν νὰ ἐπιβληθῇ ἀναγκαστικῶς συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 947 τοῦ Κώδικος Πολιτικῆς Δικονομίας ὡς ἐκωδικοποιήθη προσφάτως διὰ τοῦ Β.Δ. 657)1971. δ) Τέλος προβλέπεται ἀξίωσις πρὸς ἀποζημίωσιν κατὰ τὰς περὶ ἀδικοπραξιῶν διατάξεις. Οὕτω ἡ ἐν προκειμένῳ περίπτωσις ἀνάγεται εἰς ἀ σ τ ι κ ὸ ν ἀ δ ί κ η μ α (4). Τοῦτο ὡς γνωστὸν

---

3. Γ ι α ν ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 127. Μ π α λ ῆ, σελ. 78. Niperdey-Wiese, σελ. 857 πρβλ. καὶ ΑΠ 706)69, ΕΕΝ 37, σελ. 265 ἐπ. δεχομένη ὅτι, μόνον ἐπὶ τῆς περιπτώσεως τῆς ἄρσεως τῆς προσβολῆς ὁ νόμος ἀρκεῖται εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν τοῦ προσβαλλόντος εὐθύνην κατ' ἐξαίρεσιν ὑπὸ τοῦ νόμου καθιερουμένην, ἐνῷ διὰ τὴν ἀποζημίωσιν ἀπαιτεῖται ὑπαιτιότης.

4. Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς ἀδικοπραξίας ἰδέ, Κ α υ κ ᾶ, σελ. 443. Ζ έ π ο υ, Ἐνοχικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, 1953, σελ. 751 ἐπ. Μ α ν τ ζ ο ύ φ α, Ἐνοχικὸν Δίκαιον, 1959, σελ. 522 ἐπ. Ἀ ν τ ω ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 309 καὶ 313. Colin-Capitant-Julliot de la Morandiere, Cours élémentaires de droit civil français, 10η ἔκδ. § 281 ἐπ. ΑΠ 706)69 ΕΕΝ 37 σελ. 265. ΑΠ 212)67 ΕΕΝ 34 σελ. 606. ΑΠ 582)67

διαφέρει τοῦ ποινικοῦ, κατὰ τὸ ὅτι αἱ ἀδικοπραξίαι δὲν εἶναι ὡρισμέναι ἐν τῷ νόμῳ, καθ' ὅσον πᾶσα ὑπαίτιος πρᾶξις ἢ παράλειψις προσβάλλουσα δικαιώματα τρίτου προστατευόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου, τίκτει ὑποχρέωσιν ἀποζημιώσεως, ἐνῷ τὰ ποινικὰ ἀδικήματα προβλέπονται εἰδικῶς ὑπὸ τοῦ νόμου. Ὡσαύτως ἡ ἀδικοπραξία συνεπάγεται πάντοτε ἀποζημίωσιν, ἐνῷ τὸ ποινικὸν ἀδίκημα μόνον εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις, τ.ἔ. εἰς τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἡ παραβιασθεῖσα ποινικὴ διάταξις δὲν προσβάλλει ἀτομικὸν συμφέρον τρίτου (ἐ.π. παραχάραξις), δὲν συνεπάγεται ἀποζημίωσιν (4). Ἐὰν ἑπομένως οἱ ὅροι τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος καὶ τῆς ἀδικοπραξίας συνυπάρχουν, ἐπέρχονται αἱ ἑξῆς συνέπειαι (5): αα) ἡ περὶ ἀποζημιώσεως ἀγωγη δύναται νὰ ἐγερθῇ καὶ ἐνώπιον τοῦ ποινικοῦ δικαστηρίου, ββ) ἐὰν ὅμως εἰσαχθῇ εἰς τὸ πολιτικὸν δικαστήριον, τοῦτο ἀναβάλλει τὴν πρόοδον τῆς δίκης μέχρις οὗ ἀποφανθῇ τὸ ποινικὸν δικαστήριον συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 250 τοῦ Κώδικος Πολιτικῆς Δικονομίας ὡς ἐκωδικοποιήθη διὰ τοῦ Β.Δ. 657)71, γγ) τὸ πολιτικὸν δικαστήριον δὲν δύναται νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ λυθέντος ζητήματος. Ἐν περιπτώσει ἀδικοπραξίας ὡς γνωστόν, ἀπαιτεῖται ἡ πρόκλησις ζημίας, κατὰ συνέπειαν ἡ ἐν προκειμένῳ in fine διάταξις τοῦ ἄρθρου 57 Α.Κ., ἐφαρμόζεται ἐν περιπτώσει ὑπάρξεως ζημίας βεβαίως, ἐ.π. ἐκ τῆς διαδόσεως τοῦ Α γεγονότος τοῦ ἰδιωτικοῦ μου βίου ἐκλονίσθη ἡ οἰκονομική μου πίστις (6) ἢ ἐμειώθη ἡ πελατεία μου ἢ ἐματαιώθη ἡ σύναψις ἐπικερδοῦς συμβάσεως κ.λ.π. Ἡ ἐν θέματι διάταξις ἑπομένως δὲν ἔχει πλασματικὸν χαρακτῆρα, τ.ἔ. δὲν σημαίνει ὅτι ἡ ἀποζημίωσις κατὰ τὰς περὶ ἀδικοπραξιῶν διατάξεις δικαιολογεῖται εἰς πᾶσαν περίπτωσιν, ἀλλὰ μόνον ἐν συνδρομῇ τῶν ὅρων τῆς ἀδικοπραξίας, κυρίως δὲ ἐν ὑπάρξει ζημίας. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τῆς ὅλης διατυπώσεως τῆς διατάξεως, ἥτις δὲν ὁμιλεῖ εὐθέως περὶ δημιουργίας ἀξιώσεως ἀποζημιώσεως λόγῳ ἀδικοπραξίας ἀλλὰ χρησιμοποιεῖ τὴν φράσιν «δὲν ἀποκλείεται». Ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης ὁμοίως προκύπτει ἐξ ἄλλου ὅτι, ἡ περὶ ἀποζημιώσεως ἀγωγή, δύναται νὰ ἐγερθῇ εἴτε ὁμοῦ μετὰ τῆς περὶ ἄρσεως τῆς προσβολῆς, εἴτε κεχωρισμένως.

(2). Περαιτέρω προστασίαν παρέχει τὸ ἄρθρον 59 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος, δι' οὗ θεσπίζεται δικαίωμα αἰτήσεως ἱκανοποιήσεως λόγῳ ἠθικῆς βλάβης (7). Ἡ περὶ ἠθικῆς βλάβης ἱκανοποίησις ὡς γνωστόν, ρυθμίζεται

ΕΕΝ 35 σελ. 118. Πρ. Ἀθ. 22812)65ΝοΒ 14 742 Πρ. Θεσσ. 586)70 Ἀρμ. 1970 σελ. 454. ΑΠ 188)67 ΕΕΝ 34 σελ. 553. Ἐφ. Ἀθ. 1401)67 ΕΕΝ 34 σελ. 830 ΑΠ 494)67 ΕΕΝ 34 σελ. 923. ΑΠ 516)67 ΕΕΝ 34 σελ. 936. ΑΠ 375)66 ΕΕΝ 34 σελ. 142. ΑΠ 186)68 ΕΕΝ 35 σελ. 515. ΑΠ 106)69 ΕΕΝ 36 σελ. 426. ΑΠ 79)69 ΕΕΝ 36 σελ. 412. ΑΠ 286)69 ΕΕΝ 36 σελ. 633. Ὁμοία διάταξις ὑφίσταται καὶ ἐν § 823 τοῦ γερμανικοῦ Α.Κ. Πρβλ. εἰδικῶς BGH ἀπόφ. 10.5.57, JZ, 1957 σελ 751 BGH ἀπόφ. 14.4.65, Delp τ. III, E, 348 § 823 σελ. 284. BGH ἀπόφ. 26.4.66, Delp τ. III, E, 348 § 823 σελ. 697.

5. Ἀναλυτικῶς περὶ τούτου καὶ ἐν πάσει λεπτομερείᾳ, ἰδέ, Καυκᾶ, σελ. 444 ἐπ-

6. Γιαννοπούλου, σελ. 128. Μπαλῆ, σελ. 78.

7. Περὶ ἧς ἰδὲ Καυκᾶ, σελ. 487 ἐπ. Ζέπου, σελ. 793 ἐπ. Κορδογιαννοπούλου, Νομολογιακὴ ἐφαρμογὴ τῶν περὶ ἠθικῆς βλάβης ἰδία τῆς τοῦ ἄρθρου 932 ΑΚ

διὰ τοῦ ἄρθρου 919 Α.Κ. Αὕτη ὡς γίνεται δεκτόν (7), ἀποτελεῖ συμπλήρωμα τοῦ ἄρθρου 914 Α.Κ., καθ' ὅσον ἀνάγεται δι' αὐτῆς εἰς ἀδικοπραξίαν πᾶν γεγονὸς ἀντιβαῖνον εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη, ἐφ' ὅσον βεβαίως ὁ δράστης ἐνήργησεν ὑπαιτίως (7). Ἐν τελικῇ δὲ ἀναλύσει, ἐνῷ βάσει τοῦ ἄρθρου 914, ἡ συμπεριφορὰ τοῦ δράστου δέον νὰ εἶναι παράνομος, διὰ τοῦ ἄρθρου 919 δέον αὕτη νὰ ἀντιβαίνῃ εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη. Βασικὴ διαφορὰ πάντως μεταξὺ τῶν δύο ὡς ἄνω διατάξεων εἶναι ὅτι ὁ δράστης κατ' ἄρθρον 914 εὐθύνεται ἐφ' ὅσον ἐνήργησε οὐ μόνον ἐκ δόλου, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀμελείας, ἐνῷ κατ' ἄρθρον 919 μόνον ἐκ δόλου (7).

Ἡ ἠθικὴ βλάβη εἶναι διάφορος τῆς περιουσιακῆς ζημίας, ὡς δὲ προσφυῶς παρατηρεῖ ὁ Γιαννόπουλος (8), ἡ ἠθικὴ βλάβη συνίσταται εἰς «τὴν μείωσιν τοῦ προσώπου παρὰ τῇ κοινωνίᾳ ἢ τὴν ψυχικὴν ἐν γένει στενοχωρίαν αὐτοῦ τὴν ὁποίαν συνεπιφέρει ἡ προσβολὴ ὡρισμένων δικαιωμάτων».

Ἐκ τῆς ὅλης διατυπώσεως τοῦ ἄρθρου 59 Α.Κ., παρατηρητέα τὰ ἀκόλουθα: α) Εἰς ἱκανοποίησιν ἠθικῆς βλάβης δύναται νὰ καταδικασθῇ ὁ ὑπαίτιος μόνον κατόπιν αἰτήσεως τοῦ προσβληθέντος καὶ οὐχὶ αὐτεπαγγέλτως. β) Ἡ ἐν προκειμένῳ ἀξίωσις δὲν δύναται νὰ ἀσκηθῇ αὐτοτελῶς ἀλλὰ παρεπομένως. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τῆς φράσεως τοῦ νόμου ὅτι τὸ δικαστήριον δύναται νὰ καταδικάσῃ εἰς ἱκανοποίησιν ἠθικῆς βλάβης «διὰ ἀποφάσεώς του» καὶ ἑπομένως ἀγωγὴ πρὸς ἱκανοποίησιν ἠθικῆς βλάβης ἐν προκειμένῳ εἶναι ἀδιανόητος μετὰ τὴν «ἀπόφασιν» τοῦ δικαστηρίου, ἐκδοθεῖσαν κατόπιν ἀγωγῆς ἐπὶ προσβολῇ τῆς προσωπικότητος (9). γ) Ἡ αἴτησις τοῦ προσβληθέντος πρὸς ἱκανοποίησιν ἠθικῆς βλάβης δύναται νὰ περιέχηται ἐν τῇ ἀγωγῇ, δύναται ὅμως νὰ ὑποβληθῇ καὶ μεταγενεστέρως μέχρι πέρατος τῆς ἐπ' ἀκροατηρίου συζητήσεως, συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 269 τοῦ Κώδικος Πολιτικῆς Δικονομίας (ὡς ἐκωδικοποιήθη προσφάτως διὰ τοῦ Β.Δ. 657) 71), ἐφ' ὅσον ὅμως διὰ τῆς ἀγωγῆς προετάθη ὅτι, ἡ προσβολὴ τῆς προσωπικότητος, ἔλαβε χώραν ὑπαιτιότητι τοῦ ἐναγομένου, καθ' ὅσον ὡς προκύπτει ἐκ τῆς διατυπώσεως τοῦ νόμου, τοῦτο ἀποτελεῖ προϋπόθεσιν, ἐφ' ὅσον τὸ δικαστήριον δύναται διὰ τῆς ἀποφάσεώς του νὰ ἐπιδικάσῃ ἱκανοποίησιν ἠθικῆς βλάβης (10) καὶ ἐφ' ὅσον βεβαίως γίνῃ δεκτὴ ἡ ἀξίωσις τοῦ ἐνάγοντος.

διατάξεως καὶ κριτικὴ αὐτῆς, ΕΕΝ 28 σελ. 513 ἑπ. Μ έ ν ε γ α, Ἡ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 932ΑΚ' ρύθμισις, Θεμ. ΞΑ' σελ. 893 ἑπ. Κ α ζ α μ π ά κ α, Χρηματικὴ ἱκανοποίησις, Θεμ. ΞΑ σελ. 102. Ἀ ν τ ω ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 311. ἑπ. Γ ι α ν ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 139 ἑπ. Μ π α λ ῆ, σελ. 78. Σ ο ύ ρ λ α, ἄρθρ. 59 ἀριθ. 3. D e l p, τ. III, E, 348 σελ. 67 N i p e r d e y - W i e s e, σελ. 857 ἑπ. L ö f f l e r, σελ. 684. Παρομοία πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν δ)ξιν τοῦ ἄρθρ. 919 ΑΚ προβλέπεται καὶ ἐν § 826 τοῦ γερμανικοῦ ΑΚ, πρβλ. BGH ἀπόφ. 20.3.54 BB, 1954, σελ. 36, ἥτις ἀφορᾷ εἰς δημοσίευμα ἐφημερίδος δι' οὗ διετυποῦτο ἡ ὑποψία ὅτι ὁ υἱὸς κρεωπώλου τινος ἔπασχεν ἐκ νόσου ἐξ ἀφορμῆς σχισμῆς ἐν τῷ προσώπῳ του. Ἰδὲ καὶ ΑΠ 444)64ΕΕΝ 32 σελ. 16. ΑΠ 273)66 ΕΕΝ 34 σελ. 31. ΑΠ 37)67 ΕΕΝ 34 σελ. 419. ΑΠ 516)67 ΕΕΝ 34 σελ. 936. ΑΠ 322)69 ΕΕΝ 36 σελ. 693. ΑΠ 201)68 ΕΕΝ 35 σελ. 798.

8. Σελ. 139.

9. Οὕτω Γ ι α ν ν ό π ο υ λ ο ς, σελ. 140.

10. Γ ι α ν ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 140. Πρβλ. καὶ ΑΠ 346)69 ἐν «ΔΙΚΗ» 1970 σελ. 228 καὶ αὐτόθι σχόλιον.

Ὡς γνωστὸν βάσει τοῦ ἄρθρου 932 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος προβλέπεται ἀποκλειστικῶς χ ρ η μ α τ ι κ ὴ ἱ κ α ν ο π ο ί η σ ι ς ὡς ἀποζημίωσις λόγῳ ἠθικῆς βλάβης. Ἡ ἀρχὴ αὕτη διασπᾶται ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 59 Α.Κ., ὅπερ ὁρίζει ὅτι, ἡ ἱκανοποίησις ἠθικῆς βλάβης δύναται νὰ συνίσταται εἰς καταβολὴν χρηματικοῦ ποσοῦ, εἰς δημοσίευμα, ἢ εἰς πᾶν ὅ,τι ἐνδείκνυται ἐκ τῶν περιστάσεων. Ἡ διάταξις αὕτη βεβαίως δὲν δύναται νὰ ἀποκλεισθῇ ἐν προσβολῇ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ὑπὸ τοῦ τύπου διότι: α) Ἡ παράγραφος 9 τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ συντάγματος, προβλέπει τὴν ἐπὶ παραβιάσεως τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, «πλήρη ἐπανόρθωσιν πάσης προσγενομένης ζημίας κ α ὶ ἱκανοποίησιν τοῦ παθόντος διὰ χρηματικοῦ ποσοῦ ὡ ς ν ό μ ο ς ὁ ρ ί ζ ε ι», β) ὁ ὑπὸ τοῦ συντάγματος προβλεπόμενος νόμος εἶναι τὸ ἄρθρον 89 τοῦ περὶ τύπου νόμου,, ὅπερ ἐπὶ προσβολῆς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου προβλέπει πλήρη ἀνόρθωσιν πάσης προσγενομένης ζημίας, ὡς καὶ εἰς χρηματικὴν ἱκανοποίησιν τοῦ παθόντος λόγῳ ἠθικῆς βλάβης κ α τ ὰ τ ὰ ς δ ι α τ ά ξ ε ι ς τ ο ῦ Ἀ σ τ ι κ ο ῦ Κ ώ δ ι κ ο ς . Ἑπομένως τὸ ἄρθρον 59 Α.Κ., ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ προσβολῆς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ὑπὸ τοῦ τύπου.

Ὡς ἐλέχθη ἀμέσως ἀνωτέρω, ἡ ἱκανοποίησις ἠθικῆς βλάβης ἐν προκειμένῳ δὲν συνίσταται μόνον εἰς χρηματικὴν ἱκανοποίησιν, ἀλλὰ καὶ εἰς δημοσίευμα,, ἢ εἰς πᾶν ὅ,τι ἐνδείκνυται ἐκ τῶν περιστάσεων. Ἐπὶ μιᾶς ἑκάστης περιπτώσεως προκύπτουν τὰ ἑξῆς: α) Χ ρ η μ α τ ι κ ὴ ἱ κ α ν ο π ο ί η σ ι ς. Βάσει τῶν παραγράφων 2 καὶ 3 τοῦ ἄρθρου 89 τοῦ περὶ τύπου νόμου, ἡ χρηματικὴ ἱκανοποίησις ὁριζομένη κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου δὲν δύναται νὰ εἶναι κατωτέρα τῶν πεντήκοντα χιλιάδων δραχμῶν, οὐδὲ ἀνωτέρα τῶν πεντακοσίων χιλιάδων, ἐν περιπτώσει δὲ καταδίκης διὰ παράβασιν τῶν ἄρθρων 361 - 363 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος δὲν δύναται νὰ εἶναι κατωτέρα τῶν διακοσίων χιλιάδων. Ζήτημα γεννᾶται ἐνταῦθα ἐὰν ὁ παθὼν αἰτούμενος τὴν ἱκανοποίησιν ἠθικῆς βλάβης προσδιορίσῃ τὸ ποσὸν τῆς χρηματικῆς του ἱκανοποιήσεως εἰς ὕψος κάτω τῶν πεντήκοντα χιλιάδων δραχμῶν. Οὕτω ἐρωτᾶται: Τὸ δικαστήριον δικαιοῦται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ ἐπιδικάσῃ χρηματικὴν ἱκανοποίησιν ὑπολειπομένην τοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζομένου κατωτάτου ὁρίου; Φρονοῦμεν ὅτι ἡ ἀπάντησις δέον νὰ εἶναι θετικὴ δεδομένου ὅτι, τὸ δικαστήριον ὑποχρεοῦται νὰ δικάζῃ πάντοτε ἐντὸς τῶν αἰτήσεων τῶν διαδίκων καὶ οὐδέποτε πέραν τούτων (11). β) Δ η μ ο σ ί ε υ μ α. Τοῦτο δύναται νὰ συνίσταται εἰς τὴν δημοσίευσιν τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, εἴτε εἰς πᾶν ἕτερον δημοσίευμα (12). Ἐκ τῆς ὅλης διατυπώσεως τῆς διατάξεως καὶ ἐν ὄψει τῆς φύσεως καὶ ἐμφανίσεως τοῦ ἐντύπου δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ δικαστήριον δύναται νὰ καθορίσῃ καὶ τὰς λεπτομερείας δημοσιεύσεως, τ.ἔ. θέσις, τυπογραφικὰ στοιχεῖα κ.λ.π., καθ' ὅσον ἐὰν τὸ ἐπιλήψιμον δημοσίευμα εἶχε καταχωρηθῆ ἐ.π. ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι τῆς ἐφημερίδος καὶ διὰ με-

---

11. Οὕτω Κ α υ κ ᾶ, σελ. 550. Πρβλ. καὶ ἄρθρ. 106 Κ. Πολ. Δικ. ὡς ἐκωδικοποιήθη προσφάτως.
12. Γ ι α ν ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 141. Σ ο ύ ρ λ α, ἄρθρ. 59. ἀριθ. 10. Μ π α λ ῆ, σελ. 81.

γάλων τυπογραφικῶν στοιχείων, ἡ δὲ δημοσίευσις τῆς ἀποφάσεως ἐ π. καταχωρηθῇ εἰς ἑτέραν σελίδα καὶ διὰ μικρῶν τυπογραφικῶν στοιχείων, τὸ ἀποτέλεσμα ἐνδέχεται νὰ εἶναι ἀντίθετον, δηλονότι ἢ νὰ διέλθῃ ἀπαρατήρητον ἢ ὁ ἀναγνώστης βλέπων τὴν διαφορὰν τῶν δύο δημοσιευμάτων (ἐπιλήψιμον καὶ ἀποφάσεως), ἀντιλαμβάνεται εὐθέως πρόθεσιν τῆς ἐφημερίδος ὅπως μειώσῃ τὸν προσβληθέντα. Κατ' ἀκολουθίαν δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ τις τοιαύτην εὐχέρειαν τοῦ δικαστηρίου, ἐξ ἄλλου ἡ γνώμη αὕτη ἐνισχύεται καὶ ἐκ τῆς παραγράφου 2 τοῦ ἄρθρου 80 τοῦ περὶ τύπου νόμου, ἥτις ἐπιβάλλει πρὸς ἐπανόρθωσιν ἀνακριβοῦς δημοσιεύματος, τὴν καταχώρησιν ἀπαντήσεως τοῦ θιγομένου, εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ μὲ τὰ αὐτὰ στοιχεῖα. Ἡ ratio δὲ τῆς διατάξεως ταύτης εἶναι ἡ αὐτὴ ὡς ἄνω. Πέραν τῆς ἀποφάσεως τὸ δικαστήριον δύναται νὰ διατάξῃ τὴν καταχώρησιν παντὸς ἑτέρου δημοσιεύματος, ἐ.π. αἴτησιν συγγνώμης τοῦ ὑπευθύνου ἀναγνωσθεῖσαν ἐπ' ἀκροατηρίου κ.λ.π. ἅτε τοῦ νόμου μὴ θέτοντος περιορισμὸν ὡς πρὸς τὸ εἶδος καὶ τὴν φύσιν τοῦ δημοσιεύματος. γ) Π ᾶ ν ὅ,τι ἐ ν δ ε ί κ ν υ τ α ι ἐ κ τ ῶ ν π ε ρ ι σ τ ά σ ε ω ν, περὶ οὗ δέον νὰ νοηθῇ πᾶς ἕτερος τρόπος, ὅστις κατὰ τὰς κρατούσας ἀντιλήψεις κρίνεται ὁ καταλληλότερος πρὸς τοῦτο, δι' ἑκάστην συγκεκριμένην περίπτωσιν ἐ.π. αἴτησις συγγνώμης, δημοσίευμα κ.λ.π. (13).

(3) Οἱ ὑπεύθυνοι ἐν προκειμένῳ δὲν ἀναζητοῦνται κατὰ τὰς γενικὰς διατάξεις, ἀλλ' ὁρίζονται εἰδικῶς τόσον ὑπὸ τοῦ συντάγματος, ὅσον και ὑπὸ τοῦ νόμου.

Κατ' ἀρχὴν ὑπὸ τῆς παραγράφου 9 τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ συντάγματος ὡς ἐλέχθη, προκειμένου περὶ ἐπιληψίου δημοσιεύματος καθαπτομένου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ὡς ὑπεύθυνοι ὁρίζονται ὅ τε συγγραφεὺς τοῦ δημοσιεύματος καὶ ὁ ἐκδότης τοῦ ἐντύπου, εὐθυνόμενοι ἀστικῶς εἰς ὁλόκληρον (14). Περὶ τῆς εἰς ὁλόκληρον ἐνοχῆς ὡς γνωστόν, προβλέπουν τὰ ἄρθρα 480 ἐπ. τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος (15). Ἐνταῦθα βεβαίως πρόκειται περὶ παθητικῆς εἰς ὁλόκληρον ἐνοχῆς, κατ' ἄρθρον 481 Α.Κ. (16), συνεπείᾳ τούτου δὲ, οὗτοι συνδέονται διὰ παθητικῆς ὁμοδικίας κατ' ἄρθρον 74 Κ. Πολ. Δικ. ὡς ἐκωδικοποιήθη προσφάτως διὰ τοῦ Β.Δ. 657)71 (16). Ἐξ ἄλλου δι' ἄρθρου 926 Α.Κ. ὁρίζεται ὅτι, ἐὰν ἐκ κοινῆς πράξεως πλειόνων ἐπῆλθε ζημία ἢ ἐὰν διὰ τὴν αὐτὴν ζημίαν εὐθύνονται πλείονες, ἐνέχονται πάντες εἰς ὁλόκληρον, δεδομένου δὲ ὅτι ἐκ τῆς φράσεως «ἐὰν διὰ τὴν αὐτὴν ζημίαν εὐθύνονται πλείονες» νοεῖται ἡ ὑπὸ τοῦ νόμου προσδιοριζο-

---

13. Γ ι α ν ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 141. Τ ζ ί φ ρ α, Προσωρινὴ ρύθμισις καταστάσεως· ΕΕΝ 38 σελ. 721 ἐπ.

14. Barbier, Code expliqué de la presse, 1911 § 825. Παρομοία διάταξις ὑφίσταται καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ νομοθεσίᾳ, οὕτω ἄρθρ. 44 τοῦ γαλλικοῦ περὶ τύπου νόμου, § 21 τοῦ τσεχοσλοβακικοῦ νόμου τῆς 4.1.1919, ἄρθρ. 5 τοῦ βουλγαρικοῦ νόμου τῆς 24.12.1921.

15. Περὶ ἧς ἰδὲ Κ α υ κ ᾶ, σελ. 535 ἐπ. Ζ έ π ο υ, Ἐνοχικὸν Δίκαιον - Γενικὸν Μέρος, 1955 σελ. 305 ἐπ. Ἀ ν τ ω ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 310. Μ π ο υ ρ ο π ο ύ λ ο υ, Ἑρμηνεία τῶν περὶ τύπου νόμων, 1958, σελ. 127.

16. Ἀ ν τ ω ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 310.

μένη κοινὴ εὐθύνη ὡς ἡ ἐν προκειμένῳ (17), προκύπτει ὅτι, ἐφ' ὅσον ὅ τε ἐκδότης καὶ ὁ συγγραφεύς, εὐθύνονται πλασματικῶς βάσει τῆς ὡς ἄνω συνταγματικῆς διατάξεως, ἡ εἰς ὁλόκληρον εὐθύνη θὰ προέκυπτε εὐθέως ἐκ τοῦ ἄρθρου 926 Α.Κ., ἔστω καὶ ἂν τοῦτο δὲν ὡρίζετο ρητῶς διὰ τοῦ συντάγματος (18). Βάσει δὲ τοῦ ἑπομένου ἄρθρου 927 Α.Κ., οἱ ὑπεύθυνοι ἔχουν δικαίωμα ἀναγωγῆς ἔναντι ἀλλήλων συμφώνως τῇ ἀρχῇ τῆς ὑπαιτιότητος, τ.ἔ. σκοπὸς τοῦ νόμου εἶναι ὅπως ἡ ζημία βαρύνῃ τελικῶς τὸν πράγματι ὑπεύθυνον, προβλέπεται ὅμως ἡ ἐν προκειμένῳ εἰδικὴ ρύθμισις πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ζημιωθέντος (19).

Ὡς ἐλέχθη ἡ παράγραφος 9 τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ συντάγματος, θεωρεῖ τὸν συγγραφέα τοῦ ἐπιληψίμου δημοσιεύματος τοῦ καθαπτομένου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου καὶ τὸν ἐκδότην τοῦ ἐντύπου„ ὡς ἀστικῶς εἰς ὁλόκληρον ὑπευθύνους πρὸς πλήρη ἀνόρθωσιν πάσης προσγενομένης ζημίας καὶ ἱκανοποίησιν τοῦ παθόντος, ὡ ς ν ό μ ο ς ὁ ρ ί ζ ε ι. Ὁ τοιοῦτος νόμος εἶναι ὡς ἐλέχθη τὸ ἄρθρον 89 τοῦ περὶ τύπου νόμου, ὅπερ ὁρίζει τοὺς ὑπευθύνους (συγγραφέα καὶ ἐκδότην) προσθέτον ὅμως καὶ τ ὸ ν δ ι ε υ θ υ ν τ ὴ ν σ υ ν τ ά ξ ε ω ς, οὕτως ὥστε βάσει τῆς διατάξεως ταύτης τοῦ περὶ τύπου νόμου, ἀστικῶς ὑπεύθυνοι εἶναι τρεῖς καὶ οὐχὶ δύο ὡς ὁρίζει ἡ συνταγματικὴ διάταξις. Κατόπιν τούτου ἐρωτᾶται: Ἡ προσθήκη τοῦ διευθυντοῦ συντάξεως εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀστικῶς ὑπευθύνων συμβιβάζεται μὲ τὸ σύνταγμα; Καθ' ἡμετέραν γνώμην δέον νὰ ἀπαντήσωμεν θετικῶς διότι, α) Ἐκ τῆς ὅλης διατυπώσεως τῆς συνταγματικῆς διατάξεως δὲν δικαιολογεῖται ἐξαγωγὴ ἐξ ἀντιδιαστολῆς ἐπιχειρήματος„ τ.ἔ. ὅτι ὁ συγγραφεὺς καὶ ὁ ἐκδότης εὐθύνονται ἀποκλεστικῶς καὶ ὅτι ὁ νόμος δὲν δύναται νὰ ἐπεκτείνῃ τὸν κύκλον τῶν ὑπευθύνων. β) Δι' οἱανδήποτε ἑτέραν ἀδικοπραξίαν τελουμένην διὰ τοῦ τύπου, οὐδόλως δυνάμεθα νὰ ἀποκλείσωμεν εὐχέρειαν τοῦ κοινοῦ νομοθέτου ὅπως ὁρίσῃ πλασματικῶς, ἀστικῶς ὑπευθύνους ὅσους ἐπιθυμεῖ ἐκ τοῦ ἐπιτελείου ἑνὸς ἐντύπου καὶ ἑπομένως διὰ τὴν προσβολὴν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἧς ἡ βαρύτης εἶναι ἰδιαιτέρως σημαντικὴ (δεδομένου ὅτι ὑπάρχει καὶ εἰδικὴ συνταγματικὴ διάταξις), δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι θὰ τυγχάνῃ μειωμένης προστασίας ἔναντι ἑτέρας ἀδικοπραξίας ἐλάσσονος ἐνδεχομένως βαρύτητος. γ) Ἤδη δι' ἄρθρου 34 τοῦ περὶ τύπου νόμου ὁ συγγραφεύς, ὁ διευθυντὴς καὶ ὁ ἐκδότης ὑπέχουν ἀθροιστικῶς ποινικὴν εὐθύνην διὰ πᾶν ἀδίκημα καὶ ἐ-

---

17. Κ α υ κ ᾶ, σελ. 536 - 7.
18. Ἀ ν τ ω ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 311.
19. Πρ. Ἀθ. 7529)68 ΕΕΝ 37 σελ. 531. Δ ι α μ α ν τ ά κ ο υ, Ἡ ἐκ συμμετοχῆς ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ εὐθύνη τῶν ἐν ἀδικοπραξίᾳ πλειόνων συμμετόχων, ΕΕΝ 33 σελ. 377 ἐπ. ἰδία σελ. 392 - 3, ἔνθα οὗτος ὁμιλεῖ περὶ ὑπάρξεως «κοινωνίας ὑποχρεώσεως» τῶν πλειόνων εὐθυνομένων.

πομένως ἐφ' ὅσον ἡ προσβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου συνιστᾷ καὶ ποινικὸν ἀδίκημα (20), ἤδη ὁ διευθυντὴς τυγχάνει ποινικῶς ὑπεύθυνος.

Παρόμοιον ζήτημα γεννᾶται καὶ ἐκ τοῦ ἄρθρου 90 τοῦ περὶ τύπου νόμου. Διὰ τοῦ ἄρθρου τούτου προστίθεται ἐν προκειμένῳ καὶ τέταρτος ἀστικῶς ὑπεύθυνος ἤτοι ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ἐντύπου, ὁπότε ἀνακύπτει τὸ αὐτὸ ὡς ἄνω ἐρώτημα. Καὶ ἐνταῦθα φρονοῦμεν ὅτι προσήκει ἀπάντησις θετική, καθ' ὅσον ἀφ' ἑνὸς συντρέχουν καὶ ἐνταῦθα οἱ ὡς ἄνω (α) καὶ (β) λόγοι (21) καὶ ἀφ' ἑτέρου δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι, κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς ἐν θέματι συνταγματικῆς διατάξεως, ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ ὁριστικοῦ κειμένου τοῦ συντάγματος (15.9.1968) ἴσχυεν ὁ παλαιὸς περὶ τύπου νόμος ἤτοι, ὁ Α.Ν. 1092/1938, ἐν ἄρθρῳ 6 παράγραφος 4 τοῦ ὁποίου ὁ ἰδιοκτήτης καὶ ὁ ἐκδότης ἐφημερίδος ἢ περιοδικοῦ ἐθεωρεῖτο ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον καὶ ἑπομένως ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ὅτι ὅταν ὡμίλει περὶ ἐκδότου ἠννόει καὶ τὸν ἰδιοκτήτην ταυτοχρόνως, ὁ δὲ νέος περὶ τύπου νόμος δὲν εἶχε βεβαίως συνταχθῇ τότε, ὡς λεπτομερῶς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω. Ἑπομένως ἡ ἔνταξις τοῦ ἰδιοκτήτου εἰς τὸν κύκλον τῶν ὑπευθύνων δὲν τυγχάνει συνταγματικῶς ἀνεπίτρεπτος.

Τέλος δέον νὰ προστεθῇ ὅτι, βάσει τοῦ ἄρθρου 91 τοῦ περὶ τύπου νόμου προβλέπεται ἡ εὐχέρεια ἐκχωρήσεως τῆς περὶ χρηματικῆς ἱκανοποιήσεως ἀπαιτήσεως εἰς ἱδρύματα φιλανθρωπικοῦ, ἀγαθοεργοῦ, πατριωτικοῦ ἢ κοινωνικοῦ σκοποῦ, τῆς περὶ ἐκχωρήσεως δηλώσεως μὴ χρῃζούσης ἀποδοχῆς. Ἐνταῦθα ὡς γνωστὸν θεσπίζεται ἐξαίρεσις, δεδομένου ὅτι, ἡ τοιαύτη ἀπαίτησις εἶναι ἀνεκχώρητος.

II. Π ο ι ν ι κ ὴ π ρ ο σ τ α σ ί α.

(1). Ὡς ἐλέχθη καὶ ἀνωτέρω ἡ περὶ προστασίας τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου συνταγματικὴ διάταξις, ἀφορᾷ εἰς ἀποζημίωσιν ἕνεκεν ἐπιληψίμου δημοσιεύματος καθαπτομένου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, «ἀ σ χ έ τ ω ς τ ῆ ς ἐ π ὶ τ ῇ β ά σ ε ι τ ῶ ν κ ε ι μ έ ν ω ν π ο ι ν ι κ ῶ ν δ ι α τ ά ξ ε ω ν ἐ π ι β α λ λ ο μ έ ν η ς π ο ι ν ῆ ς», ἐξ οὗ συνεπάγεται καὶ ποινικὴν εὐθύνην (22). Πρὸς τοῦτο δέον τὸ περὶ ἰδιωτικοῦ βίου ἐπιλήψιμον δημοσίευμα, νὰ στοιχειοθετῇ καὶ ὡρισμένον ἔγκλημα.

Ἐπιλήψιμον ἐν προκειμένῳ δημοσίευμα νοεῖται, τὸ περιέχον γεγονὸς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἐκ τοῦ κατὰ τὰ προαναφερθέντα μὴ ἐπιτρεπομένου νὰ

---

20. Ὡς προκύπτει ἐκ τῆς φράσεως τῆς ἐν προκειμένῳ συνταγματικῆς διατάξεως «ἀσχέτως τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων ποινικῶν διατάξεων ἐπιβαλλομένης ποινῆς». Οὕτω Ἀ ν τ ω ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 309.

21. Οὐχὶ καὶ ὁ (γ) λόγος, καθ' ὅσον ὁ ἰδιοκτήτης δὲν ὑπέχει ποινικὴν εὐθύνην.

22. Ἴδε ἀνωτέρω ὑποσημ. (20).

παραδιάσθῇ ἀτόμου τινος, ἀσχέτως ἂν τοῦτο τυγχάνῃ ἢ οὐ πρόσωπον τῆς ἐπικαιρότητος, καθ' ὅσον ὡς ἀνεπτύχθη ἐν τῷ οἰκείῳ κεφαλαίῳ καὶ τῶν τελευταίων τούτων προσώπων ὁ ἰδιωτικὸς βίος τυγχάνει ἀπαραβίαστος, πλὴν τῶν ἐξαιρέσεων περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐν Κεφ. Ε' ΙΙ.

Οὕτω τὸ ζήτημα ἔγκειται εἰς ποῖον ἔγκλημα διαπράττεται ἐπὶ ἐπιληψίμου δημοσιεύματος καθαπτομένου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Εἰδικὴ διάταξις δὲν ὑφίσταται ἐν προκειμένῳ καὶ ἑπομένως δέον νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ ἄρθρον 362 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὸ ἄρθρον 366 τούτου. Διὰ τοῦ πρώτου τῶν ἐν λόγῳ ἄρθρων ὡς γνωστὸν τιμωρεῖται ἡ διάδοσις γεγονότος δυναμένου νὰ βλάψῃ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν τρίτου τινος. Τὸ γεγονὸς τοῦτο δὲν ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι ψευδές. Διὰ δὲ τοῦ δευτέρου ἄρθρου ἡ πρᾶξις μένει ἀτιμώρητος, ἐὰν τὸ γεγονὸς τυγχάνῃ ἀληθές, ἡ ἀπόδειξις ὅμως τῆς ἀληθείας τοῦ γεγονότος ἀπαγορεύεται ὁσάκις τοῦτο ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς εἰς σχέσεις οἰκογενειακοῦ ἢ ἰδιωτικοῦ βίου, μὴ θιγούσας τὸ δημόσιον συμφέρον καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς ἢ ἡ διάδοσις ἐγένετο κακοβούλως.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω προκύπτει σαφῶς ὅτι, ἡ προσβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου διὰ τοῦ τύπου δύναται νὰ εἶναι ἀξιόποινος, συνιστῶσα τὸ κατ' ἄρθρον 362 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος προβλεπόμενον ἔγκλημα τῆς *ἁπλῆς δυσφημήσεως*.

Περὶ τῆς γενικωτέρας ἐννοίας τοῦ παρόντος ἐγκλήματος δὲν πρόκειται βεβαίως νὰ ἐπεκταθῶμεν ἐνταῦθα (23), καθ' ὅσον τοῦτο κεῖται ἐκτὸς

---

23. Περὶ οὗ ἰδὲ *Χωραφᾶ*, Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Δίκαιον, τόμ. Β' § 97. *Μπουροπούλου*, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, σελ. 664. *Ἀντωνοπούλου*, σελ. 268. *Γάφου*, Ποινικὸν Δίκαιον - Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Ε' σελ. 154. *Αἰδαλῆ*, σελ. 133 ἑπ. *Παπαδάτου*, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς τιμῆς, Ποιν. Χρον. Ε' σελ. 211. *Τούση-Γεωργίου*, σελ. 735. *Βαβαρέτου*, Ποινικὸς Κῶδιξ, ἔκδ. Β' σελ. 663. Παρομοία διάταξις ὑφίσταται καὶ ἐν § 186 τοῦ γερμανικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, πρβλ. σχετ. *Schönke-Schröder*, Strafgesetzbuch - Kommentar, 10η ἔκδ. 1961 § 186, 1 ἑπ. *Kohlrausch-Lange*, Strafgesetzbuch, 41η ἔκδ. 1956 § 186 ἑπ. *Dalcke*, Strafrecht und Strafverfahren, 36η ἔκδ. 1955, σελ. 155. *Maurach*, Deutsches Strafrecht - Besonderer Teil, 2α ἔκδ. 1956, σελ. 126 ἑπ. *Welzel*, Das Deutsche Strafrecht - Besonderer Teil, 6η ἔκδ. 1958, σελ. 257 ἑπ. Περὶ τοῦ συνταχθέντος σχεδίου τροποποιήσεως τῶν ἐν προκειμένῳ διατάξεων τοῦ γερμανικοῦ Π.Κ., ἰδὲ *Kern*, Der Ehrenschutz im künftigen Strafrecht, ἐν Materialen zur Strafrechtsreform, τόμ. I, 1954 σελ. 303. Περὶ τῆς ἐν προκειμένῳ πλουσίας νομολογίας ἰδὲ μεταξὺ ἄλλων ΑΠ 128)67, Ποιν. Χρον. ΙΖ' σελ. 364. ΑΠ 107)67 Ποιν. Χρον. ΙΖ' σελ. 347. ΑΠ 392)66 Ποιν. Χρον. ΙΖ' σελ. 33. ΑΠ 82)68 Ποιν. Χρον. ΙΗ' σελ. 230. ΑΠ 471)67 Ποιν. Χρον. ΙΗ' σελ. 24. ΑΠ 454)68 ΙΘ' σελ. 88. ΑΠ 411)69 Ποιν. Χρον. ΙΘ' σελ. 628. ΑΠ 478)69 Ποιν. Χρον. Κ' σελ. 30. Περὶ τῆς ἀλλοδαπῆς νομολογίας ἰδὲ κυρίως, OLG Freiburg ἀπόφ. 23.7.51, Deld τόμ. I, E, 30, § 186, 1. OLG München ἀπόφ. 3.10.57, UFITA 27 σελ. 68. BGH ἀπόφ. 10.7.59 DELP τόμ. I. E, § 186, 1133 ἑπ. OLG Celle ἀπόφ. 18.9.48, ἐν Niedersächsische Rechtspflege, 1948 σελ. 236. BGH ἀπόφ. 30.8.61 Delp τόμ. I E, § 193, 1088 ἑπ. ἰδιαιτέρας δὲ σημασίας τυγχάνει ἡ ἀπόφ. τῆς 3.10.51 τοῦ BayObLG ἐν JMBL Bay, 1952 σελ. 44 ἀφορῶσα εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Δι' αὐτῆς γίνεται δεκτὸν ὅτι ὁ τύπος δύναται νὰ λαμβάνῃ θέσιν ἐπὶ τῶν γεγονότων τοῦ δημοσίου βίου περιγράφων ἢ σχολιάζων (kritikübt) ταῦτα, καθ' ὃν τρόπον ἀπαιτεῖ τὸ καλῶς ἐννοούμενον ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ ὅπως πληροφορῆται ἐπὶ τῶν γενικωτέρας σημασίας γεγονότων.

τοῦ σκοποῦ τῆς παρούσης διατριβῆς, περιοριζόμενοι εἰς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα ὡς πρὸς τὴν προσβολὴν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου.

Οὕτω τὸ δημοσιευόμενον γεγονὸς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου δὲν ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι εὐθέως βλαπτικὸν τῆς τιμῆς ἢ τῆς ὑπολήψεως τρίτου προσώπου, ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ δ ύ ν α τ α ι νὰ βλάψῃ ταύτας. Ἡ μὲν τιμὴ λαμβάνεται ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀγαθοῦ ὀνόματος, χρηστότητος, τιμιότητος δηλονότι τῆς θεμελιουμένης ἐπὶ τῆς ἠθικῆς ἀξίας, τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος τοῦ προσώπου, ἡ δὲ ὑπόληψις ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐκτιμήσεως τῆς βασιζομένης ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ἀξίας, προτερημάτων, ἰδιοτήτων κ.λ.π. (24).

Ἡ τιμὴ καὶ ἡ ὑπόληψις δέον νὰ ἀντιμετωπίζωνται ἑνιαίως, μὴ δυναμένου νὰ νοηθῇ καθεστῶτος πλειόνων κατηγοριῶν τιμῆς ἢ ὑπολήψεως καὶ ἑπομένως φρονοῦμεν ὅτι οὐχὶ ὀρθῶς οἱ Schönhke - Schröder (25), διασποῦν τὴν ἔννοιαν τῆς τιμῆς, καθ' ὅσον οὕτω δυνατὸν νὰ περιέλθωμεν εἰς ἀδιέξοδον, τ.ἔ. ὡς πρὸς τὸν ἐπαρκῆ ἀριθμὸν κατηγοριῶν τούτων τῆς τιμῆς. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὀρθότερον τοποθετεῖ τὸ θέμα ὁ Maurach (26) ἀναφέρων ὅτι, «Der Begriff der Ehre ist zwar vieldeutig aber nicht vielfältigt».

Τὸ ἐπιλήψιμον δημοσίευμα δέον νὰ ἀφορᾷ εἰς γ ε γ ο ν ὸ ς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου μὴ ἐπαρκουσῶν διὰ τὴν στοιχειοθέτησιν τοῦ ἐγκλήματος ἀ ξ ι ο λ ο γ ι κ ῶ ν κ ρ ί σ ε ω ν ἐν προκειμένῳ (27).

Τὰ ὅρια μεταξὺ γεγονότων καὶ ἀξιολογικῶν κρίσεων εἶναι δυσδιάκριτα. Χαρακτηριστικῶς ἀναφέρομεν τὸ Βούλευμα τοῦ Συμβουλίου Πλημμελειοδικῶν Μυτιλήνης ὑπ' ἀριθ. 290)67 (28), ὅπερ εἶναι ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρον. Δι' αὐτοῦ γίνεται δεκτὸν ὅτι, δημοσίευμα ἐν ἐφημερίδι περὶ τοῦ ὅτι ὁ Α «σπιτώνει πόρνας», δὲν ἀποτελεῖ «γεγονὸς» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἄρθρου 362 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, ἀλλὰ καταφρονητικὴν ἔκφρασιν, καθ' ὅσον ἡ ἐφημερὶς ἠννόει ὅτι ὁ Α τυγχάνει ἀνήθικος, ἀλλ' ἐχρησιμοποίησε τὴν ἀνωτέρω φρᾶσιν καὶ ἑπομένως δὲν διαπράττεται δυσφήμησις, ἀλλ' ἐξύβρισις (28). Ἡ γνώμη τοῦ βουλεύματος εἶναι φρονοῦμεν ὀρθὴ καὶ κατ' ἀκολουθίαν παραβίασις τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι

---

24. Μπουροπούλου, σελ. 664. Γάφου, σελ. 154. Παπαδάτου, σελ. 211. Φίλια, σελ. 38. Αἰδαλῆ, σελ. 135. Kohlrausch-Lange, σελ. 397. Schönke-Schröder, σελ. 774. Welzel, σελ. 253. Maurach, σελ. 114 -5.

25. Σελ. 776.

26. Σελ. 114.

27. ΑΠ 128)67 Ποιν. Χρον. ΙΖ' σελ. 364. ΑΠ 471)67, Ποιν. Χρον. ΙΗ' σελ. 24. ΑΠ 411)69 Ποιν. Χρον. ΙΘ' σελ. 628 Αἰδαλῆ, σελ. 134. Kohlrausch-Lange, § 186, I Welzel, σελ. 257. Schönke-Schröder, § 186, II, I. Dalcke, § 186 (3). Maurach, σελ. 127.

28. Ποιν. Χρον. ΙΖ' σελ. 442. Contra Schönke-Schröder, ἔνθ' ἀν. Καὶ αἱ ἀξιολογικαὶ κρίσεις ἐμπίπτουν ἐνταῦθα ἐὰν βασίζωνται ἐπὶ γεγονότων. Dalcke, ἔνθ' ἀν. Welzel, σελ. 257. Περὶ τῆς ἐννοίας «περιφρονητικόν» ἰδὲ ἀνωτέρω ἐν Κεφ. Ε' V (ε).

συντρέχει μόνον ἐφ' ὅσον ἔχομεν δημοσίευμα περὶ π ρ α γ μ α τ ι κ οῦ γεγονότος ἀφορῶντος εἰς τοῦτον. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἐφ' ὅσον διαπράττεται ἀξιόποινος πρᾶξις, αὕτη θὰ εἶναι κυρίως ἐξύβρισις — ὡς ἡ περίπτωσις τοῦ βουλεύματος — ἢ συκοφαντικὴ δυσφήμησις, ἐφ' ὅσον συντρέχει δημοσίευσις ψευδοῦς γεγονότος.

Ὁ νόμος ἀπαιτεῖ περαιτέρω ὅπως ὁ ἰσχυρισμὸς γίνεται «ἐνώπιον τρίτου». Περὶ τούτου δὲν δημιουργεῖται βεβαίως ἀμφιβολία, καθ' ὅσον ἐφ' ὅσον ἔχομεν δημοσίευμα εἰς ἐφημερίδα ἢ περιοδικόν, ὅπερ κ υ κ λ ο φ ο ρ ε ῖ μεταξὺ τοῦ κοινοῦ, καλύπτεται πλήρως ἡ ἔννοια τῆς «ἐνώπιον τρίτου» διαδόσεως τοῦ γεγονότος. Οὐδεμίαν δὲ σημασίαν ἔχει ὁ τρόπος κυκλοφορίας τοῦ ἐντύπου (διὰ πρακτορείου, ταχυδρομείου, συνδρομητῶν κ.λ.π.), δεδομένου ὅτι ἡ διάδοσις δύναται νὰ γίνεται καθ' οἱονδήποτε τρόπον καὶ ἑπομένως καθ' οἱονδήποτε τρόπον κυκλοφορίας, προκειμένου περὶ ἐντύπου.

Ἑτέρα παρατήρησις δὲν προκύπτει φρονοῦμεν ἐκ τοῦ ἄρθρου 362 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, πλὴν τῆς ποινῆς δι' ἣν ὑφίσταται εἰδικὴ ρύθμισις ἐν τῷ περὶ τύπου νόμῳ. Διὰ τῆς παραγράφου 2 τοῦ ἄρθρου 61 τοῦ νόμου τούτου, ὁρίζεται ὅτι τὸ ἐν προκειμένῳ ἔγκλημα ἐφ' ὅσον ἐτελέσθη διὰ τοῦ τύπου, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον ἓξ μηνῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον πεντήκοντα χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν (29).

(2). Διὰ τοῦ ἄρθρου 366 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ἐξ ἄλλου ὁρίζεται ὅτι, ἐὰν τὸ ἐν ἄρθρῳ 362 γεγονὸς εἶναι ἀληθές, ἡ πρᾶξις μένει ἀτιμώρητος ἡ ἀπόδειξις ὅμως τῆς ἀληθείας αὐτοῦ ἀπαγορεύεται, ὁσάκις τοῦτο ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς εἰς σχέσεις οἰκογενειακοῦ ἢ ἰδιωτικοῦ βίου μὴ θιγούσας τὸ δημόσιον συμφέρον καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς ἢ ἡ διάδοσις ἐγένετο κακοβούλως.

Οὕτω διὰ τῆς παρούσης ὡς ἄνω διατάξεως ἀποδεικνύεται ἐπαρκῶς ὅτι, ἡ προσβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ὑπὸ τοῦ τύπου ὁσάκις συνιστᾷ ἀξιόποινον πρᾶξιν, αὕτη εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 362 Π.Κ. προβλεπομένη.

Βεβαίως ὁ οἰκογενειακὸς βίος δὲν κεῖται ἐκτὸς τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ ἑπομένως ἡ ἀναφορὰ καὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ πλὴν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἐνταῦθα εἶναι φρονοῦμεν περιττή, ἐν τούτοις ἐτέθη ἐν τῷ νόμῳ προφανῶς διὰ δύο λόγους: α) Ἵνα μὴ δημιουργῆται ἀμφιβολία δεδομένου ὅτι οἱ ποινικοὶ νόμοι ἑρμηνεύονται στενῶς. β) Διὰ λόγους ἱστορικούς, τ.ἔ. τὸ ἄρθρον 366 προέρχεται ἐκ τῆς προϊσχυούσης διατάξεως τῆς παραγράφου 2 τοῦ ἄρθρου 20 τοῦ Ν. 5060)1931, ὅπερ ὡς ἐλέχθη καὶ ἀνωτέρω ἐν Κεφ. IV (γ), ἀφεώρα εἰς τὸν ἰδιωτικὸν ἢ οἰκογενειακὸν βίον τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου μ ό ν ο ν, ἐξ αἰτίας δὲ τῆς τοιαύτης διατυπώσεως ὡς ἐλέχθη ὡσαύτως, ἡ θεωρία ἠναγκάσθη νὰ διευρύνῃ κατὰ πολὺ τὴν ἔννοιαν τοῦ δημοσίου ὑ-

---

29. Ὡς γνωστὸν ἡ μεταλλικὴ δραχμὴ κατηργήθη διὰ τοῦ Ν.Δ. 790)70 ἐν ἄρθρῳ 1 τοῦ ὁποίου ὡρίσθη ὅτι ἐφεξῆς τὰ ὅρια τῶν χρηματικῶν ποινῶν ὁρίζονται ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 57 ΠΚ ὡς τροποποιεῖται διὰ τοῦ ἰδίου νόμου. Βαρυτέραν ποινὴν ἐπὶ διαπράξεως τοῦ ἐγκλήματος τῆς ἁπλῆς δυσφημήσεως (üble Nachrede), προβλέπει καὶ ἡ § 186 τοῦ γερμανικοῦ Ποιν. Κώδικος, ὁ δὲ Delp, τ. I, 30 § 186 (13) φρονεῖ ὅτι ἡ ποινὴ αὕτη ἐπιβάλλεται ἐφ' ὅσον τὸ ἔγκλημα διεπράχθη καὶ διὰ διαδόσεως χειρογράφου.

παλλήλου περιλαβοῦσα εἰς ταύτην οὐ μόνον τὸν δημόσιον ὑπάλληλον, ἀλλὰ καὶ πᾶν πρόσωπον ἀσκοῦν καθήκοντα ἐξερχόμενα τοῦ οἰκογενειακοῦ του κύκλου (30) καὶ ἑπομένως ἡ ἀναφορὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου — δι' ἕτερον βεβαίως σκοπὸν — ἦτο ἀπαραίτητος ἐν τῷ προϊσχύοντι δικαίῳ. Ὑπὸ τὸ κράτος ὅμως τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, ὅστις προέβλεψεν ἀπαγόρευσιν ἀποδείξεως τῆς ἀληθείας διὰ τὸν ἰδιωτικὸν βίον παντὸς προσώπου, οὐδεὶς λόγος διευρύνσεως ἐννοιῶν συντρέχει, καθ' ὅσον ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 366 καλύπτει ὡς ἐλέχθη πάντας καὶ οὐχὶ μόνον τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους. Ἑπομένως ἡ ἀναφορὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου οὐδεμίαν σημασίαν κέκτηται.

Σκοπὸς τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 366 Π.Κ. εἶναι ἡ θέσις φραγμοῦ εἰς τὴν δημοσιότητα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου (31).

Ὡς προκύπτει εὐθέως ἐκ τοῦ νόμου, ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας ἀπαγορεύεται, οὐχὶ ἁπλῶς προκειμένου περὶ παντὸς γεγονότος τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἀλλὰ μόνον περὶ τοιούτου γεγονότος μὴ θίγοντος τὸ δημόσιον συμφέρον (32). Οὕτω κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ ἄρθρου τούτου καίτοι δὲν ἦτο γνωστὴ ἡ θεωρία τῆς Zeitgeschichte τοὐλάχιστον ὡς αὕτη ἐξειλίχθη τελικῶς ἐν Γερμανίᾳ, ἐν τούτοις διὰ τῆς ἐν προκειμένῳ διατάξεως, εὑρίσκει αὕτη πανηγυρικὴν δικαίωσιν ὡς πρὸς τὰ γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀπολύτων προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος, ὧν ἡ δημοσίευσις τυγχάνει ἐπιτρεπτή, ἐφ' ὅσον συνδέονται πρὸς τὸ λειτούργημα ἢ τὴν ἰδιότητα τούτων κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐν Κεφ. Ε' ΙΙ ἀναπτυσσόμενα, καθ' ὅσον ἡ φρᾶσις τοῦ νόμου «μὴ θιγούσας τὸ δημόσιον συμφέρον», δὲν σημαίνει ἕτερόν τι εἰμὴ ὅτι γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἐπιτρέπεται νὰ λαμβάνουν δημοσιότητα ἐφ' ὅσον θίγουν τὸ δημόσιον συμφέρον. Τὰ δὲ γεγονότα τῶν ἀπολύτων προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος, ἅτινα ὡς ἐλέχθη συνδέονται πρὸς τὸ λειτούργημα ἢ τὴν ἰδιότητα, θίγουν βεβαίως τὸ δημόσιον συμφέρον, ὡς εἰδικῶς ἀνεπτύχθη ἀνωτέρω.

Ὁμοία ἀκριβῶς διάταξις ὑφίσταται καὶ ἐν ἄρθρῳ 61 παρ. 4 τοῦ περὶ τύπου νόμου.

Σημειωτέον ὅτι ἀνάλογος πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 366 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, δὲν ὑφίσταται ἐν Γερμανίᾳ. Τοιαύτη ὅμως διάταξις ἰσχύει ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν ἄρθρῳ 35 τοῦ περὶ τύπου νόμου τῆς χώρας ταύτης, ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τῆς ordonance τῆς 6.5.1944. Ἡ διάταξις αὕτη ἀπαγορεύει τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας δυσφημιστικῶν γεγονότων, ἐφ' ὅσον ἀναφέρωνται εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον προσώπου τινός. Διὰ τῆς διατάξε-

---

30. Μπουροπούλου, Ὁ νέος περὶ τύπου νόμος 5060, 1931, σελ. 70. Κασίμη, Ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας κατὰ τὸν νόμον 5060, Θεμ. ΜΔ' σελ. 38.

31. Βαβαρέτου, σελ. 663. Τούση-Γεωργίου, σελ. 735. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ Ποινικοῦ Δικαίου, 1960 σελ. 80. Fabreguette, Traité des delits politiques et des infractions de presse, τ. 2, Β' ἔκδ. Νο 285 καὶ αὐτόθι νμλγ. Pinto, σελ. 153. Toulemon, σελ. 188.

32. Περὶ οὗ ἰδὲ ἀνωτέρω Κεφ. Γ' ΙΙ in fine.

ως ταύτης εγένετο δεκτόν ότι, σκοπείται ή προστασία του ιδιωτικού βίου και ή ελευθερία δημοσιότητος του δημοσίου βίου (33).

Ομοία διάταξις υφίσταται και εν άρθρω 447 του ελβετικού Ποινικού Κώδικος, όπερ απαγορεύει την απόδειξιν της αληθείας δυσφημιστικού γεγονότος, εφ' όσον τούτο ανάγεται εις τον ιδιωτικόν βίον (34).

Τέλος ομοία διάταξις περιελήφθη και εν σχεδίω τροποποιήσεως του γερμανικού Ποινικού Κώδικος (35).

(3). Ανακεφαλαιούντες τα όσα ελέχθησαν μέχρι στιγμής, παρατηρούμεν ότι: α) Γεγονότα του ιδιωτικού βίου, απαγορεύεται να δημοσιεύωνται. β) Επιτρέπεται ή δημοσίευσις τοιούτων γεγονότων, εφ' όσον θίγουν τό δημόσιον συμφέρον. γ) Η ρύθμισις αύτη ταυτίζεται προς τα περί της θεωρίας της Zeitgeschichte αναπτυχθέντα, καθ' όσον διά των διατάξεων των άρθρων 362 και 366 Π.Κ., αα) προστατεύεται ο ιδιωτικός βίος τόσον των εκτός όσον και των εντός της επικαιρότητος προσώπων, β) ο συνδεόμενος προς το λειτούργημα ή την ιδιότητα ιδιωτικός βίος των απολύτων προσώπων της επικαιρότητος, δύναται να λαμβάνη δημοσιότητα.

Περαιτέρω το άρθρον 366 θέτει και μίαν ετέραν προϋπόθεσιν διαζευκτικώς ήτοι, ή απόδειξις της αληθείας δυσφημιστικού γεγονότος απαγορεύεται, εφ' όσον ως ελέχθη, αφορά εις σχέσεις οικογενειακού ή ιδιωτικού βίου ή ο ισχυρισμός ή η διάδοσις ε γ έ ν ο ν τ ο κ α κ ο β ο ύ λ ω ς. Ούτω και άν έτι πρόκειται περί γεγονότων του ιδιωτικού βίου θιγόντων το δημόσιον συμφέρον, πάλιν ή δημοσίευσις δεν τυγχάνει επιτρεπτή, εφ' όσον αύτη εγένετο κακοβούλως. Η περίπτωσις αύτη έχει ιδιαιτέραν σημασίαν διά τον τύπον, καθ' όσον ούτος εκμεταλλευόμενος την ευχέρειαν δημοσιεύσεως γεγονότων του ιδιωτικού βίου θιγόντων το δημόσιον συμφέρον, δύναται ευχερώς να επιδοθή εις σκανδαλοθηρίαν. Εν όψει δε των εν τη παρούση εργασία αναφερομένων, ως σκανδαλοθηρίαν του τύπου δεν δυνάμεθα να εννοήσωμεν έτερόν τι, ειμή κακήν χρήσιν της υπό του άρθρου 366 παρεχομένης ευχερείας δημοσιεύσεως γεγονότων του ιδιωτικού βίου θιγόντων το δημόσιον συμφέρον. Το στοιχείον βεβαίως της κακοβουλίας είναι υποκειμενικόν και θα πρέπει να θεωρήσωμεν ότι συντρέχει τούτο, όταν ο τύπος δημοσιεύει ε.π. το Α γεγονός του ιδιωτικού βίου προσώπου της επικαιρότητος ουχί προς εξυπηρέτησιν του δημοσίου συμφέροντος, τ.έ. ουχί προς γνησίαν ενημέρωσιν του αναγνωστικού κοινού, προς παροχήν ολοκληρωμένης πληρο-

---

33. F a b r e g u e t t e, ένθ' άν. T o u l e m o n, ένθ' άν., ούτος εν σελ. 142 ως προσβολήν του ιδιωτικού βίου θεωρεί «Toute attaque a la vie privée, C' est a dire a ce qui touche à la vie du foyer, par exemple l' imputation envers un fils d' avoir meconnue le devoir de la piété filial, L' imputation dirigée contre une femme ou un homme marié de vivre en concubinage». P i n t o, σελ. 153 - 4. Εν σελ. 155, ομιλεί ούτος περί του επιτρεπτού της δημοσιεύσεως «Faits étrangers a la vie privée», εν δε σελ. 140, δέχεται ότι, και τα γεγονότα του δημοσίου βίου, ών επιτρέπεται ή δημοσίευσις, δεν δύνανται :να φέρουν χαρακτήρα δυσφημιστικόν.

34. Ιδέ M e z g e r - S c h ö n k e - J e s c h e c k, σελ. 304.

35. Πρβλ. K o h l r a u s c h - L a n g e, § 186, VIII.

φορήσεως τούτου κατὰ τὰ ἐν τοῖς προηγουμένοις λεπτομερῶς ἀναπτυχθέντα, ἀλλὰ διὰ σκοποὺς ἄλλους κατωτέρους, ὡς ἐ.π. πρόκλησις γενετησίου ἐρεθισμοῦ, μείωσις τῆς ὑπολήψεως τοῦ ἐν λόγῳ προσώπου, ἱκανοποίησις ταπεινῶν ἐνστίκτων ἢ διαστροφῶν τοῦ ἀναγνώστου κ.λ.π. Εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις ταύτας, δὲν ἐξυπηρετεῖται βεβαίως τὸ ἀληθὲς δημόσιον συμφέρον ὑπὲρ τῆς ἐξυπηρετήσεως τοῦ ὁποίου ὁ τύπος τυγχάνει τεταγμένος ὡς ἀσκῶν δημοσίαν λειτουργίαν κατὰ τὰ ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀναπτυχθέντα.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω ὁ νόμος ὡς πρὸς τὸ ἐπιτρεπτὸν τῆς δημοσιεύσεως γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, τάσσει δύο προϋποθέσεις, μίαν ὑποκειμενικὴν καὶ μίαν ἀντικειμενικήν.

Ἐκ τῆς ὅλης δὲ οἰκονομίας τῆς ὡς ἄνω διατάξεως δέον νὰ δεχθῶμεν ἐπὶ πλέον ὅτι αὕτη τυγχάνει δημοσίας τάξεως καὶ ἑπομένως ὅπου ἀπαγορεύεται ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας, αὕτη εἶναι ἀπόλυτος μὴ δυναμένη νὰ ἐπιτραπῇ οὐδὲ κατόπιν συναινέσεως τοῦ παθόντος (36).

(4). Τὸ ὅλον ἐν προκειμένῳ θέμα δὲν ἐξαντλεῖται βεβαίως μὲ τὰ ὅσα ἐλέχθησαν, καθ' ὅσον καὶ ἓν ἕτερον πρὸς διευκρίνησιν ζήτημα ἀπομένει.

Ἀνεπτύχθησαν ἤδη αἱ προϋποθέσεις ὑφ' ἃς τυγχάνει ἐπιτρεπτὴ ἡ δημοσίευσις γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Ἀλλ' ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων προκύπτει ὅτι, ἐπιτρεπτὴ τυγχάνει ἡ δημοσίευσις τῶν γεγονότων ξ η ρ ῶ ν καὶ ἄνευ παρεμβολῆς σχολίων, κρίσεων κ.λ.π. τόσον τοῦ ἰδιωτικοῦ ὅσον καὶ τοῦ δημοσίου βίου. Τοῦτο ὅμως ὡς ἀντιλαμβανόμεθα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συμβιβασθῇ πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ τύπου, ὅστις ἐκφράζων τὴν κοινὴν γνώμην κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐν Κεφ. Γ' ἀναπτυσσόμενα, εἶναι ὑποχρεωμένος οὐ μόνον νὰ περιγράφῃ τὰ γεγονότα, ἀλλὰ καὶ νὰ κρίνῃ, σχολιάζῃ, ἀναλύῃ ταῦτα κ.λ.π. (37), ἐν ὄψει τῶν εἰδικώτερον ἐν Κεφ. Β' ΙΙΙ (α) ἐπ. τοῦ παρόντος ἀναφερομένων λειτουργιῶν τοῦ τύπου. Τοιαύτη ἀνάγκη ὡς γνωστὸν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καλυφθῇ ἐκ τῶν ἄρθρων 362 καὶ 366 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος. Πρὸς τοῦτο θὰ πρέπει νὰ προσφύγωμεν εἰς τὸ ἄρθρον 367 τούτου. Διὰ τοῦ ἐν λόγῳ ἄρθρου ὡς γνωστὸν ὁρίζεται ὅτι, δὲν συνιστοῦν ἄδικον πρᾶξιν, δυσμενεῖς κρίσεις ἐπὶ ἐπιστημονικῶν, καλλιτεχνικῶν ἢ ἐπαγγελματικῶν ἐργασιῶν..... ὡς ἐπίσης ἐκδηλώσεις λαμβάνουσαι χώραν.... ἢ ἐξ ἄλλου δεδικαιολογημένου ἐνδιαφέροντος ἢ εἰς ἀναλόγους περιπτώσεις (38).

---

36. Τ ο ύ σ η -Γ ε ω ρ γ ί ο υ, σελ. 735. Β α β α ρ έ τ ο υ, σελ. 664.

37. Φ ί λ ι α, σελ. 49.

38. Πρβλ. εἰδικῶς Τ ο ύ σ η - Γ ε ω ρ γ ί ο υ, σελ. 737. Α ἰ δ α λ ῆ, σελ. 139. Φ ί λ ι α, σελ. 30 ἐπ. Β α β α ρ έ τ ο υ, σελ. 668. Χ ω ρ α φ ᾶ, σελ. 186. Ἀ ν τ ω ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 270. Φ ι λ ι π π ί δ ο υ, Ἡ προστασία δεδικαιολογημένων συμφερόντων ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων τῆς τιμῆς, 1965. Ὡς πρὸς τὸ προϊσχ. δίκαιον ἰδὲ Μ π ο υ ρ ο π ο ύ λ ο υ, ἔνθ' ἀν. σελ. 80. Κ α ο ύ ρ η, Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 26, τοῦ Ν. 5060)31, Θεμ. ΜΣΤ' σελ. 814. Ἐκ τῆς νομολογίας πρβλ. μεταξὺ ἄλλων, ΑΠ 328)67, Ποιν. Χρον. ΙΖ', σελ. 536. ΑΠ 337)67, Ποιν. Χρον. ΙΖ' σελ. 546. ΑΠ 392)66, Ποιν. Χρον. ΙΖ' σελ. 33. ΑΠ 312)66, Ποιν. Χρον. ΙΖ' σελ. 44 .ΑΠ 82)68, Ποιν. Χρον. ΙΗ' σελ. 230. ΑΠ 370)68 Ποιν. Χρον. ΙΗ' σελ. 608. ΑΠ 411)69, Ποιν. Χρον. ΙΘ' σελ. 628. ΑΠ 483)68, Ποιν. Χρον. ΙΘ' σελ. 100·

Ἡ ὡς ἄνω διάταξις ἔχει ληφθῆ ἐκ τῆς § 193 τοῦ γερμανικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, ἥτις ὁμιλεῖ ὁμοίως περὶ δεδικαιολογημένου ἐνδιαφέροντος (berehtigtes Interesse) (39).

Διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἄρθρου γίνεται δεκτὸν τόσον παρ' ἡμῖν ὅσον καὶ παρ' ἀλλοδαπῇ, ὅτι δημιουργεῖται ἐκτὸς τῶν ἄλλων, δικαίωμα τοῦ τύπου, ὅπως ἀσκῇ δημοσιογραφικὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα γενικοῦ ἐνδιαφέροντος γεγονότων (40), δεδομένου ὅτι οὗτος ἐκφράζει ἀφ' ἑνὸς τὴν κοινὴν γνώμην, ἐνημερώνει ἀφ' ἑτέρου τὸ κοινὸν ἐφ' ὅσον ἐνεργεῖ ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἀσκήσεως τοῦ λειτουργήματός του καὶ οὐχὶ ἐκ κακότητος. Ὑπεστηρίχθη δὲ περαιτέρω ὅτι, ὁ τύπος ἀφ' ἑνὸς ὑ π ο χ ρ ε ο ῦ τ α ι νὰ δημοσιεύῃ πάντα τὰ θίγοντα τὸ δημόσιον συμφέρον γεγονότα, ἀφ' ἑτέρου δέ, νὰ σχολιάζῃ ἔτι δὲ καὶ περαιτέρω μὲ καυστικὸν ἢ εἰρωνικὸν τρόπον, καθ' ὅσον μάχεται ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἠθικῆς (41), ἐφ' ὅσον δὲ ἐνεργεῖ κακοπίστως ὡς ἐ.π. ἐν περιπτώσει σκανδαλοθηρίας (42), δὲν συντρέχει δεδικαιολογημένον ἐνδιαφέρον (42). Ὁ λόγος ἐξ ἄλλου δι' ὃν ἀναγνωρίζεται τοιοῦτον δικαίωμα εἰς τὸν τύπον, εἶναι ἡ ἐξυπηρέτησις τοῦ κοινοῦ, ὅπερ θὰ παρέμενεν ἄλλως ἀνεπαρκῶς ἐνημερωμένον, καθ' ὅσον εἰς πάσας τὰς ἐν λόγῳ περιπτώσεις ὁ δημοσιογράφος θὰ ἐδίσταζε νὰ περιλάβῃ ἐν τῷ ἐντύπῳ κρίσεις, σχόλια κ.λ.π., φοβούμενος τὴν ἐπὶ ἐξυβρίσει ἢ δυσφημήσει τιμώρησιν, ἥτις θὰ ἐπεκρέματο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ὡς δαμόκλειος σπάθη (43).

Ἐνταῦθα βεβαίως δὲν πρόκειται νὰ ἀναπτύξωμεν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 367 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ὡς πρὸς τὸν τύπον, ἀλλ' ὅπερ ἐνδιαφέρει ἡμᾶς τὴν σχέσιν τούτου πρὸς τὰ περὶ δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ βίου δημοσιεύματα.

Ὡς ἐλέχθη ἐν τοῖς προηγουμένοις ὁ τύπος δικαιοῦται νὰ δημοσιεύῃ· α) Τὰ γεγονότα τοῦ δημοσίου βίου τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος, β) Τὰ γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀπολύτων προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος, ἐφ' ὅσον συνδέονται πρὸς τὸ λειτούργημα ἢ τὴν ἰδιότητα, ἥτις τὰ κατέστησε τοιαῦτα πρόσωπα. Ἐν ὄψει δὲ τῶν ἀμέσως ἀνωτέρω λεχθέντων, ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὰ ἐν Κεφαλαίῳ Β', προκύπτει ὅτι, ὁ τύπος ἔχει ὡς ἀποστολὴν μεταξὺ τῶν ἄλλων, οὐ μόνον τὴν ἐνημέρωσιν τοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔλεγχον ἤτοι, κριτική, σχολιασμός, ἀνάλυσις κ.τ.τ. Ἡ τοιαύτη βεβαίως λειτουργία τοῦ τύπου ἀσκεῖται ἐν πλήρει ἐκτάσει καὶ οὐχὶ μεμονωμένως, τ.ἔ. αὐτὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ δι' ὡρισμένα μόνον δημοσιεύματα, ἀλλὰ διὰ τὸ σύνολον τῶν δημοσιευμάτων. Ἐξ ὅσων δὲ γνωρίζομεν

---

39. Schönke-Schröder, § 193, I(I). Dalcke, § 193 (1). Kohlrausch-Lange, § 193, I. Maurach, σελ. 138 ἑπ. Welzel, σελ. 261. BGH ἀπόφ. 15.11.66, JZ, 1967 σελ. 257. OLG Stuttgart ἀπόφ. 30 5.68, JZ 1969, σελ. 78. Amstsgericht Bremen, ἀπόφ. 22.4.68 JZ 1969 σελ. 79. BVerfG ἀπόφ 11.3.69 JZ 1969 σελ. 322.

40. Ἰδὲ τὰς δύο προηγουμένας ὑποσημειώσεις.

41. Βαβαρέτου, σελ. 669. Dalcke, σελ. 202.

42. Maurach, σελ. 142. Welzel, σελ. 262.

43. Delp, τόμ. 1, 30, σελ. 38 ὑποσημ § 193 (8).

ὑπ' οὐδενὸς ὑπεστηρίχθη μέχρι σήμερον ὅτι ὁ ἔλεγχος τοῦ τύπου ἐκτείνεται μόνον μέχρι μιᾶς ὡρισμένης περιοχῆς ἀποκλειστικῶς. Τοῦτο ἐξ ἄλλου θὰ ἀντέκειτο εἰς τὸ σύνταγμα καὶ θὰ ἀπετέλει ἓν εἶδος μερικῆς λογοκρισίας (44).

Τούτων οὕτως ἐχόντων δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι, ὁ ἔλεγχος τοῦ τύπου ἐκτείνεται ἐπὶ παντὸς δημοσιεύματος τούτου καὶ ἑπομένως καὶ ἐπὶ τῶν δημοσιευμάτων τῶν ἀφορώντων εἰς τὰ ἐπιτρεπόμενα νὰ δημοσιευθοῦν γεγονότα τοῦ δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ βίου. Τὴν ἀνάγκην δὲ ταύτην καλεῖται νὰ καλύψῃ νομοθετικῶς ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 367 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος (45), ἥτις θεωρεῖ ὡς «δεδικαιολογημένον» τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ ὅπως πληροφορῆται σχετικῶς πρὸς τὰ ἀνωτέρω (46).

Βασικὸν πρόβλημα ὅπερ ἀντιμετωπίζεται ἐνταῦθα εἶναι τὰ ὅρια εἰς ἃ δέον νὰ ἐξικνῆται ὁ ἔλεγχος τοῦ τύπου ἐπὶ σχολίων, κρίσεων κ.λ.π. τῶν περὶ ἰδιωτικοῦ ἢ δημοσίου βίου δημοσιευμάτων. Τὸ ἐν λόγῳ πρόβλημα δὲν ἔχει ἀντιμετωπισθῆ εἰδικῶς ἐξ ὅσων γνωρίζομεν, ὡς πρὸς τὰ τοιαῦτα δημοσιεύματα ἔν τε τῇ θεωρίᾳ καὶ πράξει, τόσον παρ' ἡμῖν ὅσον καὶ παρ' ἀλλοδαπῇ εἰμὴ εἰς περιωρισμένην κλίμακα. Οὕτω ὑπὸ τῆς νομολογίας ἐγένετο δεκτὸν ὅτι ὁ ἔλεγχος τοῦ τύπου δέον νὰ ἔχῃ σοβαρὰ ἐλατήρια καὶ οὐχὶ ἐπιπόλαια (47). Τὸ δὲ ἐπικαλούμενον δεδικαιολογημένον ἐνδιαφέρον, νὰ ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ κοινοῦ καὶ οὐχὶ τῆς ἐφημερίδος (48), νὰ συνδέηται δὲ πρὸς τὸ κύριον θέμα τοῦ δημοσιεύματος καὶ νὰ μὴν τυγχάνῃ ἄσχετον πρὸς τοῦτο (49). Ἐξ ἄλλου ὁ δημοσιογράφος ὑποχρεοῦται νὰ ἐξετάζῃ ἐὰν τὸ Α σχόλιον, ὅπερ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ προσέβαλλε τὴν τιμὴν τρίτου, τυγχάνῃ ἀναγκαῖον πρὸς ἐνημέρωσιν τοῦ κοινοῦ ἐπὶ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος θέματος (50). Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ κριτικὴ δὲν δύναται νὰ ὑπεισέρχεται εἰς τὴν ἀπόρρητον σφαίραν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται περὶ δημοσιεύματος ἀφορῶντος εἰς συνέντευξιν ἐν ᾗ ὁ παραχωρήσας ταύτην ἀνεφέρθη εἰς γεγονότα τῆς ἀπαραβιάστου σφαίρας τοῦ ἰδιωτικοῦ του βίου (51). Ἀσφαλῶς δὲ ἡ σκανδαλοθηρία εἶναι ἀνεπίτρεπτος (52). Τὸ ὕφος τῆς κριτικῆς, σχολίου, ἀναλύσεως κ.λ.π. ἐθεωρήθη δευτερεῦον. Οὕτω ἐγένετο δεκτὸν ὅτι, ὀξεῖαι ἐκφράσεις τυγχάνουν ἐπιτρε-

44. Πρβλ. Löffler, σελ. 61. Dalcke, σελ. 202.

45. Βαβαρέτου, σελ. 669. Αἰδαλῆ, σελ. 139. Φίλια σελ. 37 ἐπ. Φιλιππίδου, σελ. 168. Dalcke, σελ 202. Schönke-Schröder, § 193, III, 3 b(α).

46. Εἰδικῶς Schönke-Schröder, ἔνθ' ἀν. ὁμιλούντων περὶ «Informationsinteresse der Allgemeinheit».

47. BGH ἀπόφ. 23.10.50 NJW 1952 σελ. 194. BGH ἀπόφ. 22.9.53 NJW 1953 σελ. 1722.

48. OLG Hamm ἀπόφ. 12.12.52 MDR 1953 σελ. 310.

49. OLG Stuttgart ἀπόφ. 21.3.50, Delp τ. I, E, 30, § 193 σελ. 30.

50. BGH ἀπόφ. 30.8.61, Delp τ. I, E, 30, § 193 σελ. 28. BayObIg ἀπόφ. 30.10.51 JMBL Bay 1951 σελ. 44.

51. OLG Celle ἀπόφ. 15.7.53 NJW 1953 σελ. 1764.

52. OLG Celle ἀπόφ. 18.9.48 ἐν Niedersächsische Rechtspflege 1948 σελ. 236.

πταί (53). Βεβαίως οὐχὶ παντὸς γεγονότος βλαπτικοῦ τρίτου προσώπου ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις, ἐ.π. δημοσίευμα περὶ τοῦ ὅτι ὁ Α διέπραξεν ἔγκλημα οὐδόλως τυγχάνει ἀνεπίτρεπτον,, δεδομένου ὅτι, αὐτὸς οὗτος ὁ νόμος ἐπιτρέπει ἐνίοτε ρητῶς τοῦτο ἐν ἄρθρῳ 40 τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, ἐν ἄρθρῳ 232 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος κ.λ.π., (54).

Αἱ ὡς ἄνω ἀπόψεις ἀναφερόμεναι κυρίως εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν νομολογίαν ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἀντιστοίχως παρὰ πόδας τῆς παρούσης σελίδος ὑποσημειώσεων, δὲν ἀντιμετωπίζουν ὡς ἐμφαίνεται συστηματικῶς καὶ ἑνιαίως τὸ ὅλον ἐν προκειμένῳ θέμα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καθίσταται δυνατὴ ἡ ἀβίαστος ἐξαγωγὴ συγκεκριμένων συμπερασμάτων ὑπὸ μορφὴν γενικοῦ τρόπον τινα κανόνος, ὅπερ θὰ διηυκόλυνε τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ὑπ' ὄψιν προβλήματος. Ἐν τούτοις βάσει τῶν ὡς ἄνω δεδομένων, προκύπτει ὅτι, διὰ τὰ ἐν λόγῳ δημοσιεύματα δέον νὰ συντρέχουν κατ' ἀρχὴν αἱ ἑξῆς προϋποθέσεις, ἵνα θεωρηθοῦν ταῦτα ὡς ἐπιτρεπτά: α) σοβαρὰ ἐλατήρια, β) ἐξυπηρέτησις τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, γ) ἀνεπίτρεπτος ἡ παρέκκλισις ἐκ τοῦ κυρίου θέματος, δ) μὴ σκανδαλοθηρικὴ πρόθεσις,, ε) ἐπιτρεπταὶ αἱ ὀξεῖαι ἐκφράσεις.

Ἐν ὄψει ὅθεν τῶν τοιούτων δεδομένων, ἅτινα φρονοῦμεν ὅτι ἐπαρκῶς καλύπτουν τὴν περίπτωσιν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ διατυπώσωμεν τὴν ἑξῆς γενικὴν ἀρχὴν ἀφορῶσαν εἰς τὰ ὅρια, ἅτινα τίθενται ἐν προκειμένῳ. Οὕτω σχόλια ἢ κρίσεις ἐπὶ ἐπιτρεπτῶν δημοσιευμάτων περὶ ἰδιωτικοῦ βίου ἢ δημοσίου τοιούτου κατὰ τὰ ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀναπτυχθέντα, δύνανται νὰ δημοσιευθοῦν,, ἔστω καὶ ἂν περιέχουν ἔν τινι μέτρῳ ὀξείας ἐκφράσεις, ἐφ' ὅσον ἐξυπηρετοῦν τὸ δημόσιον συμφέρον, ἐν ὄψει τῆς φύσεως τοῦ τύπου ὡς τεταγμένου εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τούτου, κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα. Ἐξυπηρέτησις βεβαίως τοῦ δημοσίου συμφέροντος δὲν εἶναι νοητή, ἐφ' ὅσον ὁ σκοπὸς τῶν τοιούτων δημοσιευμάτων εἶναι ἡ σκανδαλοθηρία ἢ ἑτέρα ἰδιοτελὴς ἐπιδίωξις.

Ἡ κρίσις ἐξ ἄλλου περὶ ὑπάρξεως δεδικαιολογημένου ἐνδιαφέροντος εἶναι πραγματικὴ καὶ ὡς ἐκ τούτου τυγχάνει ἀνέλεγκτος ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου (55). Τέλος εἰδικῶς ὡς πρὸς τὸν ἰδιωτικὸν βίον δέον νὰ μνημονευθῇ τὸ ὑπ' ἀριθ. 38)68 Βούλευμα Πλημμ. Καρδίτσης (56), δι' οὗ ἐγένετο δεκτὴ ἡ αὐτόθι παρατιθεμένη εἰσαγγελικὴ ἀγόρευσις, ἐξ ἧς λόγῳ τοῦ ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος ὅπερ ἐμφανίζει παρατίθεμεν τὸ κάτωθι ἀπόσπασμα:

«Ἀφ' ἧς δὲ στιγμῆς ἡ ὡς ἄνω πρᾶξις τῆς μοιχείας διὰ τῶν δημο»σίᾳ λαβόντων χώραν κωμικοτραγικῶν ἐπεισοδίων διέσπασε τὸ πλαί»σιον τοῦ ἀπορρήτου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου καταστᾶσα πλέον δημόσιον »θέαμα, ἀπὸ τοῦ χρονικοῦ τούτου σημείου ὁ τύπος ἀσκῶν κοινωνικὸν

53. BGH ἀπόφ. 15.11.66 JZ 1967 σελ. 257. OLG Stuttgart ἀπόφ. 30.5.68 JZ 1969 σελ. 79. Περιφρονητικαὶ ὅμως ἐκφράσεις δὲν τυγχάνουν ἐπιτρεπταί, ΑΠ 107)67 Ποιν. Χρον. ΙΖ σελ. 347

54. Πλημμ. Ἀθ. 5917)66 Ποιν. Χρον. ΙΖ' σελ. 309.

55. ΑΠ 478)69 Ποιν. Χρον. σελ. Κ' 30.

56. Ποιν. Χρον. ΙΗ' σελ. 504.

»λειτούργημα καὶ ὑποχρέωσιν ἔχων πρὸς ἐνημέρωσιν τῶν πολιτῶν »καὶ πρὸς σχηματισμὸν γνώμης ἐπὶ τῶν πολιτικῶν, κοινωνικῶν πνευ- »ματικῶν καὶ λοιπῶν κοινοῦ ἐνδιαφέροντος ζητημάτων δικαιοῦται νὰ »δημοσιεύῃ μετὰ προηγουμένην ἐξακρίβωσιν τὴν ὡς ἄνω εἴδησιν δια- »φυλάττων οὕτω τὴν ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀποστολῆς »του ἐπιβαλλομένην εἰς αὐτὸν προστασίαν τῶν δημοσίων συμφερόντων »τῆς κοινωνικῆς ὁλότητος.... Συντρέχει ὅθεν ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμέ- »νου ἐκ τοῦ ἄρθρου 367 παρ. 1 Π.Κ. λόγος ἄρσεως τοῦ ἀδίκου χαρα- »κτῆρος τῆς λαβούσης χώραν προσβολῆς τῆς τιμῆς τῆς ὡς ἄνω μηνυ- »τρίας διὰ τοῦ ρηθέντος δημοσιεύματος τούτων, ἐφ' ὅσον οὗτοι ἔπραξαν »οὕτως ἐκ δεδικαιολογημένου ἐνδιαφέροντος, ὡς ἐλέχθη, ὡς ἐκ τοῦ »δημοσιογραφικοῦ αὐτῶν λειτουργήματος».

Ἡ ἔννοια τοῦ δεδικαιολογημένου ἐνδιαφέροντος ἀπαντᾶται ὁμοίως καὶ εἰς τὰ κράτη τοῦ ἀγγλοσαξωνικοῦ δικαίου ὑπὸ μορφὴν «προνομίου» τῇ ἐπικλήσει τοῦ ὁποίου αἴρεται ὁ ἄδικος χαρακτὴρ τῆς πράξεως (57). Τὸ προνόμιον τοῦτο ὅπερ ἐν προκειμένῳ φέρει τὴν ὀνομασίαν «fair comment» ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐλευθερίαν καλοπίστου κριτικῆς τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἐνημέρωσιν τοῦ κοινοῦ γεγονότων. Εἰδικῶς ὁ Stark (57) ἀναφέρει: «if comment is fair, and if is made upon some mutter of public interest, then does not constitute a libel» περαιτέρω δέ, «a comment is a statement of opinion on facts» ὁ δὲ Kesterton(57) ἐπάγεται ὅτι: «A defendant may plead that the matter complained of is fair comment on a matter of public interest» Ἰδιαίτερον δὲ ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ ἄρθρον 260 τοῦ καναδικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, ὅπερ ἔχει ὡς ἑξῆς:

«No person shall be deemed to publish a defamatory libel by reason only that he publishes fair comments:

a) Upon the public conduct of a person who takes part in public affairs»

ὅπερ ὁμιλεῖ εἰδικῶς ὡς ἐμφαίνεται, περὶ σχολίων τοῦ δημοσίου βίου τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος.

Κατ' ἀκολουθίαν πάντων τῶν ἀνωτέρω ἡ ποινικὴ προστασία ἐναντίον τῆς προσβολῆς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ὑπὸ τοῦ τύπου συνίσταται εἰς τὴν εὐχέρειαν ὑποβολῆς μηνύσεως ἐπὶ δυσφημήσει ὑπὸ τὰς ἐν τῷ παρόντι ἀναπτυχθείσας προϋποθέσεις.

(5). Τοῦ ἐν προκειμένῳ ἀδικήματος δέον νὰ ἐξετασθῇ ἐν τέλει ὁ χαρακτὴρ ἐν ᾗ περιπτώσει διαπράττεται διὰ τοῦ τύπου, καθ' ὅσον ὡς θὰ ἴδωμεν ἀμέσως κατωτέρω αἱ συνέπειαι εἶναι λίαν σημαντικαί.

Ἀφ' ἧς ἤρχισαν ἐκδιδόμεναι ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, κυρίως ὅμως ἀφ' ὅτου ἤρχισε καθιερουμένη ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου, ἐγένετο ἀντιληπτὸν

---

57. Kesterton, Defamatory libel, 1960 σελ. 16 ἐπ. Stark, Dangerous words, σελ. 17. Cooper-Thomas, ἔνθ' ἀν. σελ. 37.

ὅτι, ὡρισμένα ἀδικήματα διαπραττόμενα διὰ τοῦ τύπου ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα βαρυτάτην προσβολὴν τοῦ θιγομένου. Ἐ.π. ἐξύβρισις διὰ τοῦ τύπου εἶναι κατὰ πολὺ βαρυτέρα τῆς διὰ λόγου τοιαύτης, ὡς δύναταί της εὐχερῶς νὰ ἀντιληφθῇ, ἐὰν δηλονότι εἴπω ὅτι «ὁ Α εἶναι ἀνόητος», δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ νὰ γραφῇ ἡ φρᾶσις αὕτη εἰς ἐφημερίδα ἥτις κυκλοφορεῖ εἰς τὸ κοινόν. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν εἶναι δυνατὸν ὁ θιγόμενος νὰ ὑποστῇ ἠθικὸν θάνατον ἐνίοτε. Οὕτω τινὰ τῶν διὰ τοῦ τύπου ἀδικημάτων ἐκρίθη σκόπιμον ὅπως ὑπαχθοῦν εἰς ἴδιον καθεστὼς σκοποῦν εἰς τὴν ἀποτελεσματικωτέραν προστασίαν τοῦ προσβαλλομένου, ἥτις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξασφαλισθῇ κατὰ τρόπον ἱκανοποιητικὸν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ καθεστῶτος τῶν λοιπῶν ἀδικημάτων. Οὕτω τὰ διὰ τοῦ τύπου τελούμενα ἀδικήματα ἐχωρίσθησαν εἰς δύο κατηγορίας ἤτοι: α) Εἰς τὰ ἀδικήματα τύπου (Pressepolizeidelikte - Delits de presse) καὶ β) Εἰς τὰ ἀδικήματα τάξεως τύπου (Presseordnungsdelikte - Delits de l' imprimerie). Ἐκ τούτων τὰ τελευταῖα ταῦτα κρίνονται κατὰ τὰς γενικὰς διατάξεις τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τὰ δὲ προηγούμενα ὑπάγονται εἰς ἴδιον καθεστὼς κατὰ μέγα μέρος διάφορον πρὸς τὸ τοιοῦτον τῶν λοιπῶν ἀδικημάτων (58).

Τίθεται ὅμως τὸ ἐρώτημα ποῖα τῶν ἀδικημάτων θὰ ἔδει νὰ ὑπαχθοῦν εἰς τὴν μίαν καὶ ποῖα εἰς τὴν ἑτέραν κατηγορίαν. Οὕτω βάσει τῶν μέχρι στιγμῆς ὑποστηριζομένων γενικῶς παρ' ἡμῖν καὶ παρ' ἀλλοδαπῇ (58), ὡς ἀδικήματα τύπου θὰ θεωρηθοῦν τὰ διαπραττόμενα διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ περιεχομένου τοῦ τύπου ὡς ὀργάνου, ὡς ἐ.π. ἐγκλήματα τιμῆς, διασπορὰ ψευδῶν εἰδήσεων, ἀθέμιτος ἀνταγωνισμός, παραβίασις ἐπαγγελματικοῦ - ὑπηρεσιακοῦ ἀπορρήτου κ.λ.π., ἐνῷ ὡς ἀδικήματα τάξεως τύπου θεωροῦνται (ἀρνητικῶς) ὅσα δὲν δύνανται νὰ ὑπαχθοῦν εἰς τὰ ἀδικήματα τύπου, ὡς ἐ.π. παράβασις τῶν διατάξεων τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ὥραν κυκλοφορίας τῶν ἐντύπων, πρὸς τὸ ἀνώτατον ὅριον σελίδων ἢ τὸ κατώτατον ὅριον τιμῆς, πρὸς τὴν ὑποχρέωσιν ἀναγραφῆς ἐπὶ τοῦ ἐντύπου τῶν ὀνομάτων τοῦ ἐκδότου, διευθυντοῦ, προϊσταμένου τοῦ τυπογραφείου κ.λ.π. δι' ἃ ὁ τύπος δὲν χρησιμοποιεῖται ἁπλῶς ὡς μέσον διαπράξεως τούτου (58). Ἡ τοιαύτη διάκρισις βεβαίως ὑφίσταται ἐν τῇ θεωρίᾳ μὴ καθιερωθεῖσα εἰσέ-

58. Περὶ τῆς ἐννοίας τῶν ἀδικημάτων τύπου καὶ ἀδικ. τάξεως τύπου ἰδὲ ἐν πάσε λεπτομερείᾳ Κρίππα, Δίκαιον τοῦ τύπου, τομ. 2ος, 1971 σελ. 12 ἑπ. περαιτέρω, Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τῶν περὶ τύπου νόμων, 1958 σελ. 32. Τοῦ Αὐτοῦ, Ἑρμηνεία Κ.Π.Δ. 2α ἔκδ. τόμ. Α' 1957 σελ. 156. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τεῦχ. Γ' 1956 σελ. 414 Ἀντωνοπούλου, σελ. 230. Βουγιούκα, τ. Α' σελ. 29 ἑπ. καὶ τ. Β' σελ. 34 ἑπ. Αἰδαλῆ, σελ. 67. Σταθάτου, Τὸ δίκαιον τοῦ τύπου, 1966 σελ. 19. Φίλια, σελ. 79 Κρίππα, Σχόλιον ὑπὸ τὴν ΑΠ 308)68 Ἑλλ. Δικ. 10, σελ. 479. Löffler, σελ. 302 ἑπ. Möller, Die strafrechtliche Verantwortung des Verlegers strafbaren Inhalts in Zeitungen und politischen Zeirschriften, ZV 1951 τεῦχ. 5)6 σελ. 7. Toulemon, σελ. 15 ἑπ. Poirier, σελ. 226. Chassan, σελ. 13 ἑπ. Zilemenos, Le regime juridique de la presse hellenique, RIDC, τ. 18 σελ. 427.

τι νομοθετικῶς (59), πλὴν τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ 7ου κεφαλαίου τοῦ σουηδικοῦ Βασιλικοῦ Διατάγματος τῆς 5.4.1950 «Περὶ τύπου». Ἐσχάτως ὅμως ἐθεσπίσθη καὶ παρ' ἡμῖν δι' ἄρθρου 33 παράγραφος 1 τοῦ περὶ τύπου νόμου, δι' ἧς ὡρίσθη ὅτι:

«Ἀδικήματα τύπου εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ παρόντος προβλεπόμενα ὡς καὶ »τὰ ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ἢ ἄλλης τινος ποινικῆς διατάξεως ἐφ' »ὅσον διαπράττονται διὰ τοῦ τύπου. Τιμωροῦνται δὲ καὶ τὰ ἐξ ἀμελείας »τελούμενα.»

Βεβαίως δὲν πρέπει νὰ ξενίζῃ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ διάταξις αὕτη θεωρεῖ ὡς ἀδικήματα τύπου «τὰ διὰ τοῦ παρόντος προβλεπόμενα» (δεδομένου ὅτι πλεῖστα διὰ τοῦ νόμου τούτου προβλεπόμενα ἀδικήματα τυγχάνουν ἀδικήματα τάξεως τύπου) καθ' ὅσον προστίθεται ἐν τέλει «ἐφ' ὅσον διαπράττονται διὰ τοῦ τύπου». Ἡ ἔννοια δὲ τῆς τελευταίας ταύτης φράσεως εἶναι ὅτι, ἐφ' ὅσον διαπράττονται διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ τύπου ὡς ὀργάνου. Ἡ ἀντίθετος ἄποψις, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ εὐσταθήσῃ, καθ' ὅσον δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι, ὁ νομοθέτης τοῦ περὶ τύπου νόμου ἠγνόει τὴν διάκρισιν τῶν δύο τούτων εἰδῶν ἀδικημάτων, ἥτις εἶναι εὐρύτατα γνωστὴ τόσον ἐν τῇ παρ' ἡμῖν καὶ παρ' ἀλλοδαπῇ θεωρίᾳ (60) ὅσον καὶ τῇ ἀντιστοίχῳ νομολογίᾳ (61), διετυπώθη δὲ πρὸ ἑνὸς αἰῶνος καὶ πλέον καὶ ἔκτοτε ἀναφέρεται ὑφ' ἁπάντων σχεδὸν τῶν ἀσχολουμένων ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως μὲ τὸ ἐν προκειμένῳ θέμα (62).

Τὸ εἰδικὸν καθεστὼς εἰς ὃ ὑπάγονται τὰ ἀδικήματα τύπου, συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ταῦτα: α) εἶναι αὐτόφωρα, ὡς τοῦτο ὁρίζει τὸ ἄρθρον 14 παράγραφος 6 τοῦ συντάγματος, τὸ ἄρθρον 33 παράγραφος 2 τοῦ περὶ τύπου νόμου καὶ τέλος ἡ παράγραφος 3 τοῦ ἄρθρου 242 Κ.Π.Δ. προστεθεῖσα δι' ἄρθρου 10 τοῦ Ν.Δ. 2493)53, β) οἱ ὑπεύθυνοι ὁρίζονται πλασματικῶς βάσει τοῦ ἄρθρου 34 τοῦ περὶ τύπου νόμου, γ) δὲν ἐπιτρέπεται ἔκδοσις διὰ τὰ ἀδικήματα ταῦτα συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 438 Κ.Π.Δ., δ) ὑπόκεινται εἰς βραχεῖαν παραγραφὴν κατ' ἄρθρον 38 τοῦ περὶ τύπου νόμου, ε) τιμωροῦνται

---

59. Ὁ L ö f f l e r, σελ. 303, θεωρεῖ ὅτι τοιαύτη διάκρισις ὑφίσταται ἐν τῷ γερμανικῷ νόμῳ περὶ τύπου, δεδομένου ὅτι, οὗτος ἐν § 20 ὁμιλεῖ περὶ εὐθύνης πράξεων ὧν τὸ ἀξιόποινον πηγάζει ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ ἐντύπου («Handlungen, deren Strafbarkeit durch den Inhalt einer Druckschrift begründet wird»), διὸ καὶ ὀνομάζει οὗτος τὰ ἀδικήματα τύπου «Presseinhaltsdelikte».

60. Ἰδὲ ὑποσημ. 58 ἀνωτέρω.

61. ΑΠ 218)63 Ποιν. Χρον. ΙΓ' σελ. 476. ΑΠ 238)64, ΝοΒ 13 σελ. 854. ΑΠ 391)66 Ἀρχ. Νομ. ΙΗ' σελ. 351. ΑΠ 577)66, Ποιν. Χρον. ΙΖ' 231. ΑΠ 25)68 Ἀρχ. Νομ. ΙΘ' σελ. 573. Ἐφ. Ἀθ. 1149)66 ΕΕΝ 34 σελ. 355. Ἐφ. Πατρ. 147)66 Ν. Δικ. 23 σελ. 355. Συμβ. Πλημμ. Λαμ. 121)66 ΝοΒ 15 σελ. 533. OLG Hamnurg ἀπόφ. 29.7.53 NJW 1953 σελ. 1766. OLG Düsseldorf ἀπόφ. 14.6.56 ArchPR 1957 σελ. 44. OLG Hamm. ἀπόφ. 29.3.55 ArchPR 1957 σελ. 44. Bay ObLG ἀπόφ. 9.8.62 Delp τ. II, E - 64 § 15 σελ. 12 ἐπ. BVerfG ἀπόφ. 4.6.57 Delp τ. II, E, 64 § 15 σελ. I ἐπ.

62. Ὡς ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν ὁ C h a s s a n, σελ. 13 ὁμιλεῖ πρῶτος περὶ διακρίσεως τῶν δύο τούτων εἰδῶν ἀδικημάτων, εἰδικώτερον ἠσχολήθη ἐν συνεχείᾳ ὁ κορυφαῖος Γερμανὸς ποινικολόγος v. L i s t, Das Reichspressegesetz, 1880 σελ. 147.

καὶ ἐξ ἀμελείας τελούμενα κατ' ἄρθρον 33 παράγραφος 1 τοῦ ἰδίου νόμου (63), στ) βάσει τοῦ ἄρθρου 35 τοῦ ἰδίου νόμου ἐν τῇ ἐπιμετρήσει τῆς ποινῆς δὲν ἐφαρμόζονται τὰ ἄρθρα 83 καὶ 84 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, ζ) βάσει τοῦ ἰδίου ἄρθρου δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἀναστολὴ ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς, η) βάσει τοῦ ἄρθρου 36 τοῦ αὐτοῦ νόμου, ἐπὶ ὑποτροπῆς δὲν ἐπιτρέπεται ἡ μετατροπὴ τῆς στερητικῆς τῆς ἐλευθερίας ποινῆς εἰς χρηματικήν, ἡ διάταξις ὅμως αὕτη δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς καταργηθεῖσα μεταγενεστέρως δι' ἄρθρου 3 τοῦ Ν.Δ. 790) 70, ὅπερ ἀντικαταστῆσαν τὸ ἄρθρον 82 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ὥρισεν ἐν τέλει τῆς παραγρ. 2 ὅτι, πᾶσα ἑτέρα διάταξις ἀποκλείουσα ἢ ρυθμίζουσα κατ' ἄλλον τρόπον τὴν μετατροπὴν τῶν στερητικῶν τῆς ἐλευθερίας ποινῶν κ α τ α ρ γ ε ῖ τ α ι, ἡ ὡς ἄνω διάταξις δὲ τοῦ νέου νόμου ἐρρύθμισεν ἄλλως τὰ τῆς μετατροπῆς τῆς ποινῆς ἐπὶ ἀδικημάτων τύπου ὡρίσαν ἐν παραγρ. 1 τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου καὶ ἐν περιπτ. (ιδ) ὅτι ἀπαγορεύεται ἡ μετατροπὴ τῆς ποινῆς τῶν ἀδικημάτων τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ Ν.Δ. 346) 69 «Περὶ τύπου» (64), θ) βάσει τέλος τοῦ ἄρθρου 37 τοῦ ἰδίου νόμου τὰ ἀδικήματα τύπου ἐκδικάζονται ὑπὸ τῶν τριμελῶν πλημμελειοδικείων ἔστω καὶ ἂν ἡ κατ' αὐτῶν ἀπειλουμένη ποινὴ φυλακίσεως εἶναι κάτω τοῦ ἔτους, ἐφ' ὅσον δὲ κατ' αὐτῶν ἀπειλεῖται κάθειρξις ἐκδικάζονται ὑπὸ τῶν πενταμελῶν ἐφετείων (65).

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω ἀντιλαμβανόμεθα εὐθέως ὅτι, τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ καθεστῶτος τῶν ἀδικημάτων τύπου, ἐκτὸς τῆς βραχείας παραγραφῆς, συνίστανται εἰς βαρεῖαν μεταχείρισιν τούτων καὶ ἑπομένως ἡ ὡς ἄνω ἀναφερομένη γνώμη ἡμῶν ἐνισχύεται ἐκ τούτου. Δηλονότι ὁ νομοθέτης ἐρρύθμισε τὰ ἀδικήματα τύπου κατὰ τὸν ἐν προκειμένῳ βαρὺν τρόπον ἔχων ἀσφαλῶς ὑπ' ὄψιν τὴν ἀντιστοίχως ὡς ἐλέχθη, βαρεῖαν ἐπίδρασιν τῶν ἐν θέματι ἀδικημάτων ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τοῦ ἀναγνώστου (66). Ἑπομένως δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἠθέλησε νὰ ὑπαγάγῃ εἰς τὴν ὡς ἄνω αὐστηρὰν ρύθμισιν καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἐντύπων διαπραττόμενα ἀδικήματα, ὧν ἡ ἐπίδρασις δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι τυγχάνει τῆς αὐτῆς ἢ ἀναλόγου βαρύτητος.

Τούτων οὕτως ἐχόντων προκύπτει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ διάκρισις μεταξὺ ἀδικημάτων τύπου καὶ ἀδικημάτων τάξεως τύπου καθιεροῦται καὶ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου νόμου.

Ἐν ὄψει πάντων τῶν ὡς ἄνω ἀναπτυχθέντων δέον νὰ καταλήξωμεν

---

63. Πρβλ. εἰδικώτερον Κ ρ ί π π α, Δίκαιον τοῦ τύπου, τόμ. 2ος, 1971, σελ. 74 ἑπ. περὶ τῶν ἀτελειῶν τῆς διατάξεως ταύτης, Τὴν γνώμην ταύτην ἀπεδέχθη μεταγενεστέρως καὶ ὁ Σ τ α θ ᾶ τ ο ς, Τὰ ἐξ ἀμελείας ἐγκλήματα τύπου, Ποιν. Χρον. ΚΑ' σελ. 743.

64. Πρβλ. εἰδικώτερον Κ ρ ί π π α, ἔνθ' ἀν. σελ. 80

65. Εἰς ἃ κατ' ἀναλογίαν δέον νὰ ὑπαχθοῦν καὶ τὰ καθ' ὧν ἀπειλεῖται ποινὴ θανάτου, οὕτω Β ο υ γ ι ο ύ κ α ς, τ. Β' σελ. 201 καὶ Κ ρ ί π π α ς, τ. 2ος σελ. 49. Τὰ ἀδικ. τάξεως τύπου ἐφ' ὅσον τιμωροῦνται διὰ φυλακίσεως κάτω τοῦ ἔτους ὑπάγονται εἰς τὰ τριμελῆ Πλημ)κεῖα, πρβλ. Πλημμ. Θεσσ. 7871)70, Ποιν. Χρον. Κ' σελ. 383 ἑπ.

66. L ö f f l e r, σελ. 307, οὗτος σελ. 312 δέχεται ὡς δυνατὴν τὴν διὰ τοῦ τύπου διάπραξιν παντὸς ἐγκλήματος ἔτι δὲ καὶ ἀνθρωποκτονίας ἑ.π. δημοσίευσις λανθασμένων ὁδηγιῶν προφυλάξεως ἀπὸ ἐπιδημίαν καὶ θάνατος τοῦ ἀκολουθήσαντος ταύτας.

εἰς τὸ τελικὸν συμπέρασμα ὅτι τὸ ἐν τῷ παρόντι τμήματι ἔγκλημα τῆς δυσφημήσεως ἐφ' ὅσον διαπράττεται διὰ τοῦ τύπου, τυγχάνει ἀδίκημα τύπου καὶ οὐχὶ ἀδίκημα τάξεως τύπου, καθ' ὅσον, ἐφ' ὅσον διαπράττεται διὰ τοῦ τύπου, οὗτος τυγχάνει ὄργανον διαπράξεως τοῦ ἐγκλήματος τούτου ἡ δὲ δημοσίευσις, δὲν περιλαμβάνεται ἐξ ἄλλου μεταξὺ τῶν στοιχείων τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐν προκειμένῳ ἐγκλήματος. Περὶ τοῦ ὅτι τὸ ἔγκλημα τῆς ἁπλῆς δυσφημήσεως ἀποτελεῖ ἀδίκημα τύπου καὶ οὐχὶ ἀδίκημα τάξεως τύπου, συμφωνεῖ ἡ θεωρία καὶ ἡ πρᾶξις παρ' ἡμῖν καὶ παρ' ἀλλοδαπῇ (67).

III Ε ἰ δ ι κ ὴ π ρ ο σ τ α σ ί α

Δι' ἄρθρου 79 ἐπ. τοῦ περὶ τύπου νόμου θεσπίζεται εἰδικὸν δικαίωμα τοῦ προσβαλλομένου ἐξ ἀνακριβοῦς δημοσιεύματος. Τὸ δικαίωμα τοῦτο συνίσταται εἰς τὴν ἔννομον ἀξίωσιν, ἣν ἔχει ὁ προσβαλλόμενος ἐκ τοῦ δημοσιεύματος τούτου, ὅπως ἀπαιτήσῃ τὴν καταχώρησιν εἰς τὴν ἐφημερίδα ἢ περιοδικὸν ἀπαντήσεως ἀνασκευαζούσης τὸ ἐν λόγῳ δημοσίευμα (68).

Ἡ ἀπάντησις βάσει τοῦ ἄρθρου 80 δημοσιεύεται εἰς τὸ ἑπόμενον ἢ τὸ μεθεπόμενον ἀπὸ τῆς παραλαβῆς της φύλλον τοῦ ἐντύπου εἰς ὃ κατεχωρήθη τὸ ἀνακριβὲς δημοσίευμα, εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ μὲ τὰ αὐτὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα, δι' ἴσου μεγέθους τίτλων, ἄνευ παρεμβολῶν ἢ παραλείψεων καὶ εἰς ἁπάσας τὰς ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν ἐκδόσεις τοῦ ἐν προκειμένῳ ἐντύπου.

---

67. Ἀ ν τ ω ν ό π ο υ λ ο ς, σελ. 266. Α ἰ δ α λ ῆ ς, σελ. 118. L ö f f l e r, σελ. 317. T o u l e m o n, σελ. 16. OLG München ἀπόφ. 3.10.57, UFITA 27 σελ. 68. OLG Freiburg ἀπόφ. 23.7.51 Delp τ I, E, 30, § 186 σελ. 8. Ἰδὲ καὶ τὴν ἐν ὑποσημ. 61 ἀνωτέρω ἑλληνικὴν νομολογίαν.

68. Περὶ τοῦ δικαιώματος τούτου ἰδέ, Κ ρ ί π π α, Τὸ ὑπὸ τοῦ περὶ τύπου νόμου προβλεπόμενον δικαίωμα ἐπανορθώσεως καὶ ἀπαντήσεως, Ἀρμεν. 23 σελ. 566 ἐπ. Ἀ ν τ ω ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 206 ἐπ. Α ἰ δ α λ ῆ, σελ. 169. Μ π ο υ ρ ο π ο ύ λ ο υ, Ἑρμηνεία τῶν περὶ τύπου νόμων, 1958 σελ. 93. Β ο υ γ ι ο ύ κ α, τ. Α' σελ. 136 καὶ τ. Β' σελ. 227 L ö f f l e r, σελ. 191. D a l k e, σελ. 492. Delp, τ. II, 55 § 11. T e r r o u - S o l a l, Le droit de l' information, 1951, σελ. 362. Eek, σελ. 97. T o u l e m o n, σελ. 79. Ἐκ τῆς ἡμεδαπῆς νμλγ. μία μόνον ἀπόφασις ὑφίσταται ἐξ ὅσων γνωρίζομεν ἡ ΑΠ 1)1928, Δ)νη ΣΤ' σελ. 64. Ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἰδὲ κυρίως, OLG Celle ἀπόφ. 28.1.53 NJW 1953 σελ. 1767. BGH ἀπόφ. 2.10.62 Delp τ. II, E, 55 § II σελ. 5. OLG Köln ἀπόφ. 12.4.62 αὐτόθι σελ. 8. OLH Stuttgart ἀπόφ. 10.8.62 Delp τ. II, E, 63 § 11 σελ. I. BGH ἀπόφ. 9.4.53, αὐτόθι σελ. 3. OLG Karlsruhe ἀπόφ. 4.3.65, αὐτόθι σελ. 9. BayOblg ἀπόφ. 13.2.53 BayObLGZ 1953 σελ. 55. OLG München ἀπόφ. 5.5.54 Delp τ. II, E, 64 § 10 σελ. 5. OLG Nürnberg ἀπόφ. 20.6.52 NJW 1952 σελ. 1418. BayOBlg ἀπόφ. 10.7.58 NJW 1958 σελ. 1825 OLG München ἀπόφ. 10.3.54 NJW 1954 σελ. 927 BayOblg ἀπόφ. 22.6.61 Delp τ. II, E, 64 § 10 σελ. 21. OLG München ἀπόφ. 13.7.65 αὐτόθι σελ. 28. OLG Frankfurt ἀπόφ. 18.2.50 NJW 1950 σελ. 270. OLG Frankfurt ἀπόφ. 16.3.53 NJW 1953 σελ. 1068. OLG Frankfurt ἀπόφ. 11.12.56 NJW 1957 σελ. 714. OLG Frankfurt ἀπόφ. 27.10.59 NJW 1960 σελ. 2059.

Περαιτέρω δι' ἄρθρου 81 ὁρίζεται ὅτι, ἡ ὡς ἄνω ἀπάντησις δέον νὰ φέρῃ τὴν ὑπογραφὴν καὶ διεύθυνσιν τοῦ ἀποστολέως ἢ τοῦ πληρεξουσίου του, ἐπὶ δὲ ἀπαντήσεως δημοσίων ἀρχῶν, αὗται φέρουν τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ ἢ τοῦ πρὸς τοῦτο ἐντεταλμένου ὀργάνου. Ἡ ἀπάντησις περαιτέρω δέον νὰ μὴν ὑπερβαίνῃ τὴν ἔκτασιν τοῦ ἀνασκευαζομένου δημοσιεύματος δύναται ὅμως κατ' ἐλάχιστον ὅριον νὰ περιλαμβάνῃ μέχρι τριάκοντα στίχους. Ὁ θιγόμενος ὅμως ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προσφύγῃ εἰς τὸν εἰσαγγελέα ἢ τὸν εἰρηνοδίκην ὅπου δὲν ἑδρεύει εἰσαγγελεύς, αἰτούμενος ὅπως ἐπιτραπῇ εἰς τοῦτον διπλασία ἔκτασις τῆς ἀπαντήσεως. Ἐὰν πρόκειται περὶ κυβερνητικῶν διαψεύσεων, αὗται δημοσιεύονται ἀσχέτως ἐκτάσεως.

Τὸ ἐν προκειμένῳ δικαίωμα ἐπανορθώσεως (Gegendarstellung, Berichtigungspficht, Entgegnugsanspruch, Droit de rectification, Droit de reponse), προβλέπεται εἰς τοὺς περὶ τύπου νόμους πλείστων κρατῶν, ἤτοι τοῦτο ἰσχύει ἐν Γερμανίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἰταλίᾳ, Αὐστρίᾳ, Βελγίῳ, Βραζιλίᾳ, Κολομβίᾳ, Κίνᾳ, Δανίᾳ, Τουρκίᾳ, Λουξεμβούργῳ Νορβηγίᾳ, Κύπρῳ καὶ Λιβάνῳ, ἐν Η.Π.Α. δὲ εἰς τὴν Πολιτείαν τῆς Νεβάδα καὶ ἐν Ἑλβετίᾳ ἐν τῷ Καντονίῳ Waadt. Παραλλήλως τὸ δικαίωμα τοῦτο ἰσχύει καὶ διεθνῶς θεσπισθὲν διὰ τῆς συνθήκης περὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ἐπανορθώσεως, ἥτις υἱοθετήθη ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Ο.Η.Ε. τὴν 16.12.1952 καὶ ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ τὴν 24.8.1962 (μὴ ἐπικυρωθεῖσα παρ' ἡμῖν διὰ νόμου). Ἡ συνθήκη αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ 14 ἄρθρων μετὰ προοιμίου, ἀφορᾶ δὲ εἰς τὰς πρακτορειακὰς ἀνταποκρίσεις καὶ οὐχὶ βεβαίως εἰς δημοσιεύματα ἐφημερίδων (69).

Τὸ ἐν προκειμένῳ δικαίωμα ἐθεσπίσθη διὰ πρώτην φορὰν διὰ τοῦ γαλλικοῦ νόμου τῆς 25.4.1822, εἶχε δὲ προταθῇ τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ βουλευτοῦ Dulaure τὸ 1799 (70). Ἀποτελεῖ δὲ ἐξέλιξιν τοῦ πρότερον ἰσχύοντος καθεστῶτος τῆς ὑποχρεώσεως τῶν ἐφημερίδων ὅπως δημοσιεύουν ὑποχρεωτικῶς τὰς κυβερνητικὰς ἀνακοινώσεις καὶ τῆς μετὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν ἀναπτυχθείσης ἀρχῆς τοῦ καθήκοντος τῆς ἀληθείας (Wahrheitspflicht), διὰ τὸν τύπον (71).

Βεβαίως διὰ τοῦ ἐν θέματι δικαιώματος τῆς ἐπανορθώσεως ἐπιβάλλεται ὑποχρεωτικὴ δημοσίευσις εἰς τὸν τύπον ὡρισμένων κειμένων, τ.ἔ. ἔχομεν τρόπον τινα ἓν εἶδος παραβιάσεως τῆς ἐλευθεροτυπίας. Ἐν τούτοις τοῦτο δὲν ἀντιστρατεύεται πρὸς τὸ σύνταγμα, καθ' ὅσον ἡ παράγραφος 10 τοῦ

---

69. Eek, σελ. 151, ἔνθα ὁλόκληρον τὸ κείμενον τῆς συνθήκης. Περαιτέρω δὲ πρβλ. Pinto, σελ. 179. Terrou-Solal, σελ. 362.

70. Löffler, σελ. 191. Pinto, σελ. 178.

71. Löffler, σελ. 191. Mallmann, Pressepflichten und öffentliche Aufgase der Presse, JZ 1966 σελ. 631. Πρβλ. καὶ BGH ἀπόφ. 2.10.62 Delp τ. II, E, 55, § II σελ. 5, δι' ἧς γίνεται δεκτὸν ὅτι, τὸ δικαίωμα ἐπανορθώσεως ἀποτελεῖ τὴν εἰς τὸν τύπον ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς audiatur et altera pars. Ὁμοίως BGH ἀπόφ. 9.4.63 Delp τ. II, E, 63, § 11, σελ. 3 ὁμιλοῦσα ἐν προκειμένῳ περὶ Recht auf Gehör. Ἰδὲ καὶ ἀνταπόκρισιν ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Studienkreis für Presserecht und Pressefreiheit, NJW 1962 σελ. 904.

ἄρθρου 14 διαλαμβάνει εἰδικῶς ὅτι, «Νόμος ὁρίζει τὸν τρόπον τῆς διὰ τοῦ τύπου πλήρους ἐπανορθώσεως ἀνακριβῶν δημοσιευμάτων». Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ συντάγματα τῶν λοιπῶν χωρῶν, εἰς ἃ δὲν ὑφίσταται τοιαύτη διάταξις, ἐν τούτοις τὸ δικαίωμα τῆς ἐπανορθώσεως δὲν ἐθεωρήθη ὅτι ἀντίκειται εἰς τὸ σύνταγμα.

Τὸ δικαίωμα τῆς ἐπανορθώσεως ἴσχυεν ἀνέκαθεν παρ' ἡμῖν ὡς ἐλέχθη, θεσπισθὲν τὸ πρῶτον διὰ τοῦ νόμου «Περὶ ἀστυνομίας τοῦ τύπου» τῆς 11.9.1833. Πλὴν τοῦ ἡμετέρου νόμου, μόνον τὸ ἄρθρον 12 τοῦ γαλλικοῦ περὶ τύπου νόμου, τὸ ἄρθρον 8 τοῦ ἰταλικοῦ καὶ τὸ ἄρθρον 9 τοῦ τουρκικοῦ, ἀπαιτοῦν ὅπως τὸ δημοσίευμα, ὅπερ ἀνασκευάζεται τυγχάνῃ ἀνακριβές. Οἱ λοιποὶ ἀλλοδαποὶ νόμοι ὁμιλοῦν ἁπλῶς περὶ ἐπανορθώσεως. Ἐθεωρήθη ὅμως ὅτι καὶ ἐκεῖ ἀπαιτεῖται ἀνακρίβεια τοῦ ἐπιληψίμου κειμένου, καθ' ὅσον ἄλλως ἡ ἐπανόρθωσις δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ νοηθῇ (72).

Περαιτέρω βάσει τοῦ ἄρθρου 83 τοῦ ἡμετέρου νόμου, ὁρίζεται ὅτι ὁ ἐκδότης ἢ ὁ διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος δικαιοῦνται νὰ ἀρνηθοῦν τὴν δημοσίευσιν τῆς ἀπαντήσεως εἰς δύο περιπτώσεις: α) ἐὰν αὕτη περιέχῃ ἐκφράσεις συνιστώσας ἀξιόποινον πρᾶξιν, β) ἐὰν παρῆλθε ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἀνακριβοῦς κειμένου μήν, ἐφ' ὅσον ὁ προσβαλλόμενος κατοικεῖ ἐν τῇ ἡμεδαπῇ ἢ τρίμηνον ἐὰν οὗτος κατοικῇ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Προκειμένου περὶ περιοδικοῦ, εἰδικοῦ περιοδικοῦ ἢ δελτίου, τὰ ὡς ἄνω χρονικὰ ὅρια διπλασιάζονται. Ἐὰν οὗτος ἀπεβίωσεν ἐν τῷ μεταξύ, τὸ δικαίωμα τοῦτο μεταβιβάζεται εἰς τοὺς κληρονόμους του, ὡς εἰδικῶς ὁρίζει ἡ παράγραφος 4 τοῦ ἄρθρου 79.

Εἰς οἱανδήποτε τῶν ὡς ἄνω περιπτώσεων, καθ' ἃς ὁ ἐκδότης δικαιοῦται νὰ ἀρνηθῇ τὴν καταχώρησιν τῆς ἐπανορθώσεως, δέον νὰ προσφύγῃ ἐντὸς τριημέρου εἰς τὸν εἰσαγγελέα ἢ τὸν εἰρηνοδίκην ὅπου δὲν ὑπάρχει εἰσαγγελεύς, προβάλλων τὴν συνδρομὴν τῶν ὡς ἄνω λόγων ἀρνήσεως τῆς δημοσιεύσεως. Ὁ εἰσαγγελεὺς ἢ ὁ εἰρηνοδίκης ἔχει δικαίωμα: α) ἢ νὰ ἀπορρίψῃ τοὺς λόγους τοῦ ἐκδότου διατάσσων τὴν δημοσίευσιν, β) ἢ νὰ δεχθῇ τούτους, ἐπιτρέπων τὴν μὴ δημοσίευσιν, γ) ἢ νὰ τροποποιήσῃ τὸ κείμενον, ἀφαιρῶν τὰς ἐπιληψίμους ἐκφράσεις.

Ἡ πρὸς ἐπανόρθωσιν ἀπάντησις δικαιολογεῖ ἐφ' ἅπαξ δικαίωμα ἀνταπαντήσεως, ἐφ' ἧς δικαιοῦται ὁ εἰς ὃν ἀφορᾷ ἐκ νέου δικαιώματος ἀπαντήσεως. Ἐὰν δὲ ἐπακολουθήσῃ νέον δημοσίευμα, ἡ ἀπάντησις δύναται νὰ ἐξιχθῇ μέχρι τοῦ διπλασίου ἢ μετ' ἀπόφασιν τοῦ εἰσαγγελέως ἢ εἰρηνοδίκου μέχρι τοῦ τριπλασίου.

Ἄρνησις δημοσιεύσεως τῆς ἀπαντήσεως τοῦ προσβαλλομένου, συνιστᾶ ἔγκλημα διωκόμενον κατ' ἔγκλησιν τούτου, δυναμένου νὰ αἰτήσηται τὴν δημοσίευσιν τῆς ἀπαντήσεως καὶ δι' ἀναγκαστικῆς ἐκτελέσεως, συμφώνως τοῖς ἄρθροις 945 καὶ 946 τοῦ Κώδικος Πολιτικῆς Δικονομίας (ὡς ἐκωδικοποιήθη διὰ τοῦ Β.Δ. 657) 71). Ἐνῷ ἐξ ἄλλου ὡς γνωστὸν δι' ἄρθρου 732 τοῦ

72. Löffler, σελ. 200.

αὐτοῦ νόμου, παρέχεται εἰς τὸ δικαστήριον τὸ δικαίωμα νὰ διατάξῃ ὡς ἀσφαλιστικὸν μέτρον «πᾶν ἐκ τῶν περιστάσεων κατὰ τὴν κρίσιν του πρόσφορον μέτρον διὰ τοῦ ὁποίου ἐξασφαλίζεται ἢ διατηρεῖται τὸ δικαίωμα ἢ ρυθμίζεται κατάστασις». Ἐκ τοῦ ὅτι δὲ ἡ ἐν προκειμένῳ διάταξις εἶναι γενικὴ μὴ προβλέπουσα εἰδικὸν μέτρον, ἐγένετο δεκτὸν ὅτι, αὕτη τυγχάνει ἐφαρμοστέα εἰς πλείστας ὅσας περιπτώσεις (73) καὶ βεβαίως καὶ ἐν προσβολῇ τῆς προσωπικότητος (74), ἥτις ὡς ἀνεπτύχθη ἐν τοῖς προηγουμένοις συντρέχει ἐπὶ παραβιάσεως τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Ἁρμόδιον ἐν προκειμένῳ δικαστήριον εἶναι κατ' ἄρθρ. 688 Κωδ. Πολ. Δικ. τὸ Μονομελὲς Πρωτοδικεῖον ἢ τὸ Εἰρηνοδικεῖον ἢ Πολυμελὲς Πρωτοδικεῖον κατὰ τὰ εἰδικώτερον ἐν συνεχείᾳ εἰς τὰς ὡς ἄνω διατάξεις ἀναφερόμενα. Ἡ ἐν λόγῳ ἄποψις ἐνισχύεται καὶ ἐκ τῆς παραγράφου 2 τοῦ ἄρθρου 79 τοῦ περὶ τύπου νόμου, ἥτις ἀναφέρει ὅτι, τὸ δικαίωμα ἐπανορθώσεως εἶναι ἄσχετον πρὸς πᾶσαν ἑτέραν ἀστικὴν ἢ ποινικὴν εὐθύνην, ἐξ οὗ προκύπτει εὐθέως ὅτι, οὐδόλως ἀποκλείεται ἡ ἐνταῦθα ἐφαρμογὴ τῶν ὡς ἄνω ἀναφερομένων διατάξεων τοῦ Κωδ. Πολ. Δικ. καθ' ἃς ὡς ἐλέχθη τὸ δικαστήριον δύναται νὰ διατάξῃ π ᾶ ν μέτρον ἤτοι, ὑποχρεωτικὴν δημοσίευσιν ὡρισμένου κειμένου ἢ ἀντιθέτως παράλειψιν δημοσιεύσεως ἑτέρου κειμένου, αἴτησιν συγγνώμης κ.λ.π.

Ἀνωτέρω ἐσκιαγραφήθη ἐν ὀλίγοις τὸ δικαίωμα ἐπανορθώσεως ὡς τοῦτο προβλέπεται ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου νόμου. Τὸ πρόβλημα ὅμως εἶναι ἐὰν τὸ τοιοῦτον δικαίωμα συνδέεται πρὸς τὴν προσβολὴν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, τ.ἔ. ἐὰν ἐπὶ παραβιάσεως τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ὑπὸ τοῦ τύπου, ὁ θιγόμενος δικαιοῦται νὰ ποιήσηται χρῆσιν τοῦ τοιούτου δικαιώματος. Βεβαίως ἐὰν τὸ δημοσίευμα εἶναι ἀνακριβές, οὐδόλως τοῦτο δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ. Ζήτημα ὅμως γεννᾶται ἐὰν δύναται νὰ γίνῃ χρῆσις τοῦ ἐν λόγῳ δικαιώματος ἐπὶ τοιούτου δημοσιεύματος τυγχάνοντος ἀ κ ρ ι β ο ῦ ς. Τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶναι καθ' ἡμᾶς τὸ ἀκανθωδέστερον τοῦ νέου περὶ τύπου νόμου, διὰ τὴν λύσιν τοῦ ὁποίου ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρα ἐπιμέλεια, καθ' ἃ ἀναπτύσσεται ἀμέσως κατωτέρω.

Δι' ἄρθρου 13 τοῦ περὶ τύπου νόμου τῆς Γαλλίας, 24 τοῦ τῆς Κύπρου καὶ 52 τοῦ τοῦ Λιβάνου, ὡς καὶ δι' ἄρθρου 38 τοῦ προϊσχύοντος παρ' ἡμῖν περὶ τύπου νόμου (Α.Ν. 1092)38), ὅστις κατηργήθη ἀπὸ 1.1.1970, τὸ δικαίωμα ἐπανορθώσεως ὑφίστατο ὑπὸ δύο μορφάς: α) Ὡς δικαίωμα ἐπανορθώσεως (Droit de rectification), καθ' ἃ ἐσκιαγραφήθη ἀνωτέρω, οὗτινος ἠδύναντο νὰ ποιήσωνται χρῆσιν μόνον αἱ δημόσιαι ἀρχαὶ ἢ οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι. β) Ὡς δικαίωμα ἀπαντήσεως (Droit de reponse), οὗτινος ἠδύναντο νὰ ποιήσωνται χρῆσιν οἱ ἰδιῶται. Βασικὴ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο τούτων εἰδῶν δικαιωμάτων ἦτο ὅτι, τοῦ μὲν τῆς ἐπανορθώσεως ἠδύνατο νὰ γίνῃ χρῆσις μόνον ἐφ' ὅσον τὸ ἐπιλήψιμον δημοσίευμα ἦτο ἀνακριβές, τοῦ δὲ τῆς ἀπαντήσεως, ἐπὶ οἱουδήποτε δημοσιεύματος (ἀνακριβοῦς

---

73. Τ ζ ί φ ρ α, Προσωρινὴ ρύθμισις καταστάσεως, ΕΕΝ 38 σελ. 721.
74. Τ ζ ί φ ρ α, ἔνθ' ἀν. σελ. 728. Πρ. Ἀθ. 800)70 Ἀρχ. Νομ. ΚΑ' σελ. 464 καὶ αὐτόθι σύμφωνον σχόλιον.

ἢ ἀκριβοῦς), ἐφ' ὅσον δι' αὐτοῦ κατωνομάζετο ἢ ὑπεδεικνύετο ὁπωσδήποτε πᾶς ἰδιώτης καὶ ἄρα καὶ ἐπὶ δημοσιεύματος παραβιάζοντος τὸν ἰδιωτικὸν βίον (75).

Κατ' ἀρχὴν ἐν ὄψει τοῦ κειμένου τῶν ἄρθρων 79 ἐπ. τοῦ νέου περὶ τύπου νόμου, θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῇ ὅτι οὗτος ἐγκατέλειψεν ἐφεξῆς τὸ γαλλικὸν σύστημα καὶ ἐθέσπισε τὸ γερμανικόν, δι' οὗ ὡς ἐλέχθη δικαίωμα ἐπανορθώσεως προβλέπεται μόνον ἐπὶ ἀνακριβῶν δημοσιευμάτων. Τὸ θέμα ὅμως περιπλέκεται ἐκ τῆς παραγράφου 3 τοῦ ἄρθρου 79. Ἡ παράγραφος αὕτη ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ἐφ' ὅσον τὸ δημοσίευμα δὲν περιορίζεται εἰς ἔλεγχον τοῦ τρόπου ἀ»σκήσεως τῶν καθηκόντων τοῦ κατ' ἄρθρον 13 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος »ὑπαλλήλου, ἀλλὰ προσβάλλει τοῦτον καὶ προσωπικῶς, οὗτος δικαιοῦ»ται ἐπιπροσθέτως ἀπαντήσεως ὡς πᾶς ἰδιώτης».

Περὶ τῆς «ἀπαντήσεως» ἣν δικαιοῦται πᾶς ἰδιώτης, οὐδαμοῦ τοῦ νόμου ἀναφέρεται τί, διὸ καὶ τὸ ἐν προκειμένῳ πρόβλημα τυγχάνει ὡς ἐλέχθη τὸ ἀκανθωδέστερον τοῦ περὶ τύπου νόμου. Οὕτω προκύπτει τὸ ἐρώτημα: Τί ἐστιν ἀπάντησις ἰδιώτου; Βεβαίως οὐχὶ ἐπιμελὴς ἔρευνα θὰ κατέληγεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, ὡς ὁ δημόσιος ὑπάλληλος οὕτω καὶ ὁ ἰδιώτης, δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ τὴν δημοσίευσιν ἐπανορθώσεως ἀ ν α κ ρ ι β ο ῦ ς δημοσιεύματος ἀναφερομένου εἰς τοῦτον. Τοῦτο ὅμως φρονοῦμεν ὅτι δὲν τυγχάνει ὀρθὸν διότι, ἐν ὄψει τῆς πρώτης παραγράφου τοῦ ἰδίου ἄρθρου («ὁ καθ' οἱονδήποτε τρόπον προσβαλλόμενος...»), πᾶς τις ἔχει τοιοῦτον δικαίωμα καὶ οὐχὶ μόνον ὁ δημόσιος ὑπάλληλος ἵνα καθίσταται ἀναγκαία ἡ ἀναφορὰ καὶ τοῦ ἰδιώτου καὶ ἑπομένως τὸ πρόβλημα ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ.

Καθ' ἡμᾶς ὁ περὶ τύπου νόμος δὲν ἀπεμακρύνθη τῆς ρυθμίσεως τοῦ παλαιοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι, ὁ ἰδιώτης ἔχει δικαίωμα ἀπαντήσεως ἐφ' ὅσον κατονομάζεται ἢ ὑποδεικνύεται καὶ ἑπομένως ἐφ' ὅσον συντρέχει παραβίασις τοῦ ἰδιωτικοῦ τοῦ βίου. Ἡ τοιαύτη ἡμετέρα γνώμη ἐρείδεται ἐπὶ τῶν ἑξῆς: α) Ὁ νόμος ὡς τοῦτο προκύπτει σαφῶς, παραχωρεῖ εἰς τὸν δημόσιον ὑπάλληλον ἐ π ὶ π λ έ ο ν δικαίωμα πέραν τοῦ τῆς ἐπανορθώσεως τοιούτου, τ.ἔ. τὸ δικαίωμα ἀπαντήσεως, ἐφ' ὅσον τὸ δημοσίευμα «προσβάλλει τοῦτον καὶ προσωπικῶς». β) Τὸ δικαίωμα τῆς ἀπαντήσεως ἔχει «πᾶς ἰδιώτης» ὡς τοῦτο προκύπτει εὐθέως ἐκ τοῦ νόμου, ἐν συνδυασμῷ δὲ μὲ τὴν ὡς ἄνω φρᾶσιν, τὸ δικαίωμα τοῦτο ἔχει ὁ ἰδιώτης, ἐφ' ὅσον τὸ δημοσίευμα προσβάλλει τοῦτον καὶ προσωπικῶς. γ) Προσωπικὴ προσβολὴ δὲν σημαίνει μόνον ἀνακρίβειαν ἀλλὰ καὶ ἀ κ ρ ί β ε ι α ν, ὡς π.π. ἐν δυσφημήσει, καθ' ἃ ἀνεπτύχθη ἐν τοῖς προηγουμένοις καὶ ὡς ἐκ τούτου καὶ ἐν παραβιάσει τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. δ) Τὸ δικαίωμα τῆς ἐπανορθώσεως δὲν ταυτίζεται πρὸς τὸ δικαίωμα τῆς ἀπαντήσεως, ὡς προ-

---

75. Ἀ ν τ ω ν ο π ο ύ λ ο υ, σελ. 215. Κ ρ ί π π α, Τὸ ὑπὸ τοῦ περὶ τύπου νόμου κ.λ.π. ἔνθ' ἀν. σελ. 571 καὶ αὐτόθι ὑποσημ. 28. P i n t o, σελ. 166. Τὴν γνώμην ταύτην ἀκολουθεῖ καὶ τὸ γαλλικὸν Ἀκυρωτικόν, πρβλ. T e r r o u - S o l a l, σελ. 538. T o u l e m o n, σελ. 85 ἐπ.

κύπτει ἐκ τῆς φράσεως τοῦ νόμου ὅτι ὁ δημόσιος ὑπάλληλος ἐφ' ὅσον προσβάλλεται, ἔχει ἐ π ι π ρ ο σ θ έ τ ω ς καὶ δικαίωμα ἀπαντήσεως.

Γενικῶς εἰπεῖν οὐδόλως δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ ὅτι ὁ νόμος προβλέπει ὡς ἐλέχθη δύο δικαιώματα ἐν προκειμένῳ, ἓν διὰ τὸν δημόσιον ὑπάλληλον καὶ ἓν διὰ τὸν ἰδιώτην. Ἀλλ' ἐνῷ ἐν ἄρθρῳ 80 διαγράφει σαφῶς τὸ περιεχόμενον τοῦ δικαιώματος τῆς ἐπανορθώσεως, οὐδὲν πράττει ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ δικαιώματος ἀπαντήσεως.

Ἐν τελικῇ ἀναλύσει δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ἀκουσίαν παράλειψιν σημειωθεῖσαν κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ τελικοῦ κειμένου τοῦ νόμου, εἰδικώτερον δὲ κατὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ κειμένου τῆς ἀντιστοίχου παλαιᾶς διατάξεως εἰς τὸν νέον περὶ τύπου νόμον. Ἐὰν τοῦτο δὲν γίνῃ δεκτόν, δὲν μένει εἰμὴ νὰ γίνῃ δεκτὸν τὸ ἀντίθετον ἤτοι, ὅτι ἡ παράγραφος 3 τοῦ ἄρθρου 79 ἐτέθη ἐκ παραδρομῆς. Ἀλλὰ βεβαίως τὸ νὰ παραλειφθῇ μία παράγραφος ἐκ παραδρομῆς εἶναι νοητόν, τὸ νὰ π ρ ο σ τ ε θ ῇ ὅμως μία παράγραφος ἐκ παραδρομῆς, φρονοῦμεν ὅτι εἶναι τι τὸ ἀδιανόητον, καθ' ὅσον προϋποτίθεται ὅτι προηγουμένως συνετάγη καὶ κατ' ἐπέκτασιν δὲν εἶναι νοητὴ ἡ σύνταξις μιᾶς διατάξεως ἐκ παραδρομῆς.

Οὕτω ἐν ὄψει τῶν δύο ὡς ἄνω ἐκδοχῶν, πιθανοτέρα φαίνεται ἡ πρώτη, ἤτοι, προεβλέφθη χωριστὸν δικαίωμα διὰ τοὺς ἰδιώτας, παρελείφθη δὲ νὰ καθορισθῇ τὸ περιεχόμενόν του, ὅπερ ὅμως συνάγεται ἐμμέσως πλὴν σαφῶς, ἐκ τῆς παραγράφου 3 τοῦ ἄρθρου 79, ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὰς προϊσχυούσας ἀντιστοίχους διατάξεις, ἃς φαίνεται νὰ ἐπαναλαμβάνῃ ὁ νέος νόμος, μὲ διαφορὰς μόνον ὡς πρὸς τὴν διαδικασίαν δημοσιεύσεως τῆς ἐπανορθώσεως ἢ ἀπαντήσεως καὶ οὐχὶ ὡς πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν δύο τούτων δικαιωμάτων.

Κατ' ἀκολουθίαν πάντων τῶν ἀνωτέρω, τόσον ὁ ἰδιώτης οὗτινος παραβιάζεται ὁ ἰδιωτικὸς βίος διὰ τοῦ τύπου, ὅσον καὶ πᾶν πρόσωπον τῆς ἐπικαιρότητος οὗτινος ὅμως παραβιάζεται ἡ σφαῖρα τοῦ ἀπορρήτου τοῦ ἰδιωτικοῦ του βίου, ἔχουν δικαίωμα νὰ ζητήσουν τὴν δημοσίευσιν τῆς ἀπαντήσεως ἐπὶ τοῦ ἐν προκειμένῳ ἐπιληψίμου δημοσιεύματος. Τὸ δικαίωμα βεβαίως τοῦτο δὲν παρέχεται διαζευκτικῶς ἐν σχέσει πρὸς τὰ προαναφερθέντα περὶ ἀστικῆς καὶ ποινικῆς εὐθύνης καὶ ἀντιστοίχου προστασίας, ἀλλὰ π α ρ α λ λ ή λ ω ς πρὸς ταῦτα, ὡς τοῦτο προκύπτει καὶ εὐθέως ἐκ τῆς παραγράφου 2 τοῦ ἄρθρου 79 τοῦ περὶ τύπου νόμου.

Ἐν τῷ παρόντι τμήματι περὶ εἰδικῆς προστασίας δέον νὰ μνημονευθῇ καὶ ἡ παράγραφος 7 τοῦ ἄρθρου 12 τοῦ Ν.Δ. 1004) 71 «Περὶ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος». Ἡ διάταξις αὕτη ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων ὅτι, «Δὲν ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις πληροφορίας ἢ σχολίου περὶ τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς οἱουδήποτε προσώπου, δυναμένου νὰ βλάψῃ τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ, ἐκτὸς ἐὰν ἡ δημοσίευσις ἐξυπηρετῇ τὸ δημόσιον συμφέρον». Πρόκειται περὶ δεοντολογικοῦ κανόνος ἀσκήσεως τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος ἐκ τῶν ἐν ἄρθρῳ 12 τοῦ νόμου τούτου καθιερουμένων κατ' ἀκριβῆ ἀντιγραφὴν ἐν μεταφράσει τοῦ ἀντιστοίχου σχεδίου τῆς Ὑποεπιτροπῆς τοῦ Ο.Η.Ε., ἥτις συνέταξε τοῦτο πρὸ δεκαετίας. Δι' ἄρθρου 13 τοῦ αὐτοῦ νόμου ἡ παράβασις τῶν δεοντολογικῶν κανόνων τοῦ ἄρθρου 12 συνιστᾶ πειθαρχικὸν ἀδίκημα διὰ τὸν δη-

μοσιογράφον ἐπισῦρον τὰς ἐν τῷ αὐτῷ ἄρθρῳ προβλεπομένας ποινὰς ἐπιβαλλομένας ὑπὸ τῶν δι' ἄρθρου 15 προβλεπομένων πειθαρχικῶν συμβουλίων καὶ κατὰ τὴν διαδικασίαν τοῦ ἄρθρου 16 ἐν παραγράφῳ 1 τοῦ ὁποίου ὁρίζεται ὅτι ἡ πειθαρχικὴ δίωξις ἀσκεῖται αὐτεπαγγέλτως εἴτε ἐγκλήσει παντὸς ἔχοντος ἔννομον συμφέρον. Διὰ τῆς αὐτῆς διατάξεως ὁρίζεται τέλος ὅτι ἐπὶ ἐγκλήσει ἀσκουμένῃ ὑπὸ ἰδιώτου, ὁ πρόεδρος τοῦ Πρωτοβαθμίου Πειθαρχικοῦ Συμβουλίου, κρίνων τὴν ἔγκλησιν προδήλως ἀβάσιμον δύναται νὰ θέσῃ ταύτην εἰς τὸ ἀρχεῖον. Οὕτω διὰ τῶν ὡς ἄνω διατάξεων παρέχεται ἓν ἕτερον μέσον προστασίας διὰ τὸν θιγόμενον ἐκ δημοσιεύματος παραβιάζοντος τὸν ἰδιωτικόν του βίον. Ἡ προστασία συνίσταται ὡς ἐλέχθη εἰς τὸ ὅτι δικαιοῦται οὗτος νὰ ζητήσῃ ἁπλῶς τὴν πειθαρχικὴν δίωξιν τοῦ ὑπαιτίου δημοσιογράφου ἄνευ ἑτέρου τινος. Τὰ πειθαρχικὰ συμβούλια βεβαίως δὲν ἐπιδικάζουν χρηματικὴν ἀποζημίωσιν διὰ τὸν προσβαλλόμενον, εἰμὴ μόνον ἐπιβάλλουν εἰς τοὺς δημοσιογράφους τὰς πειθαρχικὰς ποινὰς τοῦ ἄρθρου 13, αἵτινες εἶναι: α) Ἐπίπληξις. β) Πρόστιμον ἀπὸ 100 ἕως 30.000 δραχμῶν. γ) Ἀνάκλησις εἰς τὴν τάξιν μετὰ δημοσίας ἀνακοινώσεως ταύτης. δ) Προσωρινὴ διαγραφὴ ἐκ τῆς δημοσιογραφικῆς ἑνώσεως. ε) Ὁριστικὴ διαγραφὴ ἐκ ταύτης. Περαιτέρω δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπεκταθῶμεν ἐπὶ τοῦ πειθαρχικοῦ δικαίου τῶν δημοσιογράφων καθ' ὅσον τοῦτο κεῖται ἐκτὸς θέματος τῆς παρούσης ἐργασίας.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Προσπάθειαι καὶ προοπτικαὶ λυσιτελεστέρας νομοθετικῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ θέματος τῆς προστασίας τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Τελικὰ συμπεράσματα.

(1). Ὡς εἴδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις, τὸ θέμα τοῦ ἀπαραβιάστου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου καὶ τῆς προστασίας τούτου ἔναντι πάσης προσβολῆς, ἀπησχόλησαν εὐρύτατα τὴν ἐπιστήμην τόσον παρ' ἡμῖν ὅσον καὶ παρ' ἀλλοδαπῇ. Βασικὴ θεωρία, ἥτις καλεῖται ὡς ἐλέχθη νὰ καλύψῃ τὸ θέμα τοῦτο εἶναι ἡ τῆς Zeitgeschichte, ἥτις ἀνεπτύχθη κυρίως ἐν Γερμανίᾳ καὶ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι δίδει λύσιν ἱκανοποιητικὴν εἰς τὰ πλεῖστα τῶν αναφυομένων ἐντεῦθεν ζητημάτων. Τοῦτο βεβαίως κατέστη δυνατὸν τὰ τελευταῖα ἔτη ὡς ἐλέχθη καὶ ἀφοῦ ἐχρειάσθη νὰ ὑποστῇ αὕτη πολλαπλᾶς αναμορφώσεις καὶ νὰ καταλήξῃ εἰς πολυπλόκους θεωρητικὰς κατασκευάς, ἵνα δυνηθῇ νὰ συνδράμῃ εἰς τὸ ἔργον τῆς προστασίας τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, πάντα ταῦτα δὲ ἐλλείψει καταλλήλου νομοθεσίας πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐν προκειμένῳ θέματος. Τοῦτο κατενοήθη ἐγκαίρως καὶ ἐγένοντο προσπάθειαι νομοθετικῆς ἀντιμετωπίσεώς του κυρίως ἐν Γερμανίᾳ ἐσχάτως δὲ καὶ ἐν Γαλλίᾳ ὡς θέλομεν διαλάβει κατωτέρω.

(2). Ἐπὶ τοῦ προκειμένου, σταθμὸν ἀπετέλεσε σχετικὸν νομοσχέδιον «Περὶ νέας ρυθμίσεως τῆς κατὰ τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον προστασίας τῆς προσωπικότητος», (Gesetz zur Neuordnung des zivilrechtlichen Persönlichkeits - und Ehrenschutzes), ὅπερ κατετέθη εἰς Bundestag ἐν ἔτει 1959. Τὸ νομοσχέδιον τοῦτο ἐχαιρετίσθη ἰδιαιτέρως ὑπὸ τῶν θεωρητικῶν τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὸ θέμα τῆς προστασίας τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου καὶ

ἔκτοτε ἀναφέρεται συχνάκις ὑπ' αὐτῶν (1). Τὸ σπουδαῖον τοῦτο νομοθέτημα ὅμως δὲν ἐψηφίσθη τελικῶς λόγῳ κυρίως τῆς ἀντιδράσεως τοῦ τύπου, παραμένει ὅμως ὡς μία ἱκανὴ προσπάθεια ἐν προκειμένῳ καὶ μία τῶν πηγῶν οὕτως εἰπεῖν ἐξ ὧν ἀντλεῖ ἐπιχειρήματα ἡ ἐπιστήμη πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν περὶ ὧν πρόκειται θεμάτων (1).

Διὰ τοῦ ὡς ἄνω νομοσχεδίου τροποποιεῖται ὁ 'Αστικὸς Κῶδιξ τῆς Δυτικῆς Γερμανίας δι' ἀπαλείψεως τῆς § 12 καὶ ἀντικαταστάσεώς της διὰ ἐννέα νέων παραγράφων, ἤτοι τῶν παραγράφων 12 ἕως εἴκοσι. Αἱ βασικαὶ ἀρχαὶ τοῦ νομοσχεδίου τούτου, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν προστασίαν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου εἶναι αἱ κάτωθι:

α) Διὰ τῆς § 12 προβλέπεται διάταξις ἀνάλογος πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν τοῦ ἄρθρου 57 Α.Κ., λεπτομερεστέρας ὅμως διατυπώσεως. Χαρακτηριστικὸν ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅτι, ἡ ἐν λόγῳ παράγραφος περιλαμβάνει διάταξιν ἀναφέρουσαν ὅτι, βλαπτικαὶ ἐνέργειαι, αἵτινες κατὰ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν σημειοῦνται συνήθως κατὰ τὴν κοινωνικὴν συμβίωσιν τῶν ἀνθρώπων δὲν θεωροῦνται ὡς προσβολὴ τῆς προσωπικότητος. Ἡ διάταξις αὕτη ὡς προκύπτει ἐκ τῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως, ἀφορᾷ εἰς τὰς μικρᾶς σημασίας προσβολὰς καὶ αἱ ὁποῖαι λαμβάνουν χώραν συχνάκις λόγῳ τῶν συγχρόνων συνθηκῶν διαβιώσεως τῶν ἀνθρώπων.

β) Ἡ παράγραφος 14 ὁμιλεῖ εἰδικῶς περὶ τύπου. Δι' αὐτῆς ὁρίζεται ὅτι ὁ θιγόμενος δὲν δύναται νὰ ἀπαγορεύσῃ τὴν προσβολήν, ὁσάκις αὕτη ἐξυπηρετεῖ πλήρωσιν νομικοῦ καθήκοντος ἢ τὴν κατάλληλον προστασίαν νομίμου δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος. Ὁ τύπος, ἡ ραδιοφωνία καὶ ὁ κινηματογράφος (2), προστατεύουν νόμιμον συμφέρον ὁσάκις ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν δημοσίων καθηκόντων των, πληροφοροῦν τὴν κοινὴν γνώμην ἢ ἀσκοῦν κριτικήν. Οὐδεὶς ὅμως δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν προστασίαν νομίμου συμφέροντος, ὅταν ἐκθέτῃ ἢ διαδίδῃ δυσφημιστικοὺς ἰσχυρισμοὺς ἐν γνώσει τῆς ἀναληθείας τούτων. Ὁ θιγόμενος δύναται νὰ ἀξιώσῃ τὴν ἄρσιν τῆς προσβολῆς, ἐφ' ὅσον δὲν ὑφίσταταί τις ἐκ τῶν λόγων, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ ἀπαγορεύσῃ τὴν βλαπτικὴν δι' αὐτὸν ἐκδήλωσιν. Κατὰ τὴν εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν ἡ ἐν προκειμένῳ διάταξις σκοπεῖ εἰς τὸ νὰ γεφυρώσῃ τὸ χάσμα, ὅπερ δημιουργεῖται ἐκ τῆς συγκρούσεως τῆς προστασίας τῆς προσωπικότητος καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ ἀτόμου ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς

---

1. 'Ιδὲ τὸ κείμενον τοῦ νομοσχεδίου τούτου ἐν JZ 1959 σελ. 513. Πρβλ. ὁμοίως περὶ τούτου, Ulmer, σελ. 37. Löffler, Persönlichkeitsschutz und Meinungsfreiheit ἐν NJW 1959 σελ. I ἐπ. ἔνθα κριτικὴ ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου τούτου καὶ ἀπάντησιν πρὸς τοῦτον ὑπὸ Weitnauer, αὐτόθι, σελ. 313. Löffler, ἐν UFITA 30 σελ. 69. Ὁμοίως ἰδὲ τὸ κείμενον τοῦ νομοσχεδίου τούτου ἐν ἐντύπῳ τοῦ Bundesrat, «Bundesratdrucksache» No 217)1959.

2. Ὡς γνωστὸν ἐν Γερμανίᾳ δι' ἄρθρου 5 τοῦ συντάγματος ὁ κινηματογράφος προστατεύεται ὡς ὁ τύπος, ἀπαγορευομένης τῆς ἐπ' αὐτοῦ λογοκρισίας. Οὕτω ἐν Γερμανίᾳ ἡ λογοκρισία τοῦ κινηματογράφου καθιερώθη ἑκουσίως ὑπὸ τῶν κινηματογρ. ἐπιχειρηματιῶν πρβλ. σχετικῶς Κρίππα, Ὁ ἔλεγχος κινηματογραφικῶν ταινιῶν ὡς μέσον ἀσκήσεως ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς, 'Αστυν. Χρον. ΙΣΤ' σελ. 689.

ἐλευθερίας τοῦ λόγου καὶ τῶν πληροφοριῶν. Ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ ἀκανθώδους προβλήματος ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις διατείνεται ὅτι ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὰ δεδομένα τῆς νομολογίας. Ταῦτα ἀναφέρει ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις εἰς τὴν κατὰ παραγράφους αἰτιολογίαν, εἰς δὲ τὰς γενικὰς ταύτης παρατηρήσεις διαλαμβάνει ὅτι, σκοπὸς τοῦ νομοσχεδίου εἶναι νὰ θέσῃ ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου σταθερὰς νομικὰς βάσεις διὰ τὸν τύπον, τὸ ραδιόφωνον, τὴν τηλεόρασιν καὶ τὸν κινηματογράφον. Περαιτέρω δὲ ὅτι, ὅσον ἀναγκαῖον εἶναι ὅπως προστατευθῇ τὸ ἄτομον εἰς τὴν προσωπικότητά του, ἐξ ἴσου ἐπικίνδυνον εἶναι ὅπως καταστῇ ἡ τοιαύτη προστασία ὑπερβολική, ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἐλευθερίας κινήσεως τῶν συνανθρώπων του. Πρέπει νὰ ἀνευρεθῇ ἡ ἰσορροπία, ἡ ὀρθὴ σύνθεσις τῆς προστασίας τῆς προσωπικότητος μετὰ τῶν δικαιωμάτων ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας. Περαιτέρω ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις ἀναφέρει ὅτι ὡς «ἔννομον συμφέρον» νοεῖται τὸ ἀναγνωριζόμενον ὡς ἄξιον προστασίας ὑπὸ τῆς ἐννόμου τάξεως, ὡς ἐ.π. τὸ καθῆκον τοῦ μάρτυρος ἐν δίκῃ. Τέλος αἱ ἐκδηλώσεις αἵτινες ἐμπίπτουν ἐνταῦθα, δὲν καθορίζονται ὑπὸ τοῦ σχεδίου, ἀλλ' ἐπαφίενται εἰς τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πρᾶξιν.

γ) Ἡ § 15 τοῦ σχεδίου ἀφορᾷ εἰδικῶς εἰς τὴν προστασίαν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Δι' αὐτῆς ὁρίζεται ὅτι, ὡς προσβολὴ τῆς προσωπικότητος νοεῖται καὶ ἡ δημοσίᾳ διάδοσις πραγματικῶν γεγονότων περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ ἢ οἰκογενειακοῦ βίου τρίτου τινος. Ἐν συνεχείᾳ ὅμως ὁρίζεται ὅτι, ἡ τοιαύτη διάδοσις δὲν τυγχάνει παράνομος, ὁσάκις ἐξυπηρετεῖ τὴν κατάλληλον προστασίαν δημοσίου τινος ἢ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος ἢ ἐφ' ὅσον ὁ θιγόμενος συνήνεσε πρὸς τοῦτο. Ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις ἀναφέρει ὅτι, ἡ ἐν προκειμένῳ παράγραφος ἀφορᾷ εἰς τὴν προστασίαν τῆς ἰδιωτικῆς σφαίρας τοῦ ἀτόμου ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν τῆς προστασίας νομίμου συμφέροντος, συμφώνως ἄλλωστε καὶ πρὸς τὸ ἄρθρον 8 τῆς Συμβάσεως τῆς Ρώμης περὶ προστασίας τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ τῶν θεμελιωδῶν ἐλευθεριῶν, περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο ἤδη λόγος ἐν τοῖς προηγουμένοις. Ἡ παράγραφος αὕτη διετυπώθη ἐξ ἄλλου κατὰ πρότασιν γενομένην εἰς τὸ συνέδριον τῶν Γερμανῶν νομικῶν τοῦ 1957. Περαιτέρω ὁρίζεται ὅτι ἡ ἐν προκειμένῳ διάταξις σκοπεῖ εἰδικώτερον εἰς τὴν προστασίαν τοῦ ἀτόμου ἐκ τῆς σκανδαλοθηρίας καὶ πάσης σχετικῆς ἀδιακρισίας. Ἐν συνεχείᾳ ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις ἀναφέρει ὅτι, ἡ προστασία δέον νὰ ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰ πρόσωπα τοῦ παρελθόντος, καθ' ὅσον καὶ τούτων ὁ ἰδιωτικὸς βίος δέον νὰ προστατεύηται ἀντιστοίχως. Τέλος ἀναφέρει ὅτι τὰ ὅρια μεταξὺ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου καὶ συμμετοχῆς εἰς τὸν δημόσιον βίον δὲν εἶναι γενικῶς δύσκολον νὰ χαραχθοῦν, ἐπαφίεται δὲ εἰς τὴν νομολογίαν νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὰς ἑκάστοτε περιπτώσεις.

δ) Ἡ § 16 ἀφορᾷ εἰς τὴν προστασίαν τοῦ ὀνόματος τὴν ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσβολὴν ἀνάγει εἰς προσβολὴν τῆς προσωπικότητος.

ε) Ἡ § 17 τοῦ σχεδίου ὁμιλεῖ περὶ τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς ἰδίας εἰκόνος, ἣν ἀνάγει ὁμοίως εἰς δικαίωμα τῆς προσωπικότητος, καταργουμένης τῆς § 23 τοῦ γερμανικοῦ νόμου περὶ πνευματικῆς ἰδιοκτησίας τῶν ἔργων πλαστικῶν τεχνῶν καὶ φωτογραφίας περὶ ἧς ὡμιλήσαμεν ἐν τοῖς προηγουμένοις, ἥτις περιέχει ὁμοίαν διάταξιν ἀποτελέσασαν ἀφορμὴν ὡς ἐλέχθη δη-

μιουργίας τῆς θεωρίας τῆς Zeitgeschichte. Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης τοῦ σχεδίου ὁρίζεται ὅτι ἡ εἰκὼν τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος ἐπιτρέπεται νὰ δημοσιευθῇ ἄνευ τῆς συναινέσεώς των. Περαιτέρω ὅμως ἡ δημοσίευσις τῆς εἰκόνος τυγχάνει ἐπιτρεπτὴ καὶ εἰς τὰς ἀκολούθους περιπτώσεις: αα) ὅταν πρόκειται περὶ εἰκόνων τοποθεσιῶν ἢ γεγονότων εἰς ἃς ὁ εἰκονιζόμενος ἐμφανίζεται ὡς δευτερεῦον πρόσωπον (Nebenfigur), ββ) προκειμένου περὶ εἰκόνος δημοσίων ἐκδηλώσεων (συναθροίσεις, παρελάσεις κ.λ.π.), γγ) προκειμένου περὶ εἰκόνων ἐμφανιζουσῶν ὑψηλὸν καλλιτεχνικὸν ἐνδιαφέρον. Εἰς πάσας ὅμως τὰς ὡς ἄνω περιπτώσεις δὲν τυγχάνει ἐπιτρεπτὴ ἡ δημοσίευσις ἐφ' ὅσον προσβάλλεται ἔννομον συμφέρον τοῦ εἰκονιζομένου. Τέλος ἀπαγορεύεται καὶ ἡ ἄνευ συναινέσεως λ ῆ ψ ι ς τῆς εἰκόνος τρίτου προσώπου ἢ φιλοτέχνησις ταύτης.

στ) Ἡ § 18 ὁμιλεῖ περὶ προστασίας τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῶν λεχθέντων. Δι' αὐτῆς ὁρίζεται ὅτι, ἀπαγορεύεται ἡ διὰ χρήσεως τεχνικῶν μέσων καταγραφὴ τῶν προφορικῶν λόγων τρίτου προσώπου ἢ ἡ κοινοποίησις τούτων συγχρόνως διὰ χρήσεως μεγαφώνου, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται περὶ ὁμιλιῶν ἐκφωνουμένων εἰς δημοσίας συναθροίσεις, παρελάσεις ἢ ἄλλας ἀναλόγους περιπτώσεις καὶ ἐφ' ὅσον δὲν βλάπτεται νόμιμον συμφέρον τρίτου. Ἡ § 19 ἀποτελεῖ συμπλήρωμα τῆς προηγουμένης πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν, τ.ἔ. δι' αὐτῆς ὁρίζεται ὅτι„ παράνομος βλάβη ὑφίσταται ὅταν τις ἀναρμοδίως διὰ χρησιμοποιήσεως μηχανημάτων ἀκροάσεως ἢ κατ' ἀνάλογον τρόπον, λαμβάνει γνῶσιν ὁμιλίας τρίτου προσώπου μὴ προοριζομένης δι' αὐτὸν ἢ συγκεντρώνει στοιχεῖα διὰ τὸν ἀτομικὸν ἢ οἰκογενειακὸν βίον ἄλλου. Διὰ τῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως ἀναφέρεται ὅτι„ σκοπὸς τῆς παρούσης διατάξεως εἶναι ἡ προστασία τοῦ προφορικοῦ λόγου, ἥτις σήμερον καθίσταται ὑπέρποτε δυσχερής, λόγῳ τῆς [illegible] πολλῶν τεχνικῶν μέσων καθιστώντων εὐχερὲς τὸ ἔργον τοῦτο. Τέλος αὕτη ἀναφέρει ὅτι διὰ τῆς ἐννοίας «ἀναρμοδίως» νοεῖται ἡ ἔλλειψις συναινέσεως τοῦ ὁμιλητοῦ.

ζ) Διὰ τῆς § 20 καθιεροῦται τὸ δικαίωμα «ἀπαντήσεως» ἐν Γερμανίᾳ, καθ' ὅσον ὡς ἐλέχθη καὶ προηγουμένως, διὰ τῆς § 11 τοῦ γερμανικοῦ περὶ τύπου νόμου θεσπίζεται μόνον τὸ δικαίωμα ἐπανορθώσεως, τ.ἔ. μόνον προκειμένου περὶ ἀ ν α κ ρ ι β ῶ ν δημοσιευμάτων. Διὰ τῆς ἐν λόγῳ παραγράφου τοῦ σχεδίου εἰσάγεται καὶ τὸ δικαίωμα ἀπαντήσεως, δηλονότι ἡ ἐφημερὶς ὑποχρεοῦται νὰ δημοσιεύῃ τὰς ἀπαντήσεις παντὸς θιγομένου ἔκ τινος δημοσιεύματος ἔστω καὶ ἀκριβοῦς. Ἡ ἐν προκειμένῳ ἀπάντησις δικαιολογεῖται μόνον ὅταν τὸ δημοσίευμα τυγχάνῃ ἐπιλήψιμον, τ.ἔ. προσβλητικὸν τῆς προσωπικότητος. Χαρακτηριστικὸν ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅτι, ἡ περίπτωσις γενικεύεται καὶ τὸ τοιοῦτον δικαίωμα παρέχεται οὐ μόνον εἰς θιγόμενον ἐκ δημοσιεύματος ἐφημερίδος ἢ περιοδικοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐξ οἱασδήποτε ἑτέρας ἐκδηλώσεως (ἐ.π. διάδοσις δυσφημιστικοῦ γεγονότος κ.λ.π.) ὑποχρεουμένου τοῦ προσβαλόντος νὰ δώσῃ εἰς τὴν δημοσιότητα τὴν ἀπάντησιν τοῦ προσβαλλομένου. Ἡ τοιαύτη δημοσίευσις δύναται νὰ διαταχθῇ δι' ἀναγκαστικῆς ἐκτελέσεως. Ἡ τοιαύτη παράγραφος πάντως φαίνεται ὅτι τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ ἄρθρου 13 τοῦ γαλλικοῦ περὶ τύπου νόμου, τυγχά-

νει ὅμως πλέον ἀναλυτική. Ὑπ' ὄψιν πάντως ὅτι ὁ γαλλικὸς νόμος δὲν προβλέπει τὸ δικαίωμα ἀπαντήσεως κατὰ τρόπον γενικόν, ἀλλὰ μόνον προκειμένου περὶ δημοσιευμάτων ἐν τῷ τύπῳ. Διὰ τῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως ἀναφέρεται ὅτι, ἡ ἐν λόγῳ διάταξις βασίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὅτι, τὰ ἔντυπα εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ δημοσιεύουν τὰς ἀπαντήσεις ἐπὶ δημοσιευμάτων περιεχόντων ἰσχυρισμοὺς ἀναφερομένους εἰς τινα δημοσίαν ἀρχὴν ἢ ἰδιώτην. Καὶ ναὶ μὲν ὑφίσταται ἡ § 11 τοῦ γερμανικοῦ περὶ τύπου νόμου, ἀλλ' αὕτη δὲν καλύπτει ἀφ' ἑνὸς τὴν περίπτωσιν προσβολῆς τῆς προσωπικότητος, ὡς καὶ τὴν προστασίαν τοῦ προσβαλλομένου δι' ἑτέρου πέραν τοῦ τύπου μέσου, ὡς ἐ.π. ραδιοφώνου, τηλεοράσεως, κινηματογράφου, δημοσίας ὁμιλίας θιγούσης τρίτον πρόσωπον κατὰ τὰ ὡς ἄνω ἀναπτυχθέντα κ.λ.π., προκειμένου περὶ δημοσιεύματος εἰς βιβλίον ἡ ἐν προκειμένῳ ἀπάντησις δύναται νὰ περιληφθῇ διὰ παραθέσεως προσθέτου σελίδος, ἐπὶ ἰσχυρισμῶν δὲ διατυπουμένων εἰς δημοσίαν ὁμιλίαν, ὁ θιγόμενος δέον νὰ δύναται νὰ αἰτήσηται τὸν λόγον ἵνα ἀναπτύξῃ τὴν ἀπάντησίν του. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἡ διαδικασία εἶναι γνωστὴ ὡς καὶ ἐπὶ ἐπανορθώσεως.

η) Ἐν συνεχείᾳ προβλέπονται ὡρισμέναι διατάξεις ἀφορῶσαι εἰς τὴν πνευματικὴν ἰδιοκτησίαν. Περαιτέρω δὲ ὁρίζεται ὅτι, τροποποιεῖται ἡ § 24 τοῦ νόμου περὶ πνευματικῆς ἰδιοκτησίας τῶν ἔργων πλαστικῶν τεχνῶν καὶ φωτογραφίας, ἐπιτρεπομένης τῆς διαδόσεως καὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῆς εἰκόνος τρίτου προσώπου ἄνευ τῆς συγκαταθέσεώς του, χάριν τῆς απονομῆς τῆς δικαιοσύνης καὶ διατηρήσεως τῆς δημοσίας τάξεως. Τέλος δὲ τροποποιεῖται ἡ § 81β τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας ἐπιτρεπομένης τῆς λήψεως τῆς εἰκόνος τοῦ κατηγορουμένου ἄνευ τῆς συναινέσεώς του, ὡς καὶ τῆς λήψεως τῶν δακτυλικῶν ἀποτυπωμάτων του.

Αἱ ὡς ἄνω βασικαὶ ἀρχαὶ τοῦ γερμανικοῦ νομοσχεδίου περὶ προστασίας τῆς προσωπικότητος ἀνεπτύχθησαν βεβαίως συνοπτικῶς ἀνωτέρω. Πάντως ὅμως δέον νὰ παρατηρήσωμεν ἐν κατακλεῖδι ὅτι, διὰ τοῦ νομοσχεδίου τούτου δὲν παρέχεται λύσις εἰς τὰ δημιουργούμενα προβλήματα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν προστασίαν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, κυρίως διότι τὸ σχέδιον δὲν ἔχει ὑπ' ὄψιν του τὴν θεωρίαν τῆς Zeitgeschichte ὡς αὕτη διετυπώθη τελικῶς ὑπὸ τοῦ Neumann - Duesberg περὶ ἀπολύτων καὶ σχετικῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος — δεδομένου ὅτι καθ' ὃν χρόνον διετυπώθη τὸ σχέδιον τοῦτο δὲν εἶχεν εἰσέτι δημοσιευθῇ ἡ γνωστὴ μελέτη τοῦ ὡς ἄνω — καὶ ἑπομένως τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος νομοσχέδιον ἔχει ὑπ' ὄψιν τὴν ἐν λόγῳ θεωρίαν ὑπὸ τὴν παλαιοτέραν της μορφήν. Ἐφ' ὅσον ὅμως ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις διατείνεται ὅτι κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ σχεδίου ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν αἱ λύσεις ἃς ἔχει δώσει ἡ νομολογία μέχρι σήμερον, δὲν θὰ ἦτο πλέον συνεπὲς πρὸς ἑαυτό, καθ' ὅσον ὡς ἀναπτύσσεται εἰδικῶς ἀνωτέρω ἐν Κεφ. Ε' ἰδίᾳ δὲ ὑποσημ. 15, ἡ θεωρία τοῦ καθηγητοῦ Neumann - Dusberg ἀκολουθεῖται ὑπὸ τῆς νομολογίας, ἥτις ἔσπευσεν ἐξ ἀρχῆς νὰ ἀποδεχθῇ ταύτην. Οὕτω μετὰ τὰ νέα νομολογιακὰ δεδομένα, τὸ ἐν θέματι νομοσχέδιον δέον νὰ ὑποστῇ τὴν κατάλληλον ἀναμόρφωσιν εἰς ὡρισμένα μόνον σημεῖα βεβαίως, δεδομένου ὅτι κατὰ τὰ λοιπὰ εἶναι φρονοῦμεν ἰδιαιτέρως ἀξιόλογον.

(3). Παρόμοιον ζήτημα άντεμετωπίσθη έν Γαλλία, τ.ε. ώς πρός τήν νομοθετικήν κάλυψιν τής προστασίας τοῦ ἰδιωτικοῦ δίου. Βεβαίως ώς ἐλέχθη, ἐκεῖ τὸ θέμα δὲν ἀντιμετωπίζεται ὡς ἐν Γερμανίᾳ κυρίως λόγῳ ἐλλείψεως διατάξεως εἰς ἣν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ στηριχθῇ ἡ θεωρία τῆς Zeitgeschichte, πλὴν τῆς ordonance τῆς 6.5.1944, ἥτις ἐτροποποίησε τὸ ἄρθρον 35 τοῦ περὶ τύπου νόμου τῆς χώρας ταύτης καὶ περὶ οὗ ὡμιλήσαμεν ἀνωτέρω (3). Μετὰ μίαν δὲ σειρὰν δικῶν διεξαχθεισῶν προσφάτως ἐν Γαλλίᾳ κατόπιν ἀγωγῶν ἐγερθεισῶν ὑπὸ γνωστῶν ἠθοποιῶν τοῦ κινηματογράφου, ἀπεφασίσθη ἡ νομοθετικὴ ἀντιμετώπισις τοῦ ἐν προκειμένῳ ζητήματος καὶ εἰς τὴν χώραν ταύτην. Οὕτω κατόπιν εἰδικῆς ἐπεξεργασίας, περὶ ἧς αἱ σχετικαὶ λεπτομέρειαι ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον, ἐξεδόθη τελικῶς ὁ νόμος 70643 τῆς 17.7.1970, περὶ ἐξασφαλίσεως τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν, ὅστις ὑπέστη προηγουμένως ἐπανειλημμένας τροποποιήσεις ὡς σχέδιον κατὰ τὴν συζήτησίν του εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὴν Γερουσίαν (4). Ὁ νόμος οὗτος προβλέπει σειρὰν σχετικῶν διατάξεων περὶ διαφόρων θεμάτων (προληπτικὴ κράτησις, κρατικὴ ἀσφάλεια, ἐκτέλεσις ποινῶν, ἀναστολὴ ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς μετὰ θέσεως ὑπὸ δοκιμασίαν κ.λ.π.), μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐνδιαφέρον δι' ἡμᾶς παρουσιάζουν τὰ ἄρθρα 22 καὶ 23 τούτου. Διὰ τῶν ἐν λόγῳ ἄρθρων προβλέπονται τὰ κάτωθι:

α) Δι' ἄρθρου 22 προστίθεται μετὰ τὸ ἄρθρον 8 τοῦ γαλλικοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος νέον ἄρθρον ἔχον οὕτω:

«Ἕκαστος ἔχει δικαίωμα σεβασμοῦ τοῦ ἰδιωτικοῦ του δίου. Οἱ δικα»σταὶ δύνανται ἄνευ παρεμποδίσεως τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐπενεχθεί»σης βλάβης, νὰ ἐπιβάλουν πάντα τὰ μέτρα ὡς, μεσεγγύησιν, κατά»σχεσιν κ.ἄ., κατάλληλα πρὸς παρακώλυσιν ἢ ἄρσιν προσβολῆς ἐπὶ τοῦ »ἀπορρήτου τοῦ ἰδιωτικοῦ δίου. Τὰ μέτρα ταῦτα ἐν ἐπειγούσῃ περιπτώ»σει δύνανται νὰ διαταχθοῦν ἐπ' ἀναφορᾷ.» (5).

β) Διὰ τοῦ ἄρθρου 23 τροποποιεῖται ὁλόκληρον τὸ Τμῆμα VII τοῦ 1ου Κεφαλαίου τοῦ Τίτλου ΙΙ τοῦ 3ου Βιβλίου τοῦ γαλλικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος (ἄρθρα 368 - 372), δι' ὧν προβλέπονται εἰδικώτεραι ἐν προκειμένῳ περιπτώσεις, ἤτοι:

αα) Δι' ἄρθρου 368 τιμωρεῖται ὁ ἑκουσίως προσβάλλων τὸ ἀπόρρητον τοῦ ἰδιωτικοῦ δίου ἑτέρου προσώπου ἐφ' ὅσον: ι) ἀκροᾶται ἢ διὰ μηχανικῶν μέσων καταγράφει ἢ μεταδίδει ὁμιλίας γενομένας ἐν ἰδιωτικῷ τόπῳ ὑφ' ὡρισμένου προσώπου, ἄνευ τῆς συναινέσεώς του, ιι) διὰ μηχανικῶν μέσων λαμβάνει ἢ μεταδίδει τὴν εἰκόνα προσώπου εὑρισκομένου εἰς ἰδιωτικὸν τόπον, ἄνευ τῆς συναινέσεώς του. Ἐφ' ὅσον ὅμως αἱ ἐν λόγῳ πράξεις συνετελέσθη

---

3. Περὶ ἧς ἰδὲ Toulemon, σελ. 183 ἐπ.
4. Ἰδὲ σχετικῶς ἐν Journal Officiel de la Republique Française, 1970 σελ. 3803 ἐπ. καὶ ἐν ἀνατύπῳ.
5. Chacun a droit au respect de sa vie privée. Les juges peuvent, sans prejudice de la reparation du dommage subi prescrire toutes mesures, telle que sequestre, saisie et autres, propres a empecher ou faire cesser une atteinte a l'intimité de la vie privée ces mesures peuvent s' il y a urgence, ordonnées en referé».

σαν ἐνώπιον συναθροίσεως ἐν γνώσει τῶν συμμετεχόντων εἰς ταύτην, τεκμαίρεται ὑπάρχουσα συναίνεσις. ββ) Δι' ἄρθρου 369 τιμωρεῖται ὅστις ἑκουσίως γνωστοποιεῖ εἰς τὸ κοινὸν ἢ εἰς τρίτον ἢ χρησιμοποιεῖ δημοσίᾳ ἢ μή, πᾶν προϊὸν παραχθὲν τῇ βοηθείᾳ μηχανικοῦ μέσου, ἐκ τῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ προβλεπομένων. Διὰ τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου προβλέπονται εἰδικαὶ παρεπόμεναι ποιναί, διὰ περίπτωσιν διαπράξεως τοῦ ἐν προκειμένῳ ἀδικήματος διὰ τοῦ τύπου.

γγ) Δι' ἄρθρου 370 τιμωρεῖται ἡ δημοσίευσις κειμένου ἢ εἰκόνος τρίτου προσώπου ὑποβληθείσης εἰς μετατροπὴν (μοντάζ) ἄνευ τῆς συναινέσεώς του, ἐφ' ὅσον δὲν δηλοῦται ρητῶς ὅτι, πρόκειται περὶ τοιαύτης μετατροπῆς.

δδ) Δι' ἄρθρου 371 ὁρίζεται ὅτι, διὰ διοικητικῆς πράξεως θέλουν καθορισθῆ αἱ συσκευαί, δι' ὧν δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ κατὰ τὰς ὡς ἄνω ἡ λῆψις, ἐγγραφὴ ἢ μετάδοσις ὁμιλίας ἢ εἰκόνος τρίτου προσώπου. Δι' ὁμοίας πράξεως ἡ κατασκευή, εἰσαγωγὴ ἢ πώλησις τῶν ἐν λόγῳ εἰδῶν δύναται νὰ ὑπαχθῇ εἰς προηγουμένην ἄδειαν, ἧς οἱ ὅροι θὰ ἀναφέρωνται εἰς τὴν προστασίαν παντὸς τρίτου.

εε) Δι' ἄρθρου 372 ὁρίζεται ὅτι, ἡ ἀπόπειρα τῶν ὡς ἄνω προβλεπομένων ἐγκλημάτων τιμωρεῖται μὲ τὴν ποινὴν τοῦ τετελεσμένου ἐγκλήματος, ἡ δὲ ποινικὴ δίωξις χωρεῖ κατ' ἔγκλησιν. Διὰ τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου ὁρίζεται τέλος ὅτι, τὸ δικαστήριον δύναται νὰ ἐπιβάλῃ κατάσχεσιν τοῦ παρανόμου ὑλικοῦ τοῦ παραχθέντος ὑπὸ τῆς συσκευῆς ἢ καὶ κατάσχεσιν τῆς συσκευῆς ταύτης (6).

Βασικὴ παρατήρησις ἐπὶ τοῦ ὡς ἄνω γαλλικοῦ νομοθετήματος ὅσον ἀφορᾶ εἰς τὴν ἀστικῆς φύσεως διάταξίν του εἶναι ὅτι, δι' αὐτοῦ μᾶλλον θὰ πρέπει νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, γίνεται ἀποδεκτὴ ἡ θεωρία τῆς Zeitgeschichte (7).

Ὡς πρὸς τὰς ποινικῆς φύσεως διατάξεις βασικὴ παρατήρησις εἶναι ὅτι, ἀπαγορεύεται καὶ ἡ ἀ κ ρ ό α σ ι ς τῶν ἐν ἰδιωτικῷ τόπῳ λεγομένων, ἄνευ συναινέσεως τοῦ ὁμιλοῦντος. Ἐν προκειμένῳ σοβαρὸν ἀνακύπτει πρόβλημα ὡς πρὸς τὴν ἀκρόασιν τηλεφωνικῶν συνδιαλέξεων, εἴτε ὑπὸ ἰδιωτῶν εἴτε ὑπὸ κρατικῆς ἀρχῆς κυρίως δὲ τῆς ἀστυνομίας. Ὡς πρὸς τοῦτο ὁ Pradel (8) καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, τοὐλάχιστον διὰ τὴν ἀστυνομίαν εἶναι ἐπιτρεπτὴ ἡ παρακολούθησις τῶν ἰδιωτικῶν τηλεφωνικῶν συνδιαλέξεων. Εἰς τὴν γνώμην ταύτην καταλήγει οὗτος ἐκ τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐργασιῶν τοῦ νόμου, καθ' ἃς τροπολογία προταθεῖσα ὑπὸ τῶν Mitterand, Chazelle καὶ Zimmermann ὅπως ἀπαγορευθῇ ρητῶς εἰς τὴν ἀστυνομίαν τὸ τοιοῦτον δι-

---

6. Ἰδὲ περαιτέρω περὶ τῶν διατάξεων τοῦ νόμου τούτου ἐν πάσει λεπτομερείᾳ, P r a d e l, ἔνθ' ἀν. Πρβλ. καὶ E d e l m a n, ἔνθ' ἀν. Ἰδὲ καὶ Cour de Cass. ἀπόφ. 6.1.1971. Rec. Dalloz Jurispr. 1971 σελ. 263. Trib. de Grande Inst. Paris ἀπόφ. 18.3.1971 αὐτόθι σελ. 447. Trib de Gr. Inst. Paris ἀπόφ. 14.10.1970 Gazette du Palais 1970 σελ. 102. B a d i n t e r, ἔνθ' ἀν.

7. Τοῦτο εὐθέως ἀποδέχεται καὶ ὁ P r a d e l, σελ. 112.

8. Ἔνθ' ἀν. σελ 114. Ὁμοίως ὁ B a d i n t e r, ἔνθ' ἀν.

καίωμα, ἀπερρίφθη δι' ἰσχυρᾶς πλειοψηφίας. Περαιτέρω παρετηρήθη ὅτι (9), δυσχερὴς ἀποβαίνει καὶ ὁ καθορισμὸς τῆς ἐννοίας τοῦ «ἰδιωτικοῦ τόπου», ὡς καὶ ὅτι ἡ ἄνευ συναινέσεως τοῦ θιγομένου ἐν κρυπτῷ παρατήρησις τούτου, δὲν συνιστᾶ ἔγκλημα, ἀλλ' ἐμπίπτει ἁπλῶς εἰς τὴν ὡς ἄνω ἀστικῆς φύσεως διάταξιν. Ἀντιθέτως δὲ πρὸς τὰ ἐν τοῖς προηγουμένοις ὑφ' ἡμῶν ἀναφερόμενα, ὑπεστηρίχθη (10) ὅτι ἡ συναίνεσις ἐνταῦθα δέον νὰ εἶναι ρητὴ καὶ εἰδική.

Οὕτω διὰ τοῦ νέου γαλλικοῦ νόμου ἐπιτυγχάνεται ὡς ἀντιλαμβανόμεθα ἀξιοσημείωτος πρόοδος εἰς τὸν τομέα τῆς ἐννόμου προστασίας τοῦ ἀπαραβιάστου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, περιοριζομένης ἐν ἱκανῷ ποσοστῷ τῆς σκανδαλοθηρίας, ἥτις συντηρεῖται κυρίως ὑπὸ μερίδος τοῦ λαϊκοῦ τύπου ὡς γνωστὸν ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ἔνθα ἀποτελεῖ αὕτη ἐνίοτε ὠργανωμένην ἐπιχείρησιν διὰ χρησιμοποιήσεως τηλεφακῶν, τηλεακουστικῶν συσκευῶν κ.λ.π.

Αἱ ἐν λόγῳ διατάξεις τοῦ ὡς εἴρηται γαλλικοῦ νόμου προστατεύουν βεβαίως τὸν ἰδιωτικὸν βίον τῶν ἐκτὸς ἐπικαιρότητος προσώπων, ὡς καὶ τῶν προσώπων τῆς ἐπικαιρότητος, ὅστις δὲν σχετίζεται πρὸς τὴν ἰδιότητά των, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας τυγχάνουν τοιαῦτα πρόσωπα καὶ ὅστις δὲν δύναται νὰ λάβῃ δημοσιότητα. Καίτοι δὲ ὁ νόμος οὗτος οὐδὲν ἀναφέρει περὶ Zeitgeschichte ἢ περὶ ἐπικαιρότητος, ἐν τούτοις εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα δέον νὰ καταλήξωμεν οὐ μόνον ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ Pradel (7) προβαλλομένου ἐπιχειρήματος ὅτι «ἄλλως θὰ παρεβιάζετο τὸ δικαίωμα τῆς ὁλοκληρωμένης πληροφορήσεως τοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι, ὁ νόμος οὗτος ἀπαγορεύει τὴν λεγομένην κατασκοπείαν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου (Espionnage de l' intimité δι' ἀπαγορεύσεως ἠχογραφήσεως, ἀκροάσεως ἢ φωτογραφήσεως τῶν λαμβανόντων χώραν εἰς ἰ δ ι ω τ ι κ ὸ ν τ ό π ο ν, ἡ ἔννοια δὲ αὕτη τοῦ ἰδιωτικοῦ τόπου, ἥτις ἐν προκειμένῳ ἐνέχει ὑφίστην σημασίαν, δέον νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ ὅτι, δὲν σημαίνει ἄλλο τι, εἰμὴ τὴν διατήρησιν ἀπαραβιάστου παντὸς μὴ ἐπιτρεπομένου νὰ λάβῃ δημοσιότητα γεγονότος τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ἐπικαιρότητος προσώπων, κατὰ τὰ εἰδικώτερον ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀναπτυχθέντα.

(4). Σχετικὴ κίνησις πρὸς κατοχύρωσιν τῆς ἐννόμου προστασίας τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἐσημειώθη προσφάτως καὶ εἰς τὸ Βέλγιον. Οὕτω ὑπὸ τοῦ Chaude Serge Aronstein συνετάγη ἐξ ἰδίας του πρωτοβουλίας σχετικὸν νομοσχέδιον περὶ προστασίας τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου καὶ τῆς προσωπικότητος (Loi relative à la protection de la vie privée et de la personalité), ὅπερ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν νομικὸν τύπον (11), προτασσομένης εἰσηγήσεως, ἐν ᾗ ὑποστηρίζεται ὅτι ἡ κατοχύρωσις τῆς ἐννόμου προστασίας τοῦ ἀπαραβιάστου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, συμβάλλει εἰς τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ. Ἐν τῇ εἰσηγήσει του ταύτῃ ὁ Aronstein ἐπισημαίνει τὸν κίνδυνον καὶ τὴν ἀναταραχὴν ἣν δύναται νὰ ἐπιφέρουν εἰς τὴν ὁμαλὴν πο

---

9. P r a d e l, ἔνθ' ἀν. σελ. 114. Καὶ B a d i n t e r, ἔνθ' ἀν.
10. P r a d e l, σελ. 112. E d e l m a n, σελ. 268. B a d i n t e r, ἔνθ' ἀν.
11. Ἰδὲ τὸ κείμενον τούτου ἐν Journal des Tribunaux, 1971, σελ. 456.

ρείαν τῆς κοινωνίας αἱ συνεχῶς ἀναπτυσσόμεναι λίαν προσοδοφόροι ἐπιχειρήσεις τῆς ἰδιωτικῆς κατασκοπείας, διὰ χρησιμοποιήσεως εἰδικῶν μικροσκοπικῶν συσκευῶν (micro - espoins), δι' ὧν ἐξ ἀποστάσεως καθίσταται δυνατὴ ἡ παρακολούθησις, ἠχογράφησις, κινηματογράφησις, φωτογράφησις κ.λ.π., παντὸς γεγονότος τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου οἱουδήποτε προσώπου ἢ καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς, κατὰ τρόπον ὅμως μὴ ἀντιληπτόν. Ἐκ τῶν τοιούτων συσκευῶν ὁ ὡς ἄνω ἀναφέρει ἐνδεικτικῶς τὴν ἠχητικὴν πιναίζαν (pu naise sonique) , τὸ μικροφωνικὸν κομβίον μανικεττῶν (micro - bouton de manchette, τὰ μικροσκοπικὰ φορητὰ μικρόφωνα, ὁ διὰ μέσου τοίχου ἀκροατὴς (ecouteur transmural) , οἱ μικροπομποὶ (micro - emetteurs) ὁ ἀτέρμων πομπὸς (emetteur infinity) κ.ἄ. τῶν ὁποίων περιγράφει ἐν συνεχείᾳ τὴν χρῆσιν.

Κατὰ τὴν εἰσήγησίν του ὁ ὡς ἄνω, παραθέτει τὸ περὶ οὗ ἀνωτέρω ὑπὸ τούτου προτεινόμενον νομοσχέδιον ἀποτελούμενον ἐξ 27 ἄρθρων. Διὰ τοῦ 1ου Κεφαλαίου (ἄρθρα 1 - 2) τούτου προβλέπεται ἡ κατοχύρωσις τῆς προστασίας τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου εἰς ἁπάσας τὰς ἐκδηλώσεις του, ὡς καὶ ἡ φυσικὴ καὶ ψυχικὴ ἀκεραιότης καὶ ἡ προσωπικότης, ὡς καὶ ἡ ἐπιβολὴ ὡρισμένων μέτρων (κατάσχεσις, καταστροφὴ συσκευῶν ἠχογραφήσεως ἢ κινηματογραφήσεως γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου κ.λ.π.). Διὰ τοῦ 2ου Κεφαλαίου (ἄρθρα 3 - 7), προβλέπεται ἡ ἐπιβολὴ ποινικῶν κυρώσεων διὰ τὸν ἐπὶ σκοπῷ βλάβης τρίτου ἢ ἰδίου ὀφέλους παραβιάζοντα τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἑτέρου προσώπου, δι' ἀκροάσεως ἰδιωτικῶν συνομιλιῶν ἢ κινηματογραφήσεως σκηνῶν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἢ παρακολουθήσεως τηλεφωνημάτων ἢ διαθέσεως, κατασκευῆς ἢ παροχῆς ὁδηγιῶν χρήσεως πρὸς τοῦτο καταλλήλων συσκευῶν, προσεγγίσεως ἢ χρήσεως προσωπικῶν ἀντικειμένων ἢ δημοσιεύσεως περὶ πάντων τούτων, πληροφοριῶν ἢ ἀχρηστεύσεως τηλεφωνικῶν ἐγκαταστάσεων. Οἱ τοιοῦτοι περιορισμοὶ δὲν ἰσχύουν διὰ τὰς δημοσίας συναθροίσεις ἢ συνεδριάσεις. Διὰ τοῦ 3ου Κεφαλαίου (ἄρθρα 8 - 9), τιμωρεῖται ἡ προσπάθεια ἐκβιασμοῦ τρίτου προσώπου δι' ἀπειλῆς χρησιμοποιήσεως προϊόντων ἀφορώντων εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον τούτου καὶ παραχθέντων διά τινος τῶν ὡς ἄνω συσκευῶν. Διὰ τοῦ 4ου Κεφαλαίου (ἄρθρα 10 - 12), προβλέπεται ἡ ἀπαγόρευσις θέσεως πρὸς ἐπεξεργασίαν εἰς ἠλεκτρονικοὺς ὑπολογιστὰς (12) στοιχείων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Διὰ τοῦ 5ου Κεφαλαίου (ἄρθρα 13 - 17), προβλέπονται ὡρισμέναι παρεπόμεναι ποινοὶ (κατάσχεσις, δημοσίευσις τῆς ἀποφάσεως κ.λ.π.), ὡς καὶ ὡρισμένα διοικητικὰ μέτρα, ἐ.π. δικαίωμα τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων νὰ εἰσέρχονται ὁπουδήποτε ἐλευθέρως πρὸς παρακολούθησιν τῶν παρα-

---

12. Ἡ ἐν προκειμένῳ περίπτωσις παραβιάσεως τοῦ ἰδ. βίου ἐκ τῶν στοιχείων ἐπεξεργασίας, ἠλεκτρον. ὑπολογιστῶν ἐπεσημάνθη προσφάτως ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τοῦ Auernahmer, Schutz der Privatephäre in einem Bundesgesetze über Datenschutz, ἐν Film und Recht, 1971 σελ. 223:ἐπ., ἔνθα ὑποστηρίζει ὅτι «Der Staatsbürger auf diese Weise transparent gemacht und durch die elektronische Datenverarbeitung in seiner schutzwürdigen Privatsphäre beeinträchtigt werden könnte».

γομένων προϊόντων ὑπὸ τῶν κατεχόντων τοιαύτας ὡς ἄνω συσκευὰς κ.λ.π. Τέλος διὰ τοῦ 6ου Κεφαλαίου (ἄρθρα 18 - 27), προβλέπονται ὡρισμέναι μεταβατικαὶ διατάξεις ἄρθρων τινων τοῦ νόμου περὶ ταχυδρομείων καὶ ἐπικοινωνιῶν, διὰ θεσπίσεως ποινικῶν κυρώσεων ἐναντίον τῶν ταχυδρομικῶν, τηλεγραφικῶν καὶ λοιπῶν ἐν προκειμένῳ ὑπαλλήλων ἐπὶ παραβιάσεως τοῦ ἀπορρήτου τῶν ἐπιστολῶν, τηλεγραφημάτων κ.λ.π.

Τῆς παραθέσεως τοῦ κειμένου τοῦ ὡς ἄνω προτεινομένου νομοσχεδίου ἀκολουθεῖ ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις μὲ αἰτιολογίαν καθ' ἕκαστον ἄρθρον.

Ἐπὶ τοῦ ὡς ἄνω νομοσχεδίου θὰ εἴχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι, ἡ χρησιμότης του δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ σημαντική, καθ' ὅσον: α) ἐπεκτείνεται εἰς λίαν ἐκτεταμένην περιπτωσεολογίαν, μὴ ἀναγκαίαν διὰ νομοθετήματα τῶν χωρῶν τοῦ βυζαντινορωμαϊκοῦ δικαίου (ἐν αἷς καὶ ἡ ἡμετέρα), δεδομένου ὅτι, εἰς τὰς χώρας ταύτας κατὰ κανόνα ἐπιτυγχάνεται ὅπως διὰ γενικῆς διατάξεως καλυφθῇ ἡ περιπτωσεολογία, διαπλασσομένης τῆς σχετικῆς νομολογίας, ἀντὶ δὲ τῆς ἐν λόγῳ ἐκτεταμένης περιπτωσεολογίας θὰ ἦτο ἁπλούστερον νὰ προβλεφθῇ ἐ.π. ἡ τιμωρία παντός, ὅστις ἀκροᾶται ἢ μεταδίδει ἰδιωτικὰς συνομιλίας, ὡς καὶ παντὸς ὅστις παρακολουθεῖ κρυφίως σκηνὰς ἰδιωτικοῦ βίου καὶ λαμβάνει ἢ μεταδίδει ταύτας δι' οἱουδήποτε μηχανικοῦ δι' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις μέσου, β) καίτοι λίαν λεπτομερὲς τὸ ὑπ' ὄψιν σχέδιον ἀγνοεῖ παντελῶς τὸν δημόσιον βίον πλὴν τῶν δημοσίων συναθροίσεων, περὶ ὧν ρητῶς ὁμιλεῖ, γ) ἐκ τῆς ἐκτεταμένης ὡς εἴρηται περιπτωσεολογίας περιοριστικῶς μάλιστα ἀναφερομένης δημιουργεῖται κίνδυνος ἀποκλεισμοῦ τῶν λοιπῶν μὴ ἀναφερομένων περιπτώσεων, δι' ἐπικλήσεως τοῦ ἐξ ἀντιδιαστολῆς ἐπιχειρήματος, ἐν ὄψει τῶν διατάξεων ὡς ποινικῶν καὶ κατ' ἀκολουθίαν στενῶς ἑρμηνευτέων.

(5). Κατ' ἀκολουθίαν πάντων τῶν ἀνωτέρω ὡς τελικὸν συμπέρασμα δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι, διαπιστοῦται παγκοσμίως τάσις νομοθετικῆς καλύψεως τοῦ θέματος τοῦ ἀπαραβιάστου τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἔναντι τῆς παραβιάσεώς του κυρίως ὑπὸ τοῦ τύπου καὶ ὡς ἐκ τούτου δυνάμεθα ἀδιάστως νὰ εἴπωμεν ὅτι, τὸ ἐν προκειμένῳ θέμα θὰ κληθῇ σοβαρῶς νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἡ ἐπιστήμη εἰς τὸ ἄμεσον μέλλον. Ἡ παροῦσα δὲ ἐργασία — μὴ διεκδικοῦσα τὸ ἀλάθητον ὑπὲρ ἑαυτῆς — ἐκκινεῖ ἐκ τῆς διαπιστώσεως ταύτης καὶ τῆς κατ' ἀκολουθίαν δημιουργουμένης ὁσημέραι καταστάσεως, ἥτις δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι, ὑπόκειται εἰς ραγδαίαν ἐξέλιξιν, ὡς τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ τύπου ἐν τῇ καθ' ἡμέραν διαμορφώσει του. Κρούσματα πάντως παραβιάσεως τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ὑπὸ τοῦ τύπου ἐν Ἑλλάδι δὲν εἶναι σπάνια ὡς γνωστόν, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἑκάστοτε διαμαρτυριῶν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει δέον νὰ ἐξαρθῇ τὸ γεγονὸς ὅτι, καίτοι διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ 1.1.1970 ἐθεσπίσθη (ἄρθρον 56 τοῦ περὶ τύπου νόμου) ἡ ἀπαγόρευσις δημοσιεύσεως πληροφοριῶν ἢ εἰκόνων ὡς καὶ στοιχείων ταυτότητος ἀνηλίκων ἀναπτυσσόντων ἀντικοινωνικὴν δρᾶσιν, ἐν τούτοις αἱ ἐφημερίδες καὶ πρότερον δὲν ἐδημοσίευον ὀνόματα ἢ εἰκόνας τῶν ἀνηλίκων τούτων. Ὁμοίως καὶ τὰ νομικὰ περιοδικὰ δὲν δημοσιεύουν καὶ δὲν ἐδημοσίευον καὶ πρότερον τὰ ὀνόματα τῶν διαδίκων εἰς τὰς ἀποφάσεις, ἃς περιεῖ-

χον καίτοι τοιαύτη ὑποχρέωσις ἐθεσπίσθη τὸ πρῶτον ἀπὸ 1.1.1970 διὰ τοῦ ἄρθρου 67 παράγραφος 3 τοῦ περὶ τύπου νόμου, ὅταν εἰς ἄλλας χώρας (ἐ.π. ἐν Γαλλίᾳ) τὰ νομικὰ περιοδικὰ δημοσιεύουν τὰ ὀνόματα τῶν διαδίκων εἰς τὰς ἀποφάσεις ἃς περιέχουν (13).

13. Σημειωτέον ὅτι ὑπὸ τῆς βρεταννικῆς βουλῆς τῶν Κοινοτήτων ἀπερρίφθη πρό τινος τροποποίησις ἀπαγορεύουσα προσκόμισιν ἀποδείξεων εἰς τὰς πολιτικὰς δίκας ἐφ' ὅσον διὰ τῶν τοιούτων ἀποδείξεων ἐθίγετο ὁ ἰδιωτικὸς βίος, πρβλ. Bulletin of loyal developments No 10 'Ιούνιος 1968 σελ. 85.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΗΜΕΔΑΠΗ

1) Α ἰ δ α λ ῆ, αἱ παρεκτροπαὶ τοῦ τύπου, 1966.

2) Ἀ ν δ ρ ο υ λ ά κ η, Ὁ χιλιαστὴς πατήρ, Ποιν. Χρον. Κ' σελ. 241.

3) Ἀ ν δ ρ ο υ τ σ ο π ο ύ λ ο υ, Ἡ μεταβολὴ τῆς ἐργασίας τοῦ μισθωτοῦ, ΕΕΔ 29 σελ. 529.

4) Ἀ ν τ ω ν ο π ο ύ λ ο υ, Ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου ἐν Ἑλλάδι, 1965.

5) Ἀ ν τ ω ν ο π ο ύ λ ο υ, Ἡ νομολογία τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ δικαστηρίου τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, Ἐπιθ. Δημ. καὶ Διοικ. Δικ. Θ' σελ. 22.

6) Ἀ ν τ ω ν ο π ο ύ λ ο υ, Ἡ συνταγματικὴ προστασία τοῦ δικαιώματος παροχῆς ἐννόμου προστασίας, Συλλ. Νομολογίας, 1970, σελ. 49.

7) Ἀ σ π ρ ο γ έ ρ α κ α — Γ ρ ί β α, Θέματα Πνευματικῆς Ἰδιοκτησίας καὶ νομολογιακὴ ἔρευνα αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι, 1970.

8) Ἀ σ π ρ ο γ έ ρ α κ α — Γ ρ ί β α, Σχόλιον ὑπὸ τὴν Πρ. Ἀθ 3402) 68, ΝοΒ 17 σελ. 575.

9) Β α σ ι λ ε ί ο υ, Αἱ ἀστικαὶ συνέπειαι τῆς βαναύσου συμπεριφορᾶς τοῦ ἐργοδότου ἔναντι τοῦ μισθωτοῦ, ΕΕΔ 9, σελ. 53.

10) Β ά γ ι α, Ὁ μονομερὴς προσδιορισμὸς τῆς παροχῆς ἐν τῇ συμβάσει ἐργασίας, ΕΕΔ 27, σελ. 529.

11) Β ε ρ ρ ο ι ο π ο ύ λ ο υ, Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ διευθυντικοῦ δικαιώματος τοῦ ἐργοδότου, ΕΕΔ 15, σελ. 818.

12) Β ο υ γ ι ο ύ κ α, Τὸ ποινικὸν Δίκαιον τῶν Εἰδικῶν Ποινικῶν Νόμων Τόμ. Β' Τεῦχ. Α' 1968.

13) Β ο υ γ ι ο ύ κ α, Τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῶν Εἰδικῶν Ποινικῶν Νόμων, Τόμ. Β' Τεῦχ. Β' 1970.

14) Β ο υ γ ι ο ύ κ α, Πρόληψις καὶ καταστολὴ τῆς χρήσεως τῶν ναρκωτικῶν διὰ μὴ θεραπευτικοὺς σκοπούς, Ἐπετ. Νομ. Σχ. Πανεπ. Θεσ)νίκης, 1971 σελ. 456.

15) Β ρ έ λ λ η, Ἐφεύρεσις προστατεύσιμος διὰ διπλώματος εὕρεσιτεχνίας, ΕΕΝ 38, σελ. 745.

16) Β α β α ρ έ τ ο υ, Ποινικὸς Κῶδιξ, Ἔκδ. Β' 1961.
17) Γ α σ π α ρ ι ν ά τ ο υ, Ἀλλαγὴ καὶ δόσις ἐπωνύμου, ΝοΒ 17 σελ. 761.
18) Γ ά φ ο υ, Ποινικὸν Δίκαιον — Εἰδικὸν Μέρος, Τεῦχ. Ε' 1965.
19) Γ ε ω ρ γ ά κ η, Ἱστορία Κοινωνικῶν Θεωριῶν, 1960.
20) Γ ε ω ρ γ ά κ η, Ποινικὸν Δίκαιον — Γενικὸν Μέρος, 1958.
21) Γ ε ω ρ γ ά κ η, Ποινικὸν Δίκαιον.
22) Γ ε ω ρ γ ο π ο ύ λ ο υ, Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον, τεῦχ. Γ' 1970.
23) Γ ι α ν ν ο π ο ύ λ ο υ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ Ἀστικοῦ Κώδικος, Τόμ. Ι, 1948.
24) Δ α σ κ α λ ά κ η, Μαθήματα Συνταγματικοῦ Δικαίου, Α' Γενικὸν Μέρος, 1971.
25) Δ α σ κ α λ ά κ η, Οἰκουμενικὴ Διακήρυξις τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, 1953.
26) Δ ε σ π ο τ ο π ο ύ λ ο υ, Περὶ ἐπωνύμου, ΕΕΝ 27, σελ. 481.
27) Δ η μ η τ ρ ά κ ο υ, Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης.
28) Δ η μ η τ ρ ί ο υ, Ἔγκρισις δικαιοπραξίας, συναίνεσις πρὸς δικαιοπραξίαν, ἐπικύρωσις ἀκύρου δικαιοπραξίας, ΕΕΝ 33, σελ. 305.
29) Δ ι α μ α ν τ ά κ ο υ, Ἡ ἐκ συμμετοχῆς ἐσωτερικὴ εὐθύνη καὶ ἐξωτερικὴ εὐθύνη τῶν ἐν δικαιοπραξίᾳ πλειόνων συμμετόχων, ΕΕΝ 33, σελ. 377.
30) Ζ έ π ο υ, Ἐνοχικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, 1953.
31) Ζ ή σ η, Τὸ νομικὸν τάλαντον, Ν. Δικ. 26 σελ. 89.
32) Ζ η σ ι ά δ ο υ, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας τεῦχ. Γ' 1956.
33) Κ α ζ α μ π ά κ α, Χρηματικὴ ἱκανοποίησις, Θεμ. ΞΑ' ,σελ. 102.
34) Κ ά ν τ, Κριτικὴ τοῦ πρακτικοῦ Λόγου (μετάφρ. Σκούρτση), 1944.
35) Κ α ο ύ ρ η, Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 26 τοῦ Ν. 5060) 31, Θεμ. ΜΔ', σελ. 814.
36) Κ α π ο δ ί σ τ ρ ι α, Τὰ ἄρθρα 9 § 1 καὶ 19 § 2 τοῦ Συντάγματος καὶ τὸ ἀνώτατον ὅριον ἀποδοχῶν ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων, ΕΕΔ 28, σελ. 3.
37) Κ α π ο δ ί σ τ ρ ι α, Τὸ δικαίωμα διευθύνσεως τοῦ ἐργοδότου καὶ ἡ μονομερὴς μεταβολὴ τῶν ὅρων συμβάσεως ἐργασίας, ΕΕΔ 2, σελ. 602.
38) Κ α π ο δ ί σ τ ρ ι α, ΕρμΑΚ, ὑπ' ἄρθρον 652.
39) Κ α σ ί μ η, Ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας κατὰ τὸν Ν. 5060 Θεμ. ΜΔ', σελ. 38.
40) Κ α ρ α μ ο ύ ν τ ζ ο υ, Ἡ ἁρμοδιότης ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων τύπου καὶ ἡ νομικὴ σημασία τῆς δημοσιογραφικῆς ἰδιότητος, Ἀρμ. ΙΖ', σελ. 1.
41) Κ α τ σ α ν τ ώ ν η, Ποινικὸν Δίκαιον, Γεν. Μέρος, Ι, Α' 1969.
42) Κ α τ σ α ν τ ώ ν η, Ἡ συναίνεσις τοῦ παθόντος, ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, 1956.

43) Κ α τ σ α ν τ ώ ν η, Αἱ ἰατρικαὶ θεραπευτικαὶ ἐπεμβάσεις καὶ ἡ σημασία τῆς συναινέσεως τοῦ ἀσθενοῦς, Ποιν. Χρον. Κ', σελ. 68.
44) Κ α υ κ ᾶ, Ἐνοχικὸν Δίκαιον κατὰ τὸν Κώδικα.
45) Κ ο ν τ ι ά δ ο υ, Τὸ δικαίωμα παροχῆς ἐννόμου προστασίας ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου κατ' ἄρθρ. 119 τοῦ Συντάγματος, ΕΕΝ 36, σελ. 392
46) Κ ο ρ δ ο γ ι α ν ν ο π ο ύ λ ο υ, Νομολογιακὴ ἐφαρμογὴ τῶν περὶ ἠθικῆς βλάβης ἰδίᾳ τοῦ ἄρθρου 932 Α.Κ. διατάξεων καὶ κριτικὴ αὐτῆς, ΕΕΝ 28, σελ. 513.
47) Κ ο τ σ ί ρ η, Ἡ ἐφευρετικὴ ἰδέα ὡς κριτήριον τοῦ νέου τῆς ἐφευρέσεως ΕΕΝ 31, σελ. 319.
48) Κ ο υ μ ά ν τ ο υ, Πνευματικὴ ἰδιοκτησία, 1967.
49) Κ ο υ μ ά ν τ ο υ, Δικαστικὴ ἐκτίμησις καὶ ἀξιολογικαὶ κρίσεις εἰς τὸ δίκαιον τῆς πνευμ. ἰδιοκτησίας, ΕΕΝ 33, σελ. 227.
50) Κ ρ ί π π α, Δίκαιον τοῦ τύπου, τόμ. 1ος, 1970.
51) Κ ρ ί π π α, Δίκαιον τοῦ τύπου, τόμ. 2ος, 1971.
52) Κ ρ ί π π α, Τὸ ὑπὸ τοῦ περὶ τύπου νόμου προβλεπόμενον δικαίωμα ἐπανορθώσεως καὶ ἀπαντήσεως, Ἀρμ. 23, σελ. 566.
53) Κ ρ ί π π α, Ἡ σύμβασις ἐργασίας δημοσιογράφων, ΕΕΔ 25 σελ. 1497.
54) Κ ρ ί π π α, Ἡ πνευματικὴ ἰδιοκτησία τῶν κινηματογραφικῶν ταινιῶν, Δικ)νη Β', σελ. 1 ἐπ.
55) Κ ρ ί π π α, Τὸ ἔγκλημα τῶν ἀσέμνων δημοσιευμάτων, 1969.
56) Κ ρ ί π π α, Ἡ φορολογία τῶν προϊόντων τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, Διοικ. Δικ)νη, 1971, σελ. 298.
57) Κ ρ ί π π α, Ἡ πνευματικὴ ἰδιοκτησία τῆς δημοσιογραφικῆς ὕλης, Ἀρχ. Νομ. ΙΘ', σελ. 331.
58) Κ ρ ί π π α, Ὁ ἔλεγχος τῶν κινηματογραφικῶν ταινιῶν ὡς μέσον ἀσκήσεως ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς, Ἄστυν. Χρον. ΙΣΤ', σελ. 689.
59) Κ ρ ί π π α, Τὸ ἔγκλημα τῆς διασπορᾶς ψευδῶν εἰδήσεων καὶ φημῶν, Ποιν. Χρον. ΙΘ', σελ. 502.
60) Κ ρ ί π π α, Τὸ ἔγκλημα τῆς λογοκλοπῆς, Ποιν. Χρον. ΚΒ, σελ. 17 ἐπ.
61) Κ υ ρ ι α κ ο π ο ύ λ ο υ, Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον, 1960.
62) Κ ω ν σ τ α ν τ ο π ο ύ λ ο υ, Τινὰ περὶ προσωπικότητος καὶ συμβάσεως ἐξηρτημένης ἐργασίας, ΕΕΔ 17, σελ. 731.
63) Λ ε μ π έ σ η, Κοινωνιολογία τοῦ τύπου, 1951.
64) Λ υ κ ι α ρ δ ο π ο ύ λ ο υ — Ἰ ω ά ν ν ο υ, Ἡ πνευματικὴ ἰδιοκτησία.
65) Μ α ν τ ζ ο ύ φ α, Ἐνοχικὸν Δίκαιον, 1959.
66) Μ έ ν ε γ α, Ἡ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 932 Α.Κ. ρύθμισις, Θεμ. ΞΑ', σελ. 893.
67) Μ ί χ ο υ, Ἡ δημοσιότης τῶν συνεδριάσεων τῶν δικαστηρίων

καὶ ἡ ἀναμετάδοσις τούτων διὰ τῶν συγχρόνων μέσων τοῦ κινηματογράφου. τῆς τηλεοράσεως, τῆς ραδιοφωνίας καὶ τοῦ μαγνητοφώνου, ΕΕΝ 33, σελ. 93.

68) Μπαλῆ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ Ἀστικοῦ Δικαίου, 7η ἔκδ. 1955.

69) Μπαρμπαλιᾶ, Ἡ κατάχρησις δικαιώματος ἐν τῷ δικονομικῷ δικαίῳ καὶ τὸ ἄρθρον 117 Κ. Πολ. Δικ., ἐν «ΔΙΚΗ», 1, σελ. 526.

70) Μπουροπούλου, Ὁ νέος περὶ τύπου νόμος, 5060, 1931.

71) Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τῶν περὶ τύπου νόμων, 1958.

72) Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία Ποιν. Κώδικος, τόμ. 1, 1959.

73) Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία Κώδ. Ποιν. Δικονομίας, τ. 1, 1958.

74) Νάλτσα, Ἡ προστασία τοῦ ὀνόματος κατὰ τὸν Ἀστ. Κώδικα. 1950.

75) Οἰκονόμου, Ἡ δημοσία γνώμη, ἐν ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΙΔΕΑΙ, 1968, σελ. 515

76) ..Παπαδάτου, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς τιμῆς. Ποιν. Χρον. Ε, σελ. 211.

77) Παπαλεξάνδρου, Φρούρια ἐλευθερίας, 1971.

78) Περιφανάκη, Αἱ πηγαὶ τοῦ δικαίου ἐν τῇ συγκριτικῇ ἐπιστήμῃ, 1966.

79) Πλαγιαννάκου, Τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἰδίας προσωπικότητος ἰδίᾳ κατὰ τὴν νομολογίαν τοῦ γερμανικοῦ καὶ τοῦ ἑλβετικοῦ ἀκυρωτικοῦ, Ἑλλ. Δικ. 7, σελ. 101.

80) RADBRUCH, Φιλοσοφία τοῦ Δικαίου (μετάφρ. Ταζεδάκι), 1923.

81) Σαριπόλου, Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον, τόμ. Β', 1913.

82) Σημίτη, Τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἐφευρέσεως, 1967.

83) Σηφάκη, Ὁρισμὸς καὶ ἀντικείμενον τῆς ἐγκληματολογίας. Ἀστυν. Χρον. ΙΗ', σελ. 10.

84) Σούρλα, ἙρμΑΚ ἄρθρ. 57, 58, 59 καὶ 60.

85) Σταθάτου, Δίκαιον τοῦ τύπου, 1966.

86) Σταθάτου, Ἰδιωτικὸς καὶ δημόσιος βίος, Ποιν. Χρον. ΙΒ', σελ. 640.

87) Σταθάτου, Τὰ ἐξ ἀμελείας ἐγκλήματα τύπου, Ποιν. Χρον. ΚΑ'' σελ. 739.

88) Σταματιάδου, Ἡ κοινὴ γνώμη, 1960.

89) Σταματιάδου, Θεωρία τῆς κοινωνικῆς ὁμάδος, 1966.

90) Στεργιανοπούλου Νομοθεσία πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, 1964.

91) Τζίφρα, Προσωρινὴ ρύθμισις καταστάσεως, ΕΕΝ 38, σελ. 721.

92) ..Τούση — Γεωργίου, Ποινικὸς Κῶδιξ, ἔκδ. Β', 1958.

92α) Τριανταφυλλοπούλου, Τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς γνῶσιν καὶ ἐλευθέραν χρῆσιν αὐτῆς (Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθην. τόμ. 29 σελ. 481 ἐπ.).

93) Τ σ ά τ σ ο υ, Τὸ πρόβλημα τῆς ἑρμηνείας τοῦ δικαίου, 1932.
94) Τ σ ώ χ ο υ, Ἡ διὰ τοῦ τύπου δημοσίευσις τῶν λαβόντων χώραν ἐν δίκῃ, ΕΕΝ 32, σελ. 808.
95) Φ ί λ ι α, Τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθεροτυπίας καὶ ἡ κατὰ τὸ ἄρθρον 367 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος πρόσθετος προστασία, 1966.
96) Φ ι λ ι π π ί δ ο υ, Ἡ συναίνεσις τοῦ παθόντος, 1951.
97) Φ ι λ ι π π ί δ ο υ, Ἡ προστασία τῶν δεδικαιολογημένων συμφερόντων ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων τιμῆς, 1965.
98) Φ ο υ ρ κ ι ώ τ ο υ, Τὸ δικαίωμα ἐπὶ τοῦ ὀνόματος, Ἀρχ. Ἰδ. Δικ. Η', σελ. 28.
99) ..Χ α τ ζ η θ ω μ ᾶ, Τύπος καὶ ἐθνικὴ ἄμυνα, 1968.
100) Χ ω ρ α φ ᾶ, Γενικαὶ ἀρχαὶ Ποινικοῦ Δικαίου ἐκδ. 6η, 1962.
101) Ψ α ρ ο ύ δ α — Μ π ε ν ά κ η, Τὰ ἀξιολογικὰ στοιχεῖα τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐγκλήματος, 1971.

Β. ΑΛΛΟΔΑΠΗ

1) A Free and responsible Press, 1947.
2) A n t o n o p o u l o s, L', influence de la declaration Universelle des droits de l' homme sur les constitutions contemporaines.
3) A n t o n o p o u l o s, La jurisprudence des organes de la convention europèene des droits de l' homme, 1967.
4) A r o n s t e i n, Defense de la vie privée, Journ. des Trib. 1971, σελ. 453.
4α) A s c h l e y, Say it safety - legal limits in publishing, radio and television, 1966.
5) A u e r n a h m e r, Schutz der Privatsphäre in einem Bundesgesetz über Datenschutz, «Film und Recht», 1971, σελ. 223.
6) B a c h o f, Verfassungswidrige Verfassungsnormen, 1951.
7) B a d i n t e r, La protection de la vie privée contre l' écoute electronique clandestine, ἐν Gaz. du Pal. Doctr. 1971 - 1 - 52.
8) B a l i, Law of copyright and literary property, 1944.
9) B a r b i e r, Code expliqué de la presse, 1911.
10) B e c o u r t, Le droit de la personne sur son immage, 1969.
11) B l a c k' s, Law Dictionnary.
12) B u r d e a u, Les libertés publiqes, 2α ἐκδ. 1961.
13) B o u r q u i n, La liberté de la presse, 1950.
14) C a r b o n i e r, Droit civil, τόμ. I, 8η ἐκδ. 1969.
15) C a s p e r, Redefreiheit und Ehrenschutz, 1971.
16) C a s t b e r g, Freedom of speech in the world, 1960.
17) C h a s s a n, Traité des delits et contraventions de la parole de l' écriture et de la presse, I, 1837.
18) C o l i n - C a p i t a n - J u l l i o t de la M o r a n d i è r e, Cours élémentaires de droit civil Français, 10η ἐκδ.

19) C o l l i a r d, Precis de droit publique, 1950.
20) C o o p e r - T h o m a s, Libel, slander and related actions.
21) D a g t o g l o u, Wesen und Grenzen der Pressefreiheit, 1963
22) D a l c k e, Strafrecht und Strafverfahren, 36η ἔκδ. 1955.
23) D a h s, Das rechtliche Gehör in Strafprozess, 1965.
24) D e m a r t e a u - D u w a e r t, Droits et devoirs des journalistes, 1951
25) D e l p, Das gesamte Recht der Presse, des Buchhandels, des Rundfunks und des Vernsehens, 1963.
26) D e s b o i s, Le droit d' auteur en France, 2α ἔκδ. 1966.
27) D u v e r g e r, Droit Public, 1957
28) E d e l m a n, ἐν «Rec. Dalloz, Jurisprudence» 1971, σελ. 264.
29) E e k, Freedom of information as a project of international legistation, 1953.
30) E m e r y - A u l t - A g e e, Introduction to mass media communication, 1967
31) E r ç m a n, Die Menschenrechtskonvention (des Europarats und der Vereinigten Nationen) und der Schutz der Privatsphaere.
32) E v e r s, Verletzung des Postgeheimnisses und Beweisverwertungsverbote im Strafproress, JZ, 1965, σελ. 663.
33) F a b r e g u e t t e, Traité des delits politiques et des infractions de la parole, de l' écriture et la presse, 2α ἔκδ. 1901.
34) E d e l m a n, Zur Reform des schweizerischen Presserecht, «Zeitschr. fur schweiz. Recht». 1948. σελ. 56.
35) F o u l o n - P i g a n i o l, ἐν «Rec. Dalloz jur.» 1971, σελ. 447.
36) F r o m, Paragraphen auf demWeg gestreut, 1960.
37) G i r a r d, L' opinion publique et la presse, 1959.
38) G r o s s, Privacy - its legal protection, 1964.
39) H e c k, Pressekonzentration und Pressefreiheit, JZ 1969, σελ. 84.
40) H e i d e n r e i c h, Die Einwilligung Minderjähriger bei Eingriffen in das Recht am eigenen Bild und sonstigen Persönlichkeitsrechte, ArchPR 1970, σελ. 960.
41) H e i d e n r e i c h, Ein Schlusswort zur Frage der Einwilligung Minderjähriger bei Eingriffen in Persönlichkeitsrechte, ArchPR 1971 σελ. 67.
42) H i r s c h, Zu einer Methodenlehre der Rechtwissenschaft, JZ 1962, σελ. 329
43) H u b m a n n, Persönlichkeitsrecht, 1953.
44) H u e c k - N i p p e r d e y. Lehrbuch des Arbeitsrechts, 7η ἔκδ. 1963.
45) I n d e b s k i, De qelques aspects de l' interpretation de lois, RIDC 1961, σελ. 755.
46) J o n e s, The law of journalism, 1940.
47) K a u l b a c h, Die Einwilligung nach § 22 KUG, ArchPR 1970,

σελ. 67.
48) K e r n, Der Ehrenschutz im künftigen Strafrecht, «Materialen zur Strafrechtsreform» τομ. I, 1954, σελ. 303.
49) K e s t e r t o n, The confusing criticism of the press, ἐν «Queens Quarterly» LXIX No 2, σελ. 202.
50) K e s t e r t o n, Defamatory Libel, 1966.
51) K o e b e l, Namensnennung in Massenmedien, JZ 1969 σελ. 390.
52) K o e b e l, Die Veröffentlichung von Ramen und Bild in der Presse, JZ 1966, σελ. 366.
53) K o e b e l, Pressekonzentration, JZ 1967 σελ. 770.
54) K o h l h a a s, Das Mitschneiden von Telefonsprachen im Verhältnis zum Abhörverbot und dem Fernmeldegeheimnis, NJW 1972 σελ. 238.
55) K o h l r a u s c h - L a n g e, Strafgesetzbuch, 4η ἐκδ. 1956
56) K ü b l e r - S i m i t i s, Presse und Wettbewerb, JZ 1969, σελ. 445.
57) K u n e r t, Pressekonzentration und Verfassungsrecht, 1971.
58) L a n g e, Direktionsrecht des Arbeitgebers.
59) L e r c h e, Rundfunkmonopol zur Zulassung privater Fernsehveranstaltungen, 1970.
60) L i p p m a n, Public opinion, 2α ἐκδ.
61) v. L i s t, Das Reichspressegesetz, 1880.
62) L ö f f l e r, Presserecht, 1955.
63) L ö f f l e r, Persönlichkeitschutz und Meinungsfreiheit ἐν, «NJW» 1959 σελ. I ἐπ.
64) L ü e r - M u s s g n u n g, ἐν JZ 1967 σελ. 261.
65) L y o n - C a e n L a v i g n e, Traté theorique et pratique de droit du cinema français et comparé, τόμ. 1 καὶ 2, 1957.
66) M a l l m a n n, Presserechtliche und öffentliche Aufgabe der Presse, JZ 1966, σελ. 631.
67) M a n g o l d t - K l e i n, Das Bonner Grundgesetz, 1955.
68) M a r t i n, Le secret de la vie privée, ἐν «Revue trim. de droit civil» 1959 σελ. 229.
69) M a u r a c h, Deutsches Strafrecht, Bes. Teil. 2α ἐκδ. 1956.
70) M e z g e r, Strafrecht - Ein Lehrbuch, 3η ἐκδ.
71) M e z g e r - S c h ö n k e - J e s c h e c k, Das ausländische Strafrecht der Gegenwart, τομ. 2, 1957.
72) M i m i n, Comentaire de l' Ordonance du 6.5.44, Dalloz Lois No I.
73) M ö l l e r, Die strafrechtliche Verantwortung des Verlagers strafbaren Inhalts in Zeitungen und politischen Zeitschriften, ZV 1951, τεῦχ. 5)6, σελ. 7.
74) M o n c o n d u i t, La Commission Europέene des Drots del' Homme, 1965.
75) N e f, Ausgewählte Kapitel aus dem schweizerischen Presserecht

76) N e r s o n, Jurisprudence française en matière de droit civil à personnes et droit de famille, Rev. trim. de droit civil, 1971, σελ. 109
77) N e u m a n n - D u e s b e r g, Bildberichterstattung über absolute und relative Personen der Zeitgeschichte, JZ 1960, σελ.114
78) N e u m a n n - D u e s b e r g, Das Recht auf Anonymität in seiner Erscheinungsform als Recht am eigenen Bild, Jur. Jahrb. 1967 σελ. 138.
79) N e u m a n n - D u e s b e r g, Vergüttungsansprüche wegen unbefugten Reklamenverwendung von Lichtbildern, GRUR 1954, σελ. 45.
80) N e u m a n n - D u e s b e r g, Das Recht am gesprochenen Wort im Urheber und Persönlichkeitsrecht, 1949.
81) N e u m a n n - N i p p e r d e y - S c h e u n e r, Meinungsfreiheit, ἐν «Die Grundrechte» τόμ. 2, 1954.
82) N e u m a n n, Tne law of civil rights and civil liberties, 1957
83) N i k i s c h, Das Direktionsrecht des Arbeitgebers und seine Grenzen, BB 1950 σελ. 538.
84) N i p p e r d e y, DieWürde der Menchen, ἐν «Die Grundrechte» τομ. 2, 1957, σελ. 43.
85) N i p p e r d e y - W i e s e, Persönlichkeitsrecht, ἐν «Die Grundrechte» τόμ. 4, ἡμίτομ. 2, σελ. 848 ἑπ.
86) O p p e n h e i m e r, System der Soziologie, 1922.
87) O e k o n o m i d i s, Die Zitierfeiheit im Recht Deutschlands Frankreichs, Grossbritannien und der Vereingiten Staaten, 1970.
88) P i n t o, La liberté d' opinion et d' information, 1955.
89) P o i r i e r, Code de la presse et de l' imprimerie, 1954.
90) P r a d e l, Les dispositions de la loi No 70643 du 17.7.1970 sur la protection de la vie privée, ἐν «Receuil Dalloz Sirey 1971 - Cahier Chronique XVIII» σελ. 12.
91) P r i t c h e t, The american constitution, 2 ἔκδ. 1968.
92) P r o s s e r, Privacy, ἐν «Callifornia Law Review» 1960, σελ. 383.
93) R e h b i n d e r, Die öffentliche Aufgabe und rechtliche Verantwortlichkeit der Presse, 1962.
94) R o e l l e c k e, Wissenschaftliche Freiheit als institutionelle Garantie, JZ 1969 σελ. 726.
95) R o u s s e l e t - P a t i n, Precis de Droit Penal Special 1950.
96) R o y a l C o m m i s s i o n on Freedom of the Press, 1947.
97) S a r r a u t e - G o r l i n e, Droit de la cinematographie, 1955.
98) S a u v y, L' oponion publique, 1965.
99) S c h n e i d e r, Presse und Meinugsfreiheit nach dem Grundgesetz, 1962.
100) S c h m i d t, Pressefreit, allgemeine Gesetze und Polizei JZ 1967 σελ. 151.
101) S c h ö n k e - S c h r ö d e r, Strafgesetzbuch, 10 ἔκδ. 1961.
102) S c h u l z e, Förderung des Welturhrberrechts durch Entwick-

lungshilfe, 1970.
103) S c h u l z e, Revision des internationalen Urheberrechts, 1971.
104) S i m m e l, in «International Encyclopaedia of social sciences» τομ. 12, 1968 σελ. 485.
105) S m e n d, Das Problem der Presse in der heutigen geistigen Lage, ἐν «Staatsrechtliche Abhandlungen» 1965 σελ. 380
106) S o e r g e l - S i e b e r t, BGB Kommentar, 9 ἐκδ.
107) S p e h a r, Strafrecht II - Strafrechtliche Nebengesetze, 1967
108) S t a r k, Dangerous words, 1950.
109) S t a u d i n g e r, Kommentar zum BGB, Allg. Teil. 1957.
110) S t a u d i n g e r - C o i n g, Ehrenschutz und Pressefreiheit, 1960.
111) S t r o m h o l m, Right of privacy and rights of the personality, ἐν Conclusions of the Nord Conference, 1967.
112) S ü s s, Geheimphäre und moderne Technik, ἐν Festschrift für Heinrich Lehmann, τόμ. 1, 1956, σελ. 189 ἑπ.
113) T a r n e c, Manuel juridique et pratique de la proprieté literaire et artistique, 1956.
114) T e r r o u - S o l a l, Le droit de l' information, 1951.
115) T ö n n i s, Kritik der öffentlichen Meinung, 1922.
116) T o u l e m o n, Code de la presse, 2 ἐκδ. 1964.
117) U l m e r, Urheber und Verlagsrecht, 2 ἐκδ. 1960.
118) V a s a k, La convention européene de drois de l' homme, 1964.
119) W e i l, The european convention on human rights. 1963.
120) W e l z e l, Das Deutsche Strafrecht - Bes. Teil. 6 ἐκδ. 1957.
121) W e i t n a u e r, ἐν «NJW» 1959 σελ. 313.
122) W i n t e r f e l d, Das Verfassungsprinzip des rechtlichen Gehörs, 1961 σελ. 849.
123) W o l f, Rechtliches Gehör und die Beteilligung Dritter am Renchtsstreit, JZ 1971. σελ. 405.
124) Z i l e m e n o s, Le regime juridique de la presse hellenique RIDC 18 σελ. 427.
125) Z i l e m e n o s, Droit de la presse hellenique, 1970.